

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Erik Gøbel og Knut Sprauten

Kommenteret bibliografi til dansk-norsk historie 1536-1814

især vedrørende centraladministrationen

1997

Kommenteret bibliografi
til dansk-norsk historie
1536-1814

Erik Gøbel og Knut Sprauten

Kommenteret bibliografi
til dansk-norsk historie
1536-1814

især vedrørende
centraladministrationen

Rigsarkivet, København og Riksarkivet, Oslo

1997

© Rigsarkivet i København og Riksarkivet i Oslo, 1997

Tryk: Special-Trykkeriet Viborg a-s

ISBN: 87-7497-171-9

Forside:

Hovedfigurerne på Johannes Wiedewelts store monumenter i Fredensborg Slotspark i Nordsjælland er to allegoriske kvinder, forestilende Danmark og Norge, hver med sit våbenmærke. Figurerne er udført i hvid italiensk marmor, medens sokler og balustre er af flammet blågrå lilienskjoldsk marmor fra Norge. Monumenterne er skabt 1765-1767 og hér gengivet efter Johannes Gotfried Bradts plancheværk *Monumenta Fredensburgica jussu Frederici V erecta* fra 1769.

INDHOLD

Forord	9
I Indledning	11
II Bibliografi	19
III Forskningsoversigt	235

Bibliografien (afsnit II) er systematiseret som følger:

1 Generelt

- 1,0 Bibliografier (s. 21)
- 1,1 Leksika og andre håndbøger (s. 31)
- 1,2 Oversigtsværker og brede fremstillinger (s. 35)
- 1,3 Mindre arbejder af generel karakter (s. 41)
- 1,4 Hjælpevidenskaber (s. 46)
- 1,5 Historiografi (s. 51)

2 Politiske forhold

- 2,0 Generelt (s. 53)
- 2,1 Forfatning og statsform (s. 55)
- 2,2 Politisk ledelse (s. 65)

3 Centraladministration

- 3,0 Generelt (s. 72)
- 3,1 Kirke- og undervisningsvæsen (s. 76)
- 3,2 Retsvæsen (s. 84)
- 3,3 Forsvarsvæsen (s. 91)
- 3,4 Finansvæsen (s. 94)
- 3,5 Erhvervsvæsen (s. 101)
- 3,6 Socialvæsen (s. 113)
- 3,7 Udenrigsvæsen (s. 114)

- 4 Centraladministrationens enkelte institutioner
 - 4,0 Generelt (s. 119)
 - Institutioner i Danmark
 - 4,101 Kongehusets og Rigets arkiv (s. 120)
 - 4,102 Hofetaten (s. 121)
 - 4,103 Domstole i øverste instans (s. 123)
 - 4,104 Enevældens regeringskollegier (s. 124)
 - 4,105 Danske Kancelli (s. 125)
 - 4,106 Institutioner i tilknytning hertil (s. 128)
 - 4,107 Københavns Universitet (s. 131)
 - 4,108 Tyske Kancellis Indenrigske Afdeling (s. 132)
 - 4,109 Institutioner i tilknytning hertil (s. 133)
 - 4,110 Danske og Tyske Kancellis Udenrigske Afdelinger m.v. (s. 134)
 - 4,111 Rentekammeret (s. 135)
 - 4,112 Institutioner i tilknytning hertil (s. 140)
 - 4,113 Generaltoldkammeret (s. 143)
 - 4,114 Øresunds Toldkammer (s. 144)
 - 4,115 Kommercekollegiet (s. 145)
 - 4,116 Finansarkiver (s. 147)
 - 4,117 Handelskompagnier og guvernementer i tropekolonierne (s. 149)
 - 4,118 Det Kgl. Oktrojerede Islandske Kompagni (s. 151)
 - 4,119 Det Kgl. Oktrojerede Almindelige Handelskompagni (s. 151)
 - 4,120 Den Kgl. Handel på Island, Finmarken, Grønland osv. (s. 152)
 - 4,121 Diverse erhvervsvirksomheder (s. 153)
 - 4,122 Generalpostamtet og Generalpostdirektionen (s. 154)
 - 4,123 Udskrivningsvæsenet (s. 155)
 - 4,124 Landetaten (s. 156)
 - 4,125 Søetaten (s. 163)
 - 4,126 Regnskaber (s. 167)
 - 4,127 Midlertidigt besatte lande (s. 170)
 - 4,128 Arkivalier af fremmed proveniens (s. 170)
 - 4,129 Sønderjyske fyrstearkiver (s. 170)
 - 4,130 Ældre lokalarkiver (s. 171)
 - 4,131 Vestindiske lokalarkiver (s. 171)
 - 4,132 Arkivvæsenets arkiv i Rigsarkivet (s. 172)
 - 4,133 Håndskriftsamlingen i Rigsarkivet (s. 172)
 - 4,134 Kort- og tegningssamlingen i Rigsarkivet (s. 172)
 - 4,135 Seglsamlingerne (s. 174)

Institutioner i Norge

- 4,201 Statholderembedet (s. 174)
- 4,202 Regeringskommissionen (s. 175)
- 4,203 Overhofretten (s. 175)
- 4,204 Generalforstamtet (s. 175)
- 4,205 Zahlkassen (s. 176)
- 4,206 Generalkonduktøren (s. 176)

5 Lokaladministration

- 5,0 Generelt (s. 176)
- 5,11 Dansk lokaladministration (s. 177)
- 5,12 Dansk topografi (s. 183)
- 5,21 Norsk lokaladministration (s. 184)
- 5,22 Norsk topografi (s. 187)

6 Biografi

- 6,0 Generelt (s. 188)
- 6,10 Dansk biografi (s. 189)
- 6,11 Danske privatarkiver (s. 192)
- 6,20 Norsk biografi (s. 194)
- 6,21 Norske privatarkiver (s. 194)
- 6,3 Danske og norske embedsetater (s. 194)

7 Arkivvæsen

- 7,0 Generelt (s. 201)
- 7,10 Dansk arkivvæsen (s. 203)
- 7,11 Danske registraturer (s. 207)
- 7,20 Norsk arkivvæsen (s. 211)
- 7,21 Norske registraturer (s. 213)
- 7,31 Danske kildeudgaver (s. 215)
- 7,32 Norske kildeudgaver (s. 227)

FORORD

Siden Danmark og Norges adskillelse i 1814 er der i flere omgange blevet overført arkivalier fra det danske til det norske rigsarkiv. En endelig løsning på spørgsmålet om, hvor de forskellige arkivalier af relevans for norsk forskning skal placeres, er søgt opnået ved indgåelsen af den *Aftale mellem Danmark og Norge om løsning af det dansk-norske arkivspørgsmål*, som de to landes kulturministre underskrev den 21. maj 1991.

Aftalens artikel 7 lyder: »For forskningens fremtidige benyttelse af arkivalierne vedrørende det dansk-norske dobbeltmonarki er det en nødvendighed, at der som et led i arkivløsningen udarbejdes og mangfoldiggøres grundige arkivregistraturer o. lign.« Og artikel 9 fortsætter: »Desuden iværksættes i samarbejde mellem de to rigsarkiver et antal dansk-norske historiske undersøgelser, først og fremmest af dobbeltmonarkiets administrationshistorie.«

Som den første publikation fremlægges hermed bibliografien – med forskningsoversigt – over dobbeltmonarkiets centraladministration 1536-1814. Bibliografien er lavet af Erik Gøbel, arkivar i Rigsarkivet i København, og Knut Sprauten, afdelingsarkivar i Riksarkivet i Oslo. Erik Gøbel har tilrettelagt arbejdet, opstillet systematikken, leveret de danske titler og redigeret det samlede manuskript. Knut Sprauten har leveret de norske titler.

Foruden bibliografien foreligger manus stort set færdigt til en omfattende arkivregistratur over norgesrelevant materiale i Rigsarkivet i København. Endelig er der truffet beslutning om i løbet af de kommende to år at lade gennemføre forskning i den dansk-norske embedsstand 1660-1814, den dansk-norske centraladministration 1660-1814 og kornmonopolet 1735-1788 samt at lade udarbejde en embedsstat for de særnorske centralinstitutioner indtil 1814.

Det er den fælles forhåbning, at de publicerede resultater vil kunne vise vej for og lette forskernes anvendelse af arkivalierne, ligesom de vil kunne stimulere til fortsatte studier over de dansk-norske forhold.

København og Oslo, maj 1997
Johan Peter Noack og John Herstad

I

INDLEDNING

I

INDLEDNING

Siden 1814 har man drøftet placeringen af de af centraladministrationens arkivalier, som stammer fra det dansk-norske dobbeltmonarkis tid, og som hovedsageligt vedrører norske forhold. I 1991 indgik Danmark og Norge en traktat om deponering af en del arkivalier i Riksarkivet i Oslo. Som et led i aftalen blev der afsat et beløb til finansiering af forskningsprojekter i dobbeltmonarkiets administrationshistorie. Som første projekt og som udgangspunkt for de følgende bestemte man sig for at lade en bibliografi udarbejde over, hvad der allerede er udforsket og publiceret vedrørende dobbeltmonarkiets centraladministration 1536-1814, samt en registratur over norgesrelevante arkivalier i Rigsarkivet, som vil kunne tjene til ny forskning på området.

Bibliografien med tilhørende forskningsdiskussion foreligger nu i form af nærværende publikation. Registraturen vil fremkomme som en særskilt publikation.

I resten af dette hovedafsnit I beskrives udvælgelseskriterier og indsamlingsprocedurer med videre for de titler, som indgår i selve bibliografien i hovedafsnit II. Dennes systematik bliver også behandlet her.

Indledningsvis er det vigtigt at være opmærksom på, at der grundlæggende er tale om *en selektiv bibliografi, som medtager dansk og norsk litteratur vedrørende det dansk-norske dobbeltmonarkis administrationshistorie 1536-1814 med hovedvægt på centralforvaltningen.*

Indsamling af titler er naturligvis foregået ved at kombinere en række foreliggende arbejder og muligheder.

Dansk litteratur, trykt indtil 1947 eller i årene 1967-1976, er søgt gennem *Dansk historisk bibliografi*. Derimod er *Bibliotheca Danica* ikke systematisk gennemgået. Til gengæld er de relevante grupper i Det kongelige Biblioteks systematiske katalog for Danske Afdeling indtil 1959 gennemset. For perioderne 1948-1966 og 1977-1993 er anvendt *Dansk Bogfortegnelse* i kombination med *Dansk Tidsskrift-index*, suppleret med Det kongelige Biblioteks systematiske danske kortkataloger og databasen REX. For årene 1990-1993 er der navnlig tale om dennes subbase

2-5, som indholdsmæssigt svarer til *Dansk historisk bibliografi*, men som desværre ikke findes for årene før 1990.

Når det gælder den norske litteratur, skal følgende bemærkninger gøres. *Norsk Bokfortegnelse*, som registrerer norske publikationer fra 1814 og frem, er blevet gennemgået i detaljer frem til 1970. For perioden efter 1971 er der gennemført en søgning i BIBSYS-databasen (bibliotekssystemet for alle universiteter, Nasjonalbiblioteket, en række højere læreanstalter og andre fagbiblioteker i Norge). BIBSYS-databasen indeholder oplysninger om bøger, serier, tidsskrifter og andet, som tilhører disse biblioteker. (I september 1995 indeholdt basen ca. 1.800.000 bogtitler og anden litteratur, i alt ca. 3.900.000 titler). Der er også gennemført en søgning i databasen UBO:BOK, som blandt andet indeholder *Norsk Bokfortegnelse* fra og med 1971, norske tidsskriftartikler fra og med 1980 og Norsk samkatalog for bøger. Her kan man søge efter litteratur ved hjælp af forfatternavn, titler, emneord m.v.

Et centralt hjælpemiddel i litteratursøgningen har været *Bibliografi til Norges historie 1916-1975*. Alle numre af fagtidsskrifterne *Norsk Arkivforum* (fra 1980), *Arkivmagasinet* (fra 1987) er gennemgået i detaljer. Det samme gælder følgende publikationer, som er undersøgt frem til 1980, det år hvor artiklerne opfanges i UBO:BOK og i tidsskriftbasen i BIBSYS: *Heimen* (fra 1922), *Scandia* (fra 1928), *Scandinavian Economic History Review* (fra 1953) og *Scandinavian Journal of History* (fra 1976). *[Norsk] Historisk Tidsskrift* er udkommet siden 1871, men er kun gennemgået i detaljer fra og med 1930. Ældre artikler fra dette tidsskrift er dog medtaget, når de er omtalt i anden forskningslitteratur og oversigter.

Litteraturoversigter i doktorgradsarbejder og andre større forskningsbidrag er også gennemgået med henblik på registrering i denne bibliografi, men gennemgangen har ikke været systematisk. *Bibliotheca Norvegica* er heller ikke gennemgået i detaljer.

Ud over denne grundlæggende søgning er naturligvis konsulteret mange andre bibliografier, litteraturoversigter med videre. De vigtigste findes opregnet i bibliografiens gruppe 1,0.

Så ny litteratur som muligt er søgt medtaget. Alt afhængigt af de forskellige søgemidlers ajourføringstempo må begyndelsen af 1993 dog nok regnes for seneste trykkes tidspunkt, som normalt kan forventes medtaget for Danmarks vedkommende, 1995 for Norges vedkommende. Forklaringen er, at manuskriptet til den danske del af bibliografien blev færdiggjort i 1994, medens manuskriptet til den norske del afsluttedes i 1996.

Ved indsamlingen af titler vedrørende dobbeltmonarkiets centraladministration 1536-1814 har det generelle hovedprincip været at gå efter ny snarere end gammel litteratur og at gå efter bøger snarere end småartikler.

I de af bibliografiens grupper, som ikke er centrale eller specielle for administrationshistorien, er kun medtaget et forholdsvis lille udvalg af titler, medens der for den egentlige administrationshistorie er samlet meget bredere ind. Af bibliografier og tilsvarende hjælpemidler er dog medtaget forholdsvis mange, således at man ved hjælp af disse vejvisere selv kan gå videre i litteratursøgningen på de pågældende områder.

En speciel type af bidrag udgør de upublicerede universitetsafhandlinger, som er studenterarbejder, hvoraf der i bibliografien er medtaget knap et hundrede danske og en snes norske hovedfagsafhandlinger inden for historie. Dog er udeladt dem, hvis resultater vides publiceret i form af monografier eller artikler. Mange af afhandlingerne er af interesse, da de ofte er arkivbundne og administrationshistorisk orienterede, og da adskillige af dem udgør den eneste forskning på et givet felt. Titlerne er kommet til veje ved at gennemgå de tilgængelige oversigter over sådanne afhandlinger ved alle danske universiteter. Titlerne på de norske hovedfagsopgaver er hentet fra *[Norsk] Historisk Tidsskrift*, som bringer oversigter over hovedfagsafhandlinger i historie. Universitetsbiblioteket i Oslo har desuden registreret hovedopgaver for perioden 1906-1989 i UBO:BOK, og i tiden derefter i databasen BIBSYS.

Det kan anføres, at der i *1066. Tidsskrift for historisk forskning* (1971ff) og *Extracta* (1968-1972) er publiceret en lang række autoreferater af upublicerede danske studenterafhandlinger. En del af disse afhandlinger er kun tilgængelige, såfremt man indhenter forfatterens skriftlige tilladelse. Da afhandlingerne ikke nødvendigvis er beregnet på offentliggørelse, og da kvaliteten selvsagt er meget varierende, er de ikke nærmere omtalt i forskningsoversigten.

Afgrænsning er foretaget i flere henseender. Tidsmæssigt er middelalderen udeladt; dette valg ligger som nævnt i selve kommissoriet for bibliografien. Hermed behandler den kun perioden fra reformationen i 1536 til dobbeltmonarkiets opløsning i 1814, i hvilken epoke der var tale om et egentligt dobbeltmonarki. Fra den periode stammer også langt hovedparten af de bevarede arkivalier overhovedet samt de arkivalier med tilhørende film, som er overført fra København til Oslo i henhold til traktaten af 1991.

Periodica er udeladt som sådanne (for eksempel tidsskriftet *Arkiv*). I

stedet er de enkelte artikler medtaget i bibliografien som selvstændige enheder. Tilsvarende er samleværker (som eksempelvis festskriftet *Danske og Norske Lov i 300 år*) medtaget enten som selvstændig bog, eller de enkelte relevante bidrag er medtaget separat; men som regel ikke begge dele.

Lidt eller intet er medtaget vedrørende Slesvig-Holsten, Skåne, Halland, Blekinge og tilsvarende. Ej heller er ret mange titler omhandlende Bohuslen, Jemtland, Herjedalen, Færøerne, Island eller Grønland med i bibliografien. Topografi og lokaladministration er i det hele taget nedtonet meget. Af de danske landsarkivers mange publikationer er kun ganske få medtaget; eksempelvis de fire generelle guider med fællestitlen *Landsarkivet ... og hjælpemidlerne til dets benyttelse*.

Skolebøger og lignende populære fremstillinger er som regel udeladt. Dog er enkelte kompendier og lignende fra højere læreanstalter medtaget.

Af arkivregistraturer er kun enkelte trykte inkluderet. Således for eksempel alle relevante bind af det danske rigsarkivs serie *Vejledende Arkivregistraturer*.

I bibliografiens hovedafsnit 5 om lokaladministration og 6 om biografi er der hovedsageligt medtaget generelle og principielle værker, medens derimod biografier af enkeltpersoner eller undersøgelser af enkelte lokaliteters forhold kun undtagelsesvis er med. Dette sidste kan være tilfældet, hvis der ganske mangler generelle og principielle publikationer på feltet.

De efter disse kriterier udvalgte halvandet tusinde danske og omkring 800 norske titler er indplaceret i en til lejligheden opstillet **systematik**.

Inddelingen af denne i syv hovedafsnit med omkring firs undergrupper fremgår af indholdsfortegnelsen til nærværende publikation. Det er tilstræbt at gøre bibliografiens systematik simpel og selvindlysende. Langt hovedparten af undergrupperne er at finde i hovedafsnit 4 vedrørende centraladministrationens enkelte institutioner; disse er arrangeret på samme måde som i guiderne *Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse* og *Håndbok for Riksarkivet*.

Inden for hver undergruppe er materialet ordnet alfabetisk efter forfatternavn. Ved udgivelsesarbejder, som der ikke er helt få af i bibliografien, er værkets titel dog trukket frem, og dens første ord fungerer således som ordningsord. Finder man ikke, hvad man forventer under et givet personnavn i en bestemt undergruppe, bør man for en sikkerheds skyld søge under titlen i stedet for.

Det kan også i visse tilfælde være nødvendigt at eftersøge bibliografiske enheder i flere undergrupper. Årsagen er, at hver bog eller artikel kun er placeret ét sted i systematikken, og at der ingen krydshenvisninger gives i selve bibliografien. Dog giver forskningsoversigten i hovedafsnit III visse krydsreferencer.

Registreringsformen for de bibliografiske data er en let simplificeret version af den praksis, som er anvendt i de seneste bind af *Dansk historisk bibliografi*.

I nærværende bibliografi er anvendt meget få forkortelser. Angivelser vedrørende format og forekomsten af illustrationer, tabeller, registre, kort, resumeer og så videre bringes ikke. Der henvises normalt heller ikke til anmeldelser under det anmeldte værk; men hvis en anmeldelse har selvstændig værdi og har skullet med i bibliografien, er det sket under anmelderens navn som en selvstændig bibliografisk enhed.

Til forholdsvis mange af indførslerne er knyttet **annoteringer** i skarpe parenteser (klammer). Disse korte vejledende bemærkninger drejer sig om den pågældende bogs indhold, kvalitet eller lignende. De er ifølge sagens natur ofte subjektive, lidt spredte og ikke konsekvent forekommende. Dette hænger sammen med, at det langt fra har været muligt at have alle bibliografiske enheder i hånden. Skarp parentes er også brugt for at føje noget til, som ikke står i selve publikationens titel. Hensigten er at undgå sammenblanding med andre publikationer. Eksempler: *[Norsk] Historisk Tidsskrift*, *[Dansk] Historisk Tidsskrift*, *[Cap-pelens] Norges historie*.

Et mere sammenhængende indtryk af de vigtigste titler er søgt givet i **forskningsoversigten** i hovedafsnit III. Denne skal ses i snæver sammenhæng med bibliografien i hovedafsnit II, hvis grupper den gennemgår en for en. Litteraturen bliver kort gennemgået og karakteriseret, hvorved der bibringes et indtryk af forskningssituationen på området, som de foreliggende publikationer afspejler den.

II

BIBLIOGRAFI

II BIBLIOGRAFI

1 GENERELT

1,0 Bibliografier

Achen, Sven Tito & Ole Rostock: Bibliografi over heraldisk litteratur i Danmark og om Danmark 1589-1969. Kbh., 1971, 192 s.

Alstrup, Erik: Dansk administrationshistorie. En selektiv bibliografi. Kbh., 1986, 106 s. [Duplikeret af Danmarks Biblioteksskole. Vedrører især perioden efter 1660. De 822 titler er praktisk talt ikke annoteret].

Andersen, Lykke & Karen Borglykke: Bibliografi over danske Stater 1913-1981. Kbh., 1985, 183 s. = *Studier fra Danmarks Biblioteksskole* 52.

Andersen, Tove Wihlborg & Gunnar Jakobsen: Dansk Toldhistorisk Bibliografi -1982. Kbh., 1981, 160 s.

Andresen, Harald: Norsk biografisk oppslagslitteratur. Katalog. Oslo, 1945, 218 s.

Andresen, Harald: Norsk lokalhistorie. En bibliografi. Oslo, 1969, 148 s.

Artikler i bøger 1981ff. Udgivet af Bibliotekscentralen. Ballerup, 1983ff. [Fortsættelse af Poul Holsts oversigter over artikler i bogform. Udkommer årligt].

Avis Kronik Index 1940-1978. Kbh., 1940-1980. [Fortsat som Dansk artikelindeks. Udkommer stadig årligt].

Baden, G. L.: Dansk-norsk historisk Bibliothek, indeholdende Efter-

retning om de Skrifter, som bidrage til dansk-norsk Historiekundskab. Kbh., 1815, 358 s.

Bibliografi til dansk-norsk fellestid 1380-1814. Red. af Wenche Hervig. Kbh. & Oslo, 1988, 266 s. [Forfattet af Thomas Riis (1380-1536), Steffen Heiberg (1536-1660), Tord Buggeland & Anne-Hilde Nagel & Wenche Hervig (1660-1814)].

Bibliografi til Norges historie 1916-75. 1-6. Utgitt av Den norske historiske forening. Oslo, 1927-1979. [1: 1916-1925. 2: 1926-1935. 3: 1936-1945. 4: 1946-1955. 5: 1956-1965. 6: 1966-1975].

Bibliografi til Norges historie. Edb-registrering på mikrofiche. 1976/77-1978/79. Utg. av Universitetsbiblioteket i Oslo. Oslo, 1984-1987.

Bibliotheca Danica. Systematisk Fortegnelse over den danske Literatur fra 1482 til 1830, efter Samlingerne i det store kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn. Med Supplementer fra Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn og Karen Brahes Bibliothek i Odense. 1-4. Red. af Chr. Bruun. Kbh., 1877-1902. [Genoptrykt med tillæg og henvisninger 1961-1963].

Bibliotheca Danica ... Registre. Red. af Lauritz Nielsen. Kbh., 1931, 366s. [Genoptrykt 1963].

Bibliotheca Danica ... Supplement. Red. af Lauritz Nielsen. Kbh., 1931, 354 s. [Vedr. litteratur trykt 1482-1830. Genoptrykt med tillæg og henvisninger 1963].

Bibliotheca Danica ... Supplementer. Red. af H. Ehrencron-Müller. Kbh., 1914ff, 608 s. [Genoptrykt 1963].

Bidrag til lokal historie. Bibliografi over hovedfags- og magistergradsavhandlingar med lokal- og regionalhistorisk ramme 1907-1985. Red. av Lars Løberg. Oslo, 1987, 309 s.

Bjerg, Hans Christian: Dansk Marinehistorisk Bibliografi 1500-1975. Kbh., 1975, 168 s. =*Marinehistorisk Selskabs skrifter* 12.

Blomqvist, Helle & Per Ingesman & Vibeke Riis: Forvaltningshistorisk

netværk. *Stat, forvaltning og samfund. Nyt fra projektet 4*, 1992, 1-21. [Fortegnelse over 84 danske forvaltningshistorikere og disses publikationer].

Bruun, Henry: Dansk historisk bibliografi 1913-1942. I-VI, Kbh., 1966-1977, 641+472+510+526+527+664 s. [V-VI under medvirken af Georg Simon].

Bruun, Henry: Dansk historisk bibliografi 1943-1947. Kbh., 1956, 594 s.

Brøndsted, Mogens: Danske i Norge. En rejse gennem rejseskildringerne. Kbh., 1953, 288 s. [Tiden før 1814 behandles side 1-53].

Busk, Inger & Jeppe Carlsen & Søren Mørch: Bogliste. [*Gyldendals Danmarks historie 2*, 1980, 619-700. [Vedrørende perioden 1559-1648. Ikke annoteret].

Carlsen, Jeppe: Bogliste. [*Gyldendals Danmarks historie 3*, 1989, 329-374. [Vedrørende perioden 1648-1730. Ikke annoteret].

Christensen, Torben m.fl.: Kirkehistorisk bibliografi. Kbh., 1979, 423 s.

Colding, Poul & Georg Landberg: Danmark-Norge og Sverige 1523-1814. *Omstridte Spørgsmaal i Nordens Historie 1*, red. af Wilhelm Carlgren m.fl. Kbh., 1940, 77-113. [Litteraturoversigt af Colding om perioden 1523-1660 og af Landberg om perioden 1660-1814].

Dahl, Svend & A. Tiedje: Den store mønsterkatalog. Dansk faglitteratur før 1941 i udvalg. Kbh., 1965, 914 sp.

Dansk artikelindeks 1979ff. Kbh., 1981ff. [Udkommer stadig årligt].

Dansk Bogfortegnelse 1841ff. Kbh., 1842ff. [Udkommer stadig årligt].

Dansk politihistorisk bibliografi 1682-1938. Udg. af Politihistorisk Selskab. Kbh., 1983, 88 s.

Dansk Tidsskrift-index 1915ff. Kbh., 1916ff. [Udkommer stadig årligt, siden 1979 under titlen Dansk artikelindeks].

Degn, Ole: Forskning i Statens Arkiver. Bibliografi over bøger og afhandlinger skrevet af arkivarer ved Rigsarkivet, landsarkiverne og Erhvervsarkivet i deres forskningstid og udgivet 1980-1989. Kbh., 1991, 118 s. [Medtager også Statens Arkivers institutionspublikationer 1980-1989].

Dübeck, Inger & Ditlev Tamm: Hvor står det? En bibliografisk vejledning. *Dansk retshistorie i hovedpunkter*, red. Ditlev Tamm & Jens Ulf Jørgensen. Kbh., 1983, 166-176. [Om retshistoriske hjælpemidler, kildeudgaver og arkivkundskab].

Ehrencron-Müller, H.: Forfatterlexikon omfattende Danmark, Norge og Island indtil 1814. 1-12. Kbh., 1924-1935.

Ehrencron-Müller, H.: Anonym- og Pseudonym-Lexikon for Danmark og Island til 1920 og Norge til 1814. Kbh., 1940, 392 s.

Erichsen, B. & Alfr. Krarup: Dansk historisk Bibliografi. Systematisk Fortegnelse over Bidrag til Danmarks Historie til Udgangen af 1912 (i Tilslutning til Bibliotheca Danica). I-III, Kbh., 1918-1927, 794+656+808 s. [Rettet og udvidet optryk. I-III, Kbh., 1929].

Excerpta historica Nordica. 1-10. Udg. ved Povl Bagge m.fl. Kbh., 1955-1980. [Mere udkom ikke. Bibliografiske data og sammendrag af de vigtigste historiske bøger og artikler, publiceret i Norden indtil 1976].

Extracta. Resuméer af specialer ved det Filosofiske Fakultet ved Københavns Universitet 1967/68-1970/71. Kbh., 1968-1972. [Mere udkom ikke].

Feldbæk, Ole: Bogliste. [*Gyldendals*] *Danmarks historie 4*, 1982, 345-380. [Vedrørende perioden 1730-1814. Ikke annoteret].

Feldbæk, Ole: Kilder, referenceværker og kildepublikationer. [*Gyldendals*] *Danmarks historie 4*, 1982, 315-341. [Glimrende oversigt over arkivfonds, arkivalietyper, kildepublikationer med videre vedrørende perioden 1730-1814].

Feldbæk, Ole: Litteraturoversigt. [*Gyldendals*] *Danmarks historie 4*, 1982,

15-28 og 63-67 og 104-110 og 141-145 og 188-194 og 221-227 og 249-252 og 286-292 og 308-310. [Glimrende forskningsoversigter vedrørende perioden 1730-1814].

Fortegnelse over de litterære Arbejder, som i 1901-1905 ere blevne offentliggjorte af det danske Arkivvæsens nuværende Personale. *Meddelelser om Rigsarkivet med Provinsarkiverne 1901-1905*. Ved V. A. Secher. Kbh., 1906-1918, 95-98.

Frandsen, N. H.: Historiske specialer. En bibliografi over historiske specialer ved Københavns, Odense og Århus Universiteter. Kbh., 1978, 120 s. [Upublicerede afhandlinger af universitetsstuderende. Føres løbende ajour i 1066. *Tidsskrift for historisk Forskning*].

Fyllingsnes, Frode: Trykte kjelder til norsk lokalhistorie. Bibliografi. Oslo, 1994, 323 s.

Gamrath, Helge & Erling Ladewig Petersen: Litteraturoversigt. [*Gyldendals*] *Danmarks historie* 2, 1980, 367-372 og 394-402 og 431-442 og 464-478 og 496-502 og 516-522 og 538-543 og 552-555. [Glimrende forskningsoversigter vedrørende perioden 1559-1648].

Gjønnnes, Svein Tore: Norsk historisk bibliografi 1916-1945. Oslo, 1988, 470 s. = *Universitetsbiblioteket i Oslo. Skrifter* 16.

Hansen, Morten: Norske slektsbøker. En bibliografi. Oslo, 1965, 197 s.

Hedin, Svante: Armfeldts fälttog mot Trondheim 1710-1719. En kommenterad bibliografi. Visby, 1986, 367 s.

Hellesen, Jette Kjærulff & Ole Tuxen & Dorte Don: Universitets- og videnskabshistorisk bibliografi. Kbh., 1990, 612 s. = *Københavns Universitet 1479-1979* 14. [Dels om Københavns Universitet som institution og universitetsbefolkningens vilkår, dels om videnskabeligt arbejde i Danmark gennem tiderne].

Holst, Poul: Artikler i bogform 1900-1950. Systematisk fortegnelse over artikler i danske blandede skrifter. Kbh., 1970, 342 sp. [Fungerer som supplement til Dansk Historisk Bibliografi].

Holst, Poul: Artikler i bogform 1951-1970. Systematisk fortegnelse over artikler i danske blandede skrifter. Kbh., 1973, 230 s. [Fungerer som supplement til Dansk Historisk Bibliografi].

Ilsøe, Grethe: Dansk arkivbibliografi 1889-1981. Kbh., 1982, 364 s. [Rettet og ajourført optryk 1985. Ajourføres blandt andet ved hjælp af de årlige litteraturoversigter i [Dansk] Personalhistorisk Tidsskrift].

Ilsøe, Harald: Udlændinges rejser i Danmark indtil år 1700. En bibliografisk fortegnelse. Kbh., 1963, 54+127 s.

Jensen, Chr. Axel: Bibliografisk Vejledning for historiske Lokalsamlinger. *Fortid og Nutid* 7, 1928, 113-137.

Jespersen, Knud J. V.: Materiale, hjælpemidler og forskning. [*Gyldendals*] *Danmarks historie* 3, 1989, 21-30. [Kortfattet introduktion vedrørende perioden 1648-1730].

Jespersen, Knud J. V.: Litteraturoversigt. [*Gyldendals*] *Danmarks historie* 3, 1989, 30-37 og 62-69 og 87-92 og 121-125 og 154-157 og 171-173 og 207-211 og 235-237 og 259-261 og 286-289 og 320-324. [Glimrende forskningsoversigter vedrørende perioden 1648-1730].

Larsen, Bjarne Stuhr: Forsøg på en dansk-norsk numismatisk bibliografi indtil 1969. U.st., 1972, 28 s. [Duplikeret].

Liebe, Poul Ib & Erik Borgstrøm: Litteraturfortegnelse til de danske hærafdelingers samt militære korps', institutioners, skolers, arkivers og museers historie. Kbh., 1993, 153 s. =*Det kongelige Garnisonsbiblioteks litteraturfortegnelser 1*. [Oprindelig udgave 1973].

Liebe, Poul Ib & Erik Borgstrøm: De danske frivillige korps' og borgervæbningers historie. Litteraturfortegnelse. Kbh., 1974, 66 s. =*Det kongelige Garnisonsbiblioteks litteraturfortegnelser 2*.

Liebe, Poul Ib & Erik Borgstrøm: Dansk krigshistorie i det nittende århundrede. Litteraturfortegnelse. Kbh., 1981, 157 s. =*Det kongelige Garnisonsbiblioteks litteraturfortegnelser 3A*. [Oprindelig udgave 1974].

Liebe, Poul Ib & Erik Borgstrøm: Dansk krigshistorie i det attende

århundrede. Litteraturfortegnelse. Kbh., 1980, 73 s. =*Det kongelige Garnisonsbiblioteks litteraturfortegnelser 3B*. [Oprindelig udgave 1975].

Liebe, Poul Ib & Erik Borgstrøm: Dansk krigshistorie i det syttende århundrede. Litteraturfortegnelse. Kbh., 1977, 101 s. =*Det Kongelige Garnisonsbiblioteks litteraturfortegnelser 3C*.

Liebe, Poul Ib & Erik Borgstrøm: Dansk krigshistorie i det sekstende århundrede. Litteraturfortegnelse. Kbh., 1979, 52 s. =*Det Kongelige Garnisonsbiblioteks litteraturfortegnelser 3D*.

Liebe, Poul Ib & Erik Borgstrøm: Hærens garnisoner, indkvartering, kaserner og arealer samt særlige militære bygninger. Litteraturfortegnelse. Kbh., 1986, 93 s. =*Det kongelige Garnisonsbiblioteks litteraturfortegnelser 4*. [Oprindelig udgave 1976].

Lokalhistorisk litteratur 1969-1989. Red. av Frode Fyllingsnes. Oslo, 1991, 97 s. [Udg. af Norsk lokalhistorisk institutt].

Martens, Johanne & Gerhard Munthe: Håndbok over norsk bibliografi. Bibliografisk litteratur i utvalg. De humanistiske fag. Oslo, 1965, 61 s.

Mathiesen, S. A.: Opslagsværker til brug ved studier i landmilitær, krigsvidenskab og krigshistorie. En kortfattet bibliografi. Kbh., 1976, 35 s.

Munch-Petersen, Erland: A Guide to Danish Bibliography. Kbh., 1965, 140 s.

Nielsen, Erland Kolding: Historisk referencelitteratur. Et udvalg. Kbh., 1978, 74 s. =*Informations- og litteratursøgning i historie 1*. [Oprindelig udgave 1976].

Nordisk rättshistorisk litteratur 1941-1949. Red. af Hillevi Vretblad. *Skrifter utgivna av Institutet för rättshistorisk forskning. Serien 2: Rättshistoriska studier 1*. Stockholm, 1951, 274-346.

Nordisk rättshistorisk litteratur 1950-1955. Red. af Hillevi Vretblad. *Skrifter utgivna av Institutet för rättshistorisk forskning. Serien 2: Rättshistoriska studier 2*. Stockholm, 1957, 270-360.

Nordisk rättshistorisk litteratur 1956-1965. Red. af Signe Carlsson. *Skrifter utgivna av Institutet för rättshistorisk forskning. Serien 1: Rättshistoriskt bibliotek 19*. Stockholm, 1972.

Nordisk rättshistorisk litteratur 1966-1975. Red. af Signe Carlsson. *Skrifter utgivna av Institutet för rättshistorisk forskning. Serien 1: Rättshistoriskt bibliotek 30*. Stockholm, 1980, 454 s.

Nordisk rättshistorisk litteratur 1976-1980. Red. af Lennart Grönberg. *Skrifter utgivna av Institutet för rättshistorisk forskning. Serien 1: Rättshistoriskt bibliotek, 45*. Stockholm, 1991, 331 s.

Nordiske arkivers publikationsvirksomhed. Udg. af Landsarkivet for Sjælland. Kbh., 1978, 67 s. = *Nordisk Arkivkundskab 7*. [Præsentation af registraturer, kildeudgaver og så videre, udgivet af arkiverne. Hovedvægt på danske publikationer].

Norges topografi. Bibliografisk fortegnelse over topografisk og lokalhistorisk litteratur. Utg. av Johan Schweigaard & W. P. Sommerfeldt. 1-3. Kra./Oslo, 1918-1955, 291+250+200 s.

Norges topografi: Oslo. Bibliografisk fortegnelse over topografisk og lokalhistorisk litteratur. Utg. ved W. P. Sommerfeldt. Oslo, 1939, 398 s.

Norsk bogfortegnelse 1814ff, Chra./Oslo. [Udkommer årligt].

Norrie, Gordon: Hærstabens historiske arbejder. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 12.rk. 1*, 1966, 673-707. [Også trykt i *Militært Tidsskrift 95*, 1966, 1-37].

Norsk lokalhistorisk litteratur 1946-1970. Utg. av Universitetsbiblioteket i Oslo. 1-19. Oslo, 1976, 1979. [19 fylkeshæfter].

Norsk lokalhistorisk litteratur 1971-1990. Norge med landsdeler Svalbard og Jan Mayen. Utg. av Universitetsbiblioteket i Oslo. Oslo, 1993, 50 s.

Norsk militærhistorisk bibliografi. Red. av Arne Odd Johnsen & Gunnar Christie Wasberg. Utg. av Forsvarets Krigshistoriske Avdeling.

Oslo, 1969, 373 s. [Udgivet med Tillegg nr. 1 af Harald Sandvik, Oslo, 1977, 59 s. Dermed dækkes perioden frem til og med 1975].

Norsk tidsskriftindex 1918-1963. Oslo, 1919-1969.

Norske tidsskriftartikler: Årskatalog. 1980 ff. Oslo, 1981 ff. [Udkommer årligt].

Oppermann, A. & Vilh. Grundtvig: Den danske Skovbrugs-Litteratur indtil 1925. Århus, 1935-1936, 538 s. [Desuden 16 siders emneregister].

Pedersen, Bente: Dansk historisk årsbibliografi 1967. Kbh., 1972, 189 s.

Pedersen, Bente: Dansk historisk årsbibliografi 1968. Kbh., 1973, 181 s.

Pedersen, Bente: Dansk historisk årsbibliografi 1969. Kbh., 1974, 176 s.

Pedersen, Ole Karup: Dansk landbrugsbibliografi. 1: Indtil 1814. Kbh., 1958, 463 s. [Mere er ikke udkommet].

Personale i Rigsarkivet og landsarkiverne, januar 1980. Red. af Magda Dalgaard. Kbh., 1980, 133 s. [Publikationsliste for hver medarbejder].

Personale i Rigsarkivet og landsarkiverne, januar 1990. Red. af Marianne Reimer. Kbh., 1990, 242 s. [Publikationsliste for hver medarbejder].

Petersen, Erling Ladewig: Arkiv- og kildeoversigter. [*Gyldendals*] *Danmarks historie* 2, 1980, 557-617. [Glimrende oversigt over arkivfonds, arkivalietyper, kildepublikationer med videre vedrørende perioden 1559-1648].

Pettersen, Hjalmar: Udlændingers Reiser i Norge. Kra., 1897, 69 s. = *Universitetsbibliotekets årbok for 1895, Bibliografiske meddelelser* 1.

Pettersen, Hjalmar: Bibliotheca Norvegica. 1-4. Chra. 1899/1908-1924. [1: Norsk Boglexikon 1643-1813. 621 s. 2: Norge og Nordmænd i Udlandets Litteratur. 842 s. 3: Norske forfattere før 1814. 595 s. 4: Norske forfattere efter 1814. 798 s.].

Qvistgaard, Johan & Ingrid Markussen: Dansk skolehistorie 1966-1980. En bibliografi. Kbh., 1984, 153 s.

Rasmussen, Jørgen Nybo: Bibliografi for Rigsarkivets 1. afdeling. Kbh., 1971, 31 s. =*Primula* 23.

Regesta Diplomatica Historiæ Danicæ. 1:1-2:2. Kbh., 1847-1907. [I alt syv bind. Dansk titel: Chronologisk Fortegnelse over hidtil utrykte Diplomer og andre Brevskaber til Oplysning af den danske Historie fra de ældste Tider indtil Aar 1660, med kort Angivelse af Indholdet. Tryksteder efter 1877 er ikke medtaget].

Scheen, Rolf: Litt om studiet av norsk sjøkrigshistorie. *Norsk tidsskrift for sjøvesen* 50/1932, 173-186, 214-221. [Bibliografi med 300 innførsler].

Schiøtz, Eiler H.: Itineraria Norvegica. Utlendingers reiser i Norge. En bibliografi. 1-2. Oslo, 1970-1986, 589+595 s.

Skrifter udgivet af Rigsarkivet og landsarkiverne 1852-1976. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1976, 19 s. [Duplikeret. Tidligere udgaver i 1968 og 1973].

Sommerfeldt, W. P.: Norsk bibliografisk litteratur 1919-1944 med tillegg 1944-1946. Oslo, 1944-1946, 42 s. + tillegg s. 43-47.

Thuesen, Arthur: Bibliografi over bibliografier vedrørende Norge. Oslo, 1927, 16 s.

Tiedje, A.: Den store mønsterkatalog 2. Dansk faglitteratur 1941-1955 i udvalg. Kbh., 1973, 353 s.

Tunold, Solveig: Håndskriftsamlingen i Universitetsbiblioteket i Oslo. *Heimen* 13, 1964-1966, 289-302.

Tønnessen, Johan: Oversikt over norsk sjøfartshistorisk litteratur 1939-1946. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 34, 1946-1948, 337-358.

Venge, Mikael: Litteraturoversigt. [*Gyldendals*] *Danmarks historie* 2, 1980, 280-286 og 310-317 og 349-356. [Glimrende forskningsoversigter vedrørende perioden 1523-1559].

Welling, Ann R. & Erland Kolding Nielsen: Dansk historisk bibliografi 1970-1973. 1-2. Kbh., 1993, 841 s. [Med supplement til Dansk historisk årsbibliografi 1967-1969, hovedsagelig i form af henvisninger til anmeldelser].

Welling, Ann R. & Erland Kolding Nielsen: Dansk historisk bibliografi 1974-1976. Kbh., 1986, 516 s.

Worsøe, Hans H.: Fortegnelse over almindelig biografi og stater 1948-1972. [*Dansk*] *Personalhistorisk Tidsskrift* 93, 1973, 69-88.

1,1 Leksika og andre håndbøger

Arkivordbog. Arkivets fagudtryk. Udg. af Dansk Arkivselskab. Kbh., 1978, 33 s. [Oprindelig udgave 1977].

Atlas over Danmarks administrative inddeling efter 1660. I: Atlasbind. II: Tekstbind. Red. af Karl-Erik Frandsen. Kbh., 1984, 235+304 s.

Berntsen, Arent: Danmarckis oc Norgis Fructbar Herlighed ... Kbh., 1656, 652 s. [Om mønt, mål, vægt, priser, takster osv. Optrykt 1971].

Bjørstad, Erling: Gamle regiments og kompanikarter. En innføring. *Norsk Geografisk Tidsskrift* 10, 1944-1945, 165-178.

Dahl, Bjørn Westerbeek: Bibliografisk vejviser over kortsamlinger i Danmark. *Fortid og Nutid* 29, 1981, 57-67.

Danmarks administrative Inddeling, November 1930. Udg. af Det statistiske Departement. Kbh., 1930, 334 s. = *Statistiske Meddelelser* 4,86, 1. [Med gennemgang af de administrative inddelinger og disses historiske udvikling].

Dansk kulturhistorisk opslagsværk. 1-2. Red. af Erik Alstrup & Poul Erik Olsen. Kbh., 1991, 1084 s. [Mange henvisninger til utrykt kildemateriale, arkivregistraturer, trykt kildemateriale og litteratur].

Danske opslagsværker. 1-2. Red. af Axel Andersen. Kbh., 1970-1974. 674 s. = *Danmarks Biblioteksskoles skrifter* 4. [Omtaler grundigt atten vigtige

ge opslagsværker, heriblandt Bibliotheca Danica, Hof- og Statskalenderen, Trap Danmark, Dansk Bogfortegnelse og Dansk Historisk Bibliografi].

Dejn, Ole: Urbanisering og industrialisering. En forskningsoversigt. Kbh., 1978, 160 s. = *Institut for Økonomisk Historie ved Københavns Universitet. Publikation 14.*

Ehrencron-Müller, H.: Norske Kort i Hans Majestet Kongens Haandbibliotek i Kjøbenhavn. [Militære kort, plantegninger]. *Meddelelser fra det norske Riksarkiv 3*, 1933, 304-316.

Elvestrand, Vegard: Kartmanuskripter i DKNVSB. Utg. av Universitetsbiblioteket i Trondheim. Trondheim, 1980, 38 s. [Rev. udg. 1985, mikroform].

Engelstad, Sigurd: Norge i kart gjennom 400 år. Oslo, 1952, 111 s. [Udg. af Cappelen's antikvariat].

Fabritius, Albert: Statshåndbogen. *Danske opslagsværker*, red. af Axel Andersen. Kbh., 1970-1974, 359-382. [Grundig præsentation af Hof- og Statskalenderen].

Fabritius, Albert & Harald Hatt: Haandbog i Slægtsforskning. Kbh., 1942, 374 s. [Navnlig afsnittet »Arkiverne og deres slægtshistoriske Indhold« side 158-274 giver et udmærket overblik. Tredie udgave i 1963. Mange senere optryk, senest 1993].

Friis, Astrid & Kristof Glamann: A History of Prices and Wages in Denmark 1. Kbh., 1958, 350 s. [Mere udkom ikke].

Gamle norske kart. Samkatalog over utrykte kart 1-18. Utg. av Norsk lokalhistorisk institutt. Oslo, 1979-1985. 18 hefter.

Gleditsch, K.: Topografiske karter – militærkarter. *Norsk militært tidskrift 74*, 1911, 652-662.

Halvorsen, J. B.: Norsk Forfatterlexikon 1814-1880. 1-6. Kra., 1885-1908.

Historien. Gyldendals opslagsbog. Red. af Rudi Thomsen. Kbh., 1970, 1375 sp. [Encyclopædisk opslagsværk med 516 alfabetisk opstillede artikler. Summariske litteraturhenvisninger].

Historisk Atlas Danmark. Red. af Jette Kjærulff Hellesen & Ole Tuxen. Kbh., 1988, 303 s. [Se også Jette Kjærulff Hellesen & Ole Tuxens præsentationsartikel i 1066. Tidsskrift for historisk Forskning 13:4, 1983, 16-24].

Historisk vejviser. Red. af Annegrete Dybdahl. Kbh., 1986, 145 s. [Kortfattet vejviser til danske arkiver, biblioteker, museer, foreninger, organisationer og så videre; rettelser og supplement senest udsendt 1989].

Hof- og Statskalender 1734ff. [Hovedkilde til statsinstitutionernes og disses personales historie. Udkommet årligt siden 1734 i to rækker (tysksproget, Altona, 1734-1848, og dansksproget, Kbh., 1801ff). Se Albert Fabritius' og Niels Petersens artikler om statskalenderen].

Håndbog for danske lokalhistorikere. Red. af Johan Hvidtfeldt. Kbh., 1952-1956, 519 s. [Hovedsagelig et historisk leksikon; henvisninger til kildemateriale, registraturer og litteratur; optrykt 1965 og 1970].

Introduktion til historie. Bibliografi over fagets hjælpemidler med en vejledning i litteratursøgning. Red. af Bent Jørgensen m.fl. Kbh., 1970, 361 s.

Jens Bjelkes Termini Juridici 1. Utg. av S. Kolsrud. Oslo, 1952, 158 s. = *Eldre norske sprog minder* 5.

Kiærland, Lars: Fortegnelse over håndskrevne og trykte kilder hvor det fins personalopplysninger om norske offiserer, underoffiserer og menige soldater, ca. 1628-1960. Oslo, 1961, 17 s.

Kochendörffer, H.: Die dänischen Hof- und Staatskalender. *Nordelbingen* 5, 1926, 270-309.

Kollegialtidende. Kbh., 1798-1847. [Officiel selektiv udgivelse af bl.a. love, kongens eller regeringskontorenes afgørelser; hovedkilde til ud nævnelser med videre].

Ljoså, Eva: *Theatrum septentrionalium regionum*. Bibliografi over trykte landkart som viser Norden eller bare Norge til ca. år 1700. Oslo, 1973, 116 bl. [Udg. af Statens bibliotekskole].

Marthinsen, Jørgen H.: Oversikt over en del samlinger utrykte kart. *Geografen 1971:1*, 54-58.

Meyer, Chr.: Karter fra unionstiden med Danmark. En historisk studie. *Norsk tidsskrift for sjøvesen 46*, 1928, 408-414, 474-486.

Nissen, Per: Oversigt over de viktigste topografiske og kartografiske arbeider i Europa med særligt hensyn til de nordiske riger. Kra., 1879. = *Tilleggshefte til Norsk militært tidsskrift 42*, 1879, 6¹/₂ ark.

Nordisk leksikon for bogvæsen. Red. av Palle Birkelund & Esli Dansten & Lauritz Nielsen. Oslo/Kbh./Sth., 1946-1962, 535 s.

Nordisk arkivleksikon. Ved Björn Lindh. Kbh., 1979, 47 s. = *Nordisk Arkivkundskab 8*.

Norsk historisk leksikon. Red. av Rolf Fladby & Steinar Imsen & Harald Winge. 2. utg. Oslo, 1990, 389 s. [Udg. af Norsk lokalhistorisk institutt].

Ordlister til bruk for medarbejdere ved Rigsarkivets 2. afdeling. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1977, 273 s. [Leksikon vedrørende arkiver og administration].

Petersen, Niels: Hof- og Statskalenderen. *Arkiv 2*, 1968, 39-61.

Pettersen, Hjalmar: Norsk anonym- og pseudonym-lexikon. Kra., 1924, 690 sp.

Prange, Knud: Lokal historie. En håndbog. Kbh., 1989, 256 s. [Veiledning til arkivalier og litteratur].

Sejersted, N. J.: Vore gamle kompanikarter [1765-1789]. *Norsk militært tidsskrift 67*, 1904, 80-84.

Smith, Otto: En Oversigt over de topografiske Kort- og Billedsamlinger. *Fortid og Nutid* 6, 1926-1927, 227-243.

Stats-Fortegnelse over samtlige Collegier, Embedsmænd og Betiente i Kongerigerne Danmark og Norge samt Hertugdømmerne Slesvig og Holsteen ... for Aaret 1796. Kbh., 1796.

Søg og I skal finde. Veje til kvinders historie i arkiver og samlinger. Red. af Karen Hjorth & Grethe Ilsøe & Birgitte Possing. Kbh., 1991, 144 s. [Hertil knytter sig udstillingskatalog med samme titel og år fra Landsarkivet for Sjælland].

Veylle, Christen Osterssøn: Glossarium Juridicum Danico-Norvegicum. Det er alle gamle Danske Glosers rette Forklaring som findis udi ... Lovbøger, saa oc Kongelige Recesser, Handfestninger, Gaards- oc Sørætter, Rigens oc Birckeretter, Obne Mandater oc Brevve. Kbh., 1665, 907 s. [På dansk skrevet leksikon over juridiske begreber og ord. Optrykt 1977].

Våre gamle kart. Red. av Rolf Fladby & Leif T. Andressen. Oslo, 1981, 82 s. =*Norsk lokalhistorisk institutt. Skrifter* 9.

Öberg, Jan: Das Urkundenmaterial Skandinaviens. Bestände, Editionsvoorhaben, Erforschung. Opladen, 1977, 50 s. =*Rheinisch-Westfälische Akademie der Wissenschaften. Geisteswissenschaften. Vorträge* G 219. [Mest om middelalder].

1,2 Oversigtsværker og brede fremstillinger

Bagge, Sverre & Knut Mykland: Norge i dansketiden. Kbh., 1987, 334 s. [Med kortfattet litteraturvejledning. Også norsksproget udgave samme år og med samme titel].

Bergsgård, Arne: Året 1814. 1-2. Oslo, 1943-1945, 378+355 s.

Bjørn, Claus: Fra reaktion til grundlov 1800-1850. *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie* 10. Kbh., 1990, 384 s. [Med kortfattet litteraturvejledning].

Coldevin, Axel: Enevoldstiden. *Vårt folks historie 5*. Oslo, 1963, 514 s.

Cour, Vilhelm la: Mellem Brødre. Dansk-norske Problemer i det 18. Aarhundredes Helstat. Birkerød, 1943, 291 s. [Om statsteori og statsstyre side 103-113].

Dansk identitetshistorie. Red. af Ole Feldbæk. 1: Fædreland og modersmål 1536-1789. Kbh., 1991, 424 s. 2: Et yndigt land 1789-1848. Kbh., 1991, 468 s.

Drake, Michael: Population and society in Norway 1735-1865. London, 1969, 255 s.

Dyrvik, Ståle: Den lange fredstiden 1720-1784. [*Cappelens*] *Norges historie 8*. Oslo, 1978, 438 s.

Eidsvold 1814. Med bidrag av Carl W.Schnitler [m.fl.]. Oslo, 1914, 451 s.

Feldbæk, Ole: Tiden 1730-1814. [*Gyldendals*] *Danmarks historie 4*. Kbh., 1982, 383 s. [Med omfattende bibliografi og forskningsdiskussion].

Feldbæk, Ole: Den lange fred 1700-1800. *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie 9*. Kbh., 1990, 383 s. [Med kortfattet litteraturvejledning].

Feldbæk, Ole: Danmarks økonomiske historie 1500-1840. Herning, 1993, 248 s. [Med forskningsoversigt samt omfattende lister over trykt kildemateriale og litteratur].

Fladby, Rolf: Gjenreisning 1536-1648. [*Cappelens*] *Norges historie 6*. Oslo, 1977, 446 s.

Fladby, Rolf: Samfunn i vekst under fremmed styre 1536-1660. *Handbok i Norges historie 5*. Oslo, 1986, 280 s. [Giver en udførlig indføring i forskellige temaer og omtaler forskernes bidrag].

Fra forfall til ny vekst. Red. av Ingrid Semmingsen m. fl. *Norges kulturhistorie 3*. Oslo, 1980, 336 s.

Fra heksebål til frihetstid. Red. av Anders Bugge & Sverre Steen. *Norsk kulturhistorie 3*. Oslo, 1938, 482 s.

Fra rokken til fabrikken. Red. av Anders Bugge & Sverre Steen. *Norsk kulturhistorie 4*. Oslo, 1940, 450 s.

Gad, Finn: Grønlands historie. En oversigt fra ca. 1500 til 1945. Kbh., 1946, 274 s.

Gad, Finn: Grønlands historie. I: Indtil 1700, Kbh., 1967, 461 s. II: 1700-1782, Kbh., 1969, 760 s. III: 1782-1808, Kbh., 1976, 615 s.

Gad, Finn: Grønland. Kbh., 1984, 336 s. [Generel historie med kortfattet litteraturvejledning].

Gamrath, Helge & Erling Ladewig Petersen: Tiden 1340-1648. Andet halvbind 1559-1648. [*Gyldendals Danmarks historie 2:2*. Kbh., 1980, 452 s. [Med omfattende bibliografi og forskningsdiskussion].

Gregersen, H. V.: Danmarks historie. Slesvig og Holsten før 1830. Kbh., 1981, 487 s. [Generel historie med kortfattet litteraturvejledning].

Hjelholt, Holger: En kritisk Redegørelse for, hvorledes Forbindelsen mellem Danmark og Norge i det 18. Aarhundrede virkede paa de to Folk. Kbh., 1936, 157 s. [Maskinskrevet].

Holm, Edvard: Danmark-Norges indre Historie under Enevælden fra 1660 til 1720. Indledning til den dansk-norske Stats Historie fra 1720-1814. I-II. Kbh., 1885-1886, 471+72+493+82 s.

Holm, Edvard: Danmark-Norges Historie fra Den store Nordiske Krigs Slutning til Rigernes Adskillelse (1720-1814). I: Frederik IV's sidste Regeringsaar (1720-1730). Kbh., 1891, 597+119 s. II: Under Kristian VI (1730-1746). Kbh., 1894, 766+120 s. III,1: Under Frederik V (1746-1766). Kbh., 1897, 366+45 s. III,2: Under Frederik V (1746-1766). Kbh., 1898, 513+74 s. IV,1,1: Under Kristian VII (1766-1770). Kbh., 1902, 435+45 s. IV,1,2: Under Kristian VII (1770-1772). Kbh., 1902, 438+48 s. V,2: Under Kristian VII (1772-1784). Kbh., 1906, 744+84 s. VI,3,1: Under Kristian VII (1784-1791). Kbh., 1907, 425+42 s. VI,3,2:

Under Kristian VII (1784-1799). Kbh., 1909, 712+66 s. VII,1: Den udenrigske Historie 1800-1807. Kbh., 1912, 402+26 s. VII,2: Den udenrigske Historie 1807-1814. Kbh., 1912, 482+42 s. [Bind 8 skulle have afsluttet værket og omhandlet de indre forhold 1800-1814, men udkom aldrig].

Holmsen, Andreas: Fra de eldste tider til 1660. *Norges Historie 1*. 2. utg. Oslo, 1949, 579 s.

Hørby, Kai & Mikael Venge: Tiden 1340-1648. Første halvbind 1340-1559. [*Gyldendals*] *Danmarks historie 2:1*. Kbh., 1980, 356 s. [Med omfattende bibliografi og forskningsdiskussion].

Jensen, Hans: Dansk-norsk Vekselvirkning i det 18. Aarhundrede. Kbh., 1936, 166 s. [Om den administrative helstat side 25-41].

Jespersen, Knud J. V.: Tiden 1648-1730. [*Gyldendals*] *Danmarks historie 3*. Kbh., 1989, 376 s. [Med omfattende bibliografi og forskningsdiskussion].

Johannesson, Gösta: Danmarks historie. Skåne, Halland og Blekinge. Kbh., 1981, 480 s. [Generel historie med kortfattet litteraturvejledning].

Johansen, Hans Christian: Danmark i tal. *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie 16*. Kbh., 1991, 1-167. [Kommenterede kort og tabeller].

Johnsen, Oscar Albert: Tidsrummet 1660-1746. *Norges historie fremstillet for det norske folk 5:1*. Kra., 1911, 346 s.

Johnsen, Oscar Albert: Tidsrummet 1746-1813. *Norges historie fremstillet for det norske folk 5:2*. Kra., 1914, 343 s.

Johnsen, Oscar Albert: Norges bønder. Utsyn over den norske bondestands historie. Kra., 1919, 463 s.

Lidegaard, Mads: Grønlands historie. Kbh., 1991, 248 s.

Linvald, Axel: Kong Christian VIII. 1: Den unge prins 1786-1813. Kbh., 1943, 284 s. 2: Norges statholder 1813-1814. Kbh., 1952, 248 s. 3: Før Eidsvoldgrundloven. Kbh., 1965, 456 s.

Marmøy, Reidar: Gjennom Bølgedalen 1387-1660. *Vårt Folks Historie 4*. Oslo, 1963, 426 s.

Marstrand, Vilhelm: En kritisk Redegørelse for, hvorledes Forbindelsen mellem Danmark og Norge i det 18. Aarhundrede virkede paa de to Folk. Kbh., 1936, 234+125 s. [Duplikeret].

Mykland, Knut: Gjennom nødsår og krig 1648-1720. [*Cappelens*] *Norges historie 7*. Oslo, 1977, 447 s.

Mykland, Knut: Kampen om Norge 1784-1814. [*Cappelens*] *Norges historie 9*. Oslo, 1978, 476 s.

Nielsen, Henning: Nordens Enhed gennem Tiderne. 1-3. Kbh., 1938, 440+474+590 s.

Nielsen, Yngvar: Bidrag til Norges og Sveriges historie 1812-1816. Chra., 1869, 272 s.

Nielsen, Yngvar: Bidrag til Norges Historie i 1814. Afhandlinger og Aktstykker. 1-2. Chra., 1882-1886, 504+499 s.

Nielsen, Yngvar: Tidsrummet 1537-1588. *Norges historie fremstillet for det norske folk 4:1*. Kra., 1909, 340 s.

Nielsen, Yngvar: Tidsrummet 1588-1660. *Norges historie fremstillet for det norske folk 4:2*. Kra., 1911, 333 s.

Norge under eneveldet 1660-1720. Av Knut Mykland m.fl. *Handbok i Norges historie 3:2*. Oslo, 1975, 169 s.

Norge under eneveldet 1720-1800. Av Ståle Dyrvik m.fl. *Handbok i Norges historie 6:2*. Oslo, 1976, 119 s.

Olsen, Albert: Danmark-Norge i det 18. Aarhundrede. Kbh., 1936, 168 s. [Om administrative forhold side 64-86].

Olsen, Erling: Danmarks økonomiske historie siden 1750. Kbh., 1967, 305 s. =*Studier fra Københavns Universitets Økonomiske Institut 3*.

Rian, Øystein: Den nye begyndelsen 1520-1660. *Aschehougs norgeshistorie 5*. Oslo, 1995, 263 s. [Indeholder en kommenteret litteraturoversigt, som er ajour].

Sars, Johan Ernst: Norge under Foreningen med Danmark 1537-1814. Chra., 1858-1865, 204 s. = *Nordisk Universitets-Tidsskrift* 4:3, 1858, 50-53; 6:3, 1860, 1-122; 9:3, 1863, 1-128; 10:3, 1864, 1-76.

Sars, Johan Ernst: Udsigt over den norske Historie. 1: Chra., 1873, 323 s. 2: Chra., 1877, 400 s. 3:1, Chra., 1887, 351 s., 4: [2. udg.] Chra., 1891, 357 s.

Sars, Johan Ernst: Historisk Indledning til Grundloven. Chra., 1882, 220 s.

Scocozza, Benito: Ved afgrundens rand 1600-1700. *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie 8*. Kbh., 1989, 373 s. [Med kortfattet litteraturvejledning].

Steen, Sverre: Tidsrummet fra omkring 1500 til omtrent 1640. *Det norske folks liv og historie 4*. Oslo, 1935, 406 s.

Steen, Sverre: Tidsrummet 1640 til omkring 1720. *Det norske folks liv og historie 5*. Oslo, 1930, 434 s.

Steen, Sverre: Tidsrummet 1720 til omkring 1770. *Det norske folks liv og historie 6*. Oslo, 1932, 420 s.

Steen, Sverre: Tidsrummet 1770 til omkring 1844. *Det norske folks liv og historie 7*. Oslo, 1933, 418 s.

Sørensen, Carl Th.: Kampen om Norge i Aarene 1813 og 1814. 1-2. Kbh., 1871, 404+368 s.

Sørensen, Carl Th.: Bernadotte i Norden eller Norges Adskillelse fra Danmark og Forening med Sverige. 1-3. Kbh., 1903-1904, 291+268+263 s.

Thorsteinsson, Björn: Island. Kbh., 1985, 312 s. [Generel historie med kortfattet litteraturvejledning].

West, John F.: Færøerne. En nation og dens historie. Kbh., 1974, 254 s. [Oversat fra engelsk. Originaltitel Faroe].

West, John F.: The history of the Faroe Islands, 1709-1816. 1: 1709-1723. Kbh., 1985, 229 s. =*Færoensia* 13. [Mere er ikke udkommet].

Wittendorff, Alex: På Guds og Herskabs nåde 1500-1600. *Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie* 7. Kbh., 1989, 398 s. [Med kortfattet litteraturvejledning].

1,3 Mindre arbejder af generel karakter

Amdam, Rolv Petter: Jordbrukspremiering som kjelde til gardssoga. *Heimen* 21, 1984, 249-256.

Bagge, Povl & Sverre Steen: Den dansk-norske Forbindelse 1536-1814. *Omstridte Spørgsmaal i Nordens Historie* 1. Kbh., 1940, 115-134. =*Foreningerne Nordens historiske Publikationer* 2. [Ny udgave ved Sverre Steen i 1973].

Birkeland, Michael A.: Bidrag til Norges nyere Historie. Chra., 1858, 60 s.

Birkeland, Michael A.: Vore Fædre. Chra., 1866, 16 s. [Trykt sammen med J. E. Sars' modforedrag »Om den nyeste nordiske Heelstatspolitik«, udg. på Studentersamfundets Forlag som »To foredrag om Skandinavisme og Norskhed«, Chra., 1867].

Birkeland, Michael A.: Bidrag til Norges Historie i det sextende Aarhundrede. [Samme forfatters] *Historiske skrifter* 2, Chra., 1922, 168-375.

Cour, Vilhelm Ia: Mellem Brødre. Vekselvirkning mellem dansk og norsk Bybefolkning i det 18. Aarhundrede. *Smaa skrifter tilegnede Professor, Dr.phil. Aage Friis paa Halvfjerdsaaarsdagen* 16. August 1940. Kbh., 1940, 135-147.

Det dansk-norske arkivspørgsmål. Rapport fra den dansk-norske studiegruppe vedrørende fornyet undersøgelse af arkivtekniske spørgs-

mål mellem de to lande. Red. af Erik Gøbel. Kbh., 1986, 67 s. [Duplikeret].

Drake, Michael: The Growth of Population in Norway 1735-1855. *Scandinavian Economic History Review* 13, 1965, 97-142.

Drolsum, Axel Charlot: Kongeriget Norge som Souveræn Stat. Kra., 1905, 72 s.

Drolsum, Axel Charlot: Norge og Danmark – Danmark og Norge. Kra., 1924, 84 s.

Dyrvik, Ståle: Dansketida i nyare norsk historieskriving. *Heimen* 26, 1989, 93-99.

Daae, Ludvig [L.]: Uaar og Hungersnød i Norge 1740-1743. Chra., 1869, 9 s. [Særskilt Aftryk af Forhandlinger i Chra. Videnskabs-Selskab 1868].

Daae, Ludvig [L.]: Om J. E. Sars Skrift »Historisk Inledning til Grundloven«. Chra., 1882, 42 s.

Eidhammer, N.: Stridar kring offiserstanden i Noreg 1700-1814 særleg med omsyn til nasjonal og sosial bakgrunn. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Bergen, 1969.

Fabricius, Knud: Skandinavismen fra 1720 til 1864. *Nordisk i Tusind Aar*, red. af C. P. O. Christiansen. Kbh., 1941, 250-271.

Helgesen, Kari: Supplikkinstitusjonen: bruk og funksjon midt på 1700-tallet. 164 bl. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Trondheim, 1981.

Helgesen, Kari: Supplikken som kvinnehistorisk kilde. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 61, 1982, 257-264.

Helgesen, Kari: Supplikker på 1700-tallet – et lite brukt kildemateriale. *Heimen* 19, 1982, 93-100.

Holm, Edvard: Nogle Træk af Forholdet mellem Danmark og Norge

under Enevoldskongerne indtil Rigernes Adskillelse. *Museum* 2, 1892, 321-340. [Foredrag. Vedrører perioden 1660-1814].

Hovstad, Håkon: Det københavnske patrisiat. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 52, 1973, 158-167.

Haarstad, Kjell: Vekst eller stillstand i dansketiden? Norsk økonomi 1500-1850. *Heimen* 18, 1979-1981, 705-717.

Imsen, Steinar: Bondemotstand og statsutvikling i Norge ca. 1300 til ca. 1700. *Heimen* 27, 1990, 79-95.

Imsen, Steinar: Norsk bondekommunalisme fra Magnus Lagabøte til Kristian Kvart. 1-2. Trondheim 1990-1995. 2: Lydriketiden. 1995, 289 s.

Koht, Halvdan: Fyrebuing til norsk politikk. *Historiske Afhandlinger tilegnede J. E. Sars paa hans 70de fødselsdag 11. oktbr. 1905*. Kra., 1905, 132-163.

Koht, Halvdan: Bonde mot borgar i nynorsk historie. *Nye innhogg og utsyn*. Oslo, 1964, 93-138. =[*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 5. rk. 1, 1911, 93-138. =Hundre års historisk forskning. Utvalgte artikler fra *Historisk Tidsskrift*. Oslo, 1970, 197-229.

Koht, Halvdan: Dansk og svensk i norsk historie. *Nordens aarbok 1920*, 136-146.

Koht, Halvdan: Europeisk syn på Norges stilling i lydrike-tiden. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 5. rk. 4, 1920, 513-518.

Koht, Halvdan: Gamalt og nytt syn på norsk historie. *Syn og segn* 35, 1929, 1-15

Koht, Halvdan: Liner i norsk historie. *Syn og segn* 35, 1929, 337-350.

Koht, Halvdan: Verknaden av unionen med Danmark på det norske bondestande. *Scandia* 8, 1935, 197-209. =*Nye innhogg og utsyn*. Oslo, 1964, 46-57. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. *Lydriket 1537-1660*. *Norske historikere i utvalg* 7, 1981, 266-274.

Koht, Halvdan: Kvifor vart det demokrati i dei nordiske landa? =*Nye innhogg og utsyn*. Oslo, 1964, 58-69. =*Scandia* 19, 1948-1949, 116-126.

Kolsrud, Oluf: Lensherre, lagmann og bonde. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 33, 1943-1946, 433-460.

Lange, Albert J.: Christian Fredrik som Norges statholder, regent og konge. Oslo, 1914, 197 s.

Linvald, Axel: Christian Frederik og Norge 1814. De store beslutninger mellem Kielfreden og Eidsvoldmødet januar-februar. Oslo, 1962, 137 s. =*Norges almenvidenskapelige forskningsråd. Språk og historie A.191 3.T.*

Lunden, Kåre: Dansketida og kontrafaktiske teoriar. *Heimen* 26, 1989, 100-114.

Mardal, Magnus: Gårddeling og odelslovgivning. Diskusjon om jordbrukspolitikken i Norge ved midten av 1700-tallet. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 41, 1961-1962, 97-128, 197-232.

Maurseth, Per: Christian Frederiks myndighet som stattholder og planene om en regjeringskommisjon. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 42, 1963, 1-29.

Munthe, Gerhard: Trekk i utviklingen av norsk embetsverk og embetsstand 1600-1800. *Heimen* 13, 1964-1966, 303-317.

Mykland, Knut: Medens der ennå er Tid. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 41, 1961-1962, 1-41.

Mykland, Knut: Firehundreaarig natten. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 86, 1986, 225-237. [Foredrag].

Nielsen, Yngvar: Bemærkninger ved det af Prof. Dr. J. E. Sars udgivne Skrift »Historisk Indledning til Grundloven«. Chra., 1882, 75 s.

Nielsen, Yngvar: Kong Christian den Femtes Reise i Norge 1685. *Vidar* [3], 1889, 291-332.

Nielsen, Yngvar: Christian Frederik 1813-1814. Hans Planer og Maal. Hans Drømmer og Skuffelser. Kra., 1915, 78 s.

Nielsen, Yngvar: Christian Frederik og hans Drøm om Huset Holsteins Restitution paa den svenske Trone. Kra., 1915, 23 s. =*Forhandlinger i Videnskapselskapet i Kristiania 1914:7*.

Reksten, Erling: Genantens skjebne i 1500-1600 årene. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 53, 1974, 424-429.

Reksten, Erling: Ny statsmakt og nye herskerklasser. *Heimen* 18, 1979-1981, 163-180.

Rian, Øystein: State and Society in Seventeenth-century Norway. *Scandinavian Journal of History* 10, 1985, 337-363.

Rian, Øystein: Danskertiden som univers – ulikheter i tid og rom. *Heimen* 26, 1989, 67-83.

Samisk kultur og utdanning. NOU 1985:14. [Af relevans er afsnittet om kultur- og uddannelsespolitikken i historisk perspektiv, s. 41-48, skrevet af Einar Niemi].

Sandnes, Jørn: Norsk bondemotstand i hundreåret etter reformasjonen. *Heimen* 26, 1989, 84-92.

Seip, Jens Arup: Teorien om det opinionsstyrte enevælde. Oslo, 1958, 67 s. = [*Norsk Historisk Tidsskrift* 38, 1957-1958, 397-463.

Sogner, Bjørn: Om bygrunner i Norge i 16-1700årene. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 53, 1974, 215-242.

Steen, Sverre: Brytningstider i Norges historie. *Nordisk Tidskrift för vetenskap, konst och industri* 12, 1936, 444-454. =Steen, Sverre: Tusen års norsk historie. Artikler og forhandlinger. Oslo, 1958, 23-33.

Steen, Sverre: Hans Nielsen Hauge og bondereisingen. *Norsk Teologisk Tidsskrift* 46, 1945, 241-254. =Sverre Steen: Tusen års norsk historie. Artikler og forhandlinger. Oslo, 1958, 109-121.

Storsveen, Odd Arvid: »Fornuftig Kierlighed til Fædrelandet«. En analyse av norsk patriotisme mellom 1784 og 1801. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1991. [Her er også foretaget en undersøgelse af rekruttering til højere embeder i Norge på grundlag af fødested].

Supphellen, Steinar: Supplikken som institusjon i norsk historie. Framvokster og bruk særleg først på 1700-tallet. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 57, 1978, 152-186. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Tvil-lingriket 1660-ca.1800. *Norske historikere i utvalg* 8, 1984, 81-108.

Sørensen, Øystein: Frihet og enevelde. Jens Schielderup Schneedorffs politiske teori. Oslo, 1983, 134 s.

Ve, Erik: Likhetsidéen i Norge i 1790-årene. Oslo, 1956, 63 s. =*Avhandlinger fra Universitetets historiske seminar* 11.

1,4 Hjælpevidenskaber

Achen, Sven Tito: Danske adelsvåbener. En heraldisk nøgle. Kbh., 1973, 623 s.

Bauer, R. W.: Calender for Aarene fra 601 til 2200 efter Christi Fødsel. Kbh., 1868, 170 s. [Senest optrykt 1993].

Brattegard, Olav: Skriftprøvor frå det Hanseatiske kontoret i Bergen 1406-1760. Spécimens de l'écriture gothique en usage au Comptoir hanséatique de Bergen de 1406 à 1760. Bergen, 1947, 72 s. =*Det Hanseatiske Museums skrifter* 15.

Bredsdorff, Peter: Kortlægning og historiske studier. Et værktøj? Kbh., 1973, 60 s. =*Skrifter udgivet af Lokalhistorisk Afdeling* 3.

Cappelen, Hans A. K. T.: Norske slektsvåpen. Oslo, 1969, 275 s.

Cappelen, Hans & Knut Johannessen: Norske kommunevåpen. Oslo, 1987, 227 s.

Carlsen, Nina Hveem: Den norske løve gjennom skiftende tider. *Arkivmagasinet* 2/1992, 41-50.

Fauerholdt Jensen, L. E.: Mål, vægt og landskyld i Norge fra 1270 til 1683. Oslo, 1989, 126 s. [Udg. af Norsk lokalhistorisk institutt. Stærkt kritiseret af Tor Weidling i *Heimen* 27, 1990, 96-103, 186, 252-254 og med gensvar fra Fauerholdt Jensen 185-186].

Fiskaa, Haakon Mathias: Papiret og papirhandelen i Norge i eldre tid. Oslo, 1940, 167 s.

Fiskaa, Haakon Mathias: Representative norske vannmerker 1695-1750. *Norsk Boktrykk-Kalender* 1949, 17-41.

Fiskaa, Haakon Mathias: Norske papirmøller og deres vannmerker 1695-1870. Oslo, 1973, 443 s.

Fiskaa, H. M. & Ove K. Nordstrand: Paper and Watermarks in Norway and Denmark. Amsterdam, 1978, 411 s. = *Monumenta Chartæ Papyraceæ Illustrantia* 14.

Forkortelser i historisk litteratur. *Fortid og Nutid* 21, 1960, 47-65. [Vejledende liste over forkortelser af institutionsnavne samt centrale bøger og tidsskrifter].

Galster, Georg: Danske og norske Medailler og Jetons ca. 1533-ca. 1788. Kbh., 1936, 480 s.

Grandjean, Poul Bredo: Dansk Heraldik. Kbh., 1919, 310 s.

Grandjean, Poul Bredo: Det danske Rigsvaaben. Kbh., 1926, 300 s.

Grandjean, Poul Bredo: Dansk Sigillografi. Kbh., 1944, 376 s.

Hennings, Paul: Slægtsforskning. Kbh., 1933, 260 s. [Genoptrykt 1963].

Heskestad, Olav: Kalender for historie og ættegransking. Landslaget for bygde- og byhistorie, *Skrifter* 1, Oslo, 1965, 18 s.

Hjelholt, Holger: Skriftprøver fra Tiden efter Reformationen til Midten af 19. Aarhundrede med Tekstlæsninger. Kbh., 1940, 39+33 s. [Også i genoptryk].

Holmboe, C. A.: Notitser om Norges Myntvæsen fra 1536 og indtil 1814. *Det Norske Videnskaps-Akademi i Christiania. Forhandlinger 1866*, 4-9.

Holst, Hans: Norges mynter til slutningen av det 16. århundre. *Nordisk Kultur 29*, 1936, 93-138.

Holst, Hans: Medaljekunst. Oslo, 1940, 128 s. =*Publikasjoner fra Universitetets myntkabinett 4*.

Høgdahl, Hugo: Norske Ex Libris og andre bokeiermerker. Fra biskop Arne Sigurdsson til Gerhard Munthe. Oslo, 1946, 188 s.

Jensen, Henning: Gotisk skrift. Læsebog for begyndere og lidt øvede. Lyngby, 1990, 147 s. =*Slægts- og lokalhistorikerens håndbøger 6*.

Johnsen, Oscar Albert: Utsyn over mynt- og prisforholdene i Norge ca. 1500-1660. *Heimen 6*, 1941-1945, 149-157.

Jørgensen, Bent: Stednavne og administrationshistorie. Kbh., 1980, 103 s. =*Navnestudier 20*. [Om danske stednavnes mulighed for at give oplysninger om ældre tiders administrative inddelinger].

Kongens makt og ære. Skandinaviske herskersymboler gjennom 1000 år. Red. M. Blindheim & P. Gjærder & D. Sæverud. Oslo, 1985, 160 s.

Krag, Hans: Norsk heraldisk mønstring fra Frederik IV's regeringstid 1699-1730. 1-2. Oslo, 1955, 123 s.

Kroman, Erik: Skriftens Historie i Danmark fra Reformationen til Nutiden. Kbh., 1943, 91 s. [Også i genoptryk].

Kvifte, Gunnar: Gamle dokumenter – gotisk skrift. En retledning. Ny utg. Oslo, 1983, 53 s.

Kålund, Kr.: Palæografisk Atlas. Dansk Afdeling. Kbh., 1903, 78 s.

Løvenskiold, Herman L.: Heraldisk nøkkel. Oslo, 1978, 287 s.

Meyer, Kirstine: Dansk Maal og Vægt fra Ole Rømers Tid til Meterloven. *Den offentlige Vejning og Maaling*. Kbh., 1912, 57-91.

Møldrup, Anna E.: Gotisk skrift. Vejledning i læsning af kilder til slægtsforskning. Kbh., 1970, 28 s. [Første udgave i 1940].

Nielsen, Herluf: Kronologi. Kbh., 1967, 87 s. [Oprindelig udgave i 1962].

Nissen, Harald & Monica Aase: Segl i Universitetsbiblioteket i Trondheim. *Det kongelige norske videnskabers selskab. Skrifter 1/1990*, 244 s.

Nordstrand, Ove K.: Vandmærker og vandmærkeforskning. Papirhistoriske noter I. *Fund og Forskning 17*, 1970, 7-20.

Nørlund, N. E.: Danmarks Kortlægning. En historisk Fremstilling. 1: Tiden til Afslutningen af Videnskabernes Selskabs Opmaaling. Kbh., 1942, 76 s. og 105 kort. = *Geodætisk Instituts Publikationer 4*. [Mere ikke udkommet].

Petersen, Niels: Statistisk måling af administrativ aktivitet. *Arkiv 7*, 1978, 47-51. [Jævnfør Poul Thestrup og Birgit Løgstrups diskussion].

Recke, Ernst von der: Det danske Kongevaaben. En kritisk Undersøgelse. [*Dansk*] *Personalhistorisk Tidsskrift 8.rk. 6*, 1927, 1-38. [Anmeldelse af Poul Bredo Grandjean: Det danske Rigsvaaben, 1926].

Rottensten, Birte & Ebba Waaben: Et forsøg på at etablere en registrering af papirtyper i Rigsarkivet. Papirhistorisk undersøgelse af Christian IV.s egenhændige breve 1641-1648. *Arkiv 6*, 1976, 49-60. [Navnlig vedrørende vandmærker].

Rottensten, Birte & Ebba Waaben: Danske Vandmærker og Papirmøller 1570-1695. 1: Vandmærker. Kbh., 1986, 201 s. 2: Papirmøller. Kbh., 1987, 218 s.

Rønning, Bjørn R.: Norges mynter 1628-1873. Oslo, 1971, 287 s.

Sandberg, Per-Øivind & Nils Johan Stoa: Våre røtter. Håndbok i slektsgransking for nybegynnere og viderekomne. Oslo, 1992, 165 s.

Schwach, C. N.: Udsigt over de tre nordiske Rigers Myntvæsen fra de ældste Tider til nuværende samt Grundrids af Heraldikken. Trondhjem, 1842, 170 s.

Secher, V. A.: Fortegnelse over 235 Prøver paa Skrivpapirsorter, brugte af den danske Administration fra det 15. til det 19. Aarhundrede, deraf 155 fra danske og norske Fabriker. Kbh., 1888, 13 s. [Udstillingskatalog].

Simon, Georg: Gotisk skrift. Læsning af slægts- og lokalhistoriske kilder. Kbh., 1977, 128 s. =*Slægts- og lokalhistorikerens håndbøger 2*. [Senest genoptrykt 1993].

Skaare, Kolbjørn: Moneta Norwei. Norsk mynt i tusen år. Oslo, 1966, 47 s.

Steenstrup, Johs. C. H. R.: Nogle Hovedtræk af Skriftarternes Historie og Diplomaten samt Læren om Vaabenmærker, Segl og Mønter. Kbh., 1915, 96 s.

Thestrup, Poul: Kan kvantitative metoder anvendes inden for administrationshistorien? Et forsøg på at kvantificere aktivitetsniveauet ved Fyns guvernement 1816-1848. *Arkiv 6*, 1977, 190-197. [Efterfølgende diskussion med Birgit Løgstrup på siderne 198-203]

Thestrup, Poul: Teksthæfte til AV-kursus i gotisk skrift. Odense, 1978, 62 s. =*Arkivserien (u. nr.)*.

Thestrup, Poul: Mark og skilling, kroner og øre. Pengeenheder, priser og lønninger i Danmark i 350 år (1640-1989). Kbh., 1991, 50 s. =*Arkivernes Informationsserie (u. nr.)*.

Thestrup, Poul: Pund og alen. Danske mål- og vægtenheder fra 1683-reformen til i dag. Kbh., 1991, 35 s. =*Arkivernes Informationsserie (u. nr.)*.

Thiset, A.: Nogle Bemærkninger om dansk Heraldik i Fortid og Nutid. *Aarbøger for nordisk Oldkyndighed 2.rk. 17*, 1902, 1-36.

Tretvik, Aud Mikkelsen & Kjell Haarstad: Gotisk skrift. Lærebok med tekster fra 1485 til 1875. Trondheim, 1993, 134 s.

Trættemberg, Hallvard: Norges statssymboler til 1814. Oslo, 1933, 92 s. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 29, 1930-1933, 479-519, 559-610].

Trættemberg, Hallvard: Borg i segl, mynt og våpen. Oslo, 1967, 252 s.

Worsøe, Hans H.: Slægtshistorie. En vejledning. Kbh., 1982, 103 s. [Oprindelig udgave 1973].

Worsøe, Hans H.: Politikens håndbog i slægtshistorie. Find dine rødder. Kbh., 1992, 215 s. [Oprindelig udgave 1987].

Aakjær, Svend: Maal, Vægt og Taxter i Danmark. *Nordisk Kultur* 30, red. af Johs. Brøndum-Nielsen m.fl. Stockholm, 1936, 175-284.

1,5 Historiografi

Bagge, Povl: Die Lage der Geschichtsforschung in Dänemark. *Historische Zeitschrift* 211, 1970, 77-93.

Barnekow, Claus C. von: Nogle synspunkter på militærhistorisk forskning. Et historiografisk bidrag til Den skånske Krig (1675-1679) og til dansk militærhistorieforskning. Kbh., 1979, 123 s.

Bjerg, Hans Christian: Dansk militærhistorisk forskning siden 1920. *Militært Tidsskrift* 114, 1985, 158-174.

Bugge, Alexander: Historie (oversigt over historievitenskapen ved Universitetet i Oslo). *Det kongelige Frederiks Universitet 1811-1911* 2, Kra., 1911, 211-289.

Bull, Edvard: Norsk historisk forskning 1869-1919. *Norsk historisk videnskap i femti år*: Kra., 1920, 52-129.

Dahl, Ottar: Norsk historieforskning i det 19. og 20. århundre. 4. utg. Oslo, 1990, 339 s. [Oprindelig udgave 1959].

Damsholt, Nanna m.fl.: Historiens historie. [*Gyldendals*] *Danmarks historie 10*. Kbh., 1992, 491 s. [Historiografisk fremstilling. Med omfattende bibliografi og forskningsdiskussion. Side 331-355 har Jens Henrik Tiemroth behandlet »Historien i arkiver og museer«].

Henningsen, Lars N.: Grundzüge der dänischen Geschichtsforschung nach 1945 mit besonderer Berücksichtigung der Sozial- und Wirtschaftsgeschichte. *Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte 105*, 1980, 293-312.

Hornby, Ove & Gunnar Viby Mogensen: The Study of Economic History in Denmark. Recent Trends and Problems. *Scandinavian Economic History Review 22*, 1974, 61-87.

Ilsøe, Harald & Kai Hørby: Historie. *Københavns Universitet 1479-1979 10*, red. af Svend Ellehøj m.fl. Kbh., 1980, 309-526.

Jørgensen, Ellen: Historieforskning og Historieskrivning i Danmark indtil Aar 1800. Kbh., 1964, 226 s. [Optræk af første udgave fra 1931].

Jørgensen, Ellen: Historiens Studium i Danmark i det 19. Aarhundrede. Kbh., 1964, 252 s. [Optræk af første udgave fra 1943].

Koht, Halvdan: Historieskriving og folkevokster. *Norsk historisk videnskap i femti år*. Kra., 1920, 1-18. *Minnearv og historie*, Oslo, 1965, 170-188.

Linier i dansk historieskrivning i nyere tid (ca. 1890-1950). Udgivet i anledning af Historisk Samfunds 75 års jubilæum. Udg. af Den danske historiske Forening. Kbh., 1976, 136 s.

Lunden, Kåre: Dialog med fortida. Historie og historikarar frå 1184 til 1984. Oslo, 1985, 269 s.

Mogensen, Gunnar Viby: Historie og økonomi. Samfundsvidenskabelige synsvinkler på dansk historieforskning efter 1970. Kbh., 1987, 243 s. = *Københavns Universitet. Institut for økonomisk Historie. Publikation 21*.

Nygaard, Knut: Nordmenns syn på Danmark og danskene i 1814 og de

første selvstendighedsår. Oslo, 1960, 468 s. = *Skrifter utg. av Det norske videnskaps-akademi i Oslo II. Hist.-Filos. klasse. 1960:1.*

Paludan-Müller, C.: Dansk Historiografi i det 18de Aarhundrede. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 5.rk. 4, 1883-1884, 1-188.

Rørdam, Holger Fr.: Historieskrivningen og Historieskriverne i Danmark og Norge siden Reformationen. 1: Tidsrummet fra Reformationen indtil Anders Vedel. Kbh., 1867, 145 s. [Uafsluttet].

Schou, Hans Henrik: Grosserer-Societetet. Et uudforsket område. En brugervejledning. *Erhvervshistorisk Årbog* 30 1980, 1981, 7-49.

Steenstrup, Johs. C. H. R.: Historieskrivningen i Danmark i det 19. Aarhundrede (1801-1863). Kbh., 1889, 438 s.

Thomsen, Hans Kargaard: En karakteristik af historikeren Edvard Holm. *Festskrift til Poul Bagge på halvfjerdsårsdagen 30. november 1972*, red. af Johnny Leisner & Lorenz Rerup & Vagn Skovgaard-Petersen. Kbh., 1972, 331-348.

Worm-Müller, Jacob S.: Synet på Norges historie. *Norsk historisk videnskap i femti år*. Kra., 1920, 19-51.

2 POLITISKE FORHOLD

2,0 Generelt

Bruhns, Svend: Publiceringscensur eller Censurens genindførelse i Danmark med Trykkefrihedsforordningen af 1799. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 74, 1995, 57-64.

Debes, Hans Jacob: Færøerne og Norge. En tusindårig forbindelses begyndelse, forløb og afslutning. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 74, 1995, 22-56.

Ericsson, Birgitta: Central Power and Local Community. Joint Nordic research on the granting of »privilegia« to industrial enterprises in

Scandinavia during the Eighteenth Century. *Scandinavian Journal of History* 7, 1982, 173-176.

Feldbæk, Ole: For Norge, Kiæmpers Fødeland. Norsk kritik og identitet 1770-1773. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 73, 1994, 23-48.

Fridericia, J. A.: Adelsvældens sidste Dage. Danmarks Historie fra Christian IV's Død til Enevældens Indførelse (1648-1660). Kbh., 1894, 550+LXVII s. [Optrykt 1969].

Hansen, Svend Aage: Adelsvældens grundlag. Kbh., 1964, 345 s. = *Studier fra Københavns Universitets Økonomiske Institut* 6. [Kortlægger de økonomiske forudsætninger for adelsvældens storhed og fald 1475-1720. Stærkt kritiseret af anmelderne].

Koht, Halvdan: Priser og politikk i norsk historie. *Samtiden* 1913, 234-252.

Koht, Halvdan: Noreg i den danske heilstaten. *Syn og segn* 24, 1918, 289-298.

Koht, Halvdan: Norsk bondereising. Oslo, 1926, 379 s.

Koht, Halvdan: Olav Engelbriktsson og sjølvstendetapet 1537. Kriseår i norsk historie. Oslo, 1951, 180 s.

Koht, Halvdan: Inn i einveldet 1657-1661. Kriseår i norsk historie. Oslo, 1960, 151 s.

Markussen, Ingrid: De nordiske unioner 1380-1523. *Omstridte spørsmål i Nordens historie* 4. Oslo, 1973, 7-39. = *Foreningene Nordens historiske publikasjoner* 5.

Nielsen, Yngvar: Gustav den III's norske Politik. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 2. rk. 1, 1877, 1-308.

Nielsen, Yngvar: Om betingelserne for det norske folks politiske udvikling før 1814. Indledende foredrag til en diskussion i Studentersamfundet 26de april 1884 over professor J. E. Sars's »Historisk indledning til grundloven«. Kra., 1884, 31 s.

Petersen, Erling Ladewig: Henrik Krummedige og Norge. Studier over Danmarks forhold til Norge 1523-1533. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 12.rk. 3, 1968-1969, 1-82. [Især om Krummediges økonomiske aktiviteter på baggrund af unionspolitikken efter 1523].

Steen, Sverre: Den dansk norske forbindelse 1536-1814. *Omstridte spørgsmål i Nordens historie* 4. Oslo, 1973, 41-58. =*Foreningene Nordens historiske publikasjoner* 5.

2,1 Forfatning og statsform

Ancher, P. Kofod: Beviis, at Norge ved Kong Christian III. Recess af 1536 ikke er bleven til en Provintz af Dannemark. *Det københavnske Selskabs Skrifter* 10, 1770, 29-49.

Andersen, Ernst: Forfatning og Sædvane. Studier over nogle af Forfatningsrettens Hovedspørgsmål. Kbh., 1947, 152 s.

Andersen, Poul: Dansk Statsforfatningsret. Kbh., 1964, 799 s. [Oprindelig udgave 1944 med forfatningshistorisk oversigt side 7-78].

Arup, Erik: Grønland. En historisk Redegørelse fremkaldt ved den norske konstitutionskomites indstilling af 3. juli 1923. Kbh., 1923, 36 s.

Aschehoug, T. H.: Statsforfatningen i Danmark og Norge indtil 1814. *Norges offentlige Ret* 1. Chra., 1866, 604 s.

Aubert, L. M. B: Norges folkeretslige Stilling. Chra., 1897, 222 s.

Bagge, Povl: Om opfattelsen af den danske enevælde. I anledning af Frederik Lagerroth: Tyskt och nordiskt i Danmarks författningsutveckling 1660-1849. *Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri* 27, 1952, 326-336.

Berg, Jens Christian: Norges Rige Arve-Rige. *Budstikken* 6, 1825, 441-552.

Bergwitz, J. K.: Fra adelsstyre til enevælde i Norge. Kra., 1918, 133 s. =*Skrifter utg. af Videnskapselskapet i Chra. II. Hist.-filos. klasse, 1917:3.*

Berlin, Knud: Islands statsretlige Stilling efter Fristatstidens Ophør. 1: Islands Underkastelse under Norges Krone. Kbh., 1909, 267 s. [Mere er ikke udkommet].

Berlin, Knud: Det norske og danske Rigsraads Stilling til Island. Et Bidrag til Belysning af Islands statsretlige Stilling indtil Enevældens Indførelse. Kbh., 1911, 154 s.

Berlin, Knud: Den danske Statsforfatningsret. 1-2. Kbh., 1916-1918, 464+136 s. [Anden udgave 1922-1924].

Berlin, Knud: Danmarks Ret til Grønland. En Udredning af Grønlands, Islands og Færøernes Stilling til Norge og Danmark før og nu. Kbh., 1932, 160 s. [Også i engelsk, fransk og tysk oversættelse].

Birkeland, Michael: Vore Fædre. [*Birkelands*] *Historiske Skrifter* 1:2, 1919, 101-113.

Bizière, Jean-Maurice: La croissance de l'état au Danemark et en Norvège (fin XVe-milieu XVIIe siècle). *Revue d'histoire diplomatique* 89, 1975, 342-360.

Bobé, Louis & Gustav Graae & Fr. Jürgensen West: Danske Len. Kbh., 1916, 492 s. [De 35 enkelte lens historie samt generel indledning om lenenes tilblivelse, lensvæsenets retslige udvikling og lenenes samfundsøkonomiske betydning].

Brevexling mellem Kong Frederik III og det danske Rigsraad om hans Søn Prins Christians Valg til Faderens Efterfølger og Forslag til Rigets Styrelse i hans Mindreaarighed. Udg. ved P. W. Becker. *Danske Magazin* 4.rk. 6, 1886, 43-55. [Brevene er fra 1650].

Bruun, Chr.: Et Bidrag til den rette Forstaaelse af Enevældens Indførelse i Danmark 1660. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 5.rk. 2, 1880-1881, 635-700.

Bruun, Chr.: Enevældens Indførelse i Danmark og Kongelovens Tilblivelse. Nogle Bemærkninger i Anledning af Skriftet »Kongeloven og dens Forhistorie«. Kbh., 1887, 126 s.

Bøggild-Andersen, C. O.: Apropos Norgesartiklen i Kong Christian III's Haandfæstning. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 10.rk. 3, 1934-1936, 242-253.

Bøggild-Andersen, C. O.: Statsomvæltningen i 1660. Kritiske studier over kilder og tradition. Århus, 1936, 451 s. [Optrykt 1971].

Castberg, Frede: Statsforbindelsen mellem Danmark og Norge. [Samme forfatters] *Juridiske stridsspørgsmål i Norges politiske historie*. 3. utv. oppl. Oslo, 1971, 5-19. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Tvilling-riket 1660-ca.1800. *Norske historikere i utvalg* 8, 1984, 39-44.

Christensen, Aksel E.: Kongens riger og lande under den tidligste danske enevælde. *Scandia* 17, 1946, 61-83. [Konkurrenceforelæsning. Om den statsretslige stilling i 1660'erne for de lande, der hørte under den danske krone].

Christiansen, C. P. O.: Statsforfatningens Udvikling indtil 1848. *Den danske Stat*, red. af Even Marstrand & Andreas Boje & Frode Sørensen. Kbh., 1929, 5-26. [Uændret udgave 1933].

Daae, Ludvig [L.]: Et anonymt politisk Skrift fra 1649 og dets sandsynlige Forfatter. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 4. rk. 4, 1907, 192-200.

Ellehøj, Svend: Forfatningsspørgsmålet i Danmark fra oktober 1660 til januar 1661. *Nordiska historikermötet, Helsingfors 1967. Plenardebatter. Sektionsmöten*. Helsingfors, 1968, 175-184. =*Historiallinen Arkisto* 63.

En Englænders Fremstilling af Regieringsformens Forandring i Danmark 1660 og af det Struenseeske Ministerium 1768-1772 med mere. *Rüses Archiv* 74, 1838, 369-449.

En Skrivelse fra Arnas Magnæus til Gabel angaaende Arverettighed til Norges Rige. *Suhms Nye Samlinger* 4:3-4, 1795, 30-33. [Skrivelse af 22.04.1702].

Enevoldsen, Peder: Lensreformerne i Danmark 1557-96. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 81, 1981, 343-399. [Lensmændenes betydning samt lensreformernes indvirken på indtægtsudviklingen].

Erslev, Kristian: Konge og Lensmand i det sextende Aarhundrede. Studier over Statsomvæltningen i 1536 og dens Følger for Kongemagt og Adelsvælde. Kbh., 1879, 210+LIII s. [Optrykt 1970].

Evjen, John O.: Die Staatsumwälzung in Dänemark im Jahre 1660. Leipzig, 1903, 186 s.

Fabricius, Knud: Kongeloven. Dens Tilblivelse og Plads i Samtidens natur- og arveretlige Udvikling. En historisk Undersøgelse. Kbh., 1920, 407 s. [Optrykt 1971].

Fabricius, Knud: Kongemagten gennem Tiderne. *Danmarks Konger*, red. af Knud Fabricius. Kbh., 1944, 7-22.

Fridericia, J. A.: Frederik III og Enevældens Indførelse. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 5.rk. 6, 1886-1887, 715-816. [Optrykt i J. A. Fridericia: Studier over Adelsvældens Historie. Udvalgte afhandlinger og anmeldelser. Kbh., 1979, 353-454].

Fridericia, J. A.: Enevældens Indførelse i Danmark 1660. Kbh., 1887, 36 s. =*Studentersamfundets Smaaskrifter* 49-50.

Fridericia, J. A.: Har Kristian V paatænkt Indskrænkninger i Enevælden 1670? [*Dansk Historisk Tidsskrift* 7.rk. 1, 1899, 571-573.

Germer, Peter: Statsforfatningsret. 1-2. Kbh., 1988-1989, 192+138 s.

Hammerich, Fr.: Enevældens Indførelse i Danmark og Norge. *Nordisk Universitets-Tidsskrift* 3:1, 1857, 55-190.

Harhoff, Frederik: Rigsfællesskabet. Kbh., 1993, 578 s. [Juridisk disputats om Grønland og Færøernes aktuelle stilling i det danske monarki; kun lidt historisk].

Himmelstrup, Jens & Jens Møller: Danske forfatningslove 1665-1953. Kbh., 1958, 211 s. [Med kortfattede, men meget informative indledninger. Første udgave 1932, anden udgave optrykt 1970].

Hjelholt, Holger: Frederik Christians Stilling til det andet svenske Tronfølgervalg. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 8.rk. 5, 1915, 412-426.

Hjelholt, Holger: Om opfattelsen i det 18. århundrede af Slesvigs statsretslige stilling. [*Dansk Historisk Tidsskrift 11.rk. 4*, 1956, 636-639].

Holck, Carl Georg: Den danske Statsforfatningsret. 1-2. Kbh., 1869.

Holm, Edvard: Holbergs statsretlige og politiske Synsmaade. Kbh., 1879, 66 s. [Optrykt 1975].

Holm, Edvard: Om det Syn paa Kongemagt, Folk og borgerlig Frihed, der udviklede sig i den dansk-norske Stat i Midten af 18de Aarhundrede (1746-1770). Kbh., 1883, 134 s. [Optrykt 1975].

Holm, Edvard: Nogle Hovedtræk af Trykkefrihedstidens Historie 1770-1773. Kbh., 1885, 163 s. [Optrykt 1975].

Holm, Edvard: Den offentlige Mening og Statsmagten i den dansk-norske Stat i Slutningen af det 18de Aarhundrede (1784-1799). Kbh., 1888, 202 s. [Optrykt 1975].

Horstbøll, Henrik: Enevælde, opinion og opposition. En diskussion af historisk kritik og politisk krise i Danmark i slutningen af 1700-tallet. *Historie 17*, 1987, 35-53. [Der sættes spørgsmålstejn ved det traditionelt skarpe skel mellem statsmagt og opinionsdannelse og mellem reformparti og reformmodstandere].

Høgnesen, Roland: Færøernes stilling i det dansk-norske rige indtil 1855, med særligt henblik på de institutionelle ændringer omkring 1800. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1968.

Jarvad, Ib Martin: The Historical Evolution of the Danish Constitution. Roskilde, 1992, 52 s. =*Research Report. Institute for Economics and Planning 1992:2*.

Jensen, Henrik Søndergaard: Magtkampen mellem Christian IV og rigsrådet 1625-1629. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1978.

Jespersen, Knud J. V.: Absolute Monarchy in Denmark. Change and Continuity. *Scandinavian Journal of History 12*, 1987, 307-316. [Betonet kontinuiteten og den gradvise udvikling siden 1630'erne].

Jespersen, Leon: Aptare se tempori summa est prudentia. Undersøgelser over de statsretslige brydninger i Danmark i 1500- og 1600-tallet. Upubliceret specialeafhandling, Odense Universitet, 1983. [Bl.a. om håndfæstningsforhandlingerne 1648].

Jespersen, Leon: 1600-tallets danske magtstat. *Magtstaten i Norden i 1600-tallet og dens sociale konsekvenser. Rapporter til den XIX nordiske historikerkongres. Odense 1984. I.* Udg. af Erling Ladewig Petersen. Odense, 1984, 9-40.

Jespersen, Leon & Asger Svane-Knudsen: Stænder og magtstat. De politiske brydninger i 1648 og 1660. Odense, 1989, 235 s. = *Odense University Studies in History and Social Sciences 116*.

Johnsen, Oscar Albert: De norske stænder. Bidrag til oplysning om folkets deltagelse i statsanliggender fra reformationen til enevældet (1537-1661). Chra., 1906, 371 s. = *Skrifter utg. av Videnskapsselskapet i Chra. II. Hist.- filos. klasse. 1906:5*.

Johnsen, Oscar Albert: Om det norske folks opfatning av tronfølgen før 1660. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 5. rk. 2*, 1914, 190-221.

Jørgensen, A. D.: Den historiske Udvikling i Danmark i Henseende til »Magtens Tyngdepunkt«. Kbh., 1884, 24 s. [Foredrag. Optrykt i samme forfatters Historiske Afhandlinger 4. Kbh., 1899, 47-58].

Jørgensen, A. D.: Om den ved kongeloven fastsatte arvefølge. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 5.rk. 6*, 1886-1887, 241-287.

Kleberg, Edward: De danska ständermötena intill Kristian IV:s död. Till belysning av de konstitutionella strävandena i Danmark under äldre tid. Göteborg, 1917, 92 s. = *Göteborgs vetenskaps- och vitterhetssamhälles handlingar 4.rk. 19,1*.

Koht, Halvdan: Artikelen om Noreg i den danske handfæstninga frå 1536. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 30*, 1934-1936, 1-18 med Tilleggs-merknader om sjølvstende-tape for Noreg i 1536, 206-219. = *Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Lydriket 1537-1660. Norske historikere i utvalg 7*, 1981, 34-43.

Kongeloven og dens Forhistorie. Aktstykker. Udg. ved A. D. Jørgensen. Kbh., 1886, 72 s. [Genoptryk 1973].

Kongsrud, Helge: Den kongelige arveretten til Norge som idé og som politisk instrument 1536-1661. Oslo, 1984, 366 s.

Kongsrud, Helge: Den kongelige arveretten til Norge – både politisk pretensjon og almen rettsopfatning? Svar til Kåre Lunden. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 66, 1987, 533-547.

Kongsrud, Helge: Tilbudet om arverike på stendermøtet i København 1660. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 58, 1979, 70-88.

Kongsrud, Helge: Fritt kongevalg og fastlagt tronfølge: Aktstykker som belyser den danske adels konstitusjonelle dilemma i tiden fra reformasjonen til eneveldet. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 60, 1981, 50-68.

Krurarup, Nicolai: Fra Herredsting til Folketing. Danske Statstanker. Kbh., 1942, 132 s. = *Studenternes danske Bibliotek* 2.rk. 6.

Krüger, Kersten: Absolutismus in Dänemark. Ein Modell für Begriffsbildung und Typologie. Mit zwei Beilagen: Erb- und Alleinherrschaftsakte 1661 und Lex Regia 1665. *Zeitschrift für Schleswig-Holsteinische Geschichte* 104, 1979, 171-206.

Lagerroth, Fredrik: Tyskt och nordiskt i Danmarks författningsutveckling 1660-1849. Lund, 1949, 188 s.

Larsen, J. E.: Om Kongeværdighedens Arvelighed fordum i Danmark. *Molbechs Nordiske Tidsskrift* 4, 1836, 1-47. [Optrykt i samme forfatters Samlede Skrifter I.afd. 2, 1857, 171-212].

Larsen, J. E.: Om Rigsdage og Provindsialforsamlinger samt Rigsraadet i Danmark fra det 13de Aarhundrede indtil Statsforandringen 1660. Grundtræk til en historisk-statsretslig Fremstilling. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 1.rk. 1, 1840, 241-333.

Lidegaard, Mads: Ligestilling uden lighed. En oversigt over det statsretslige forhold mellem Grønland og Danmark. Kbh., 1973, 112 s. [På historisk baggrund].

Lie, Mikael: Lensprincipet i Norden. Kra., 1907, 102 s. = *Bilag til Tidsskrift for Retsvidenskab 1907*.

Lunden, Kåre: Norsk tronfylgerett i seinmellomalderen og lovgjevningssuvereniteten. [*Norsk Historisk Tidsskrift 65*, 1986, 393-419.

Mackeprang, M.: De danske fyrstelen i middelalderen. Deres udvikling og statsretslige stilling. [*Dansk Historisk Tidsskrift 6.rk. 6*, 1895-1897, 139-204.

Mackeprang, M.: Danske Købstadmøder fra Kristian I til Kristian IV. Til Edvard Holm den 26. Januar 1913. = *Tillægshæfte til [Dansk Historisk Tidsskrift 8.rk. 4*, 1913, 159-170.

Matzen, Henning: Danske Kongers Haandfæstninger. Indledende Undersøgelser. Kbh., 1899, 174 s. [Optrykt 1977].

Matzen, Henning: Til Norges folkeretlige Stilling. *Tidsskrift for Retsvidenskab 14*, 1900, 65-80. [I anledning af L. M. B. Aubert: Norges folkeretlige Stilling. Oslo, 1897].

Meidell, Fr.: Fra Enevældens Dæmring i Danmark. En paa Kildeskrifter støttet Undersøgelse. Kbh., 1884, 196 s. [Især om krigshistorien i 1640'erne og 1650'erne].

Møller, Jens: Indfødsretten og Kongeloven og Indfødsrettens Kilde m.m. [*Dansk Historisk Tidsskrift 10.rk. 6*, 1942-1944, 467-482.

Møller, Jens: P. F. Suhms regeringsregler 1774. Statens grundstøtter – Menneskeretserklæringer – Sprog og indfødsret. [*Dansk Historisk Tidsskrift 12.rk. 6*, 1972-1973, 123-158.

Møller, Jens: P. F. Suhms »Euphron«. En nøgleroman med dens nøgler. [*Dansk Historisk Tidsskrift 12.rk. 6*, 1972-1973, 495-516. [Fortsættelse af Møllers artikel om Suhms regeringsregler 1774].

Nielsen, Linda Hauschildt: Kristian Erslevs tese om forholdet mellem konge og adel i det 16. århundrede ønskes belyst gennem en undersøgelse af de norske lens bortforleningsvilkår 1536-1596. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1980.

Olafsen, A.: Norske forfatningslove. Udg. med henvisninger. Kra., 1903, 187 s. – Tillæg. Kra., 1906, 72 s.

Olden-Jørgensen, Sebastian: Enevoldsarveregeringsakten og Kongeloven. Forfatningsspørgsmålet i Danmark fra oktober 1660 til november 1665. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 93, 1993, 295-321.

Palme, Sven Ulric: Det vetenskapliga meningsutbytet om Norgesartikeln i 1536 års danska konunga-försäkran. *Nordisk tidskrift* 19, 1943, 49-63.

Petersen, Erling Ladewig: Norgesparagraffen i Christian III's håndfæstning 1536. Studier over 16. århundredes fortolkning. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 12.rk. 6, 1972-1973, 393-464.

Petersen, Erling Ladewig: From Domain State to Tax State. Synthesis and Interpretation. *Scandinavian Economic History Review* 23, 1975, 116-148. [Også dansksproget duplikeret udgave 1974].

Rasmussen, Stig Günther: Det ideologiske grundlag for det danske rigsråds magtstilling 1436-1648. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1971.

Rian, Øystein: Magtstaten i Norden i 1600-tallet og dens sociale konsekvenser. *Rapporter til den XIX nordiske historikerkongres. Odense 1984. I.* Udg. af Erling Ladewig Petersen. Odense, 1984, 73-97.

Rohmann, J. L.: Historisk Fremstilling af Souverainitetens Indførelse i Danmark. Odense, 1840, 143 s.

Ross, Alf: Dansk statsforfatningsret. 1-2. Kbh., 1983, 895 s. [Oprindelig udgave 1959-1960].

Ræder, Arnold: Kongens strømme. Historiske og folkeretslige undersøkelser ang. sjøterritoriet. Oslo, 1912, 432 s.

Ræder, Ole Munch: Den norske statsforfatnings historie og væsen. Kbh., 1841, 229 s.

Ræstad, Arnold: Danmark, Norge og folkeretten. Oslo, 1933, 223 s.

Scheid, C. L.: Det Kongerige Norges ældgamle Frihed ... for og efter den Calmarske Union. *Det københavnske Selskabs Skrifter* 2, 1746, 309-374.

Schreiner, Johan: Norgesartiklen i Christian III's håndfestning. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 30, 1934-1936, 185-205.

Schreiner, Johan: Den danske avtalen om Norge i 1536. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 32, 1940-1942, 369-389. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Lydriket 1537-1660. *Norske historikere i utvalg* 7, 1981, 44-55.

Schreiner, Johan: Norgesartiklen i 1536. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 33, 1943-1946, 600-602.

Steenstrup, Johs.: Radikalisme og Historieskrivning. I Anledning af Ernst Sars' nyeste Tolkning af Danmark-Norges Historie. Kbh., 1883, 30 s. [Vedrørende Ernst Sars: Historisk Indledning til Grundloven. Kristiania, 1882, 220 s.].

Stenbæk, Jørgen: Religion og politik i den unge danske enevældes selvforståelse. *Religionshistorisk Tidsskrift* 3, 1983, 51-62.

Storm, Gustav: Om Forfatteren til det statsretlige Skrift fra 1656 »Norges Rige Arve-Rige«, [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 2. rk. 4, 1884, 114-128.

Sørensen, Kaj: Magtkampen mellem konge, rigsråd og adel, specielt med hensyn til indenrigspolitikken i perioden fra Brømsebrofreden 1645 til Frederik III's håndfæstnings vedtagelse. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1977.

Sørensen, Max: Statsforfatningsret. Kbh., 1984, 454 s. [Oprindelig udgave 1969].

Tamm, Ditlev: Den danske Constitution og den franske revolution. *Ugeskrift for Retsvæsen* 123, 1989, 449-460. [Om fransk indflydelse på danske reformtanker i 1790'erne, herunder Kongeloven].

Thiset, A.: Begrebet Dansk Adel, særlig med Hensyn til Kong Christian V's Adels- og Vaabenbreve. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 7.rk. 2, 1899-1900, 305-392.

Thowsen, Atle: Historikernes syn på Norges statsrettslige stilling 1536-1814. *Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri* 42, 1966, 166-181. = *Norske historikere i utvalg* 7, 1981, 56-70.

Tveite, Stein: Overgangen frå lensstyre til embetsstyre i Noreg (1500-1700). *Heimen* 9, 1952-1954, 470-479.

Vice-Statholder Friderich Gabels hemmelige Efterretninger om Kongeloven og om Enevoldsmagtens Indførelse. *Suhms Nye Samlinger* 3, 1794, 1-13.

Zahle, Henrik: Dansk forfatningsret. 1-4. 1: Forfatningsrettens ramme. Institutioner. Kbh., 1986, 347 s. 2: Love og forskrifter. Kbh., 1986, 300 s. 3: Forvaltning. Offentlige sektorer. Kbh., 1986, 367 s. 4: Kontrol. Kbh., 1986, 184 s.

Øyen, Erling: Artikkelen om Norge i Kristian 3.s håndfestning 1536. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 32, 1940-1942, 285-341.

Øyen, Erling: Håndfestningen av 1536. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 33, 1943-1946, 513-532.

Øyen, Erling: Håndfestningen av 1536 og Norge. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 34, 1946-1948, 422-430.

2,2 Politisk ledelse

Andersen, Aage: Christian III's rigsråd med særligt henblik på personkredsens sammensætning. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1974.

Bartholdy, Nils G.: Adelsbegrebet under den ældre enevælde. Sammenhængen mellem privilegier og rang i tiden 1660-1730. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 12.rk. 5, 1971, 577-648. [Om privilegiesagen 1661, nye privilegier og rangforordningerne].

Beretning om Prinds Christians Hyldning paa Provindsialmødet i Odense 1655. Udg. ved Holger Fr. Rørdam. *Danske Magazin* 3.rk. 5, 1857, 326-331.

Berg, J. Chr.: Angaaende Kong Frederik den Tredies Hyldning i Norge 1648, med Indledning og Anmærkninger. *Samlinger til Det Norske Folks Sprog og Historie I*, Chra., 1833, 13-22.

Bergwitz, Joh. K.: Den norske Geistlighed og Arvehyldningen i 1661. *Norsk Teologisk Tidsskrift. Ny rk. 2*, 1911, 362-373.

Birkeland, Michael: Prins Christians Hyldning i Norge 1656. [*Birkelands*] *Historiske Skrifter 3*, 1925, 50-57. = *Meddelelser fra det norske Rigs-archiv I*, 1870, 267-273.

Bryld, Carl-Johan: Hans Svane og gejstligheden på stændermødet 1660. Odense, 1974, 166 s. = *Odense University Studies in History and Social Sciences 16*.

Coldevin, Axel: Den norske adel. Norske storgårder I. Oslo, 1950, 21-29. = *Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Lydriket 1537-1660. Norske historikere i udvalg 7*, 1981, 315-320

Duus, Lene: Konge og rigsråd i Danmark ca. 1555-1570. Upubliceret specieleafhandling, Københavns Universitet, 1970.

Daae, Anders: De norske Kongers Hyldning og Kroning. En historisk Oversigt fra de ældste til de seneste Tider. Kra., 1906, 123 s.

Engberg, Jens: Det 17. århundredes generelle politiske krise og striden mellem det danske rigsråd og landkommissærerne 1647-1649. *Fortid og Nutid 24*, 1970, 388-411.

Eysell, Maria: Wohlfahrt und Etatismus. Studien zum dänischen Absolutismus und zur Bauernbefreiung 1787-1788. Neumünster, 1979, 195 s. = *Skandinavistische Studien 11*.

Fridericia, J. A.: Nogle Bemærkninger om Rigsmarsken og Rigsmarskembedet, især under Christian IV. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 4.rk. 3*, 1872-1873, 578-609. [Optrykt i J. A. Fridericia: *Studier over Adelsvældens Historie. Udvalgte afhandlinger og anmeldelser*. Kbh., 1979, 226-257].

Friis, Astrid: Kansler Johan Friis' første Aar. *Scandia* 6 og 7, 1933 og 1934, 231-327 og 167-246. [Optrykt 1970].

Friis, Astrid: Rigsraadet og Statsfinanserne i Christian III.s Regeringstid. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 10.rk. 6, 1942-1944, 1-140. [Optrykt 1970].

Friis, Aage: Andreas Peter Bernstorff og Ove Høegh Guldberg. Bidrag til den Guldbergske Tids Historie (1772-1780). Kbh., 1899, 287 s. [Bidrag til forståelse af kampen mellem statsråds- og kabinetsstyre i 1770'erne].

Geheimeraad Theodor Georg Schlanbusch's Beretning om Regjeringsforandringen den 14de April 1784. Udg. af F. Schiern. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 3.rk. 5, 1866-1867, 255-280.

Grev Adam Gottlob Moltkes Plan for Frederik den Femtes Regering. Udg. af G. Hille. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 4.rk. 4, 1873-1874, 43-64.

Hammerich, Fr.: Fire kjøbenhavnske Rigsdage (1645, 1648, 1650). [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 2.rk. 5, 1854, 340-414.

Hammerich, P. F. A.: Om de tre uadelige Stænders Deeltagelse i Danmarks og Norges Statsanliggender, fra Rigsdagen 1523 til Rigsdagen 1660. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 2.rk. 1, 1847, 403-468.

Holm, Edvard: Povl Løvenørn og Konseljet i Kristian VI's første Regeringsaar. *Smaaskrifter tilegnede A. F. Krieger den 4. Oktober 1887*. Kbh., 1887, 78-97.

Holm, Edvard: Bidrag til Karakteristik af den Guldbergske Kabinetstyrelse. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 7.rk. 5, 1904-1905, 224-293.

Holmsen, Andreas: Bondeklager fra Innherred til Bjelkekommissjonen 1632. *Nord-Trøndelags historielag. Årbok* 31, 1951, 3-41.

Jacobsen, P. V.: Bidrag til Danmarks Personal- og Tidshistorie i det 16de Aarhundrede. I: Om Kong Frederik den Andens Forhold til nogle af de øverste Rigsbedsmænd og enkelte andre Adelige. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 1.rk. 5, 1844, 409-445. [Med mange gengivelser af breve fra kongen].

Jespersen, Knud J. V.: The Revolution of 1660 and its Precondition, the Tax-State. *Politics and Society in Reformation Europe. Essays for Sir Geoffrey Elton on his Sixty-Fifth Birthday*, red. af E. I. Kouri & Tom Scott. London, 1987, 486-498.

Jespersen, Knud J. V.: Herremænd i kongeklæder. Christian IV, rigsrådet og adelen. *Christian IV's verden*, red. af Svend Ellehøj. Kbh., 1988, 123-145.

Jespersen, Leon: Landkommissær- og rigsrådsinstitutionen i Christian IV's tid. Rekruttering og politik. Upubliceret specialeafhandling, Odense Universitet, 1979.

Jespersen, Leon: Skitse til magtstatsprojekt. Forfatnings- og kontrolsystemet. *Skiss till maktstatsprojekt. Sektionsrapport till XX nordiska historikerkongressen, Reykjavik 1987*. Åbo, 1987, 29-64.

Jespersen, Leon: Den københavnske privilegiesag 1658-1661 og magtstatens fremvækst. Nogle udviklingslinier. *Kustbygd och centralmakt 1560-1721*, red. af Nils Erik Villstrand. Helsingfors, 1987, 157-183. =*Skrifter utgivne av Svenska literatursällskapet i Finland 546*.

Johnsen, Oscar Albert: Nogle bemærkninger om Kristian den tredje som norsk konge. *Historiske Skrifter tilegnede Ludvig Daae paa hans syttiende Fødselsdag*. Kra., 1904, 221-250.

Jørgensen, A. D.: Efterslæt til »Regeringsskiftet 1784«. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 6.rk. 1*, 1887-1888, 794-797.

Jørgensen, Johan: Det københavnske patriciat og staten ved det 17. århundredes midte. Kbh., 1957, 89 s. =*Skrifter udgivet af Det historiske Institut ved Københavns Universitet 1*.

Jørgensen, Johan: Bilantz 1660. Adelsvældens bo. *Festskrift til Astrid Friis på haluffjerdårsdagen den 1. august 1963*. Kbh., 1963, 153-171. [Om statens gældsforpligtelser 1660].

Jørgensen, Johan: Patriciat og enevælde. *Historiske Meddelelser om København 1963*, 11-62, og *1964*, 7-89.

Karlsson, Poul: Rigsrådets betydning for den politiske beslutningsproces i Danmark i tiden 1616-1635, med særligt henblik på udenrigspolitikken og møntpolitikken. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1970.

Knudsen, Carsten Elkjær: Rigsrådets personelle sammensætning 1481-1610 og udnævnelsesretten til samme. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1973.

Koht, Halvdan: Det norske kongedømmes udvikling. *Samtiden* 11, 1900, 304-326. = *Nye innhogg og utsyn*. Oslo, 1964, 9-32.

Kongsrud, Helge: Christian IV og hans riker. *Vest-Agder Fylkesmuseum. Årbok 1991*, 90-99.

Linvald, Axel: Kronprins Frederik og hans Regering 1797-1807. Bidrag til Danmark-Norges inden- og udenrigske Historie omkring Begyndelsen af det 19. Aarhundrede. I: *Styrelsen og dens Mænd. Økonomisk og social Politik*. Kbh., 1923, 478 s. [Optrykt 1978].

Lunden, Kåre: Norsk grålysning. Norsk nasjonalisme 1770-1814 på allmenn bakgrunn. Oslo, 1992, 208 s.

Mikkelsen, Lars & Anders Toxværd: Det danske rigsråd 1448-1570. En prosopografisk analyse af det danske rigsråd i perioden 1. september 1448 – 26. februar 1570 med særligt henblik på rådernes geografiske, økonomiske, slægts- og familiemæssige samt uddannelsesmæssige baggrund. Upubliceret specialeafhandling, Odense Universitet, 1982.

Morgenstjerne, O. v. Munthe af: Den norske Adels Stilling i Forhold til dansk Adel. [*Dansk*] *Personalthistorisk Tidsskrift* 9. rk. 1, 49, 1928, 161-185.

Munch, Jarl: Lensmannens stilling i styret av Bergenhus len i perioden fra 1619 til 1660. Upublicert hovedoppgave i historie. Universitetet Bergen, 1962, 69 bl.

Munch, P. A.: Samtidig Beretning om Prindsesse Annas, Christian den 4des Systems, Giftermaal med Kong Jacob d. 6te af Skotland og hennes paafølgende Kroning. *Norske Samlinger* 1, 1852, 450-512.

Munch, P. A.: Om adelens Oprindelse i de nordiske Riger og Norges nærværende Forhold til denne Institution. *Norsk Maanedsskrift 1856*, 176-242 og 394-444.

Nielsen, Yngvar: Prinds Christians Hyldning i Norge 1656. *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv 1*, 1870, 267-286.

Nielsen, Yngvar: Frederik III's hyldning i Kristiania 1648. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 1*, 1871, 23-52.

Nielsen, Yngvar: En samtidig optegnelse om Prins Kristians hyldning i Norge 1610. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 2*, 1872, 111-112.

Nielsen, Yngvar: Hvor mange Gange har Kristian IV besøgt Norge? [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 3*, 1875, 502-514.

Nielsen, Yngvar: Kristian IV i Østerdalen 1635. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 4. rk. 3*, 1905, 369-372.

Nielsen, Yngvar: Kansler-Embedets Ledighed 1542-1547. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 4. rk. 6*, 1910, 174-176.

Petersen, Erling Ladewig: Frederik I, Tyge Krabbe og Vincens Lunge. Studier over den danske regerings norske politik 1525-1530. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 51*, 1972, 101-149.

Petersen, Erling Ladewig: Omkring herredagsmødet i København 1533. Studier over mål og midler i det danske rådsaristokratis politiske holdning. *Kirkehistoriske Samlinger 1972*, 24-57. [Især om Norgespolitikken].

Petersen, Erling Ladewig: Monarchy and Nobility in Norway in the Period around 1500. *Mediaeval Scandinavia 7*, 1974, 126-155.

Petersen, Erling Ladewig: Omkring stændermødet i Odense i februar 1657. En spionrapports vidneværdi. *Fynske Årbøger 1974*, 1974, 14-36.

Rasmussen, Ulla: En analyse af faktorer bag det danske rigsråds rekruttering 1570-1610. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1985.

Regeringsforandringen den 14de April 1784, fremstillet af Charlotte Dorothea Biehl. Udg. af Edvard Holm. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 3.rk. 5, 1866-1867, 281-455].

Regeringsskiftet 1784. Fremstillinger og Aktstykker. Udg. ved A. D. Jørgensen. Kbh., 1888, 325 s. [Især om den lange forhistorie til statskuppet. Indledning side V-XXIV].

Rian, Øystein: Christian IV. Et norsk syn på den dansk-norske konge og den nye danske litteratur om ham. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 89, 1989, 283-299].

Rian, Øystein: Christian IV i norsk historie. *Vest-Agder Fylkesmuseum. Årbok* 1991, 66-89.

Riis, Thomas: Rigsrådet og statsfinanserne i begyndelsen af Den nordiske Syvårskrig. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1965.

Sørensen, Carl Th.: Den politiske Krise i 1807. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 6.rk. 1, 1887-1888, 1-57].

Troels-Lund, Troels: Christian IV's Skib paa Skanderborg Sø. 1-2. Kbh., 1893, 310+496 s. [Om formynderregeringen 1588-1596].

Weibull, Jörgen: Carl Johan och Norge 1810-1814. Unionsplanerna och deras förverkligande. Lund, 1957, 375 s.

Winther, Birthe: De danske stændermøder 1626-1648. Kongens, rigsrådets og stændernes udnyttelse af stænderinstitutionen med særligt henblik på en analyse af stændernes politiske funktioner på grundlag af de fra stændermøderne bevarede aktstykker. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1975.

3 CENTRALADMINISTRATION

3,0 Generelt

Andersen, Ernst: Administrativt Tilsyn med Kommunalforvaltningen. Kbh., 1940, 324 s. [Med retshistorisk tilbageblik].

Andersen, Poul: Dansk Forvaltningsret. Almindelige Emner. Kbh., 1965, 698 s. [Oprindelig udgave 1936].

Arup, Erik: Anmeldelse af: William Christensen: Dansk Statsforvaltning i det 16. Aarhundrede. [Dansk] *Historisk Tidsskrift 7.rk. 4*, 1902-1904, 529-558. [Optrykt i Erik Arup: Udvalgte afhandlinger og anmeldelser. I: 1900-17. Kbh., 1977, 385-414].

Aschehoug, T. H.: De for Danmark og Norge fælles Regjeringscollegier fra 1660 til 1814. *Smaaskrifter tilegnede A. F. Krieger den 4. Oktober 1887*. Kbh., 1877, 1-77.

Christensen, William: Dansk Statsforvaltning i det 15. Aarhundrede. Kbh., 1903, 750 s. [Optrykt 1974].

Collin, Jonas: Om Forretningsgangen i Staten. Red. af Niels Petersen. *Arkiv 4*, 1972, 13-22. [Oprindelig trykt i *Minerva*, 1815].

Dalgård, Sune: Dansk administrationshistorie i det 17. og 18. århundrede. *Det danske historikermøde i Odense 16.-17. februar 1969*. Udg. af Svend Ellehøj m.fl. Odense, 1970, 131-141. [Foredrag med referat af påfølgende diskussion].

Den danske Centraladministration. Red. af Aage Sachs. Kbh., 1921, 526 s. [1660-1848; navnlig behandles 1660-1680, 1770'erne og 1848].

Dombernowsky, Lotte: Vort gammeldanske rets- og forvaltningssystem. Menigmand og myndigheder 1600-1750. *Politihistorisk Selskabs Årsskrift 1984*, 5-28.

Dübeck, Inger & Grethe Ilsøe: Dansk administrationshistorie bd. 2. Retsstaten 1830-1890. *Stat, forvaltning og samfund. Nyt fra projektet 1*, 1991, 1-9. [Foreløbigt projektoplæg].

Dübeck, Inger & Ditlev Tamm: The History of Danish Administration. Actual Problems and New Tendencies. *Jahrbuch für europäische Verwaltungsgeschichte 3*, 1991, 311-325. [Også publiceret i *Stat, forvaltning og samfund. Nyt fra projektet 1*, 1991].

Dübeck, Inger: Hvornår blev Danmark en retsstat? *Forvaltningshistorisk antologi*, red. af Helle Blomquist & Per Ingesmann. Kbh., 1993, 99-113.

Fabricius, Knud: Kollegiestyrets Gennembrud og Sejr 1660-1680. *Den danske Centraladministration*, red. af Aage Sachs. Kbh., 1921, 115-254. [Heri opereres med sammenbrudstesen om adelsstandens sædelige og moralske forfald].

Falbe-Hansen, V. & Will. Scharling: Danmarks Statistik. 1-6. Kbh., 1885-1891. [Med mange værdifulde historiske tekstafsnit].

Feldbæk, Ole: Stat, forvaltning og samfund i 1700-tallet. Idealer og realiteter. *Forvaltningshistorisk antologi*, red. af Helle Blomquist & Per Ingesmann. Kbh., 1993, 71-84.

Forvaltningshistorisk antologi, red. af Helle Blomquist & Per Ingesmann. Kbh., 1993, 251 s. = *Stat, forvaltning, samfund. Studie 2*.

Hammerich, Kai Fr.: Overgangen fra Kollegium til Ministerium. *Den danske Centraladministration*, red. af Aage Sachs. Kbh., 1921, 397-509.

Hammerich, Kai Fr.: Juristerne og Embedslivet. En historisk Oversigt. *Festskrift i Anledning af 200 Aars Dagen for juridisk Eksamen*. Kbh., 1936, 257-307.

Hamming, Thorkild: Da kongen og hans kollegier residerede i Kolding. *Koldingbogen 16*, 1986, 49-60.

Henningsen, Lars N.: Flensborg i magtens korridorer. Lobbyvirksomhed under enevælden. *Fortid og Nutid 37*, 1990, 15-28. [Om centraladministrationens funktionsmåder og beslutningsprocesser].

Henrichsen, Carsten: Statslig og kommunal forvaltning i Danmark. Kompendium i forvaltningslære. Kbh., 1989, 224 s.

Henrichsen, Carsten: Kilder til studiet af den offentlige forvaltning. Materialesamling til forvaltningslære. Kbh., 1991, 187 s.

Henrichsen, Carsten: Offentlig forvaltning. Første del. Indledning til studiet af offentlig forvaltning. Kbh., 1992, 137 s. [Foreløbig udgave].

Ilsøe, Grethe: Administrationshistorie. Bidrag til beskrivelse af et forskningsområde. *Arkiv* 7, 1979, 181-191. [Debat herom i *Arkiv* 8, 1980, 32-58].

Jensen, Birgit Bjerre: Udnævnelsesretten i enevældens magtpolitiske system 1660-1730. Kbh., 1987, 376 s. = *Administrationshistoriske studier* 12.

Jespersen, Leon: Problemer i adelsvældens forvaltning. *Forvaltningshistorisk antologi*, red. af Helle Blomquist & Per Ingesmann. Kbh., 1993, 47-70.

Jørgensen, Erik Stig: Administrationshistorie i Norge og i Danmark. *Nordisk administrativt Tidsskrift* 62, 1981, 429-434.

Jørgensen, Frank & Morten Westrup: Dansk centraladministration i tiden indtil 1848. Kbh., 1982, 197 s.

Jørgensen, Harald: Kollegiestyre og Ministervælde i Frederik VI's Tid. *Smaaskrifter tilegnede Professor, Dr.phil. Aage Friis paa Halvfjerdsdaarsdagen 16. August 1940*. Kbh., 1940, 221-235. [Om de finansielle departementer efter 1813].

Jørgensen, Harald: Det oldenborgske monarkis centraladministration og den lokale forvaltning i Danmark omkring 1750. Yrjö Blomstedt m.fl.: *Administrationen i Norden på 1700-talet*. Oslo, 1985, 9-70. = *Det nordiska forskningsprojektet Centralmakt och lokalsamhälle. Beslutsprocess på 1700-tallet* 4.

Kam, Rasmus: Kollegialstyret. *Juristen* 43, 1961, 71-91.

Knudsen, Tim: Perspektiv på forvaltningshistorie. *Arkiv 12*, 1988, 117-135. [Med kort bibliografi].

Knudsen, Tim: Statebuilding in Scandinavia. The Danish Case in a Nordic Context. *Stat, forvaltning og samfund. Nyt fra projektet 1*, 1991, 1-57.

Knudsen, Tim: Dansk statsbygning fra enevælde til liberal velfærdsstat. *Forvaltningshistorisk antologi*, red. af Helle Blomquist & Per Ingemann. Kbh., 1993, 21-46.

Knudsen, Tim: Den danske stat i Europa. Kbh., 1993, 225 s. = *Stat, forvaltning og samfund. Studie 3*.

Linvald, Axel: Struensee og den danske Centraladministration. Statsstyrelse og Statsforvaltning i det 18. Aarhundrede. *Den danske Centraladministration*, red. af Aage Sachs. Kbh., 1921, 255-396.

Meyer, Poul m.fl.: Offentlig forvaltning i Danmark. Århus, 1980, 177 s. [Oprindelig udgave 1977].

Petersen, Erling Ladewig: Stat, administration og samfund ca.1530-1730. *Stat, forvaltning og samfund. Nyt fra projektet 1*, 1991, 1-5. [Tanker vedrørende forvaltningshistorie].

Petersen, Erling Ladewig: Office and Offence. Crisis and Structural Transformation in 17th-Century Scandinavia II. Profit from Office, Profit from Grant: Sweden and Denmark 1560-1660. *Scandinavian Journal of History 18*, 1993, 121-130.

Poulsen, Niels Refslund & Marius Ibsen: Forvaltningshistorie. En introduktion med bilag. Frederiksberg, 1989, 1 bd. [Flere pagineringer].

Sentraladministrasjonens historie. 1: 1814-1844. Av Per Maurseth. Oslo, 1979, 487 s. [Indeholder også stof om tiden før 1814, blandt andet om den kollegistyrede enevælde og helstatsprincippet].

Sørensen, Ivan Zlebacic: Enevældens embedsmænd og politisk kandestøberi ca. 1660-1760. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1978.

Tamm, Ditlev: Stat, forvaltning og samfund i det 19. århundrede. Dansk forvaltningshistorie i europæisk perspektiv. *Forvaltningshistorisk antologi*, red. af Helle Blomquist & Per Ingesmann. Kbh., 1993, 85-97.

Thaarup, Fr.: Udførlig Vejledning til det Danske Monarkies Statistik. 1-6. Kbh., 1812-1819. [Om produkter, manufakturer, fabrikker, næringsveje, skibsfart og handel indtil 1813].

Westrup, Morten: Centraladministrationens forlæggelse 1807-1808. Om kronprinsregimets sidste måneder. *Arkiv 6*, 1977, 151-167.

Westrup, Morten: Danske Lov og kongens embedsmænd. *Danske og Norske Lov i 300 år*, red. af Ditlev Tamm. Kbh., 1983, 113-128. [Navnlig om fiskalembudet og generalprokurørembedet].

Westrup, Morten: Den sene enevældes departementer. En foreløbig skitse. *Stat, forvaltning og samfund. Nyt fra projektet 2*, 1991, 1-10.

Wolter, Hans Christian: Det tidlige danske kollegiestyre og dets forudsætninger belyst ved Krigskollegiet 1658-1676. *Krigshistorisk Tidsskrift 13*, 1977, 109-123.

Wolter, Hans Christian: Adel og embede. Embedsfordeling og karrieremobilitet hos den dansk-norske adel 1588-1660. Kbh., 1982, 128 s. = *Skrifter udgivet af det historiske institut ved Københavns Universitet 13*.

3,1 Kirke- og undervisningsvæsen

Aubert, L. M. B.: Forhandlingene om Christian V's Danske og Norske Lovs anden Bog og om Kirkeritualet for Danmark og Norge. *Theologisk Tidsskrift for den evangelisk-lutherske Kirke i Norge. Ny rk. 4*, 1876, 569-615.

Bang, Anton Christian: Den norske kirkes historie i reformations-århundredet (1536-1600). Kra., 1895, 435 s.

Bang, Anton Christian: Den norske kirkes geistlighed i reformationsaarhundredet (1536-1600). Biografiske, kulturhistoriske og kirkehistoriske oplysninger. Kra., 1897, 350 s. [Kan ses som et supplement til hans værk fra 1895. Indeholder dog mest biografiske oplysninger].

Bang, Anton Christian: Den norske kirkes historie. Kra., 1912, 519 s.

Birkeland, Michael: Reformationen i 1537. [*Birkelands*] *Historiske Skrifter* 2. Kra., 1922, 284-326. = *Bidrag til Norges historie i det sextende Aarhundrede* 3. Afsnit.

Birkeland, Michael: Reformationens Indførelse i det sextende Aarhundrede. [*Birkelands*] *Historiske Skrifter* 2, Kra., 1922, 327-375. = *Bidrag til Norges historie i det sextende Aarhundrede*. 4. Afsnit.

Bolling, Reidar: Kyrkjeliv i Christiansand stift i attande hundreåret. Oslo, 1947, 434 s. [Indeholder en del generelt stof om præsterne som administratorer].

Broch, S.: Norsk Kirkeret. Kra., 1904, 341 s.

Christopherson, Kenneth Eugene: Norwegian historiography of Norway's reformation. Ann Arbor, Mich., 1985, 582 bl. [Ph.D.-afhandling fra University of Minnesota, 1972].

Coninck-Smith, Ning de: Skole og stat. Intentionerne i den statslige skolepolitik 1780-1820 og 1848-1860. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1983.

Dahlerup, Troels: Fromhed styrker rigerne. Kirkebogsforordningen af 20. maj 1645 og dens baggrund. *Afhandlinger om arkiver. Ved Rigsarkivets 75-års jubilæum 1964*, Kbh., 1964, 70-81.

Den danske Kirkes Historie. 1-8. Red. af Hal Koch & Bjørn Kornerup m.fl. Kbh., 1950-1966. [Bind 4-6 vedrører perioden 1536-1848].

Dokka, Hans Jørgen: Fra allmueskole til folkeskole. Oslo, 1967, 460 s.

Daae, Ludvig [L.]: Nogle nye Bidrag til den norske Kirkes Historie. Drammen, 1860, 56 s.

Daae, Ludvig [L.]: Thronhjems Stifts geistlige Historie fra Reformationen til 1814. Trondhjem, 1863, 247 s. [Hovedsagelig biografiske oplysninger om stiftets biskopper].

Daae, Ludvig [L.]: Aktmæssige Bidrag til den norske Kirkes Historie i det attende Aarhundrede. Samlede i det danske Geheimearchiv og det store kong. Bibliothek. Chra., 1864, 90 s. [Særsk. aftryk af *Theologisk Tidsskrift for den evang.-luth. Kirke i Norge* 8].

Daae, Ludvig [L.]: Et nyt Bidrag til Danmarks Reformationshistorie. *Forhandlinger i Videnskabselskabet i Christiania 1867*, 204-210.

Daae, Ludvig [L.]: Om geistlige Embeders Besættelse i Norge. Chra., 1869, 48 s.

Daae, Ludvig [L.]: Geistliges Kaldelse i den norske Kirke efter Reformationen. En historisk Afhandling. Chra., 1879, 98 s.

Engelstoft, C. T.: Om Geistligheden som Rigsstand i Danmark efter Reformationen. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 2.rk. 4, 1852, 99-184.

Faye, Andreas: Mag. Jørgen Erichson, den tredje evangeliske Superintendent i Stavanger Stift. Et Bidrag til Norges Reformationshistorie, hovedsagelig af utrykte Kilder. Chra., 1859, 114 s. [Særsk. aftryk af *Theol. Tidsskrift for den evang.-luth. Kirke i Norge* 2].

Fossen, Håkon: Fra folkekirke til statskirke. Tidsrommet 1536-1665. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Bergen, 1960.

Fæhn, Helge: Ritualsspørsmålet i Norge 1785-1813. En liturgisk og kirkehistorisk undersøkelse med særlig henblik på geistlighetens stilling til tidens reformplaner. Oslo, 1956, 311 s.

Fæhn, Helge: Gudstjenestelivet i den norske kirke fra reformasjonstiden til våre dager. Oslo, 1994, 494 s.

Garstein, Oskar: Cort Aslakssøn. Studier over dansk-norsk universitets- og lærdomshistorie omkring år 1600. Oslo, 1953, 399 s.

Glædemark, H. J. H.: Kirkeforfatningsspørgsmaalet i Danmark indtil 1874. En historisk-kirkelig Studie. Kbh., 1948, 605 s.

Hamre, Lars: Steinar Imsen, Superintendenten. En studie i kirkepolitikk, kirkeadministrasjon og statsutvikling mellom reformasjonen og eneveldet. Opposisjonsinnlegg. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 63, 1984, 157-167.

Hansson, Kristian: Norsk kirkerett. Oslo, 1935, 234 s. [2. udg. 1957, 244 s.].

Heffermehl, Abraham V.: Geistlige Møder i Norge. Et Bidrag til den norske Kirkes Historie efter Reformationen til 1814. Kra., 1890, 203 s.

Heffermehl, Abraham V.: Folkeundervisningen i Norge indtil omkring Aar 1700. Chra., 1913, 188 s.

Helveg, Ludvig N.: Den danske Kirkes Historie efter Reformationen. 1-2. Kbh., 1857-1883. [Oprindelig udgave 1851-1855].

Høigård, Einar & Herman Ruge: Den norske skoles historie, en oversikt. 2. oppl. Oslo, 1963, 357 s.

Høverstad, Torstein: Norsk skulesoga. Det store interregnum 1739-1827. Kra., 1918, 418 s.

Imsen, Steinar: Superintendenten. En studie i kirkepolitikk, kirkeadministrasjon og statsutvikling mellom reformasjonen og eneveldet. Oslo, 1982, 419 s.

Jørgensen, Harald: Skolehistorisk materiale i de offentlige arkiver. En oversigt. *Årbog for dansk skolehistorie* 2, 1968, 16-26.

Kolderup-Rosenvinge, J. L. A.: Om Kirkebestyrelse, Kirkeforfatning og Kirkens Ejendomsret. Kbh., 1850, 69 s.

Kolderup-Rosenvinge, J. L. A.: Grundris af den danske Kirkeret. 1-2. Kbh., 1851, 391 s. [Oprindelig udgave 1838-1840].

Kolsrud, Oluf: Presteutdanningi i Noreg. Oslo, 1962, 375 s. =*Norvegia sacra* 21.

Kolsrud, Oluf: Folket og reformasjonen i Noreg. Heidersskrift til Gustav Indrebø. Bergen, 1939, 23-53. =*Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Lydriktet 1537-1660. Norske historikere i utvalg* 7, 1981, 112-135.

Larsen, E. F.: Den danske Kirkeret. 1-3. Kbh., 1901-1912.

Larsen, Joakim: Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1784-1818. Kbh., 1893, 322 s. [Optrykt 1984 som bind 2 af Bidrag til den danske skoles historie].

Larsen, Joakim: Skolelovene af 1814 og deres Tilblivelse. Aktmæssigt fremstillet. Kbh., 1914, 610 s. [Udgave, bl.a. af Den store Skolekommissions materiale, med indledning og noter].

Larsen, Joakim: Bidrag til den danske Folkeundervisnings og Folkeskoles Historie 1536-1784. Kbh., 1916, 404 s. [Optrykt 1984 som bind 1 af Bidrag til den danske skoles historie].

Laustsen, Martin Schwarz: Danmarks kirkehistorie. Kbh., 1987, 351 s. [Oprindelig udgave 1983].

Laustsen, Martin Schwarz: Christian den 3. og kirken (1537-1559). Kbh., 1987, 246 s. =*Studier i den danske reformationskirke* 1.

Laustsen, Martin Schwarz: Biskop Peder Palladius og kirken 1537-1560. Kbh., 1987, 452 s. =*Studier i den danske reformationskirke* 2.

Lindhardt, P. G.: Den nordiske kirkes historie. Kbh., 1945, 324 s. [Indeholder 50-60 sider om Norge og desuden det stof, som er fælles for Norden].

Lysaker, Trygve: Reformasjon og enevælde 1537-1804. *Nidaros erkebispesetel og bispesete 1153-1953* 1:2. Trondheim, 1987, 447 s.

Lysaker, Trygve: Fra embetskirke til folkekirke 1804-1953. *Nidaros erkebispesetel og bispesete 1153-1953* 2. Trondheim, 1987, 404 s.

Mannsåker, Dagfinn: Det norske presteskabet i det 19. hundreåret. Sosialhistoriske studier. Oslo, 1954, 273 s. [En studie af rekruttering til præstesketet, men indeholder også drøftelse af politik og kirkehistorie. Der trækkes linier tilbage til ca. 1750].

Mannsåker, Dagfinn & Olav Lid: Gudmund Sandvik. Prestegard og prestelønn. Studiar kring problemet egedomsretten til dei norske prestegardane. Oslo, 1965. Opposisjonsinnlegg ved doktordisputasen. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 48, 1969, 148-168 og replikk av Gudmund Sandvik, 168-171.

Markussen, Ingrid: Visdommens lænker. Studier i enevældens skolereformer fra Reventlow til skolelov. Odense, 1988, 376 s.

Markussen, Ingrid: Til Skaberens ære, statens tjeneste og vor egne nytte. Pietitiske og kameralistiske idéer bag fremvæksten af en offentlig skole i landdistrikterne i 1700-tallet. Kbh., 1991, 621 s.

Matzen, Henning & Johannes Timm: Haandbog i den danske Kirkeret. Kbh., 1891, 988 s.

Monrad, M. I. Det kongelige Norske Frederiks Universitets Stiftelse. Fremstillet i Anledning af dets Halvhundreaarsfest. Chra., 1861, 112 s.

Montgomery, Ingun: Steinar Imsen, Superintendenten. En studie i kirkepolitikk, kirkeadministrasjon og statsutvikling mellom reformasjonen og eneveldet. Opposisjonsinnlegg. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 63, 1984, 168-178. Gensvar fra Steinar Imsen samme sted, 179-183.

Motzfeldt, Ulr. Anton: Den norske Kirkeret. Chra., 1844, 412 s.

Nellemann, Aksel H.: Den danske skoles historie. Kbh., 1966, 164 s. =*Pædagogisk forum* 5.

Nissen, R. Tønder: De nordiske Kirkers Historie. Efter Forfatterens Død udg. af Th. G. B. Odland. Kra., 1884, 581 s.

Oslo bispedømme 900 år. Historiske studier. Utg. av Fridtjov Birkeli & Arne Odd Johnsen & Einar Molland. Oslo, [1975], 248 s.

Pedersen, Henning: Folkeskolelovene 1814 og deres historiske baggrund. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1956.

Robberstad, Knut: Lærebok i kyrkjerett. Oslo, 1957, 165 bl.

Rørdam, H. F.: Bispevalget i den danske Kirke fra Reformationen indtil Enevælden. *Ny Kirkehistoriske Samlinger* 6, 1872-1873, 66-116.

Sandvik, Gudmund: Prestegard og prestelønn. Studiar kring problemet eigedomsretten til dei norske prestegardane. Oslo, 1965, 341 s.

Sandvik, Gudmund: Frå bruken av landskylda av kyrkjeleg gods i Norge til teorien om den konfesjonelle stat. *Reformationen i Norden. Kontinuitet och förnyelse*. Skrifter utgivna av Nordiskt Institut för kyrkohistorisk forskning. Red. av Carl-Gustaf Andrén. Lund, 1973, 114-129. = *Hamarspor. Eit festskrift til Lars Hamre 1912 – 23. januar – 1982*. Red. av Steinar Imsen & Gudmund Sandvik. Oslo, 1982, 114-144.

Sannes, Kjell Olav: Presteløfte og tjenesteforpliktelse. Prestenes eds- og løfteavleggelse i Norge etter reformasjonen 1-2. *Tidsskrift for teologi og kirke* 56, 1985, 115-130, 175-190.

Sevaldsen, Henrik: Skolelovgivningen på landet i Danmark 1734-1740. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1975.

Skovmand, Roar: Skolehistorien – et forsømt område. *Årbog for dansk skolehistorie* 1, 1967, 7-14. [Forskningsoversigt].

Skrede, Sverre Mo: Presteskapets utvikling til en geistlig stand efter reformasjonen. Oslo, 1923, 107-197. = *Avhandlingar fra Universitetets historiske seminar* 6:2.

Slottved, Ejvind: Den kirkelige forvaltning under Christian III. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1972.

Slottved, Ejvind: Klemmebrevene 1555. Studier over præsternes økonomi under Christian III. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 12.rk. 6, 1972-

1973, 465-494. [Blandt andet om kirkepolitisk og administrativ utvikling etter Reformationen].

Sogner, Sølvi: Bondeluten i reformasjonsårhundret. *Heimen* 12, 1961-1963, 61-71.

Støylen, Bernt: Register over lover, retterbøter, resolusjoner og skrivelser m.v. for den norske kirke. Kra., 1923, 237 s.

Taranger, Absalon: Om Eiendomsretten til norske Præstegaarde. *Norsk Retstidende* 1896, 337-438.

Taranger, Absalon: Kirkegodsets Retsforhold. *Norsk Retstidende* 1902, 161-240.

Taranger, Absalon: Norsk kirkeret. Kra., 1917, 261 s.

Thrap, Daniel: Thomas von Westen og Finne-Missionen. *Theologisk Tidsskrift for den evang. luth. Kirke i Norge. Ny rk.* 8, 1882, 372-503.

Thrap, Daniel: Politiske Forhold ved Finnemissionen i 18. Aarhundrede. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 2. rk. 4, 1884, 1-19.

Torkelsen, Edwin: Konge og kapitel. En studie omkring de norske domkapitlers raison d'être fra reformasjonen til 1660. Upublisert hovedoppgave i historie, Universitetet i Oslo, 1971.

Wisløff, Carl Fredrik: Norsk kirkehistorie 1. Oslo, 1966, 527 s.

Aarflot, Andreas: Norsk kirkehistorie 2. Oslo, 1967, 534 s.

Aarflot, Andreas: Det teologiske og statsrettslige grunnlag for kirkestyret i Danmark-Norge på reformasjonstiden. *Tidsskrift for teologi og kirke* 41, 1970, 1-31.

Aarnes, Sigurd Aa.: Konventikkelplakaten og dens opphevelse. *Kirke og kultur* 67, 1962, 461-476.

3,2 Retsvæsen

Abitz, E. A.: Vejenes retsforhold, særlig med henblik på landdistrikterne og købstædernes forstadsområder. Kbh., 1950, 446 s. [Juridisk disputats med mange spredte oplysninger om vejvæsenets historie].

Abrahams, Nicolai: Procuratorstanden i Danmark indtil Midten af det 18. Aarhundrede. Kbh., 1902, 171 s.

Aubert, L. M. B.: Udsigt over de norske Loves Historie indtil Nutiden. Kbh, 1875, 44 s.

Aubert, L. M. B.: Nye Bidrag til Christian V's Lovs Historie. *Tidsskrift for Retsvidenskab* 8, 1895, 32-66.

Bloch, Kristian: Herreds- og byrettens organisatoriske udvikling. En historisk oversikt. *Uvalde emne frå norsk rettshistorie*. Av Kristian Bloch m.fl. Oslo, 1981, 35-106.

Brandt, Fredrik Peter: Fremstilling af de Forandringer, som Norges dømmende Institutioner i ældre Tid have undergaaet. *Norsk tidsskrift for videnskab og litteratur* 5, 1851-1852, 97-167. [Prisbelønnet avhandling. Univ. jur. prisoppgave. 1850-51].

Brandt, Fredrik Peter: Forelæsninger over den norske Retshistorie. 1-2. Kra., 1880-1883, 340+431 s.

Bugge, Kjeld: Fullbyrdelsen af frihetsstraff i det 18. århundre. Fængselsvesenets historie nordenfjells i det 18. århundre. En undersøkelse bygget på forholdene i det daværende Trondhjem stift. Oslo, 1969, 154 s.

Danske og Norske Lov i 300 år. Red. Ditlev Tamm. Kbh., 1983, 784 s.

Dübeck, Inger: De nordiske lovbøger 1683, 1687 og 1734. *Rättshistoriska studier* 14, 1988, 53-65.

Dübeck, Inger: Den juridiske humanisme og Osterssøn Veylles glossarium. *Suum Cuique. Retsvidenskabelige afhandlinger. Københavns Universitet* 1991, red. af Peter Blume m.fl. Kbh., 1991, 56-65.

For rett og rettfærdighet i 400 år. Sorenskriverne i Norge 1591-1991. Red. Hans Eyvind Næss. Oslo, 1991, 248 s.

Hagerup, Mathias: Den dansk-norske Lovkyndighed i en sammenhængende Lærebygning til juridisk Haandbog for lovkyndige Borge-re. 1-2. Kbh., 1805.

Hammerich, Kai Fr.: Den danske Dommerstand under Enevælden. Et Bidrag til Retsvæsenets Historie i det 17de-18de Aarhundrede. Kbh., 1931, 194 s. [Berører også herredsfogdens funktioner som dommer og administrator 1660-1800].

Hvidt, Kristian: Politimester og politiret i København. Et bidrag til studiet af enevældens retspleje. *Afhandlinger om arkiver. Ved Rigsarkivets 75-års jubilæum 1964*, Kbh., 1964, 82-96.

Hvidtfeldt, Johan: De danske landstingsarkiver. *Fortid og Nutid 19*, 1955, 274-280. [Om landstingene og deres arkivalier fra før 1805].

Imsen, Steinar: Norske ad-hoc-kommisjoner i forvaltning og politikk under Christian IV. *Hamarspor. Eit festskrift til Lars Hamre*. Oslo, 1982, 131-144.

Indrebø, Gustav: Det norske generalprokurørembættet. Chr. M. Fal-sen 1822-1825. Kra., 1919, 96 s.

Iuul, Stig: Lov og Ret i Danmark. Kbh., 1942, 142 s. [Oprtrykt 1969].

Jacobsen, P. V.: Om Landstinget var Adelens almindelige Værnething paa Christian den Tredies og Frederik den Andens Tider. [*Dansk*] *Hi-storisk Tidsskrift 1.rk. 2*, 1841, 515-526.

Jensen, H. O.: Træk af den danske Aktierets Udvikling i det syttende og attende Aarhundrede. *Ugeskrift for Retsvæsen 1944 B*, 221-243.

Jørgensen, Poul Johannes: Dansk Retshistorie. Retskildernes og For-fatningsrettens Historie indtil sidste Halvdel af det 17. Aarhundrede. Kbh., 1940, 591 s. [Revideret udgave 1947. Oprtrykt 1974].

Jørgensen, Troels G.: Et Afsnit af den danske Tyverilovgivnings Histo-

rie. *Nordisk Tidsskrift for Strafferet* 33, 1945, 1-26. [Om forordning fra 1789].

Jørgensen, Troels G.: Strejflys over enevældens retsliv. Kbh., 1949, 174 s. [Afhandlinger bl.a. om lovreformer og enkelte retssager].

Koch, Henning: Politimyndighedens oprindelse (1681-1684). Organisation og beføjelser. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 82, 1982, 27-56.

Kolderup-Rosenvinge, J. L. A.: Om Rigens Ret og Dele. *Videnskabernes Selskabs Skrifter. Historisk philologisk Afdeling 5.rk. 1*, 1852, 95-151.

Kurze Geschichte der Dänischen und Norwegischen Gesetzgebung. *Materialien zur Statistik der Dänischen Staaten 3*, 1791, 382-496.

Larsen, J. E.: Om de danske Kongers personlige Deeltagelse i Retspleien, fra de ældste Tider indtil den nuværende Tid. [*Dansk Historisk Tidsskrift 1.rk. 1*, 1840, 334-355.

Lauridsen, John T. & Thomas Munck: Retstilstanden i Danmark i 1500- og 1600-tallet. *Fortid og Nutid 29*, 1982, 626-646.

Mandix, Jacob: Om Danmarks Lovgivning i Kong Christian 5. Tid. Kbh., 1831, 336 s.

Matzen, Henning: Forelæsninger over den danske Retshistorie. Offentlig Ret 1 (Statsret). Kbh., 1893, 195 s.

Matzen, Henning: Forelæsninger over den danske Retshistorie. Indledning og Retskilder. Kbh., 1897, 295 s.

Meyer, Poul: Retshistorisk litteraturvejledning. *Fortid og Nutid 19*, 1955, 281-289.

Molbeck, C.: Et nyt Bidrag til Birkerettens Historie i Danmark. [*Dansk Historisk Tidsskrift 1.rk. 4*, 1843, 593-606.

Motzfeldt, U. A.: Det norske vasdragsrets historie indtil aaret 1800 med domsamling. Kra., 1908, 216 s. = *Avhandlingar utg. ved Det juridiske fakultet i Kristiania 1*.

Motzfeldt, U. A.: Herredagsdomme og Overhofretsdomme om vasdragsret 1578-1800. Kra., 1910, 85 s.

Nielsen, Vibeke: Kommissionsdomstole under den gamle retspleje. *Arkiv 1*, 1967, 160-167.

Nissen, Gunnar: Frostating lagmannsembete og lagmenn inntil 1797. En historisk oversikt. Trondheim, 1956, 96 s.

Nygaard, Mons Sandnes: Avhendingssaker 1667-1836. Oslo, 1976, 351 s.

Næss, Hans Eyvind: Sorenskriverens tingbøker fra 1600-1700-tallet som historisk kildemateriale. *Heimen 18*, 1979-1981, 781-795.

Næss, Hans Eyvind: Vel forlikt. Forliksrådene i Norge 1797-1995. Oslo, 1995, 135 s.

Olafsen, Arnet: Våre sorenskrivere. Sorenskriverinstitusjonen og sorenskrivere i Norge. Et bidrag til den norske dommerstands historie 1: 1591-1814. Oslo, 1940, 218 s.

Reksten, Erling: Fiskalinstitusjonen i Norge 1661-1670. *Hamarspor. Eit festskrift til Lars Hamre*. Oslo, 1982, 162-177.

Robberstad, Knut: Fyrelesningar um rettssoga i millomalder og nytid. 1-2. Oslo, 1957-1960, 93+97 s. [2: 3. utg. 1960].

Rosenkrantz, Palle: Prokuratorerne i Danmark i det 17. og 18. Aarhundrede 1638-1810. Bidrag til den danske Prokuratorstands Historie. Kbh., 1927, 252 s.

Rosenkrantz, Palle: Prokuratorerne i Danmark i det 19. Aarhundrede 1810-1868. Anden Del af Bidrag til den danske Prokuratorstands Historie. Kbh., 1928, 210 s.

Samerettsutvalget. *Om samenes rettsstilling*. Fra et utvalg oppnevnt ved Kronprinsregentens resolusjon av 10. oktober 1980, avgitt til Justisdepartementet 15. juni 1984. Oslo, 1984, 669 s. = *Norges offentlige utredninger 1984:18*. [Hovedvægten af udredningen ligger kronologisk på 1900-tallet, men tiden før 1814 har også fået en hel del plads].

Samerettsutvalget. *Rett til og forvaltning av land og vann i Finnmark*. Bakgrunnsmateriale for Samerettsutvalget, avgitt til Justis- og politidepartementet desember 1993 av Samerettsutvalget. Rettsgruppen og Forvaltningsgruppen. Oslo, 1993, 619 s. = *Norges offentlige utredninger 1993:34*. [Dette utvalg har blandt andet givet en historisk redegørelse for retsoppfattelser og retsregler, som har været gældende for brugen af land og vand i områder med samisk befolkning].

Sandvik, Gudmund: Retten til jorda i Finnmark. Opposisjon ved Sverre Tønnesens doktordisputas 12. oktober 1973, 22–33. *Hefte for kritisk juss 1980, nr. 314*.

Sandvik, Gudmund: Dømande kommisjonar i Norge. Ein rettshistorisk studie. Oslo, 1974, 88 s. = *Universitetet i Oslo. Institutt for privatrett. Stensilserie 1*. [Trykt i utdrag under titlen: Kvifor oppsto kommisjonane under Kristian Kvart? Studier i norsk historie 1537–ca.1800. Lydriket 1537-1660. *Norske historikere i utvalg 7*. Oslo, 1981, 181-194].

Sandvik, Gudmund: Fire liner i yngre norsk rettshistorie. *Utvalde emne frå norsk rettshistorie*. Av Kristian Bloch m.fl. Oslo, 1981, 185-202.

Sandvik, Gudmund: Lov, dom og straff. [*Aschehougs*] *Norges kulturhistorie 5*, Oslo, 1981, 93-116.

Sandvik, Gudmund: Forholdet mellom Danske og Norske Lov. *Danske og Norske Lov i 300 år*. Red. Ditlev Tamm. København, 1983, 19-33.

Sandvik, Gudmund: Lappekodisillen og grenser i Norden. *Lappcodicillen av 1751. Var det samernas Magna Charta?* Sámi Instituhtta, Kautokeino, 1989, 10-21.

Scheel, Fredrik: Lagmann og skriver. Rettsliv i Norge i det 16de og 17de århundre. Kra., 1923, 134 s.

Scheel, Fredrik: Litt om lagting og bygdeting i det 16de århundrede. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 5. rk. 5*, 1924, 262-277.

Schøning, Jacob: Lagmenn i Nordlandene og Finnmark mellem omtr. 1200 og 1797. *Hålløyminne 11*, 1930, 179-194 og *12*, 1931, 253-260, 283-292, 317-324.

Seip, Jens Arup: Lagmann og lagting i senmiddelalderen og det 16de århundrede. Oslo, 1934, 131 s. = *Skrifter utg. av Det norske Videnskapsakademi i Oslo. II. Hist. filos. klasse, 1934:3.*

Solem, Erik: Lappiske rettsstudier. Oslo, 1933, 342 s. = *Instituttet for sammenlignende kulturforskning. Ser. B. 24.*

Steenstrup, Johannes C. H. R.: Nogle Undersøgelser om Fæstebondens Retsforhold i ældre Tid. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 5.rk. 6, 1886-1887, 655-714.

Stemann, Chr.: Den danske Retshistorie indtil Chr. V's Lov. Kbh., 1871, 699 s.

Stevnsborg, Henrik: »Samfundets« og »statens« strafferetspleje. Lovgivning og praksis i københavnske prostitutionssager i slutningen af det 17. og begyndelsen af det 18. århundrede. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 82, 1982, 1-26.

Supphellen, Steinar: Trondheim politimesterembete under eneveldet 1686-1814. Trondheim, 1986, 248 s.

Supphellen, Steinar: Eineveldets politiomgrep og dei første norske politimeistrane. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 67, 1988, 157-167.

Tamm, Ditlev & Jens Ulf Jørgensen: Dansk retshistorie i hovedpunkter fra Landskabslovene til Ørsted. 1: Kilder til dansk retshistorie. Kbh., 1973, 323 s. 2: Oversigt over retsudviklingen. Kbh., 1975, 187 s. = *Skrifter udgivet af Retsvidenskabeligt Institut ved Københavns Universitet 13+18.* [Optrykt 1983 i eet bind].

Tamm, Ditlev: Om dommerstanden og domstolene under enevælden. *Juristen* 60, 1978, 101-114.

Tamm, Ditlev: Norska Lóg. *Vardin* 56, 1989, 160-169. [Om Norske Lov på Færøerne].

Tamm, Ditlev: Retshistorie. 1: Dansk retshistorie. Kbh., 1990, 295 s. 2: Romerret og europæisk retsudvikling. Kbh., 1991, 330 s. 3: Retsvidenskaben i Danmark. En historisk oversigt. Kbh., 1992, 272 s. [Grundig

universitetslærebog med mange kildeeksempler og litteraturhenvisninger].

Tamm, Ditlev & Jens Chr. V. Johansen: Kongens ting, byens ting og bondens ting. Studier i det danske retssystem 1500-1800. *Fortid og Nutid* 39, 1992, 73-100. [Med arkivvejledning og litteraturhenvisninger].

Tank, Gunnar: Om retsvirkningen af salg af almenninger og rydningspladse i det 18. og 19. aarhundrede. *Heimen* 2, 1930, 177-202 [Fra s. 185 ligger hovedvægten på perioden efter 1814].

Taranger, Absalon: Udsigt over den norske rets historie. I, II:1, IV. Chra., 1898-1907, 162+337+399 s. [Revideret udg. af bind I ved K. Robberstad, Oslo, 1935].

Til Høiesterets Historie under Frederik IV. Meddelt af Chr. Bruun. *Danske Samlinger* 4, 1868-1869, 24-36.

Trolle, J.: Den dømmende Magt og Retsudviklingen i Norge og Danmark. *Tidsskrift for rettsvitenskap* 1968, 346-367.

Tønnesen, Sverre: Retten til jorden i Finnmark. Rettsreglene om den såkalte »Statens umatrikulerte grunn« – en undersøkelse med særlig sikt på samenes rettigheter. Bergen-Oslo-Tromsø, 1979, XIII+414 s.

Valen-Sendstad, Fartein: For lov og rett i 200 år. Oslo politis historie. Oslo, 1953, 397 s.

Westerby, Erik: Prokuratorforordningen af 1638 og Tiden nærmest derefter. *Juristen* 22, 1940, 45-117.

Westrup, Morten: Kammeradvokaten i 300 år. *Advokaten* 21, 1984, 335-336.

Westrup, Morten: Kammeradvokaten, Kammerretten og Generalprokurøren. *Arkiv* 12, 1988, 93-116.

3,3 Forsvarsvæsen

Angell, Henrik August: Skottetoget et 300 aars minde 1612-1912. Kra., 1912, 104 s.

Barfod, Halfdan: Sømagt og dens Indflydelse paa Danmarks Historie. Kbh., 1936, 112 s.

Barstad, H. J.: Norges Landforsvar 1604-1643. Bidrag til Norges Krigshistorie under Christian IV's Regjeringsperiode. Chra., 1905, 211 s. = *Skrifter utg. av Videnskapsselskapet i Chra. II. Hist.filos. klasse, 1905:3.*

Barstad, H. J.: Om nordmænds deltagelse i det danske hjælpekorps i Irland og Flandern 1689-1697. Oslo, 1928, 78 s. = *Skrifter utg. av Det Norske Videnskapsakademi i Oslo. II. Hist.-Filos. Klasse, 1928:2.*

Barstad, J.: Militær Justits i Norge for 200 Aar siden. Optegnelser fra Bergens Museums Bibliothek. Kra., 1879, 124 s.

Becker-Christensen, Henrik: Flådemagt og protektionisme – træk af defensionsskibsordningen i Danmark-Norge i 1600-tallet. *Erhvervshistorisk Årbog 36 1986*, 1987, 30-55.

Blom, Henrik Stoltenberg: Om Landmilicevæsenet og Søjndrulleringen i Danmark. Kbh., 1835, 139 s.

Danstrup, John: Kampen om den danske Hær 1740-66. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 11.rk. 2*, 1947-1949, 1-60.

Frantzen, Ole Louis: Truslen fra øst. Dansk-norsk flådepolitik 1769-1807. Kbh., 1980, 191 s. = *Marinehistorisk Selskabs Skriftrække 16.*

Fridericia, J. A.: Nogle Bemærkninger om Rigsmarskerne og Rigsmarskembedet, især under Christian IV. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 4.rk. 3*, 1872-1873, 578-609. [Navnlig om forholdet til kongen, rådet og adelen].

Gullowsen, I.: Gyldenløvefeiden 1675-1679. Chra., 1906, 305 s. = *Skrifter utg. av Videnskapsselskapet i Chra. II. Hist.filos. klasse, 1906:6*

Heber, Gustav: Det norske forsvars historie. Oslo, 1943, 183 s. [Perioden efter reformationen bliver hovedsagelig behandlet fra s. 149 og fremefter].

Hedegaard, E. O. A.: Frederik den Sjette og »De røde Fjer«. Studier i Danmarks militære og politiske historie under Napoleonskrigene. 1-2. Kbh., 1975, 430 s.

Huitfeldt-Kaas, H. J.: Bidrag til den Dansk-Norske Hærs Historie i Midten af 17. Aarhundrede. *Danske Magazin 5.rk.* 3, 1895, 248-271. [Norske bestallingsfortegnelser 1646-1660].

Hvidtfeldt, Johan: Militærhistoriske kilder i arkiver. *Militærhistorisk Konference '75. Rapport udarbejdet af Militærhistorisk komité.* Kbh., 1975, 22-26.

Jacobsen, P. V.: Bidrag til Kundskab om de danske Kiøbstæders Borgervæbning og Deeltagelse i Krigsvæsenet i en Deel af det 16. Aarhundrede. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 2.rk.* 1, 1847, 129-236.

Jespersen, Knud J. V.: Fra krigerkaste til godsejeradel. Den adelige rostjenestes påligning og organisatoriske forhold i perioden 1525-1625. *Krigshistorisk Tidsskrift 2*, 1974, 5-19.

Jespersen, Knud J. V.: Dansk militærpolitik og hærorganisation 1563-1645 på baggrund af de udenrigspolitiske begivenheder. *Militærhistorisk konference. Frederiksberg 1977.* Kbh., 1977, 66-70.

Jespersen, Knud J. V.: Rostjenestetaksation og adelsgods. Studier i den danske adelige rostjeneste og adelens godsfordeling 1540-1650. Odense, 1977, 330 s. = *Odense University Studies in History and Social Sciences 48*. [Særlig om kildemateriale side 39-69].

Johnsen, Arne Odd: Krabbekrigen og gjenerobringen av Jämtland. 1657-1658. Utg. av Forsvarets krigshistoriske afdeling. Oslo, 1967, 356 s.

Jungersen, Kay: Danmarks Søkrigshistorie. Kbh., 1945, 464 s.

Kiærland, Lars: Fortegnelse over håndskrevne og trykte kilder hvor

det fins personalopplysninger om norske offiserer, underoffiserer og menige soldater. Ca. 1628-1960. 17 s. Stensilert. [Jf. *Heimen* 12, 1961-1963, 303-314].

Klint, Helge: Militærhistorie. Kbh., 1970, 109 s. [Med historiografiske oversikter og introduktion til danske arkiver med videre. Kun lidet om søkrigshistorie].

Lind, H. D.: Sammenstød mellem Land- og Søetaten i Christian den Femtes Tid. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 8.rk. 6, 1915-1917, 68-94.

Madsen, Emil: Studier over Danmarks Hærvæsen i det 16. Aarhundrede. 1-4. Kbh., 1898-1902, 452 s. =*Militært Tidsskrift* 27-31, tillægshæfte.

Madsen, Emil: De nationale Tropper, samt Hærvæsenets Styrelse i det 16. Aarhundrede. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 7.rk. 5, 1904-1905, 123-223.

Nielsen, Søren: Danmark-Norge. *Krigshistorisk Tidsskrift* 2, 1967, 83-91. [Vedrører perioden 1810-1814].

Norsk artilleri gjennom 300 år. Hovedred. H. F. Zeiner-Gundersen. Arendal, 1986, 442 s.

Rasmussen, Knud: Lægdsvæsenet 1788-1914. *Arkiv* 1, 1967, 168-190.

Rockstroh, K. C.: Udviklingen af den nationale Hær i Danmark i 17. og 18. Aarhundrede. I: Tiden 1614-1670. Kbh., 1909, 492 s. II: Tiden 1670-1708. Kbh., 1916, 576 s. III: Tiden 1709-1808. Kbh., 1926, 454 s. [Med kildebilag vedrørende militsen].

Rockstroh, K. C.: Norges Forsvar 1717-1718. Kbh., 1932, 386 s. =*Bidrag til den store nordiske Krigs Historie* 9.

Rockstroh, K. C.: Krigens Afslutning 1719-1720. Kbh., 1934, 308 s. =*Bi-drag til den store nordiske Krigs Historie* 10.

Schnitler, Gudmund: Almindelig krigshistorie. Lineartaktikens tid eller tidsrummet 1650-1790. Kra., 1905, 280 s.

Skeie, Jon: Norges forsvars historie. Oslo, 1953, 515 s.

3,4 Finansvæsen

Andersen, S. C.: Om Bank-og Pengevæsenet i den dansk-norske Stat fra Courantbankens til Rigsbankens Oprettelse. Chra., 1882, 59 s.

Aschehoug, Torkel Halvorsen: Kort oversigt over den norske mynt- og pengeværdis historie, sammenlignet med Vesteuropas. *Statsøkonomisk Tidsskrift 1903*, 193-226. [Det dansk-norske monarkis møntvæsen og seddeludstedelserne fra Kurantbanken i København].

Balle, Søren: Statsfinanserne på Christian 3.s tid. Århus, 1992, 578 s.

Becker-Christensen, Henrik: Christianopel-traktaten 1645. En milepæl i dansk-norsk toldpolitik. *Profiler i nordisk senmiddelalder og renaissance. Festskrift til Poul Enemark på tresårsdagen 13. april 1983*. Red. af Svend Erik Green-Pedersen m.fl. Århus, 1983, 185-201.

Becker-Christensen, Henrik: Protektionisme og reformer 1660-1814. *Dansk toldhistorie 2*. Kbh., 1988, 608 s.

Berthelsen, H. P.: Krongodssalgene og Bondefrigørelsen i Aarene omkring 1765. *Vejle Amts Aarbog 1953*, 131-158.

Bidrag til Kundskab om Rigets Finantser i Midten af det 17. Aarhundred. *Budstikken 4*, 1823, 608-624 og 625-634. [Overslag over Rigens Indtægt og Udgift fra 1642 og 1662].

Birck, Laurits V.: Rigets Jordegods og Regalerne. Bidrag til vort Fædrelands Finanshistorie. Kbh., 1918, 353 s.

Birck, Laurits V.: Told og Accise. Forelæsninger over Forbrugsskatternes Historie. Kbh., 1920, 246 s.

Birck, Laurits V.: Cisen og Konsumtionen. *Nationaløkonomisk Tidsskrift 58*, 1920, 81-106.

Birck, Laurits V.: Rigets offentlige Formaal og Indtægter i Middelalderen og under Adelsvælden. Kbh., 1922, 172 s.

Bjarne, Hans: Om Finansforvaltningen i Staten. Bidrag til Kendskabet til Finansforvaltningens, Finanslovgivningens og Finanskontrollens Historie, Opgaver og Organisation. Kbh., 1934, 312 s.

Bøggild-Andersen, C. O.: Colbert og Danmark 1661-1665. Et Bidrag til Belysning af den ældre Merkantilismes Handelspolitik. *Festskrift til Erik Arup*. Kbh., 1946, 194-224.

Christiansen, Carl S.: Den store Revisionskommission og dens Forløbere. Et Bidrag til vor indre Historie under Kong Christian V. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 7.rk. 4, 1902-1904, 1-120. [I 1670'erne og 1680'erne].

Christiansen, Carl S.: Bidrag til dansk Statshusholdnings Historie under de to første Enevoldskonger. I: Fra Enevældens Indførelse til den skaanske Krig (1661-1675). Kbh., 1908, 568 s. II: Fra den skaanske Krig til Kong Christian V.s Død (1676-1699). Kbh., 1922, 1006 s.

Christiansen, Carl S.: Formuesforhold i Danmark under de to første Enevoldskonger 1660-1700. Kbh., 1941, 560 s. [Bl.a. om Rentekammerets organisation og virksomhed].

Dalgård, Sune: Salpeteretolden af 1638-39 og den private spekulationshandel bag den. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 11.rk. 6, 1960-1962, 313-351.

De norske Committeredes Erklæring om Norges Indkomst og Vilkaar 1662. *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv* 1, 1870, 312-331.

Deberitz, Bjørn: Sølvverket og skattemesteren. En studie i Danmark-Norges finansielle og økonomiske historie 1760-75. Oslo, 1973, 347 s. Upublicert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1973.

Eknes, Lars: Utsikt over utviklingen av norsk matrikkelvesen. Oslo, 1926, 179 s.

Elgvin, Johannes: Trelasttollen under Christian IV. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 36, 1952-1953, 75-78.

Elgvin, Johannes: Leidangen i byene på 1600-tallet. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 36, 1952-1953, 78-87.

Engberg, Jens: Dansk finanshistorie i 1640'erne. Århus, 1972, 356 s. =*Skrifter udgivet af fysk Selskab for Historie* 28.

Forhandlinger om Oprettelse af en Bank i Norge 1760-1773. *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv* 1, 1870, 434-464.

Gautier, Henrik Didier: Danske statsfinanser omkring udbruddet af Skånske Krig. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1975.

Glamann, Kristof: Om kapitelstakst og kornmål. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 11.rk. 4, 1953-1956, 489-505.

Grundtvig, Joh.: Frederik II's Statshusholdning, oplyst af utrykte Kilder. Kbh., 1876, 108+197 s. [Efterfølgende diskussion i Troels Lund: Om Peder Oxes Finantsbestyrelse. Et Svar til Joh. Grundtvig. Kbh., 1876, 50 s.; Joh. Grundtvig: Peder Oxes Finantsstyrelse. Et Forsvar mod Troels Lund. Kbh., 1876, 21 s.; Troels Lund: Afsluttende Bemærkninger om Peder Oxes Finantsbestyrelse. Kbh., 1876, 29 s.; Joh. Grundtvig: Belysning til Striden om Peder Oxe. Kbh., 1876, 29 s.]

Gudbrandsen, John: Skatteforvaltning og skattepolitik under Frederik II.s regeringstid før enevældens indførelse. En studie i landkommisærregnskaberne 1648-1657. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1978.

Heiberg, Steffen: De ti tønnder guld. Rigsråd, kongemagt og statsfinanser i 1630'erne. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 76, 1976, 25-58.

Heiberg, Steffen: Toldordinansen 12. januar 1632. *Zise. Toldhistorisk Tidsskrift* 5:1, 1982, 3-18.

Holmgaard, Jens: Statsfinanserne under Frederik IV. *Arkiv* 2, 1968, 78-88. [Med udgangspunkt i J. Boisen Schmidts bog].

Holmgaard, Jens: Kapitelstaksters tilblivelse. En strid mellem Ålborgs borgmester og Ålborg stifts gejstlighed om kapitelstaksterne for 1715. *Bol og By 2.rk. 5*, 1983, 77-105.

Holmsen, Andreas: Noen skatter fra dansketida. *Heimen 8*, 1949-1951, 259-263

Holmsen, Andreas: Matrikkel, skyld og skatt. *Heimen 9*, 1952-1954, 165-175.

Holmsen, Andreas: Gård, skatt og matrikkel. Oslo, 1979, 305 s. =*Skrifter utg. av Instituttet for sammenlignende kulturforskning. Ser. B. 61.*

Jacobsen, P. V.: Fremstilling af det danske Skattevæsen under Kongerne Christian III og Frederik II. Kbh., 1833, 222 s. [Opretrykt 1974].

Jespersen, Leon: Landkommissærinstitutionen i Christian IV's tid. Rekruttering og funktion. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 81*, 1981, 69-100.

Johansen, Hans Christiansen: Dansk økonomisk politik i årene efter 1784. 1: Reformår 1784-1788. Århus, 1968, 380 s. 2: Krigsfinansieringsproblemer 1789-93. Århus, 1980, 161 s. =*Skrifter udgivet af Jysk Selskab for Historie 20 og 37.*

Johansen, Hans Christian: Hvorfor kom der en ændring i den danske toldlovgivning i 1797. *Zise. Toldhistorisk Tidsskrift 5:1*, 1982, 19-24.

Jørgensen, B. Tengnagel: Kopulationsskatten 1660-1869. *Historiske Meddelelser om København 1.rk. 5*, 1915, 141-154.

Jørgensen, Hans-Jørgen: Det norske tollvesens historie. 1: Fra middelalderen til 1814. Oslo, 1969, 429 s.

Kapitelstakster i ældre og nyere Tid. *Statistiske Meddelelser 4.rk. 15*, 1904, 1-129. [Vedrører perioden 1600-1902].

Knap, Helene: Dansk-norsk toldpolitik 1680-1691. En analyse af toldpolitikken som erhvervspolitisk middel. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1974.

Koefoed, Michael: Skattesystemerne af 1802 og 1903. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 3.rk. 11, 1903, 337-363.

Kongsrud, Helge: En karakteristikk av Danmark-Norges historie på 1600-tallet. Statens finanskriser som skjellsettende årsaksfaktor. *Historie* 16, 1986, 407-421. [Foredrag].

Krogh Bender, Susanne: Omtakseringen af lenene 1593 og formynderregeringens lenspolitik 1588-93. *Festskrift til Thelma Jexlev. Fromhed og verdslighed i middelalder og renaissance*. Red. af Ebba Waaben m.fl. Odense, 1985, 135-150.

Løgstrup, Birgit: Jorddrot og offentlig administrator. Godsejersystemet inden for skatte- og udskrivningsvæsenet i det 18. århundrede. Kbh., 1983, 479 s. = *Administrationshistoriske studier* 7.

Madsen, Haakon Bennike: Det danske skattevæsen. Kategorier og klasser. Skatter på landbefolkningen 1530-1660. Odense, 1978, 456 s. = *Odense University Studies in History and Social Sciences* 53. [Rummer bl.a. en komplet fortegnelse over skatteudskrivningen på landbefolkningen 1530-1660].

Mandix, Jacob: Om det danske Kammervæsen. En Haandbog for Embedsmænd ved Rentekammeret og hvem ellers danske Kammersager vedkomme. Kbh., 1820, 478 s. [Om statens indtægter i form af skatter, told og andre afgifter, for købstædernes indtægter samt for regnskabsrevision, skatteopkrævning m.v.].

Mykland, Knut: Norske bankkrav og Frederik VI's bankpolitikk 1812-1813. *Makt og motiv. Et festskrift til Jens Arup Seip*. Oslo, 1975, 55-72.

Nathanson, M. L.: Historisk-statistisk Fremstilling af Danmarks National- og Stats-Huusholdning fra Frederik den IV's Tid til Nutiden. Kbh., 1836, 700 s. [Omarbejdet udgave 1844, 1062 s.].

Nathanson, M. L.: Dänemarks National- und Staats-Haushalt. Eine historisch-statistische Darstellung. Slesvig, 1837, 179 s. [Især om mønt-, bank- og pengevæsenet indtil 1820].

Nielsen, Axel: Danske Bankprojekter fra Tiden før Kurantbankens Oprettelse. *Nationaløkonomisk Tidsskrift 3.rk. 11*, 1903, 580-601.

Nielsen, Axel: Om Oprettelsen af en Bank i Norge 1760. *Meddelelser fra det norske Riksarkiv 3*, 1933, 287-303.

Nielsen, Helge & Victor Thalbitzer: Skatter og Skatteforvaltning i ældre Tider. Kbh., 1948, 210 s. [Kortfattet oversigt, hvis detaljeringsgrad vokser for tiden efter 1660. Optrykt 1976].

Nørregård, Georg: Den ældre papirtold i kongeriget Danmark. *Zise 6*, 1983, 116-119.

Overslag paa hele Rigets Indtægt og Udgift 1630. *Budstikken 5*, 1824, 425-482.

Petersen, Erling Ladewig: Christian IV.s pengeudlån til danske adelige. Kongelig foretagervirksomhed og adelig gældsstiftelse 1596-1625. Kbh., 1974, 178 s. = *Københavns Institut for økonomisk Historie. Publikation 8*.

Petersen, Erling Ladewig: Godsdrift og magtstat. Det danske ressourcesystem 1630-1730. Odense, 1991, 213 s. [Paper for nordisk historisk møde i Reykjavik. Duplikeret].

Rafner, Claus: Beskatningen af den danske landbefolkning 1660-1802. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1984.

Rafner, Claus: Øgede økonomiske krav og offentlige byrder 1550-1750. Lokale konsekvenser og reaktioner i Danmark. *Lokalsamfunn og øvrighet i Norden ca. 1550-1750*, red. af Harald Winge. Oslo, 1992, 160-168.

Rafner, Claus: En kort beskrivelse for principperne for projektet »Skatteforvaltning« og dets tilknyttede afhandling med titlen Danmarks skattesystem 1660-1848. De statslige skatters størrelse, fordeling og forvaltning. *Stat, forvaltning og samfund. Nyt fra projektet 4*, 1992, 1-8.

Rasch, Aage: Dansk toldpolitik 1760-1797. Århus, 1955, 364 s.

Rimehaug, Erling: Trelastpatrisiatet og den økonomiske politikken i merkantilismens siste periode. En undersøkelse av pengepolitikens virkninger for norsk trelasteksport 1760-1806. 162 bl. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1975.

Rimehaug, Erling: Kravet om norsk bank på 1700-tallet: et nasjonalt selvstendighetskrav? [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 55, 1976, 317-326. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Tvillingriket 1660-ca.1800. *Norske historikere i utvalg* 8, 1984, 407-416.

Rockstroh, K. C.: Frederik 4.s Godspolitikk 1715-1720. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 9.rk. 3, 1925, 1-92.

Røgind, Sven: Alkoholbeskatningen i Nordens Lande. En Redegørelse for Hovedtrækkene af Lovgivningen om Beskatning af alkoholholdige Drikke i hvert af de nordiske Lande før og nu. Kbh., 1933, 226 s.

Rønning, Bjørn R.: Den Kongelige Mynt 1628-1686-1806. Oslo, 1986, 342 s.

Sandvik, Gudmund: Det gamle veldet. Norske finansar 1760-79. Oslo, 1975, 214 s.

Sandvik, Gudmund: Storborgarar og norske hovudkassar 1760-79. *Makt og motiv. Et festskrift til Jens Arup Seip*. Oslo, 1975, 41-54. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Tvillingriket 1660-ca.1800. *Norske historikere i utvalg* 8, 1984, 346-358.

Sandvik, Gudmund: The Norwegian economy in the 18th century. A satellite of Denmark? *The satellite state in the 17th and 18th centuries*. Utg. av Ståle Dyrvik & Knut Mykland & Jan Oldervoll. Bergen, 1979, 36-48.

Schmidt, J. Boisen: Frederik IVs reformpolitikk over for den centrale finansforvaltning 1699-1730. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1962.

Schmidt, J. Boisen: Studier over statshusholdningen i kong Frederik IV's tid 1699-1730. Kbh., 1967, 470 s. [Stærkt kritisabel].

Schreiner, Johan: Tømmereksport og tollpolitikk under Christian IV. =*Skrifter utg. av Norsk sjøfartsmuseum 17*, 1935.

Schøyen, David M[onrad]: Det norske Toldvæsen: Toldvæsenets Historie. 1-2. Chra., 1865-1867. 184+(185-246) s.

Sprauten, Knut: Staten og storborgerne. Finansiering av Hans Hornemans utenrikshandel 1745-1758. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1974, 215 s.

Steinnes, Asgaut: Gamal skatteskipnad i Noreg 1-2. Oslo, 1930-33. =*Avhandlinger utg. av Det norske videnskapsakademi i Oslo. II. Hist.-filos. klasse, 1930:1, 1933:3*.

Svendsen, Knud Erik: Monetary Policy and Theory in Denmark, 1784-1800. *Scandinavian Economic History Review 10*, 1962, 38-77, og *11*, 1963, 1-26.

Svendsen, Knud Erik & Svend Aage Hansen: Dansk pengehistorie 1700-1914. *Dansk pengehistorie 1*. Red. Erik Hoffmeyer. Kbh., 1968, 390 s. [I bind 3 fra 1968 findes bilag samt kronologisk oversigt over trykte forordninger vedrørende pengepolitik 1660-1849].

Venge, Mikael: Fra åretold til toldetat. Middelalderen indtil 1660. *Dansk toldhistorie 1*. Kbh., 1987, 313 s.

Vogt, Jørgen Herman: Underretning om matrikkelskylden, som maa-lestok for skat av jordeiendomme i Norge. Kra., 1816, 40 s.

Willert, C.: Skattevæsenet i Danmarks Kjøbstæder under Kongerne Kristian III og Frederik II. *Dansk Kjøbstadblad 1*, 1875, 181-188 og 193-197.

3,5 Erhvervsvesen

Amdam, Rolv Petter: Den organiserte jordbrukspatriotismen 1769-1790 – ei jordbrukspolitisk reformrørsle? Oslo, 1985, 374 bl. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1985.

Aschehoug, T. H.: Statistiske studier over folkemængde og jordbrug i Norges landdistrikter i det syttende og attende aarhundrede. Tillægshefte til *Statsøkonomisk Tidsskrift* 1890, 189 s.

Aubert, L. M. B.: Bidrag til kundskab om almenningerne. Kra., 1917, 133 s.

Barfod, Jørgen H.: Danmark-Norges handelsflåde 1650-1700. Kbh., 1967, 212 s. = *Søhistoriske Skrifter* 6.

Becker-Christensen, Henrik: Stabelstadspolitikken 1658-1689. *Erhvervshistorisk Årbog* 26 1975, 1976, 90-105.

Becker-Christensen, Henrik: De danske købstæders økonomiske udvikling og regeringens erhvervspolitik 1660-1750. *Erhvervshistorisk Årbog* 29 1979, 1980, 41-97.

Berg, Bjørn Ivar: Christian 4. og Norge. Skatter, bergverk og krigsmakt. *400-års jubileum 1988 Christian 4 Konge 1588-1648*. Selskabet for Oslo Byes Vel, Oslo, 1988, 84-93.

Betænkning afgivet af den af Landbrugsministeriet nedsatte Skovlovs-kommission. Kbh., 1929, 336 s. [Heri side 51-196 om den danske skovlovgivning 1660-1924 af A. Oppermann].

Birkeland, Michael: Selskabet for Norges Vel 1809-1829. Chra., 1861, 88 s. = *[Birkelands] Historiske Skrifter* 1, 1-100.

Birkeland, Torleiv: Vallø saltverk. En studie i dansk-norsk bedriftshistorie 1739-1807. Upublicert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1979, 257 s.

Bjørn, Claus: Bonde, Herremand, Konge. Bonden i 1700-tallets Danmark. Kbh., 1981, 195 s. [Blandt andet om bøndernes påvirkningsmuligheder af det politiske system].

Bjørn, Claus: Det danske landbrugs historie 1810-1860. *Det danske landbrugs historie* 3, Odense, 1988, 7-192, red. af Claus Bjørn.

Breivik, Tor: Odelskatten som kilde til jordeiendomsforhold. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 52, 1973, 340-343.

Bro-Jørgensen, J. O.: Tiden 1730-1820. *Industriens Historie i Danmark* 2. Red. Axel Nielsen. Kbh., 1943, 236 s. [Genoptrykt 1979].

Bugge, Alexander: Den norske trælasthandels historie. 1-2. Skien, 1925-1933. 1: Fra de ældste tider indtil freden i Speier 1544. 1925, 355 s. 2: Fra freden i Speier til slutten av 1600-tallet. 1925-1933, 456 s.

Bull, Edvard: Ladestedene. Kristianias historie 1. Kra., 1922, 457-464. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. *Lydriket 1537-1660. Norske historikere i utvalg* 7, 1981, 233-239.

Christensen, Aksel E.: Tiden indtil c. 1730. *Industriens Historie i Danmark* 1. Red. Axel Nielsen. Kbh., 1943, 222 s. [Optrykt 1979].

Dalgård, Sune: Dansk-norsk hvalfangst 1615-1660. En studie over Danmark-Norges stilling i europæisk merkantil expansion. Kbh., 1962, 463 s.

Den norske sjøfarts historie fra de ældste tider til vore dage. Med bidrag av Alexander Bugge m.fl. 1-3 (i 6 deler). Oslo, 1923-1950. [Udg. af Norges rederforbund under red. af Jac. S. Worm-Müller].

Dyrvik, Ståle: Overgangen til sjølveige i Norge. Nokre nye data for 1700-talet. *Norsk Historisk Tidsskrift* 56, 1977, 1-18. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. *Tvillingriket 1660-ca.1800. Norske historikere i utvalg* 8, 1984, 248-261. [Gensvar af Andreas Holmsen i [*Norsk Historisk Tidsskrift* 57, 1978, 125-151. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. *Tvillingriket 1660-ca.1800. Norske historikere i utvalg* 8, 1984, 262-282, med svar fra Ståle Dyrvik i [*Norsk Historisk Tidsskrift* 57, 1978, 395-397. =Studier i norsk historie 1537- ca.1800. *Tvillingriket 1660-ca.1800. Norske historikere i utvalg* 8, 1984, 283-285].

Dyrvik, Ståle & Stein Tveite: Meir om norsk økonomi under dansk styre. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 59, 1980, 315-323. =Studier i norsk historie 1537- ca.1800. *Tvillingriket 1660-ca.1800. Norske historikere i utvalg* 8, 1984, 380-389.

Dübeck, Inger: Sukkerraffinaderiernes stilling. Karl-Gustaf Andersson m.fl.: *Industri og bjergværksdrift. Privilegering i Norden i det 18. århundrede*. Oslo, 1985, 131-138. =*Det nordiska forskningsprojektet Centralmakt och lokalsamhälle. Bestsprocess på 1700-tallet 5*.

Dübeck, Inger: Industriprivilegier i Danmark 1735-1760. Karl-Gustaf Andersson m.fl.: *Industri og bjergværksdrift. Privilegering i Norden i det 18. århundrede*. Oslo, 1985, 33-66. =*Det nordiska forskningsprojektet Centralmakt och lokalsamhälle. Bestsprocess på 1700-tallet 5*.

Dübeck, Inger: Industriprivilegier. En komparation. Karl-Gustaf Andersson m.fl.: *Industri og bjergværksdrift. Privilegering i Norden i det 18. århundrede*. Oslo, 1985, 321-330. =*Det nordiska forskningsprojektet Centralmakt och lokalsamhälle. Bestsprocess på 1700-tallet 5*.

Ericsson, Birgitta: Bergsrätt och bergsadministration i Norge under enväldet. [Oppositionsindlæg til Anne-Hilde Nagel]. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 67, 1988, 185-194.

Feldbæk, Ole: The Danish Trading Companies of the Seventeenth and Eighteenth Centuries. *Scandinavian Economic History Review* 34, 1986, 204-218.

Flint Jensen, Peter: Jordfællesskabets ophævelse. Lidt om baggrunden for og juraen i forordningen om jordfællesskabets ophævelse 1758-1781. *Landinspektøren* 90, 1981, 478-495.

Fossen, Anders Bjarne: Privilegier og handel – lov og virkelighet. *Bergen bys historie* 2, Bergen, 1979, 139-158. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Lydriket 1537-1660. *Norske historikere i utvalg* 7, 1981, 414-430.

Frandsen, Karl-Erik & Lotte Dombernowsky: Det danske landbrugs historie 1536-1810. *Det danske landbrugs historie* 2, red. af Claus Bjørn. Odense, 1988, 393 s.

Fussing, Hans H.: Herremand og fæstebonde. Studier i dansk landbrugshistorie omkring 1600. Kbh., 1942, 518 s. [Klassisk understregning af retsforholdet på landet. Optrykt 1973].

Glamann, Kristof & Erik Oxenbøll: Studier i dansk merkantilisme. Omkring tekster af Otto Thott. Kbh., 1983, 246 s. = *Københavns Universitet. Institut for økonomisk Historie. Publikation 20.*

Grevenor, Henrik: Fra laugstiden i Norge. Kra., 1924, 256 s. [Om hovedlinjerne i laugsvæsenets udvikling].

Gøbel, Erik: Der Merkantilismus – unter besonderer Berücksichtigung Flensburgs im 18. Jahrhundert. *Grenzfriedenshefte 1984*, 188-204.

Hassø, Arhtur G.: Den danske Regering og Koffardifarten Nord om Norge i det 16. Aarhundrede (1556-1583). [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 10.rk. 2*, 1934, 556-610.

Hasund, Sigvald: Vårt landbruks historie. Oslo, 1932, 293 s.

Hasund, Sverre: Gardklasselikning og landsskatt i det 17. hundreåret. *Festskrift til Halvdan Koht på sekstiårsdagen 7. juli 1933*. Oslo, 1933, 192-201.

Heiberg, Lis: Christian IV's erhvervs politik 1596-1625, med særligt henblik på spørgsmålet om tilrettelæggelse, kontinuitet og de berørte gruppers reaktioner. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1979.

Helland, Amund: Norsk bergret, med udsigt over andre landes bergværkslovgning. Kra., 1892, 618 s.

Herstad, John: Brennevinspolitik i Norge 1735-1757. Kalle Bäck m.fl.: *Skog och brännvin. Studier i näringspolitiskt beslutsfattande i Norden på 1700-talet*. Oslo, 1984, 101-127. = *Det nordiska forskningsprojektet Centralmakt och lokalsamhälle. Beslutsprocess på 1700-talet 3.*

Hjortnæs, Finn Sveinung: Merkantilisme og dansk erhvervs politik i perioden 1730-1807. Baggrund – mål – midler. Eksemplificeret ved landbrugspolitikken. Upubliceret specialeafhandling, Odense Universitet, 1979.

Holmgaard, Jens: Indberetninger om kornavlen i Danmark 1778 og forslag til dens forbedring. *Bol og By 3*, 1962, 133 s.

Holmgaard, Jens: Brændevinspolitikken i Danmark 1757-1776. Kalle Bäck m.fl.: *Skog och brännvin. Studier i näringspolitiskt beslutsfattande i Norden på 1700-talet*. Oslo, 1984, 55-100. =*Det nordiska forskningsprojektet Centralmakt och lokalsamhälle. Beslutsprocess på 1700-tallet 3*. [Genoptrykt i Jens Holmgaard: Alt på sin rette plads. Afhandlinger om konjunkturer, statsfinanser og reformer i Danmark i 1700-tallet. Viborg, 1990, 148-209].

Holmsen, Andreas & Halvard Bjørkvik: Kven åtte jorda i den gamle leiglendingstida? *Heimen* 9, 1952-1954, 82-94, 145-148, 218-226, 297-318, 442-454, 539-552, 566-581. [Udgivet som bog Førde/Trondheim, 1972, 104 s.].

Jarnhus, Knud L.: Dansk-norske prisesager i Public Record Office. Foreløbig beretning om en i gang værende undersøgelse. *Arkiv* 2, 1968, 20-38.

Jensen, Hans: Dansk Jordpolitik 1757-1919. I: Udviklingen af Statsregulering og Bondebeskyttelse indtil 1810. II: Fæstevæsenets Afvikling og Jordlovgivningen i Perioden 1810-1919. Kbh., 1936+1945, 254+484 s. =*Skrifter udgivet af Institutet for Historie og Samfundsøkonomi 3+4*. [Optrykt 1975].

Jensen, Jacob Bartholdy: En vurdering af den dansk-norske regerings landbrugspolitik i 1730'erne med særligt henblik på prioriteringen af danske og norske interesser. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1972.

Johansen, Hans Christian: Staten som kornhandler 1783-88. *Erhvervshistorisk Årbog 20 1969*, 1969, 62-82.

Johansen, Hans Christian: Den danske skibsfart i sidste halvdel af det 18. århundrede. *Erhvervshistorisk Årbog 26 1975*, 1976, 62-89.

Johnsen, Oscar Albert: Nogle anmærkninger til bysellovgivningens historie i det 16de aarhundrede. *Historiske Afhandlinger tilegnede J. E. Sars*. Kra., 1905, 118-131.

Johnsen, Oscar Albert: Et træk af den dansk-norske regjerings handelspolitik under Kristian III og Frederik II. Chra., 1909, 22 s. =*Forhandlinger i Videnskaps-selskapet i Christiania 1909:3*.

Johnsen, Oscar Albert: Norsk-dansk handelsforbindelse med Nord-Russland under Kristian IV. *Festskrift til rektor J. Qvigstad 1853 4. april 1928*. Oslo, 1928, 88-96. = *Tromsø museums skrifter 2*.

Johnsen, Oscar Albert: Norges handel på Spania under Kristian IV. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 29*, 1930-1933, 225-240.

Johnsen, Oscar Albert: Norwegische Wirtschaftsgeschichte. Jena, 1939, 590 s.

Kledal, Gorm: Dansk-norsk samhandel cirka 1800-1830 med særligt henblik på virkningerne af rigernes adskillelse. *1066. Tidsskrift for historisk Forskning 3:5*, 1974, 3-9. [Referat af upubliceret universitetsafhandling].

Klitgaard, C.: Nordjylland og det norske Sørland. Skudehandelens Indvirken paa Befolkningsforholdene. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 10.rk. 5*, 1939-1941, 625-657.

Koht, Halvdan: Prisar og politikk i norsk historie. *Samtiden 24*, 1913, 234-252.

Koht, Halvdan & Johan Schreiner: Johan N.Tønnessen: Kaperfart og skipsfart 1807-1814. [Oppositionsindlæg i [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 38*, 1957-1958, 165-178].

Lauridsen, John T.: Marseliskonsortiet. En studie over forholdet mellem handelskapital og kongemagt i 1600-tallets Danmark. Århus, 1987, 266 s. = *Skrifter udgivet af Jysk Selskab for Historie 44*.

Linvald, Axel: Bidrag til Oplysning om Danmark-Norges Handel og Skibsfart 1800-1807. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 8.rk. 6*, 1915-1917, 387-478.

Lunden, Kåre: Norsk økonomi under dansk styre. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 59*, 1980, 88-108. = Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Tvil-lingriket 1660-ca.1800. *Norske historikere i utvalg 8*, 1984, 359-379.

Lunden, Kåre: Norsk økonomisk historie 1500-1800. Sluttord. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 60*, 1981, 368-370.

Mandix, Jacob: Haandbog i den danske Landvæsenret. 1-2. Kbh., 1813. [Desuden Tillæg 1829 på 406 sider].

Mardal, Magnus: Havnekjøpet som stridsspørsmål i dansk-norsk økonomisk politikk 1600-1660. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 45, 1966, 201-241.

Meier, Peter Uffe: Omkring de fire species. Dansk merkantilistisk tabel- og navigationspolitikk i 1720'erne. Kbh., 1981, 176 s. =*Københavns Universitet. Institut for økonomisk Historie. Publikation 17.*

Mohr, Anton: Kolonialpolitikk og sjøhandel på 1700-tallet. Oslo, 1943-1944, 50+50 s.

Nagel, Anne-Hilde: The Decision-making Process and the Granting of Privileges to Froland Works. *Scandinavian Journal of History* 7, 1982, 205-231.

Nagel, Anne-Hilde: Avgjørelsesprosessen omkring bergprivilegier i Norge på 1700-tallet. Karl-Gustaf Anderson m.fl.: *Industri og bergværksdrift. Privilegering i Norden i det 18. århundrede*. Oslo, 1985, 175-244. =*Det nordiska forskningsprosjektet Centralmakt och lokalsamhälle. Beslutsprocess på 1700-talet* 5.

Nagel, Anne-Hilde: Staten og bergverkene. Avgjørelsesprosessen omkring bergverksprivilegier under eneveldet. Bergen, 1986, 618 s. [Doktordisputats fra Universitetet i Bergen, 1987].

Nagel, Anne-Hilde: Opphevelsen av bøndenes pliktarbeid for de norske bergverkene (1816). [*Norsk Historisk Tidsskrift* 66, 1987, 496-511.

Nedkvitne, Arnved: »Mens Bønderne seilte og Jægterne for«. Nordnorsk og vestnorsk kystøkonomi 1500-1730. Oslo, 1988, 753 s. [I denne sammenheng er afsnittet om finnmarksfiskerne og staten (s. 154-170) særlig interessant].

Nielsen, Sven Birger: En kvantitativ og prishistorisk analyse af det dansk-norske kornmonopol 1735-1788. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1971.

Nielsen, Yngvar: Kvægholdet i Norge 1657. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 3, 1875, 385-416. [Bygger på kvægskatten 1657-1658, påbudt 21.7.1657].

Norsk økonomisk historie 1500-1850. *Norsk økonomisk historie 1500-1970 1*. Av Ståle Dyrvik m. fl. Oslo, 1979, 271 s.

Nyrop, C.: Den danske Enevoldsmagt og Lavene. En lavshistorisk Undersøgelse. Kbh., 1909, 146 s.

Nüchel Thomsen, Birgit: Dansk-engelsk samhandel 1661-1913. *Erhvervshistorisk Årbog 16 1965*, 1966, 15-336. [Perioden 1661-1814 på side 15-80 inddrager Norge].

Olafsen, Olaf: De norske almenninger i fortid og nutid med et kort omrids af enhver enkelts historie. Oslo, 1950-1951, 253 s. + 46 pag. bl.

Olsen, Albert: Staten og Lavene. *Historiske Meddelelser om København 2.rk. 3*, 1927, 81-136.

Olsen, Albert: Nogle Synspunkter for dansk merkantilistisk Erhvervs-politik. *Scandia 3*, 1930, 223-273.

Olsen, Gunnar: Studier i Danmarks Kornavl og Kornhandelspolitik i Tiden 1610-1660. [*Dansk Historisk Tidsskrift 10.rk. 6*, 1943, 428-484.

Olsen, Kjell Meinich: Norsk almenningsrett. Oslo, 1928, 225 s.

Pers, Henrik: Christian 4.s merkantilistiske erhvervs-politik ca. 1619-1625. *Historie 10*, 1973, 391-414.

Reksten, Erling: Krongods og kongsmenn. Jordsalg og sosial endring på Vestlandet 1650-1700. 1-2. Oslo, 1985, 165+123 s. [Appendiks 1-2. 264+270 s.].

Retsbo, Ole: Statens lavspolitik i det 16. og 17. århundrede. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1987.

Rian, Øystein: Bergverkspolitikk under eneveldet. [*Norsk Historisk Tidsskrift 67*, 1988, 168-184. [Oppositionsindlæg til Anne-Hilde Nagel: Staten og bergverkene].

Riising, Anne: Den økonomiske debat om lavs- og købstadsprivilegier i sidste halvdel af det 18. århundrede. *Erhvervshistorisk Årbog 10 1958*, 1959, 99-134.

Robberstad, Knut: Or odelslovsoga frå Magnus Lagabøte til 1814. *Heimen 8*, 1949-1951, 100-110.

Rynning, Lorents: Bidrag til norsk almenningsrett. Oslo, 1934-1968. 1: 1934, 696 s. 2: 1968, 922 s. 3-4: 1968, 123+141 s.

Schreiner, Johan: Nederland og Norge 1625-1650. Trelastutførsel og handelspolitikk. Oslo, 1934, 183 s. =*Skrifter utg. av det norske videnskapsakademi i Oslo. II. Hist.-filos. klasse. 1933:3*.

Schreiner, Johan: Riksstyret og tømmerhandelen i det 16. århundre. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 30*, 1934-1936, 19-45.

Schreiner, Johan: Tømmerekspport og tollpolitikk under Christian IV. *Norsk sjøfartsmuseums skrifter 17*, 1935, 1-23.

Schreiner, Johan: Hanseatene og Norge i det 16. århundre. Oslo, 1941, 424 s.

Schreiner, Johan & Knut Mykland: Stein Tveite: Engelsk-norsk trelasthandel 1640-1710. Opposisjonsinnlegg i [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 41*, 1961-1962, 447-470.

Schreiner, Johan: Et problem i norsk trelasthandel. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 43*, 1964, 1-21. [Drøfter blandt andet baggrunden for toldrullen for trællest 12.1.1632].

Sjøqvist, Viggo: Dansk-norske prisesager under krigen 1756-1763. *Arkiv 3*, 1969, 132-138. [Kommentar til Knud L. Jarnhus' artikel].

Skappel, Simen: Træk af den norske Hesteavl og Hesteholds Historie i ældre Tid, særlig i det 18de Aarhundrede. *Tidsskrift for det norske Landbrug 9*, 1902, 49-97.

Skappel, Simen: Træk af det norske Kvegbrugs Historie i Tidsrummet 1660-1814. *Kra.*, 1903, 71 s.

Skappel, Simen: Træk af det norske Agerbrugs Historie i Tidsrummet 1660-1814. Udg. av Det Kgl. Selskab for Norges Vel. Kra., 1904, 109 s. [Indeholder blandt andet stof om de statslige reguleringer af svedjebrug og initiativ til nyrødning].

Skeie, Jon: Odelsretten og åseteretten. Oslo, 1950, 317 s.

Skrubbeltrang, Fridlev: Nogle Kilder til ældre dansk Landbrugsstatistik. [*Dansk Historisk Tidsskrift 11.rk. 1*, 1945, 245-286.

Skrubbeltrang, Fridlev: Dansk husmands- og jordlovgivning. *Nordisk Tidsskrift 23*, 1947, 453-468.

Skrubbeltrang, Fridlev: Det danske Landbosamfund 1500-1800. Kbh., 1978, 480 s.

Sollied, P. R.: Sagbrukskommisjonen 1683-1688. =*Bilag til Norsk skogindustri, 1950, nr. 12*.

Steen, Sverre: Hvordan en kjøbstad blev til Kristiansand. *Festskrift til Halvdan Kohst. Oslo, 1933, 181-191*. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Lydriket 1537-1660. *Norske historikere i utvalg 7*, 1981, 257-265.

Sæther, Arild: Den økonomiske tenkning i Danmark-Norge på 1700 tallet – Ludvig Holberg, Erik Pontoppidan, Otto Diderich Lütken. [Kristiansand], 1981, 27 s. =*Agder distriktshøgskole, Økonomisk fagseksjon. Skrifter 1981:1*.

Sønstevoold, Valborg: Den nederlandske Norgesfart i 1600-årene. [*Norsk Historisk Tidsskrift 33*, 1943-1946, 89-133. [Handler om eksporthandelens omfang og betydningen af toldforordningen af 1632].

Tank, Gunnar: Salg av krongods i Norge i 1660-årene. *Bygd og bonde 1926*, 49-55.

Tank, Roar: Fra hollændervældet til handelsemperen. *Den norske sjøfarts historie 1*. Kra., 1923, 373-591.

Tank, Roar: Hollændervældet i Norge. Et avsnit av Norges økonomiske historie. [*Norsk Historisk Tidsskrift 26*, 1924, 346-359

Taranger, Absalon: De norske perlefiskerier i ældre tid. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 11, 1890, 186-237. [Blandt andet om myndighedernes regulering af perlefiskeriet efter 1637].

Taranger, Absalon: Fra smaaskibe til storskibe. Fra baadfiske til skibsfiske. Reformforslag fra det 16. aarh. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 18, 1905, 316-326.

Tveite, Stein: Jord og gjerning. Trekk av norsk landbruk i 150 år. Det kongelige Selskap for Norges Vel 1809-1959. [Oslo, 1959,] 333 s.

Tveite, Stein: Engelsk-norsk trelasthandel 1640-1710. Oslo, 1961, 675 s.

Tveite, Stein: Trelasthandelen 1688-1860. *Årbok for Norsk Skogbruksmuseum 1963-1964*, 113-172.

Tveite, Stein: Kva for ein bonde? Kva for ein økonomi? [*Norsk Historisk Tidsskrift* 60, 1981, 197-204.

Tønnessen, Johan N.: Kaperfart og skipsfart 1807-1814. Oslo, 1955, 618 s.

Tønnesson, Kåre: Tenancy, Freehold and Enclosure in Scandinavia from the Seventeenth to the Nineteenth Century. *Scandinavian Journal of History* 6, 1981, 191-206.

Vigeland, Niels P.: Danmarksfarten fra Sørlandet. Oslo, 1936, 58 s. =*Norsk Sjøfartsmuseums skrifter* 23.

Vogt, J. H. L.: De gamle norske jernverk. Kra., 1908, 83 s. =*Norges geologiske undersøkelse* 46.

Vollan, Odd: Den norske klippfiskhandels historie. Førde, 1956, 530 s.

Voss, Johan Frideric: Forsøk til en norsk bergverkshistorie. Kra., 1911, 156 s.

Wasberg, Gunnar Christie & Arnljot Strømme Svendsen: Industriens historie i Norge. Oslo, 1969, 332 s. [Perioden før 1814 findes frem til s. 43].

Ytreberg, N. A.: Russehandelen i Troms – en brekkstang for frihandelen av 1789. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 32, 1940-1942, 481-513.

Øverland, O. A.: Det Kgl. Selskap for Norges vels historie gjennom hundrede aar 1809-1909. I: Vicesatholder prins Fredrik av Hessens præsidium 1809-1813. Kra., 1909, 295 s.

3,6 Socialvæsen

Andersson, Karl-Gustaf m.fl.: *Oppdaginga av fattigdomen. Social lovgiving i Norden på 1700-talet*. Oslo, 1983, 29-108. =*Det nordiska forskningsprosjektet Centralmakt och lokalsamhälle. Beslutsprocess på 1700-tallet 2*.

Boyhus, Else-Marie: Dansk hospitalsvæsen og staten i første halvdel af det 18. århundrede. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1963.

Dyrvik, Ståle: Avgjerdsprosessen og aktørane bak det offentlege fattigstellet i Norge 1720-1760. To statssystem andsynes fattigdomen – ein komparasjon. Karl-Gustaf Andersson m.fl.: *Oppdaginga av fattigdomen. Social lovgiving i Norden på 1700-talet*. Oslo, 1983, 109-184, 407-440. =*Det nordiska forskningsprosjektet Centralmakt och lokalsamhälle. Beslutsprocess på 1700-talet 2*. [Her er også et appendiks, som viser, hvem der var statholdere, stiftamtmand og biskopper i Norge ca. 1720-1760].

Flakstad, Gunnar Ragnvald: Begynnelsen til et offentlig fattigstell. Akershus' stiftsanordning 1741-1801. Oslo, 1967, 130 bl. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1967.

Johansen, Hans Christian: Kilder til dansk befolkningshistorie ca. 1750-1914. Odense, 1975, 61 s. =*Skrifter fra Institut for historie og samfundsvidenskab ved Odense Universitet 9*.

Johansen, Hans Christian: En samfundsorganisation i opbrud 1700-1870. *Dansk socialhistorie* 4. Kbh., 1979, 333 s. [Med kildeoversigter og litteraturliste].

Jørgensen, Harald: Studier over det offentlige Fattigvæsens historiske

Udvikling i Danmark i det 19. Aarhundrede. Kbh., 1940, 428 s. [Genoptrykt 1975].

Jørgensen, Harald: Det offentlige fattigvæsen i Danmark 1708-1770.

Krogh, Tyge: Staten og de besiddelsesløse på landet 1500-1800. Odense, 1987, 182 s. = *Odense University Studies in History and Social Sciences* 105.

Larsen, Lars Bjørn: Hospitalsvæsenet i Danmark 1536-1588. En undersøgelse af forholdet mellem teori og praksis, belyst ved lovgivningen på området og Danske Kancellis kopibøger, med særligt henblik på hospitalernes økonomiske grundlag. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1982.

Nielsen, M. H.: Fattigvæsenet i Danmark 1536-1708. *Aarbog for dansk Kulturhistorie* 1897, 69-124.

Olsen, Jørgen: Det offentliges forhold til hospitaler og fattige i Danmark ca. 1523-1560. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1966.

Petersen, Erling Ladewig: Fra standssamfund til rangssamfund 1500-1700. *Dansk socialhistorie* 3. Kbh., 1980, 447 s. [Med forskningsoversigter og litteraturliste].

Ribov, Vibeke: Struenseetidens fattiglovgivning og dens resultater. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1971.

Vallgård, Signild: »Saa at de kunde igjen fortjene deres Leve-Brød«. Om skapandet av en statlig sjukvård i Danmark 1750-1880. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1983.

Winge, Paul: Fattigvæsenets stilling til sindssygepleien (1537-1851). Kra., 1904, 71 s. = *Forhandlinger i Videnskabselskabet i Christiania, 1904:2*.

3,7 Udenrigsvæsen

Andersen, Henning Søby: En lus mellem to negle. Dansk-norsk neu-

tralitetspolitik 1801-1807. Odense, 1991, 162 s. =*Odense University Studies in History and Social Sciences* 140.

Bajer, Frederik: Nordiske Neutralitetsforbund. Kbh., 1885, 44 s. =*Studentersamfundets Smaaskrifter* 13-14. [Vedrørende perioden 1690-1800].

Bajer, Frederik: Fra Martin Hübners rejseår 1752-1765. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 7.rk. 5, 1904-1905, 100-110. [Neutralitetspolitik].

Bergersen, Olav: Nøytralitet og krig. Fra Nordens væpnede nøytralitets saga. En sjømilitær studie. 1-2. Oslo, 1966, 653+639 s. [Udg. af det kongelige Norske videnskabers selskab].

Boye, Thorvald: De væbnede neutralitetsforbund. Et afsnit av folkerettens historie. Kra., 1912, 360 s.

Broch, Olaf: Til spørsmålet om riksgrensen mellom Norge og Russland mot slutten av 16. århundre. En tekst fra et gammelt russisk generalkart. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 33, 1943-1946, 134-144.

Cohn, G.: Danmarks Neutralitetsforanstaltninger for et Aarhundrede siden. *Juridisk Forenings Aarbog 1914-1915*, 26-43. [Om perioden 1793-1800].

Enewald, Nils: Sverige och Finmarken. Svensk finmarkspolitik under äldre tid och den svensk-norska gränsläggningen 1751. Lund, 1920, 262 s.

Fabricius, Knud: Griffenfeld og Fuenmayor. En Studie over dansk Udenrigspolitik. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 8.rk. 2, 1909-1910, 1-59 og 111-169. [Om Griffenfeldts udenrigspolitiske virke].

Feldbæk, Ole: Dansk neutralitetspolitik under krigen 1778-1783. Studier i regeringens prioritering af politiske og økonomiske interesser. Kbh., 1971, 212 s. =*Københavns Universitet. Institut for økonomisk Historie. Publikation* 2.

Feldbæk, Ole: Denmark and the Armed Neutrality 1800-1801. Small Power Policy in a World War. Kbh., 1980, 308 s. =*Københavns Universitet. Institut for økonomisk Historie. Publikation* 16.

Feldbæk, Ole: Eighteenth-Century Danish Neutrality. Its Diplomacy, Economics and Law. *Scandinavian Journal of History* 8, 1983, 3-21.

Feldbæk, Ole: Denmark and the Treaty of Kiel 1814. *Scandinavian Journal of History* 15, 1990, 259-268.

Feldbæk, Ole: Revolutionskriege und Gesamtstaat. Das Ende der Neutralitätspolitik. *Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte* 116, 1991, 107-123.

Fridericia, J. A.: Danmarks ydre politiske Historie i Tiden fra Freden i Lybek til Freden i Kjøbenhavn (1629-1660). 1-2. Kbh., 1876-1881, 314+525 s. [Optrykt 1972].

Friis, Aage: Aktstykker og Breve til Belysning af Grev Ostens politiske Stilling og Danmark-Norges Forhold til Sverige 1772-73. *Danske Magazin* 5.rk. 4, 1900, 193-230.

Gad, Finn: La Grönlande, les Isles de Ferröe et l'Islande non comprises. A New Look at the Origins of the Addition to Article IV of the Treaty of Kiel of 1814. *Scandinavian Journal of History* 4, 1979, 187-205.

Gränsbestämmelser emellan Sverige samt Norge och Danmark i 15. och 16. seklen. *Handlingar rörande Skandinaviens historia* 29, 1848, 36-82.

Halding, Bente: Dansk udenrigsforvaltning 1660-70. *Arkiv* 2, 1969, 197-243.

Helk, Vello: Øsel under dansk styre. Historiske og arkivalske problemer. *Arkiv* 10, 1985, 257-268.

Holm, Edvard: Om Danmarks Deeltagelse i Forhandlingerne om en væbnet Neutralitet fra 1778-1780. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 3.rk. 5, 1866, 1-164.

Holm, Edvard: Danmarks Politik under den svensk-russiske Krig 1788-1790. *Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskabs Skrifter* 5.rk., *historisk og filosofisk Afdeling* IV:2, 1868, 33-92.

Holm, Edvard: Styrelsen af Danmark-Norges Udenrigspolitik under Struensee. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 4.rk. 2, 1870-1872, 332-433.

Holm, Edvard: Danmark-Norges udenrigske Historie under den franske Revolution og Napoleons Krige fra 1791 til 1807. 1-2. Kbh., 1875, 445+392 s.

Holm, Edvard: Den dansk-norske Stats Stilling under Krigene i Europa 1740-1742. Kbh., 1891, 60 s. [Universitetsprogram].

Holm, Edvard: Den store Votering om den politiske Stilling udadtil i Efteraaret 1718. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 6.rk. 5, 1894-1895, 295-312.

Holtén-Bechtolsheim, H.: Norsk-russiske grænsestridigheder indtil freden i Teusina 1595. *Nordisk Tidsskrift* 1915, 256-270.

Jensen, Frede P.: Frederik II og truslen fra de katolske magter. Linjer i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik 1571-1588. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 93, 1993, 233-278.

Jørgensen, Andreas: Af konsulatsvæsenets historie i det 18. århundrede. *Erhvervshistorisk Årbog* 3 1951, 1951, 37-61.

Jørgensen, Dagny: Danmark-Norge mellom stormaktene 1688-1697. Dansk-norsk sjøfart og utenrikspolitikk under den pfalziske arvefølgekrig. Bergen, 1976, 350 s.

Kjølsen, Klaus: Udenrigsministeriets arkiv 1770-1905. *Afhandlinger om arkiver. Ved Rigsarkivets 75-års jubilæum 1964*, Kbh., 1964, 107-118.

Kjølsen, Klaus & Viggo Sjøqvist: Den danske udenrigstjeneste. I: 1770-1919. Kbh., 1970, 419 s.

Kjølsen, Klaus: Det Diplomatiske Fag. Den danske Udenrigstjenestes Forvaltning 1700-1770. Institutioner – Embeder og personale – Drift. Odense, 1991, 460 s. = *Odense University Studies in History and Social Sciences* 133.

Koht, Halvdan: Nordmenn i utanriksteneste føre 1814. *Afhandlinger til-egnede Axel Linvald*. Kbh., 1956, 218-224.

Lagerroth, Fredrik: Kieltraktatens tolkning och tillämpning. *Scandia* 13, 1941, 206-256. [Diskussion med C. A. Reuterskiöld i bind 14, 1941, 74-85 og 179-185].

Lind, Gunner: The making of the neutrality convention of 1756: France and her Scandinavian allies. *Scandinavian Journal of History* 8, 1983, 171-192.

Linvald, Axel: Omkring Kielerfreden. Bidrag til Danmarks og Norges historie i de første måneder af 1814. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 11.rk. 6, 1960-1962, 165-231.

Linvald, Axel: Episoder af Christian Frederiks storpolitiske aktion i 1814. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 43, 1964, 22-36. [Foredrag].

Låg, Torbjørn: Prisonfanger 1807-1814. *Arkivposten* 10, 1980, 4-6.

Møller, Bent: Krigen set med datidens øjne. En analyse af Danmark-Norges fredstraktater fra det 17. århundrede. Upubliceret specialeafhandling, Odense Universitet, 1981.

Møller, Erik: England og Danmark-Norge 1807. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 8.rk 3, 1910-1912, 309-422.

Nørregård, Georg: Freden i Kiel 1814. *Scandia* 21, 1952, 28-43.

Nørregård, Georg: Freden i Kiel 1814. Kbh., 1954, 279 s.

Rasmussen, P. Hertel: Dansk udenrigspolitik 1812-1813. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 77, 1977, 65-84. [Særlig om problemerne med helstatens bevarelse].

Rian, Øystein: Foreningen med Danmark. *Norsk utenrikspolitikk historie I: Selvstendighet og union. Fra middelalderen og til 1905*. Red. Narve Bjørge & Øystein Rian & Alf Kaartvedt. Oslo, 1995, 133-230.

Riis, Thomas: Should auld acquaintance be forgot. Scottish-Danish relations c.1450-1707. 1-2. Odense, 1988, 296+393 s.

Rubin, Marcus: Kielerveden. I samme forfatters *Mænd og Bøger*. Kbh., 1920, 103-114.

Tuxen, Ole: Principles and Priorities. The Danish View of Neutrality during the Colonial War of 1755-1763. *Scandinavian Journal of History* 13, 1988, 207-232.

Varenius, Otto: Kieltraktaten. Dess genesis. [*Svensk*] *Historisk Tidsskrift* 51, 1931, 129-204.

Wollebæk, Sverre: Bidrag til grunnlovens historie. Om Kielerveden 15. januar 1814. Halden, 1928, 186 s.

4 CENTRALADMINISTRATIONENS ENKELTE INSTITUTIONER

4,0 Generelt

Festskrift i Anledning af tohundrede Aars Dagen for Indførelsen af juridisk Eksamen ved Københavns Universitet. Red. af Erik Reitzel-Nielsen & Carl Popp-Madsen. Kbh., 1936, 534 s.

Jørgensen, Poul Johs.: Retsundervisningen og Retsvidenskaben ved Københavns Universitet 1537-1736. Forordningen af 10. Februar 1736. *Festskrift i Anledning af 200 Aars Dagen for Indførelsen af juridisk Eksamen ved Københavns Universitet*. Kbh., 1936, 9-114 og 491-499.

Mykland, Knut: Skiftet i forvaltningsordningen i Danmark og Norge i tiden fra omkring 1630 og inntil Frederik den tredjes død. Bergen-Oslo-Tromsø, 1974 (3. udgave), 106 s.

Nielsen, Lotte: En undersøgelse over den danske centraladministrations udvikling i det 17. århundrede, specielt med henblik på Danske Kancellis udvikling i perioden omkring enevældens indførelse. Upubliceret specialeafhandling, Odense Universitet, 1982.

4,101 Kongehusets og Rigets arkiv

Christensen, William: Rigsråd og stænder. Notitser angående arkivernes historie. *Arkiv 1*, 1967, 129-136. [Blandt andet med redegørelse for omordningen af den nu opløste samling af Rigens råds breve].

Dedenroth-Schou, Birgitte: Island, Færøerne og Grønland. Et eksempel fra Thorkelins arkivregistraturer. *Arkiv 4*, 1973, 145-159.

Daae, Ludvig [L.]: Om Frederik II's paatænkte lothringske Giftermaal og om Danmarks forhold til de Grumbachske Uroligheder. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 2*, 1872, 46-110.

Erslev, Kristian: Rigets bedste Mænd, Danehof og Rigsraadet. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 7.rk. 5*, 1904, 365-387.

Gissel, Sven: Frederik II's jyske råder. *Festskrift til Astrid Friis på halvferdsårsdagen den 1. august 1963*. Kbh., 1963, 99-122.

Ilsøe, Grethe: Det danske rigsråd 1570-1588. Rekrutteringsmønstre. *Rigsråd, adel og administration 1570-1648*. Red. af Knud J. V. Jespersen. Odense, 1980, 9-33. =*Odense University Studies in History and Social Sciences 67*.

Jespersen, Leon: Rekrutteringen til rigsrådet i Christian 4.s tid. *Rigsråd, adel og administration 1570-1648*. Red. af Knud J. V. Jespersen. Odense, 1980, 35-122. =*Odense University Studies in History and Social Sciences 67*.

Jexlev, Thelma: Scottish History in the Light of Records of the Danish National Archives. *Scottish Historical Review 48*, 1969, 97-106. [Vedrørende Orkneyøerne].

Liedgren, Jan & Erik Kroman: Arkiv. *Kulturhistorisk Leksikon for nordisk Middelalder 1*, 1956, 212-236.

Petersen, Erling Ladewig: Rigsråd og adelsopposition 1588. En social-historisk studie. *Rigsråd, adel og administration 1570-1648*. Red. af Knud J. V. Jespersen. Odense, 1980, 123-168. =*Odense University Studies in History and Social Sciences 67*.

Petersen, Erling Ladewig: Defence, War and Finance. Christian IV and the Council of the Realm, 1596-1629. *Scandinavian Journal of History* 7, 1982, 277-313.

Riegels, N. D.: Forsøg til Femte Christians Historie. Kbh., 1792. [Især side 27-105 om arvesuccessionen og suveræniteten].

4,102 Hofetaten

Bering Liisberg, H. C.: Fra vore Musæers Barndom. Kunstammeret, dets Stiftelse og ældste Historie. Kbh., 1897, 192 s.

Brown, John: Det danske Hofs hemmelige Historie fra Frederik den Femtes Formæling med Juliane Marie 1752 til Dronning Caroline Mathildes og Struensees Fald 1772, med et Anhang, indeholdende hemmelige Træk af det svenske Hofs samtidige Historie, samt en foreløbig Udsigt over Statsreformen 1660. Overs. af C. N. Schwach. Chra., 1832., 222 s.

Det kongelige Akademi for de skønne Kunster 1904-1954, med en kort Udsigt over Akademiets Historie 1754-1904. Red. af Aage Marcus. Kbh., 1954, 528 s.

Det kongelige danske Hof (1863-1937) og Statsraadet (1660-1937). Indledning og Biografier 1864-1912. Red. af Palle Rosenkrantz. Kbh., 1937, 260 s. [Historisk oversigt over den danske hofholdning siden middelalderen side 11-78].

Fabritius, Albert: Ordenernes og Ordenskapitlets historie. *De kongelige danske Ridderordener og Medailler*. Kbh., 1960, 11-62. [Med embedsetat].

Friis, Hjalmar: Den kongelige Stald-Etat. Kbh., 1947, 308 s.

Friis, Niels: Det kongelige Teater. Vor nationale Scene i Fortid og Nutid. Kbh., 1943, 272 s.

Halding, Bente: Hjemtrækningen af den nordenfjeldske told 1737-48. *Arkiv* 3, 1969, 38-48. [Den nordenfjeldske told tilfaldt Partikulærkammeret].

Hertz, Michael: De kongelige kunstsamlinger i det 19. århundrede. Om Kunstammerarkivalier i Nationalmuseet og i Rigsarkivet. *Arkiv 2*, 1969, 145-150.

Hærning, M.: Hvad de gamle regnskaber fortæller. *Revision og Regnskabsvæsen 40*, 1971, 283-292. [Om regnskaber fra Kongens Kammer 1670-1680].

Ilsøe, Grethe: Om enevældens bygningsadministration. *Arkiv 1*, 1967, 247-252. [Med udgangspunkt i Knud Voss' bog].

Jensen, Jørgen Steen: Det Kongelige Mønt- og Medaillekabinet fra 1652 til 1832. *Den Kongelige Mønt- og Medallesamling 1781-1981*, red. af Otto Mørkholm. Kbh., 1981, 9-122.

Koch, L.: Kabinettet i Struensees tid. [*Dansk Historisk Tidsskrift 7.rk. 3*, 1900-1902, 574-622.

Langberg, Harald: Kongens Teater. Komediehuset på Kongens Nytorv 1748-1774. Kbh., 1974, 102 s.

Madsen, Emil: De kongelige Stalde og Stutterier i det 16. Aarhundrede. *Fra Arkiv og Museum 2*, 1905, 421-462.

Meldahl, F. & P. Johansen: Det kongelige Akademi for de skønne Kunster 1700-1904. Kbh., 1904, 600+152 s. [Vedrørende Kunstakademiet].

Møller, Andreas: Det Kgl. Teater. Styrelsen og Forholdet til Statskassen. *Tilskueren 47*, 1930, 65-80. [Vedrørende perioden 1747-1930].

Neiiendam, Robert: Komediehuset paa Kongens Nytorv. *Danmark i Fest og Glæde 3*, Kbh., 1935, 229-338. [Vedrørende perioden 1750-1820].

Overskou, Thomas: Den danske Skueplads i dens Historie fra de første Spor af danske Skuespil indtil vor Tid. 1-7. Kbh., 1854-1876.

Petersen, Niels: Kultusministeriets tilblivelse. *Afhandlinger om arkiver. Ved Rigsarkivets 75-års jubilæum 1964*, Kbh., 1964, 156-185.

Rasch, Aage: Staten og kunstnerne. Bevillinger og meninger under

enevælde og folkestyre. Århus, 1968, 219 s. = *Skrifter udgivet af Jysk Selskab for Historie* 22. [Heri om partikulærkassen, Fonden ad usus publicos m.fl.].

Spärck, Ragnar: Zoologisk Museum i København gennem tre aarhundreder. Kbh., 1945, 110 s. = *Københavns Universitets Festskrift, september 1945*. [Vedrørende Kommissionen angående oprettelsen af et museum for naturvidenskaberne 1796-1829].

Voss, Knud: Bygningsadministrationen i Danmark under enevælden. Med en bygningshistorisk redegørelse for størstedelen af periodens danske rådhus. Kbh., 1966, 570 s. [Vedrørende Partikulærkammeret. Administrationshistorie navnlig side 201-331].

4,103 Domstole i øverste instans

Deuntzer, J. H.: Højesteret i 1683. Kbh., 1898, 69 s. [Universitetsprogram].

Faarborg, Birte: Herredagens retterting i maj 1636. En analyse af kildematerialet med særligt henblik på de afsagte domme. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1967.

Højesteret 1661-1961. 1-2. Udg. af Povl Bagge & Jep Lauesen Frost & Bernt Hjejle. Kbh., 1961, 550+581 s. [Heri blandt andet artikel side 543-554 af Aage Rasch om Højesterets arkiv].

Højesteret 1661-1986. Red. af Torben Jensen & W. E. von Eyben & Mogens Koktvedgaard. Kbh., 1986, 143 s. [Heri bl.a. Ditlev Tamm om Højesterets historie i 325 år side 13-32].

Jørgensen, Troels G.: Domstolene og Øvrighedsmyndigheden under Enevælden. Et Bidrag til den dansk-norske Højesterets Historie. *Tidskrift for Retsvidenskab* 41, 1928, 360-378.

Jørgensen, Troels G.: Danmark-Norges Højesteret 1790-1814. Kbh., 1930, 172 s.

Jørgensen, Troels G.: Bidrag til Højesterets Historie. Kbh., 1939, 292 s.

Jørgensen, Troels G.: Højesteret fra 1790 til Grundloven. Kbh., 1950, 216 s.

Nielsen, Thøger: Uddrag af Højesterets Voteringsprotokoller. Retspraksis paa Formuerettens Omraade i det 18. Aarhundrede. Kbh., 1951, 100 s.

Strømsem, Bård Georg: Herredagenes plass i norsk rett til 1623. Strukturendringer innen norsk rettsliv i lys av dansk styringspolitikk overfor Norge. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Trondheim, 1977, 226 bl.

Vedel, Sophus: Den Dansk-Norske Høiesterets Historie under Enevælden fra 1661 indtil 1790. Kbh., 1888, 503 s.

4,104 Enevældens regeringskollegier

Aschehoug, Torkel Halvorsen: De for Danmark og Norge fælles Regjeringscollegier fra 1660 til 1814. *Smaaskrifter tilegnede A. F. Krieger den 4. Oktober 1887 af nordiske Forfattere*. Kbh., 1887, 1-77.

Dollerup, Preben: Geheimekonseillet og Danske Kancelli 1690-95. *[Dansk] Historisk Tidsskrift 12.rk. 1*, 1963-1966, 1-63.

Johannsen, Willy: Statskollegiet i kong Frederik den Tredies tid 1660-1670. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1967.

Jørgensen, Frank: Kommissionerne i rådstuen for slottet 1690-1705. En episode i den centrale forvaltnings historie. *Spor. Arkiver og historie. Afhandlinger tilegnet Niels Petersen på 65-årsdagen den 23. august 1987*. Kbh., 1987, 155-164. = *Studier og kilder 4*.

Jørgensen, Johan: Drøftelserne i kommissionerne på Rådstuen af Danmarks kornhandelspolitik, især med hensyn til Norges forsyning. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1952.

Lindbæk, Johannes: Statskollegiet og de danske Købstæder. *Til Edvard Holm paa hans 80-aarige Fødselsdag den 26. Januar 1913 fra den danske historiske Forening ved dens Bestyrelse*. Kbh., 1913, 132-146.

Schmidt, J. Boisen: Kommissionerne i rådstuen for slottet 1690-1705. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 11.rk. 6, 1960-1962, 269-312.

4,105 Danske Kancelli

Christian Friis's Kanslered 1596. Meddelt ved H. F. Rørdam. *Danske Magazin* 4.rk. 4, 1878, 349-350.

Dansk kancelliheraldik gennem 450 år. Red. af Nils G. Bartholdy. Kbh., 1980, 16 s. [Udstillingskatalog].

Dauidsen, Øyvind: Pressen fra Griffenfeldt til Struensee i dens forhold til Norges næringsliv. Oslo, 1943, 446 s.

Den overordentlige Tiendekommissions Arkivalier 1811-1864. *Meddelelser fra det danske Rigsarkiv* 1, 1906-1918, 291-294.

Den 1733 nedsatte kongelige Kommission til Undersøgelse af Klagerne over Pietisterne. Udg. ved H. F. Rørdam. *Kirkehistoriske Samlinger* 5.rk. 5, 1911, 657-770.

Fisher, D. O.: Kongens unge mænd. Christian IV's kancellisekretærer 1596-1648. *Rigsråd, adel og administration 1570-1648*. Red. af Knud J. V. Jespersen. Odense, 1980, 169-194. = *Odense University Studies in History and Social Sciences* 67.

Grandjean, Bredo: Våbenskjoldene i Rigsarkivet. Inventar og udsmykning af Danske Kancellis arkiv. *Arkiv* 10, 1985, 229-238.

Heiberg, P. A.: Udkast til en Skildring af Forretningsgangen og Bogføringen ved Danske Kancelli 1670-1848. Kbh., 1977, 147 s. [Forfattet i 1911].

Holmgaard, Jens: Kildekritiske notitser til Kancelliets Brevbøger i 1640'erne. *Spor. Arkiver og historie. Afhandlinger tilegnet Niels Petersen på 65-årsdagen den 23. august 1987*. Kbh., 1987, 71-80. = *Studier og kilder* 4.

Holst, H. P.: Goethes Werther og det kongelige danske Cancelli. *For Romantik og Historie* 9, 1872, 103-110. [Case study fra 1776].

Iuul, Stig: Fællig og Hovedlod. Studier over Formueforholdet mellem Ægtefæller i Tiden før Christian V' Danske Lov. Kbh., 1940, 362 s.

Jensen, Birgit Bjerre: Christian V's greve- og friherreprivilegier. *Arkiv* 2, 1968, 89-130.

Jensen, Birgit Bjerre: Kilder til belysning af len, stamhuse og fideikommissier. *Arkiv* 3, 1971, 223-241.

Jørgensen, Frank: Brandforsikringsarkivalier i Rigsarkivet vedrørende landbygninger i kongeriget. *Fortid og Nutid* 23, 1968, 383-389.

Jørgensen, Frank: De deputeredes embedsrejser 1803-30. *Arkiv* 3, 1969, 78-91.

Jørgensen, Harald: Omkring Nedsættelsen af Kirkekommissionen af 1813. *Kirkehistoriske Samlinger* 6.rk. 4, 1944, 377-389.

Jørgensen, Harald: Trykkefrihedsspørgsmaalet i Danmark 1799-1848. Et Bidrag til en Karakteristik af den danske Enevælde i Frederik VI's og Christian VIII's Tid. Kbh., 1944, 454 s. [Optrykt 1978].

Jørgensen, Harald: Kancelliet og Pressen. Et Bidrag til en Karakteristik af den danske Enevælde i Perioden 1799-1848. *Nordisk administrativ Tidsskrift* 26, 1945, 44-60.

Jørgensen, Harald: Da censuren blev opgivet. Kbh., 1970, 120 s. = *Berlingske Pressebibliotek* 29. [Udgivet i anledning af trykkefrihedsreskriptet af 14. september 1770. Ny udgave 1971].

Jørgensen, Johan: Til Danske Kancellis historie i Christian IV.s første år. *Afhandlinger om arkiver. Ved Rigsarkivets 75-års jubilæum 1964*, Kbh., 1964, 31-38.

Jørgensen, Johan: Øverste sekretær Erik Krag's virksomhed i Danske Kancelli indtil 1657. *Arkiv* 1, 1966, 45-64.

Jørgensen, Troels G.: Kriminallovskommissionen af 1800. *Nordisk Tidsskrift for Strafferet* 34, 1946, 207-225.

Jørgensen, Troels G.: Christian Colbjørnsens Afgang fra Kancelliet i 1804. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 11.rk. 4, 1953-1956, 376-394.

Knuksen, Hans: Bygningshistoriske Brandforsikringsarkivalier. *Fortid og Nutid* 16, 1945-1946, 200-211.

Koch, L.: Oplysninger om forholdet mellem Struensee og det danske kancelli. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 5.rk. 4, 1883-1884, 287-301.

Kornerup, Bjørn: Om aflevering og ordning af »Lensarkivet«. Kbh., 1969, 4 s. =*Primula* 8. [Forfattet i 1935].

Linde, Helle: Landbygningernes brandforsikring 1792-1872. *Fortid og Nutid* 22, 1963, 1-4.

Petersen, Mich.: Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger 1792-1892. Kbh., 1892, 152 s.

Secher, V. A.: Vejledning til at opsøge og udnytte Arkivalierne om Afløsningen af Tienden in natura og om Tiendekonstatering. *Meddelelser fra det danske Rigsarkiv* 1, 1907, 269-330.

Slange, Niels: Cancelliets Tilstand og Forandringer fra Kong Friderich den Istes Tider, indtil Kong Friderich den IVdes Regierings Begyndelse. *Suhms Nye Samlinger til den Danske Historie* 1, 1792, 1-28. [Forfattet 1707 af kancelliembedsmand, som tegner et billede af en effektiv og slagkraftig administration. Vedrører perioden 1523-1699].

Sønsteveid, Valborg & H. L.Tveterås: Den norske bokhandels historie 1. Oslo, 1936-1938, 224 s.

Thomsen, Hans Godtfred: Sekretærerne i Danske Kancelli 1596-1648. Social status, uddannelse, funktioner og senere karriere. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1964.

Ørberg, Paul G.: Kancelli og brevbøger. *Fortid og Nutid* 24, 1969-1971, 520- 528. [Om kancelliets brevbøger som hovedkilde til Danmarks indre historie i 1500-1600-tallet].

4,106 Institutioner i tilknytning til Danske Kancelli

Bang, Oluf Lundt: Det kongelige Frederiks Hospital i Kjøbenhavn. Kbh., 1840, 68 s.

Biskop Herslebs Indberetning om Kirke-Inspections-Collegium. Udg. ved Jens Møller. *Nyt Theologisk Bibliothek* 5, 1813, 146-181. [Indberetning fra 1747].

Brochmann, Sophus Wilhelm: Bidrag til epidemiens historie i Norge i eldre tider. Oslo, 1936, 174 s. [Særtryk af *Tidsskrift for den norske lægeforening* nr. 7-24, 1936].

Bruun, Chr.: Kjøbenhavn. En illustreret Skildring af dets Historie, Mindesmærker og Institutioner III. Kbh., 1901, 1002 s. [Bind 3 side 331-333 og 570 vedrørende Den kongelige Opfostringsstiftelse 1770-1810].

Carøe, Kristian: Det kongelige Sundhedskollegium 1803-1903. Kbh., 1903.

Carøe, Kristian: Medicinalordningens historie indtil Sundhedskollegiets oprettelse 1803. Kbh., 1917, 198 s.

Christensen, Ole Nyborg: Generalkirkeinspektionen 1737-1746. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1974.

Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse 1800-1849. Et Bidrag til Fødselshjælpens Historie i Danmark. Kbh., 1915, 480 s.

Det kongelige Sundhedskollegium 1803 – 13. Maj – 1903. Kbh., 1903, 56 s.

Exner, A.: Efterretninger om det kongelige Vaisenhuus. Kbh., 1881, 182 s.

Fra Kirkeinspektionskollegiets første Tid. *Kirkehistoriske Samlinger* 4. rh. 3, 1895, 804-806. [Vedrører 1738].

General-Kirkeinspektions-Kollegiets ældste Forhandlinger. Udg. ved

H. F. Rørdam. *Kirkehistoriske Samlinger 4.rk. 3*, 1895, 487-518. [Vedrører perioden 1737-1739].

Gotfredsen, Edvard: Det Kongelige Frederiks Hospital. Kbh., 1957, 54 s.

Gredsted, Fr.: Det kongelige Frederiks Hospital 1757-1907. Kbh., 1907, 239 s.

Grøn, Fr.: Tidsrommet 1500-1800. Ingjald Reichborn-Kjennerud & Fr. Grøn & I. Kobro: *Medisinens historie i Norge*. Oslo, 1936, 101-207.

Høy, A. T.: Det kongelige Opfostringshus gennem halvandet hundrede Aar 1753-1903. Kbh., 1903, 416 s.

Instrux for det Collegium Consistoriale, som paatænkes oprettet efter Enevældens Indførelse. Udg. ved H. F. Rørdam. *Ny Kirkehistoriske Samlinger 5*, 1869-1871, 239-243.

Johannessen, Finn Erhard & Jon Skeie: Bitre piller og sterke dråper. Norske apotek gjennom 400 år 1595-1995. Oslo, 1995, 304 s.

Kjærheim, Kristina: Mellom kloke koner og kvitkleddede menn. Jordmorvesenet på 1800-tallet. Oslo, 1987, 127 s. [Frem til s. 36 ligger hovedvægten på tiden før 1814].

Koch, L.: Generalkirkeinspektionskollegiets ophævelse. *Kirkehistoriske Samlinger 3.rk. 5*, 1884-1886, 71-78. [Vedrører 1791].

Lindhardt, P. G.: General-Kirke-Inspektions-Kollegiet. *Kirken og Tiden 1937*, 278-285.

Lindhardt, P. G.: General-Kirke-Inspektionen, oprettet 1. Oktobr. 1737. *Præsteforeningens Blad 27*, 1937, 727-729.

Madsen, Knud Erik: Det kongelige Sundhedskollegiums arkiv. Odense, 1980, 23 s. =*Arkivserien 11*.

Münter, Friedrich: Aufhebung des königlichen General-Kirchen-Inspektionskollegii in Kopenhagen. *Magazin für Kirchengeschichte und Kirchenrecht des Nordens 1*, 1792, 139-151. [Vedrører 1791].

Møller, Jens: Biskop P. Herslebs Indberetning om Kirke-Inspections-Collegium (1747). *Nyt theologisk Bibliothek* 5, 1813, 146-181.

Nielsen, Yngvar: De reelle Apotheker-Privilegier før 1814. *Norsk Magazin for Lægevidenskaben* 3. rk. 5, 57-79. [Særtryk: Kra., 1875, 23 s.].

Norrie, Gordon: Jordemodervæsenets Udvikling i Danmark. *Danmarks Jordemødre*, red. af W. Nellemose. Kbh., 1935, 11-134. [Vedrørende Jordemodereksaminationskommissionen].

Norsk medicinallovgivning. En kronologisk samling av lover og bestemmelser vedkommende Norges medicinalvæsen for aarene 1672-1900. Utg. av Th.Boye & Ths. Angell. Oslo, 1927, 248 s.

Olafsen, Arnet: Svaneapoteket i Kristiania og norsk apotekvæsen gennem 300 aar. Oslo, 1928, 150 s. [Første del, frem til s. 65, indeholder en generel oversigt over det norske apoteksvæsens historie. Derefter følger en biografi over apoteksejerne 1628-1928].

Ottesen, Chr.: Oplysninger om Det Kgl. Vajsenhus 1720-28. Kbh., 1910, 81 s.

Ottesen, Chr.: Det kgl. Vajsenhus gennem to Hundrede Aar. Kbh., 1927, 352 s. [Med fortegnelser over lærere og elever].

Ragn-Hansen, Finn: Vajsenhuset fra dets oprettelse i 1720/27 til 1749, med særligt henblik på dets børneforsorgspolitik. Upubliceret specialafhandling, Københavns Universitet, 1959.

Reitzel-Nielsen, Erik: Nogle bidrag til Generalkirkeinspektionskollegiets historie. *Kirkehistoriske Samlinger* 7.rk. 5, 1965, 496-553.

Rubin, Marcus: 1807-14. Studier til Københavns og Danmarks Historie. Kbh., 1892, 627 s. [Blandt andet side 479-482 vedrørende Kommissionen for Københavns forsyning med Brændsel 1808-1814; optrykt 1970].

Rørdom, H. F.: Blade af Waisenhusets ældste Historie. *Kirkehistoriske Samlinger* 4.rk. 3, 1893-1895, 26-96 og 519-562 samt 4.rk. 6, 1899-1901, 728-747.

Rørdom, H. F.: General-Kirkeinspektions Kollegiets ældste Forhandlinger. *Kirkehistoriske Samlinger 4.rk. 3*, 1894, 487-518.

Sorø. Klostret, Skolen, Akademiet gennem Tiderne. 1: V. Dahlerup m.fl.: Tiden før 1737. Kbh., 1924, 684 s. 2: Vilhelm Andersen m.fl.: Tiden 1737-1912. Kbh., 1931, 722 s.

Stadfeldt, A.: Kjøbenhavns Fødselsstiftelse som Humanitets- og Undervisnings-Anstalt 1787-1887, med en Indledning om Fødselshjælpens Udvikling i Danmark. Kbh., 1887, 55 s.

Stampe, L.: Missionskollegiet. *Nordisk Missionstidsskrift 75*, 1964, 225-241.

Svalestuen, Andres A.: Medisinalvesenets sentraladministrasjon 1809-1940. *Norsk Arkivforum 8*, 1988, 1-107.

Thestrup, Poul: Vaccinationskommissionen og befolkningsstatistikken. *Spør. Arkiver og historie. Afhandlinger tilegnet Niels Petersen på 65-årsdagen den 23. august 1987*. Kbh., 1987, 339-361. = *Studier og kilder 4*.

Torud, Yngve: Apoteksystem og apoteklovgivning. *Norges apotekerforening. Apotekfarmasi gjennom 100 år*. Oslo, 1981, 201-241.

Trolle, Dyre: Fødselsstiftelsen i København og professoratet i fødselsvidenskab ved Københavns Universitet. Kbh., 1962, 63 s.

Tryde, G.: Det kongelige Frederiks Hospitals Oprettelse. Kbh., 1945, 206 s.

Vallø. Historien om et slot og dets ejere, dets skæbne og funktion fra middelalder til nutid. Et kvindehus gennem 250 år. Red. af Sys Hartmann. Kbh., 1988, 386 s.

4,107 Københavns Universitet

Bender, Henning: Københavns Universitets historie. Oversigt over arkivmateriale og vejledning i dets benyttelse. Kbh., 1977, 152 s.

Krogh Bender, Susanne: Københavns Universitets arkiv. Et registreringsprojekt som kollektivt arbejde. *Arkiv* 7, 1978, 52-72.

Krogh Bender, Susanne: Københavns Universitets arkiv som kilde til kultur- og lokalhistorie. *Fortid og Nutid*, 1978, 513-529.

Københavns Universitet 1479-1979. 1-14. Red. af Svend Ellehøj m.fl. Kbh., 1979-1990.

Matzen, Henning: Københavns Universitets Retshistorie 1479-1879. 1-2. Kbh., 1879, 366+381 s.

Norrie, Gordon: Medicinsk Fakultets Arkiv før 1807. *Hospitalstidende 4.rk.* 7, 1899, 1131-1144 og 1164-1176.

Norvin, William: Københavns Universitet i Reformationens og Orthodoksiens Tidsalder. 1-2. Kbh., 1937-1940, 336+304 s.

Petersen, Victor: Universitetets Arkiv gennem Tiderne. *Ex bibliotheca universitatis Hafniensis*, udg. ved Carl Dumreicher. Kbh., 1920, 65-118.

Reinhardt, C. E. F.: Kommunitetet og Regentsen fra deres Stiftelse indtil vore Dage, et Bidrag til det københavnske Universitets og Studenters livs Historie. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 3.rk.* 3, 1862-1864, 1-416.

Rørdom, Holger Fr.: Københavns Universitets Beskatning og Trængsler i Krigsaarene 1657-60. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 2.rk.* 6, 1856, 453-556.

Rørdom, Holger Fr.: Københavns Universitets Historie fra 1537 til 1621. 1-4. Kbh., 1868-1877.

Slottved, Ejvind: Lærestole og lærere ved Københavns Universitet 1537-1977. Kbh., 1978, 299 s. [Med rektorliste 1479-1977].

4,108 Tyske Kancellis Indenrigske Afdeling

Andresen, Ludwig & Walter Stephan: Beiträge zur Geschichte der Gottorfer Hof- und Staatsverwaltung von 1544-1659. 1-2. Kiel, 1928,

456+458 s. = *Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins 14-15*. [Om Tyske Kancellis Indenrigske Afdeling og De gottorpske hertuger (Gottorparkivet)].

Bøggild-Andersen, C. O.: Anmeldelse af Ludwig Andresen & Walter Stephan. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 10.rk. 3, 1934-1936, 464-479. [Et væsentligt bidrag til Tyske Kancellis historie].

Christensen, Birgit: Administration med gåsefjer. *Pluk fra forskning i Sønderjylland* 1991:2, 1991, 9-15. [Om Tyske Kancelli fra slutningen af middelalderen til 1849].

Christian V's Instrux for det saakaldte tyske Cancellie af 26. Juli 1670. *Slesvigske Provindsialefterretninger* 1, 1860, 268-272.

Lehmann, Heinz: Die deutsche Kanzlei zu Kopenhagen als Vorkämpferin für des Absolutismus in Dänemark und als Verwaltungszweig innerhalb des dänischen Verwaltungssystems bis 1676. Hamburg, 1936, 62 s. [Må karakteriseres som en ringe og helt forfejlet fremstilling].

Wenn, Konrad: Deutsche Kanzlei zu Kopenhagen bis 1730. Findbuch des Bestandes Abt. 65.1. Slesvig, 1981, 171 s. = *Veröffentlichungen des Schleswig-Holsteinischen Landesarchivs* 9.

4,109 Institutioner i tilknytning til Tyske Kancellis Indenrigske Afdeling

Rasch, Max: Das Gottorfer Obergericht in den ersten zwei Jahrzehnten seines Bestehens (1713-1730). *Zeitschrift für Schleswig-Holsteinische Geschichte* 53, 1923, 55-102.

Schmidt, Hermann: Die Glückstadter Regierungs- und Justitzkanzlei des königlichen Anteils in den Herzogtümern Schleswig und Holstein 1648-1774. *Zeitschrift für Schleswig-Holsteinische Geschichte* 48, 1918, 297-381.

West, Fritz Jürgensen: De kongelige Statholdere i Hertugdømmerne Slesvig og Holsten. *Sønderjydske Aarbøger* 1909, 274-287.

4,110 Danske og Tyske Kancellis Udenrigske Afdelinger m.v.

Bruun, F. C.: Til Erindring om det kgl. danske Udenrigsministeriums hundreedaarige Bestaaen som selvstændigt Regjeringsdepartement 1770-1870. Kbh., 1870, 88 s.

Christiansen, Carl S.: Forslag til Ordning og Registrering af de fra Udenrigsministeriet i Aarene 1906ff afleverede Arkivalier vedrørende Handels- og Konsulatsvæsenet. Kbh., 1969, 15 s. =*Primula* 7. [Forfattet i 1911-1912. Vedrører arkivalier fra ca.1750-1847].

Colding, Poul: Om Andreas von Barbys stilling som leder af Tyske Kancelli. *Til Knud Fabricius 13. August 1945*. Red. af Hans H. Fussing. Kbh., 1945, 44-56. [Om årene 1543-1559].

Fontenay, Fr. le Sage de: Det danske Udenrigsministerium, 1770 – 24. December – 1920. *Nordisk administrativt Tidsskrift* 2, 1921, 21-32.

Friis, Aage: Bernstorfferne og Danmark. Bidrag til den danske Stats politiske og kulturelle Udviklingshistorie 1750-1835. I: Slægtens Traditioner og Forudsætninger. Kbh., 1903, 448 s. II: Johan Hartvig Ernst Bernstorff i Frederik V's Konseil. Kbh., 1919, 430 s. [Uafsluttet; går kun frem til 1766. Tysksproget udgave 1905-1970].

Hansen, Carl Rise: Konsulatsarkiver og deres aflevering. En oversigt. *Afhandlinger tilegnede arkivmanden og historikeren rigsarkivar, dr.phil. Axel Linvald af nordiske fagsæller på halvfjerdsårsdagen 28. januar 1956*. Red. af Johan Hvidtfeldt & Harald Jørgensen. Kbh., 1956, 129-142.

Jørgensen, Frank: Emneregistrering i Departementet for udenlandske Anliggender. *Registrering af arkivalier. Arkivarforeningens seminar I. Løgmønstre 27.-29. oktober 1966*. Kbh., 1967, 11-12.

Lund, Ib: Den danske udenrigstjeneste og udenrigspolitik 1740-1742(1743). Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1971.

Marquard, Emil: Fra Departementet for udenrigske Anliggender. [*Dansk*] *Personalhistorisk Tidsskrift* 6.rk. 2, 1911, 143-192. [Tilfældige spredte personalhistoriske notitser].

Møller, Anders Monrad: Consular Reports. The Danish Monarchy 1797-1904. *Business History* 23, 1981, 276-279. [Udvidet version af sammes artikel vedrørende 1704-1904].

Møller, Anders Monrad: Konsulatsarkivalier fra 1704-1904. En oversigt. *Guide til maritimt kildemateriale* 5, udg. af Kontaktudvalget for dansk maritim historie- og samfundsforskning. Kbh., 1982, 16-21.

Rosen, Wilhelm von: Arkiverne fra Danmarks repræsentationer i udlandet. *Spor. Arkiver og historie. Afhandlinger tilegnet Niels Petersen på 65-årsdagen den 23. august 1987*. Kbh., 1987, 315-324. = *Studier og kilder* 4.

Widding, K. M.: Den første Organisation af Danmark-Norges Konsulatsvæsen (Konsulinstruktionen af 1749). [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 8.rk. 5, 1914-1915, 383-411.

4,111 Rentekammeret

Angaaende den nye Matricul i Norges Rige 1723. *Nye Samlinger til den danske Historie* 1, 1792, 311-316.

Aschehoug, T. H.: Om Norges Folkemængde i Aarene 1664 til 1666. *Norsk Tidsskrift for Videnskab og Litteratur* 1848, 305-407.

Balslev, Svend & Hans Ejner Jensen: Landmåling og landmålere. Danmarks økonomiske opmåling. Kbh., 1975, 336 s.

Bjørn, Claus: Udskiftningsforordningen af 23. april 1781 og dens plads i dansk landbrugs historie. Kbh., 1981, 37 s. [Hovedtitel er Forordningen om Jord-Fælledskabets Ophævelse med flere Foranstaltninger til Landvæsenets Forbedring udi Danmark ... 1781 - 23. april - 1981].

Blom, Grethe Authén: Fra bergseminar til teknisk høyskole. Utg. ved 200-årsjubileet for den høye tekniske undervisning i Norge. Oslo, 1957, 175 s.

Brendstrup, H.: Domæneskovenes Skatteprivilegium. *Fra Frederiksborg Amt* 1944, 43-60.

Brinch, Benny: Folketællingen 1801. *Fortid og Nutid* 25, 1972-1974, 279-298. [Kildekritisk vurdering af tællingens oplysninger].

Bruun, Chr.: Et Bidrag til Erindring om den norske Matrikelsag under Frederik den Fjerde. *Danske Samlinger I. rk. 4*, 1868-1869, 364-372.

Christensen, P. Rønn: Skyld og Skat. Fæstebønders og Selvejrbønders Afgifter i 13-1600-Aarene. *Fortid og Nutid* 14, 1941-1942, 82-98 og 134-148.

Christian V's Instruction for Skatkammer-Collegiets Indretning. Udg. ved N. C. Øst. *Archiv for Psychologie, Historie, Litteratur og Kunst* 2, 1824, 289-309.

Degn, Ole: Alle skrives i mandtal. Folketællinger og deres brug. Kbh., 1991, 31 s. = *Arkivernes Informationsserie (u. nr.)*.

Den Almindelige Landscommission 1661. *Meddelelser fra det norske Rigs-archiv I*, 1870, 50-183.

Eriksen, August Wiemann & Karen Hjorth: Rentekammerjournalen. Et 250-års jubilæum. *Arkiv* 13, 1990, 49-71.

Extract af nogle Rentekammer-Referater med Kong Christian V's Resolutioner. *Suhms Nye Samlinger I*, 1792, 29-50. [Vedrører perioden 1670-1674].

Fiedler, Har.: Om den Indflydelse, som de Tid efter anden nedsatte Fiskerikommissioner have havt paa den danske Fiskerilovgivning, siden Christian V's Lov Udkom. *Nordisk Tidsskrift for Fiskeri* 4, 1878, 49-105, og 6, 1880, 120-131.

Finanz-Sachen. *Gasparis Urkunden 1786*, 263-294. [Aktstykker vedrørende Finanskollegiet m.m. 1771].

Fladby, Rolf & Harald Winge (red.): Den eldste matrikkelen. En innfallsport til historien. Skattematrikkelen 1647. Oslo-Bergen-Tromsø, 1980, 79 s.

Folketeljinga 1801. Ny bearbeiding. Oslo, 1980, 165 s. = *Norges offisielle statistikk 134*.

Frandsen, Karl-Erik: Vang og tægt. Studier i dyrkningssystemer og agrarstrukturer i Danmarks landsbyer 1682-1683. Esbjerg, 1983, 297 s. [Anvendelse af Christian V's matrikel].

Fritzbøger, Bo: Ældre danske skovtaksationers tolkning og anvendelse til belysning af skoves størrelse. *Fortid og Nutid 37*, 1990, 126-143.

Grundtvig, Johan: Bidrag til Rentekammerets Historie. 1660-1773 og 1773-1816. *Meddelelser fra Rentekammerarchivet 1873-1876*, 1-144, og *1877*, 1-129. [Forordninger, instruktioner, reskripter og resolutioner vedkommende Rentekammerets og de af dette udskilte kollegiers forretningsområde; desuden de bestyrelsesgrene som tidvis har været inddraget under disse. Registraturer hertil findes i *1878*, 49-106].

Hansen, Poul: Kongevildt og Adelvildt. Strejflys over Jagtlove og Jagtvaabnernes Udvikling fra Aar 1500 til vore Dage. Kolding, 1928, 142 s.

Hansen, Povl: Bidrag til det danske landbrugs historie. Jordfællesskabet og landvæsenskommissionen af 1757. Kbh., 1889, 175 s.

Hjelholt, Holger: Rentekammerets kongelige resolutioner 1660-1719. *Fortid og Nutid 12*, 1938, 243-244.

Holck, Axel: Dansk Statistiks Historie 1800-1850 særlig med Hensyn til den officielle Statistiks Udvikling. Kbh., 1901, 321 s.

Holmgaard, Jens: Arkivkommissionen af 1790. Et bidrag til rentekammerarkivets og proveniensprincipets historie. *Afhandlinger om arkiver. Ved Rigsarkivets 75-års jubilæum 1964*, Kbh., 1964, 139-155.

Indrebø, Gustav: Den Norske Kvæsthuskassa (Krigshospitalskassa) 1679-1814. Med eit tillegg um den Norske officersenkjekassa 1721-1770. *Meddelelser fra det norske Riksarkiv 3*, 1933, 317-394.

Instruction for Kammer-Collegiet af 1680. *Meddelelser fra Rentekammerarchivet 1871*, 151-168.

Jensen, Birgit Bjerre: Rentekammerets originale embedsansøgninger 1660-1848. En ødelagt gruppe arkivalier. *Arkiv 8*, 1981, 167-179.

Johannessen, Knut: Matrikler og matrikelforarbejder i enevoldstiden. *Norsk Arkivforum 1*, 1980, 9-31.

Knudsen, Gunnar: De danske Matrikler og deres Benyttelse ved historiske Undersøgelser. *Fortid og Nutid 2*, 1918, 1-42.

Knudsen, Gunnar: De ældre danske Matrikler. *Tidsskrift for Opmaalings- og Matrikulsvæsen 12*, 1931, 495-510 og 569-593. [Omarbejdet udgave af sammes artikel fra 1918].

Kong Friderich IV's Rentekammer-Instrux. *Suhms Nye Samlinger 4:3-4*, 1795, 1-4. [Instruks af 20.05.1716].

Larsen, Lars: Mandtallet i Norge 1664-1666 benyttet til fremstilling av aldersforholdene. *Chra.*, 1875, 50 s. *Tillægshæfte til Videnskabselskabet's forhandlinger for 1874*.

Marquard, Emil: Folketællingerne og deres Benyttelse. *Fortid og Nutid 3*, 1921, 137-148.

Momsen, Ingwer Ernst: Die allgemeinen Volkszählungen in Schleswig-Holstein in dänischer Zeit (1769-1860). Geschichte ihrer Organisation und ihrer Dokumente. Neumünster, 1974, 218 s. = *Quellen und Forschungen zur Geschichte Schleswig-Holsteins 66*.

Nepper, Claus: En analyse af pantsætningerne af krongods blandt statens kreditorer 1650-1660, baseret bl.a. på en edb-behandling af Pantebog 2 og Pantebog 3 med tilhørende koncepter. Upubliceret specialafhandling, Københavns Universitet, 1977.

Nielsen, Marius Kristian: Den danske regerings landbopolitik fra nedsettelsen af landvæsenskommissionen 27. oktober 1767 til J. F. Struensees fald 17. januar 1772. Upubliceret specialafhandling, Aarhus Universitet, 1952.

Nordlund, H. O.: Matriklen og matrikelkortene som hjælpemidler ved lokalhistoriske undersøgelser. Kbh., 1978, 38 s.

Norges første folketelling 1769. = *Norges offisielle statistikk B. 106*. Oslo, 1980. [Med indledning om folketællingen].

Pedersen, Finn Stendal: Fynsk landbrugs vilkår 1682. Statistiske studier i produktionsmuligheder og ejendomsstruktur på grundlag af forarbejderne til Christian V's matrikel. Odense, 1985, 416 s. = *Odense University Studies in History and Social Sciences 92*.

Pedersen, Henrik: De danske Landbrug. Fremstillet paa Grundlag af Forarbejderne til Christian V.s Matrikel 1688. Kbh., 1928, 482 s. [Optrykt 1975 med kildekritisk vejledning ved Fridlev Skrubbeltrang].

Prange, Wolfgang: Geschäftsgang und Registratur der Rentekammer zu Kopenhagen 1720-1799, beschrieben als Anleitung zur Benutzung ihres Schleswig-Holstein betreffenden Archivs. *Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte 93*, 1968, 181-203. [Oversigt over administrationshistorien og arkivalierne i Rigsarkivet og på Gottorp].

Reskript af Christian V. Udg. ved N. C. Øst. *Archiv for Psychologie, Historie, Literatur og Kunst 2*, 1824, 145-152.

Samfundet og statistikken. Et historisk rids 1769-1950. Udg. af Det statistiske Departement. Kbh., 1949, 42 s. = *Statistiske Meddelelser 4, 139, 1*.

Skrubbeltrang, Fridlev: Hoveriindberetninger som Kilder til dansk Landbohistorie. *Fortid og Nutid 14*, 1941, 1-28. [Vedrører perioden 1769-1801].

Stoa, Nils Johan: Trekk fra norsk jaktlovgivning på 1700-tallet. Forordningene 2.3.1730 og 8.5.1733. *Heimen 18*, 1979-1981, 212-224.

Strømø, Poul Erik: Rentekammeret og dets kommissioners stillingtagen til det bornholmske udmarksproblem i perioden 1709-1767. *Bornholmske Samlinger 2.rk. 8*, 1975, 85-170.

Stubkjær, Erik: Udviklingslinier i matrikelsvæsenets historie med særligt henblik på samarbejdet med andre offentlige ejendomsregistre. Kbh., 1969, 159 s.

Sørensen, J.: L'organisation du cadastre en Danemark et son développement depuis le moyen âge jusqu'en 1910. Kbh., 1910, 28 s.

Sørensen, J.: Oversigt over det danske Matrikuls- og Udstykningsvæsens Udvikling. *Beretning om 1. nordiske Landmaalmøde August 1920 i København*. Kbh., 1920, 69-87. [Foredrag].

Thestrup, Poul: Folketællingers kvalitet. Et absolut eller relativt begreb? *Fortid og Nutid* 37, 1990, 111-125.

Weismann, C.: Vildtets og Jagtens Historie i Danmark. Kbh., 1931, 564 s.

Ørberg, Paul G.: De ældste folketællinger i Aalborg og Nibe. Et bidrag til dansk folketællingshistorie. *Fra Himmerland og Kjær Herred* 37, 1976, 87- 106.

4,112 Institutioner i tilknytning til Rentekammeret

Bjørn, Claus: De danske cahiers. Studier i bondereaktionerne på forordningen af 15. april 1768. *Bol og By 2.rk. 5.bd.*, 1983, 145-170. [Supplikker fra Generallandvæsenkollegiet 1768-1769].

Broch, Just: Veier og veivesen i Norge. Fra de eldste tider til veiloven av 1851. Oslo, 1937, 56 s.

Christensen, Peter V.: Den lille Landbokommission og indførelsen af arvefæste på krongodset i Nordsjælland. *Fra Frederiksborg Amt 1975*, 1976, 27-71.

Den danske Veterinærskole 1773-1923. *Maanedsskrift for Dyrlæger* 35, 1923, 209-264.

Hansen, J. J.: Den store Landbokommission af 25de August 1786. *Vort Landbrug* 55, 1936, 495-498 og 510-512. [Også i *Jydsk Landbrug* 18, 1936, 738-741 og 836-838].

Hjelholt, Holger: Et forspil til den store landbokommissions nedsættelse. *[Dansk] Historisk Tidsskrift 10.rk. 6*, 1942-1944, 163-184.

Holm, Edvard: Kampen om Landboreformerne i Danmark i Slutningen af 18. Aarhundrede (1773-1791). Kbh., 1888, 255 s. [Med særlig henblik på Den store Landbokommission 1784-1788. Optrykt 1974].

Holmgaard, Jens: De nordsjællandske landboreformer og statsfinanserne. En skitse. *Erhvervshistorisk Årbog* 6, 1954, 59-78. [Om Den lille Landbokommission af 1784. Optrykt i sammes Alt på sin rette plads. Afhandlinger om konjunkturer, statsfinanser og reformer i Danmark i 1700-tallet. Viborg, 1990, 13-34].

Horne, Halvor: Træk av veterinærvesenets historie i Norge. Oslo, 1925, 328 s.

Klem Knud: Af det ældre danske Vejevæsens Historie. Generalvejkommissionens Virksomhed. *Fortid og Nutid* 16, 1945, 183-199. =*Festskrift til Knud Fabricius*.

Linderberg, Fernando: Den store Landbokommission. *Højskolebladet* 13, 1888, 857-860 og 899-904 og 943-947 og 968-974 og 1007-1012].

Martensen-Larsen, Florian: Brød til Norge. Krigen mod England 1807-1814 og Norges forsyning med brødkorn fra Nordjylland. Herning, 1987, 279 s. [Om Den norske Provideringskommission 1809-1825].

Møller, Lars Krogh: Den store Landbokommissions forhandlinger fra kommissionens nedsættelse og frem til stavnsbåndsløsningens vedtagelse. Forudsætninger, forløb og fortolkninger. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1977.

Nielsen, Merete Ulsig: Fællesskabet på Sjælland og godsejernes indstilling til dets ophævelse, belyst ud fra indberetninger 1757-1758, samt Landvæsenskommissionen af 1757 og dens bestræbelser for fællesskabets ophævelse. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1967. [Om Kommissionens til landvæsenets Forbedring 1757-1767].

Nielsen, Yngvar: Det norske Vejevæsens Udvikling før 1814. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 4, 1877, 218-266.

Nissen, Poul: Bønderne og vejbyggeriet i reformperioden. Anlægge-

serne af de nye landeveje i Roskilde Amt i årene op til 1793, med særligt henblik på vejhoveriet og den lokale organisation og administration. Upubliceret specieleafhandling, Københavns Universitet, 1978.

Norvin, William: Aktstykker til Oplysning om Det ridderlige Akademi i København 1690-1710. *Danske Magazin 6.rk. 5*, 1930, 1-189.

Norvin, William: Det ridderlige Akademi i København. *Historiske Meddelelser om København 2.rk. 5*, 1932, 105-235.

Paus, Hans Wangensten: Norges generalvegmeistere. Generalvegmeisterperioden 1665-1824. Oslo, 1966, 126 s.

Rockstroh, K. C.: Den store Landbokommission og de militære Kollegier 1786-88. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 9.rk. 6*, 1929, 96-111.

Roepstorff, Thorkild: Frederik IV's generalbygmestre. Kbh., 1975, 48 s.

Rogan, Bjarne: Det gamle skysstellet. Reiseliv i Noreg frå mellomalderen til førre hundreåret. Oslo, 1986, 238 s. =*Norsk kulturarv 21*.

Schnettler, Christian Widukind: Den store Landbokommissions stillingtagen til problemet kontraktfrihed i samspil med hoverifastsættelserne ved frivillig forening og ved hoverikommission. Fæstebønderne som forhandlingspartnere ved bestemmelse af hoveriets omfang på Sjælland. Upubliceret specieleafhandling, Københavns Universitet, 1971.

Søndberg, Ole: Kampen om reformidéerne i Landbokommissionen i 1790'erne med særligt henblik på hoverilovgivningen. Upubliceret specieleafhandling, Københavns Universitet, 1966.

Topsøe-Jensen, Torben: Træk af Vejlovgivningens Historie i Danmark i Tiden før Vejforordningen af 1793. *Dansk Vej Tidsskrift 20*, 1943, 230-240.

Worsøe, Hans H.: De lokale landvæsenskommissioner og deres arkivalier. *Arkiv 2*, 1969, 180-191.

4,113 Generaltoldkammeret

Blytmann, Einar & Robert Fjeldborg: Det kgl. danske Fyrvæsen 1560-1927. Kbh., 1927, 168 s.

Det danske Fyrvæsen 1560 – 8. juni – 1960. Udg. af Fyr- og Vagervæsenet. Kbh., 1960, 167 s.

Havnevæsenets historie. Utarb. ved havnedirektørens kontor under red. av M. Leegaard. Kra., 1914, 619 s.

Hjorth, H. m.fl.: Det danske Lodsvæsens Historie. Kbh., 1931, 80 s.

Hjorth, Karen: Toldarkiver. *Zise* 8, 1985, 62-68. [Afleveringskampagne i 1984 vedrørende centrale og lokale myndigheders arkivalier].

Johnsen, Oscar Albert: Omkring forordningen av 16. september 1735. [Om havnevæsenet i Norge]. *Heimen* 4, 1934-1937, 168-182.

Jørgensen, F.: Af det dansk-norske Toldvæsens Historie i det 18. Aarhundrede. Rønne, 1905, 183 s.

Jørgensen, K. O. B.: Det Kongelige Danske Fyrvæsen fylder 400 år. *Danmarks Tekniske Museums Årbog 1960*, 26-45.

Krohn-Holm, Jan W.: Losvesenet i Norge 250 år. Trekk fra stiftelsestiden 1719-25. [Oslo, 1970], 63 s.

Melbye, Osvald: Norsk toll gjennom tusen år. Glimt fra etatens historie og Tollmuseets samlinger. Oslo, 1967, 71 s.

Møller, Anders Monrad: Kongerigske toldregnskaber fra det 18. århundrede. *Fortid og Nutid* 26, 1976, 86-103. [Vedrørende kassationer. Med registratur].

Rasch, Aage: Den kgl. Kanalkommissions arkiv 1774ff. *Arkiv* 3, 1969, 118-126.

Rode, Carl Fridthjof: Norges fyrvesen. Fyr-, merke- og ringevesenet gjennom 250 år. Oslo, 1941, 324 s.

Smith, Gabriel: Utsigt over det norske havnevæsens historie til 1914. Kra., 1923, 157 s.

Sponneck, W. C. E.: Om Toldvæsen i Almindelighed og det danske Toldvæsen i Særdeleshed. 1-2. Kbh., 1840, 206+398 s. [Specielt om Generaltoldkammeret side 387-398].

Storm, O. W. E.: Det norske lodsvæsen. *Den norske sjøfarts historie 3:2*, Oslo, 1929, 232-252.

Weibel, F.: Om Organisationen af den øverste Toldbestyrelse fra 1660 til Nutiden. *Tidsskrift for Toldvæsen 15*, 1897, 69-74.

Worsøe, Hans H.: Overtoldinspektorerne. Nogle træk af baggrunden for deres oprettelse. *Zise 5*, 1982, 23-28.

4,114 Øresunds Toldkammer

Dalgård, Sune: Reformationen på Øresunds toldbod. *Festskrift til Astrid Friis*, Kbh., 1963, 65-84. [Især om forretningsgangen ved toldopkrævingen i 1630'erne og 1640'erne].

Degn, Ole: Lygtepenge. En Øresundstoldafgift fra årene 1635-1643. *Zise 9*, 1986, 19-23.

Friis, Astrid: Rosenobeltolden eller skibstolden i Sundet i tiden omkring 1550. *Festskrift til Erik Arup*. Kbh., 1946, 166-186.

Hammerich, C.: Sundtolden og dens Betydning for Nordens Historie. *Tidsskrift for Søvæsen 88*, 1917, 65-89.

Holm, C. F.: Bidrag til Sundtoldens Historie, navnlig dens indre Udvikling, eller 36 Aar under Øresunds Toldkammer. Kbh., 1855, 187 s. [Oprykt 1975].

Jessen, Finn: Anvendelsen af øresundstolden i tiden 1613-1642. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1971.

Johansen, Hans Christian: En nybearbejdelse af Øresundtoldregnskaberne. 1066. *Tidsskrift for historisk forskning* 1:7, 1972, 3-8.

Johansen, Hans Christian: Shipping and Trade between the Baltic Area and Western Europe, 1784-1795. Odense, 1983, 139 s. =*Odense University Studies in History and Social Sciences* 82. [Kildekritisk præsentation af Øresundtoldregnskaberne 1784-1795, som er lagt på EDB].

Kanstrup, Jan: Svigagtig angivelse. Øresundstolden i 1700-tallet. *Zise* 2:3, 1979, 16-59.

Kanstrup, Jan: Reformer ved Øresundstolden omkring 1740. *Zise* 3:1, 1980, 25-59. [Fortsættelse af sammes artikel fra 1979].

Koch, Erik: Peder Oxe. Et Afsnit af Sundtoldens Historie. *Ad Fortids Veje* 3, 1944, 193-200.

Rubin, Marcus: Sundtoldens Afløsning. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 7.rh. 6, 1905-1906, 172-311.

Schmidt, Svend Erik: Studiet af øresundtoldregnskaberne. Et forsøg på analyse og strukturering af forskningen med særligt henblik på regnskaberne anvendelse i forbindelse med en eventuel krise i den baltiske handel i 17. århundrede. Upubliceret specialearbejde, Københavns Universitet, 1976.

4,115 Kommercekollegiet

Andersen, Herm.: Algierske Søpas. *Maanedsskrift for Toldvæsen* 19, 1925, 299-304 og 356-358 og 379-381.

Bro-Jørgensen, J. O.: General landøkonomi- og kommercekollegiet 1735-1768. Kbh., 1969, 15 s. =*Primula* 2.

Bro-Jørgensen, J. O.: Kommercesagerne bestyrelse 1771-1773. Kbh., 1969, 6 s. =*Primula* 3.

Bro-Jørgensen, J. O.: Kommercekollegiet 1773-1797. Kbh., 1970, 5 s. =*Primula* 16.

Christensen, Benny: Dansk skibsbygning omkring 1780. Nogle virkninger af skibsbyggerforordningen af 18. marts 1776. *Handels- og Søfartsmuseets Årbog* 33, 1974, 48-74.

Christensen, Nina: Otto Thott og Allerunderdanigste Uforgribelige Tanker om Commerciens Tilstand og Opkomst 1735. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1972.

Christoffersen, Helge: Kommissionerne af 1785 og 1787 og den islandske handel. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1973. [Opstillet på Erhvervsarkivet].

Elgvin, Johannes: Danmark-Norges assurancepolitik fra 1807 til sommeren 1810. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 47, 1968, 104-132.

Glamann, Kirsten: Det ældste danske Kommercekollegium. *Festskrift til Astrid Friis på halvfjerdsårsdagen den 1. august 1963*. Kbh., 1963, 123-142. [Kommercekollegiet fra 1678 til cirka 1685. Væsentligst et københavnsk organ. Arkivalierne er i Københavns Stadsarkiv].

Glamann, Kristof: Otto Thott's uforgribelige tanker om kommerciens tilstand. Et nationaløkonomisk tidsskrift fra 1735. Kbh., 1966, 138 s.

Gøbel, Erik: De algierske søpasprotokoller. En kilde til langfarten 1747-1840. *Arkiv* 9, 1983, 65-108.

Johnsen, Oscar Albert: Norges brannkasse 1767-1942. (Minneskrift). I: Den almindelige brannforsikring for bygninger 1767-1846. Oslo, [1942], 487 s.

Lorange, Karsten: Forsikringsvesenets historie i Norge inntil 1814. Oslo, 1935, 363 s.

Møller, Anders Monrad: Frederik den Fjerdes Kommercekollegium og Kongelige Danske Rigers Inderlig Styrke og Magt. Kbh., 1983, 242 s. = *Københavns Universitet. Institut for økonomisk Historie. Publikation 18*. [Kommercekollegiet fra 1704 til 1712. Arkivalierne er i Københavns Stadsarkiv].

Nielsen, Torben: Prams rejser i Norge 1804-1806. *Fund og Forskning* 10,

1963, 61-98. [Christian Henriksen Pram, norsk forfatter og socialøkonom, 1756-1821].

Rawert, O. J.: Kongeriget Danmarks industrielle Forhold fra de ældste Tider indtil Begyndelsen af 1848. Kbh., 1850, 817 s. [Opretrykt 1992 med indledning af Niels Peter Stilling].

Sode-Madsen, Hans: Amtsmandsindberetningerne 1735, landbrugs-krisen og folkemanglen. *Arkiv 4*, 1972, 87-110.

Thueslev, Ingelise: Generalmagasinet 1737-1782. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1969.

Westrup, Morten: Kommercekollegiet 1797. *Arkiv 3*, 1970, 186-202.

Ødegaard, John: Brandvernet i Norge. Bidrag til dets historie. Oslo, 1935, 409 s. [Udg. af Norges Brandkasse].

4,116 Finansarkiver

Amdam, Rolv Petter & Tore Jørgen Hanisch & Ingvild Elisabeth Pharo: Vel blåst! Christiania Glasmagasin og norsk glassindustri 1739-1989. Oslo, 1989, 244 s.

Bro-Jørgensen, J. O.: Forsikringsvæsenets historie i Danmark indtil det 19. aarhundrede. Kbh., 1935, 422 s. [Især kapitel 4 vedrørende livrente-, pensions- og forsørgelsesanstalter].

Christiansen, G. E.: De gamle privilegerede norske glassverker og Christiania Glasmagasin. Et bidrag til norsk industris historie. 1-3. Oslo, 1939, 607+398+461 s.

Et Bidrag til Lotteriernes Historie i Danmark. *Fra alle Lande 6*, 1867, 101-111. [Under forfatterpseudonymet B-n].

Hansen, Søren Meyer: Kurantbankens forhold til det københavnske erhverv 1736-1756. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1986.

Jürgensen, Chr.: Den almindelige Enkekasse i Kjøbenhavn 1775-1845. Kbh., 1860, 64 s.

Jørgensen, Harald: Finansforvaltningens Omdannelse i 1816. Bidrag til Centraladministrationens Historie under Frederik VI. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 10.rk. 1, 1930-1931, 191-209.

Koch, L.: En finansiell krisis i årene 1763-64. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 6.rk. 1, 1887-1888, 497-535. [Blandt andet vedrørende Overskattedirektionen 1762-1782].

Mohr, Jens Christian Ludvig: Kreditkassen 1786-1794. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1987.

Nielsen, Axel: Specier, Kroner, Kurant. En Studie over den faldende Rigsdalerværdi i Danmark i Tiden 1671-1726. Kbh., 1907, 168 s. [Optrykt 1973].

Nielsen, Axel: De autoriserede Pengesedler i det nordenfjeldske Norge 1695-1696. Bergen, 1927, 51 s. =*Bergens historiske Forenings Skrifter* 33.

Rasmussen, Erik: Kurantbankens oprettelse. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 11.rk. 3, 1950-1952, 137-175.

Rasmussen, Erik: Kurantbankens forhold til staten 1737-73. Kbh., 1955, 293 s.

Westrup, Morten: Finansarkiverne 1679-1816. *Arkiv* 12, 1989, 270-292.

Westrup, Morten: Finansarkiverne 1679-1848. *Arkiv* 13, 1990, 148-163. [Især vedrørende perioden efter 1816].

Wilcke, Julius: Christian IV's Møntpolitik 1588-1625. Kbh., 1919, 240 s.

Wilcke, Julius: Møntvæsenet under Christian IV og Frederik III i Tidsrummet 1625-1670. Kbh., 1924, 318 s.

Wilcke, Julius: Kurantmønten 1726-1788. Kbh., 1927, 406 s.

Wilcke, Julius: Specie-, Kurant- og Rigsbankdaler. Møntvæsenets Sammenbrud og Genrejsning 1788-1845. Kbh., 1929, 506 s.

Wilcke, Julius: Daler, Mark og Kroner 1481-1914. Et Tillæg og en Oversigt. Kbh., 1931, 208 s.

Wilcke, Julius: Dansk Møntvæsen, Møntmark og Møntværdi 1588-1788. En Oversigt. *Numismatiska Meddelanden* 26, 1932, 35-64.

Wilcke, Julius: Renæssancens Mønt- og Pengeforhold 1481-1588. Kbh., 1950, 586 s.

4,117 Handelskompagnier og guvernementer i tropekolonierne

Abrahams, Nic.: Nogle Bidrag til den dansk-vestindiske Handels Historie i de første Aar (1671-c.1680). [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 7. rk. 4, 1903, 283-316. [Navnlig om Vestindisk-guineisk Kompagni].

Broch, Lisbeth Elisabeth: Sjøfart og kolonier på 1700-tallet. 2. opl. Oslo, 1947, 52 s.

Deuntzer, J.: Af det asiatiske Kompagnis Historie. Kbh., 1908, 117 s. [Vedrørende perioden efter 1792. Oprindeligt publiceret i *National-økonomisk Tidsskrift* 3.rk. 16, 1908, 368-432 og 453-510].

Feldbæk, Ole: India Trade under the Danish Flag, 1772-1808. European Enterprise and Anglo-Indian Remittance and Trade. Kbh., 1969, 359 s. =*Scandinavian Institute of Asian Studies Monograph Series* 2. [Om Asiatisk Kompagni. Optrykt 1974].

Glamann, Kristof: Studie i Asiatisk Kompagnis økonomiske historie 1732-1772. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 11.rk. 2, 1947-1949, 351-404. [Engelsksproget udgave i *Scandinavian Economic History Review* 8, 1960, 109-149].

Glamann, Kristof: Valg og vurdering ved benyttelse af kompagniarkeiver. Et metodisk bidrag. *Festskrift til Astrid Friis på halvfjerdsårsdagen den 1. august 1963*. Kbh., 1963, 143-152.

Gøbel, Erik: Danske oversøiske handelskompagnier i 17. og 18. århundrede. En forskningsoversigt. *Fortid og Nutid* 28, 1980, 535-569.

Gøbel, Erik: The Danish West India Company Records in the Danish National Archives. St. Croix, 1989, 11 s. = *Society of Virgin Islands Historians. Occasional Papers Series 1.*

Hansen, Tage Brovst: En undersøgelse af Det bargumske Handels-societet med henblik på en detailanalyse af strukturen, omfanget og rentabiliteten af dets slavehandel. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1981. [Om Det guineiske Kompagni 1765-1778].

Lefevre, Jens Ole: Det danske ostindiske kompagnis fallit i 1729 og interimskompagnierne frem til 1732. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1966.

Nørregård, Georg: Guldkysten. De danske etableringer i Guinea. Kbh., 1968, 414 s. = *Vore gamle tropekolonier* 8. [Blandt andet om Guineisk Kompagni 1765-1778. Første udgave udkom 1953].

Pedersen, Torsten: Det kongelige oktrojerede ostindiske kompagni 1720-1732 med særligt henblik på kommissionen af 4. oktober 1726. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1977.

Rasch, Aage & P. P. Sveistrup: Asiatisk Kompagni i den florissante Periode 1772-1792. Kbh., 1948, 351 s.

Rasch, Aage: Asiatisk Kompagnis arkiv. *Afhandlinger tilegnede arkivmanden og historikeren rigsarkivar, dr.phil. Axel Linvald af nordiske fagfæller på halvfjerdsårsdagen 28. januar 1956.* Red. af Johan Hvidtfeldt & Harald Jørgensen. Kbh., 1956, 301-308.

Sveistrup, P. P.: Det Kongelige Danske octroyerede Vestindiske Handels-selskab 1778-1785. En driftsøkonomisk undersøgelse. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 10.rk. 6, 1943, 385-427.

Westergaard, Waldemar: The Danish West Indies under Company Rule (1671-1754) with a Supplementary Chapter, 1755-1917. New York, 1917, 359 s. [Om Vestindisk-guineisk Kompagni].

Willerslev, Richard: Danmarks første aktieselskab. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 10.rk. 6, 1942-1944, 608-636. [Om Ostindisk Kompagni 1616ff].

4,118 Det Kgl. Oktrojerede Islandske Kompagni

Adils, Jon J.: Den danske Monopolhandel paa Island 1602-1787. Kbh., 1926-1927, 728 s. [Oprindelig udgivet som Einokunarverzlum dana á Islandi 1602-1787, Reykjavik, 1919. Islandsk udgave optrykt 1971. Bilag og tabeller er udeladt i den danske udgave. Den veldokumenterede og stærkt danskfjendtlige fremstilling blev imødegået af Astrid Friis: Stokfisk og Rundetaarn (i dagbladet Politiken 12.06.1961)].

Christensen, Søren Rudolf: Det kgl. oktrojerede islandske Handelskompagni 1743-1758. Opbygning og virksomhed i København. *Erhvervshistorisk Årbog* 28 1978, 1979, 49-94.

Dejn, Anton: Oversigt over Fiskeriet og Monopolhandelen paa Færøerne 1709-1856. Thorshavn, 1929, 164 s.

Gunnarsson, Gisli: Monopoly Trade and Economic Stagnation. Studies in the Foreign Trade of Iceland, 1602-1787. Lund, 1983, 190 s. [Islandsksproget udgave 1987].

Margeirsson, Jón Kristvin: Et bidrag til Det islandske Kompagnis historie 1743-1758. *Historiske Meddelelser om København* 1978, 158-170.

Thórólfson, Björn: De københavnske hørkræmmere og Islandsk kompagni 1733-42. *Historiske Meddelelser om København* 3.rk. 3, 1939, 173-200.

4,119 Det Kgl. Oktrojerede Almindelige Handelskompagni

Sveistrup, P. P.: Det almindelige Handelskompagni 1747-1774 med særligt Henblik paa dets Virksomhed i Grønland. Kbh., 1943, 110s. =*Meddelelser om Grønland* 131:9.

4,120 Den Kgl. Handel på Island, Finmarken, Grønland osv.

Bobé, Louis: Den grønlandske Handels og Kolonisations Historie indtil 1870. Kbh., 1936, 152 s. =*Meddelelser om Grønland* 55:2.

Daugaard-Jensen, J.: Grønlands Administration. *Nordisk administrativt Tidsskrift* 3, 1922, 1-26.

Den kongelige enehandel på Færøerne 1709-1855. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1980, 11 s. [Udstillingskatalog. Vist nok forfattet af Peter Korsgaard].

Den kongelige grønlandske Handel 1774-1974. Red. af Hans C. Christiansen. =*KGH-orientering* 53, 1974, 191 s.

Garde, Christian B.: Et Par Ord om den kongelige færøeske Handels Bestyrelse og Tillæg til samme. Kbh., 1841, 88 s.

Hornby, Ove: Finnmarken i 1700-tallet. Nogle synspunkter på forholdet mellem helstat og provins. *Hålløygminne* 55, 1974, 1-10.

Joensen, Hans Andreas: Enehandelen på Færøerne 1777-1807. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1981.

Jonsson, Jon: Den danske regering og den islandske monopolhandel, nærmest i det 18. århundrede. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 6.rk. 6, 1895-1897, 535-610.

Kanstrup, Jan & Steen Ousager: Kolonihistoriens kilder. *Grønland* 36:2/3, 1988, 51-64.

Korsgaard, Peter: Fyriskipanin fra 3.5.1723 um handil i Føryum og kærurnar um hana. *Frodskaþarrit* 27, 1979, 113-129. [Om forordning af 03.05.1723 om handel på Færøerne og klagerne over den].

Korsgaard, Peter: Den kongelige enehandel på Færøerne 1709-1776. *Erhvervshistorisk Årbog* 31 1981, 1982, 7-51.

Nilsen, Halkild: Bergenserne handel på Finnmark i eldre tid. Et bidrag til Bergens og Finnmarks handelshistorie. Oslo, 1966, 254 s.

Nolsøe, J.: Beretning om Den kongelige færøske Handels Organisation og dens Bestyrelse... Kbh., 1841, 59 s.

Thordarson, Matthias: Dansk-islandsk samhandel 1787-1942. Et Mindekrift. Kbh., 1942, 120 s.

Tronstad, Roger: Finnmarkshandelen i 1680-åra. Oslo, 1981, 244 bl. Upubliceret hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1981.

Ytreberg, N. A.: Handelssteder i Finnmark. Historie, handelsliv, reise og fest. Trondheim, 1942, 306 s. [Tiden før 1814 behandles hovedsagelig frem til s. 145].

Ytreberg, N. A.: Nordlandske handelssteder. Virke-Hverdag-Reiseliv-Fest. Trondheim, 1942, 320 s. [Tiden før 1814 dækkes hovedsagelig frem til s. 157].

4,121 Diverse erhvervsvirksomheder

Andersen, Anders Nygaard: Det kongeligt octroyerede danske, norske, slesvigske og holstenske Handels- og Kanalkompagni 1782-1800. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1968.

Den kongelige Porcelainsfabrik 1775-1975. Kbh., 1975, 134 s.

Falster, Peder: Nogle Fortællinger betræffende det Frederiksværkske Etablissement, opsatte Aar 1793. Kbh., 1858, 191 s.

Feldbæk, Ole: Caracas-spekulationen 1782-1783. Dansk neutralitetsudnyttelse under den amerikanske frihedskrig. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 12.rk. 6, 1972-1973, 159-175. [Om Handels- og Kanalkompagniet].

Holmgaard, Jens: En dansk handelsekspedition til Nordamerika 1783. Et bidrag til Handels- og Kanalkompagniets historie. *Erhvervshistorisk Årbog* 9, 1957, 29-56. [Genoptrykt i samme: Alt på sin rette plads. Afhandlinger om konjunkturer, statsfinanser og reformer i Danmark i 1700-tallet. Viborg, 1990, 35-64].

Madsen, Karl: Den kongelige Porcellænsfabrik i forrige Aarhundrede. *Tidsskrift for Kunstindustri* 9, 1893, 37-115. [Cirka 1775-1800].

4,122 Generalpostamtet og Generalpostdirektionen

Berrum, Hans: Norges Posthistorie. 1: 1647-1719. Kra., 1902, 221 s. 2: 1720-1814. Kra., 1906, 543 s.

Birkeland, M.: Det norske Postvæsen i dets Oprindelse og første Begyndelse. *Smaa skrifter tilegnede A. F. Krieger den 4. Oktober 1887 af nordiske Forfattere*. Kbh., 1887, 185-229.

Det kongelige danske Postvæsen gennem 300 Aar 1624-1924. Red. af Jørgen Bergsøe. Kbh., 1924, 524 s.

Hjorth-Nielsen, H.: Af det danske Postvæsens Historie. *Det danske Post- og Telegrafvæsen 1*, red. af H. Hjorth-Nielsen. Kbh., 1932, 7-111.

Hjorth-Nielsen, H.: Den svenske Post gennem Danmark og den dansk-norske Post gennem Sverige i Tiden før 1735. Kbh., 1936, 184 s.

Madsen, Otto: Til 1711. Et nyttigt og gavnligt postværk. Kbh., 1991, 436 s. = *P&T's historie 1*, red. af K. F. Knudsen m.fl.

Mikkelsen, E. H. C.: Hovedarkivet gennem Tiderne. *Aar bog for det danske Post- og Telegrafvæsen 41*, 1932, 405-419. [Om Post- og Telegrafvæsenets hovedarkiv].

Møller, Anders Monrad: 1711-1850. Poststrytter, dagvogn og fodpost. Kbh., 1992, 407 s. = *P&T's historie 2*, red. af K. F. Knudsen m.fl.

Olafsen, Tryggve Kloumann: Postfarten mellem Norge og Danmark over sjøen i årene 1807 til 1814. Horten, 1959, 98 bl. [Stencileret].

Olsen, Fr.: Det danske Postvæsen, dets Historie og Personer indtil dets Overtagelse af Staten 1711. Kbh., 1889, 233 s.

Olsen, Fr.: Postvæsenet i Danmark som Statsinstitution indtil Christian VII's Død (1711-1808). Kbh., 1903, 416 s.

Olsen, Fr.: Postvæsenet i Danmark under Kongerne Frederik VI og Christian VIII (1808-1848). Kbh., 1908, 600 s.

Olsen, Fr.: Poststyrelsen, Postkontorerne og Postmestrene i Danmark 1624-1924. Kbh., 1925, 124 s.

Post-Styrelsen i 300 Aar. *Aarvog for det danske Postvæsen 34*, 1924, 350-356. [Om postdirektørerne].

Rafn, K.: Grundtræk af Revisionsdepartementernes Historie med mere, udarbejdet i 1902. *Betænkning afgiven af Kommissionen til Omordning af Poststyrelsen med mere*. Kbh., 1916, 65-96 og 97-107.

Schou, August: Postens historie i Norge. Oslo, 1947, 500 s. [Udgivet af det norske postvæsen i anledning af dets 300-årsjubilæum 1947].

Steen, Sverre: Kristiania postvesen 1647-1921. Kra., 1923, 370 s.

4,123 Udskrivningsvæsenet

Bjerg, Hans Christian: Til fædrelandets forsvar. Værnepligten gennem tiderne. Kbh., 1991, 107 s.

Christiansen, Bj.: Trekk fra utviklingen av utskrivningen og utskrivningsvesenet. Oslo, 1968, 82 bl. Stensil. [Udgivet af Generalkrigskommissariatet].

Hjelholt, Holger: Lægdsrullerne og deres betydning for slægtshistorisk forskning. *Fortid og Nutid 11*, 1935, 1-24.

Jespersen, Knud J. V.: 3. udskrivningskreds' arkiv 1788-1956. Odense, 1970, 64 s. [Duplikeret. Med generel indledning side 1-35].

Rasmussen, Knud: Lægdsruller ca.1830-ca.1930 afleveret af 1. og 2. udskrivningskreds. Kbh., 1965, 96 s. [Duplikeret. Med generel indledning og litteraturoversigt].

Rasmussen, Poul: Oversigt over udskrivningsarkivalier 1700-1788 i Landsarkivet for Nørrejylland. Viborg, 1972, 92 s. [Duplikeret. Med generel indledning side 7-27 om forholdene før 1788].

Thomsen, Rudi: Den almindelige værnepligts gennembrud i Danmark. Kbh., 1949, 308 s.

4,124 Landetaten

Andersen, Willy: Ingeniørkorpset 1684-1934. *Tidsskrift for Ingeniørofficerer* 5, 1934, 73-209.

Angell, Henrik August: Norges krigshistorie (landkrigene). Kra., 1906, 83 s.

Askgaard, Finn: Dansk militærpolitik 1660-1675. *Kampen om Skåne*, red. af Finn Askgaard & Arne Stade. Kbh., 1983, 71-82.

Barstad, H. J.: Historisk oversigt over den norske hærs organisation og udvikling siden dens oprettelse i 1628 indtil nutiden. *Norsk militært tidsskrift* 64, 1901, 301-330.

Beyer, A. F.: Træk af Artilleriets Historie i det 18. Aarhundrede. *Dansk Artilleri-Tidsskrift* 11, 1924, 126-139.

Bidrag til den Store Nordiske Krigs Historie. 1-10. Udg. af Generalstaben. Kbh., 1899-1934.

Bjerg, Jens Chr.: Historisk Underretning om Landværnets, tilligemed nogle Efterretninger om Norges staaende Hær i Almindelighed. Chra., 1830, 344 s.

Carl, Ib: Hærens Arkiv set i forhold til slægts- og personalhistorie. *[Dansk] Personalhistorisk Tidsskrift* 100, 1979, 69-74.

Danmarks Hær. Red. af Hector Boeck & S. E. Johnstad-Møller & C. V. Hjalb. 1-2. Kbh., 1934-1935, 568+626 s.

Elleveårskrigens militære historie. Avslutningen av den Store nordiske

krig. Ved Generalstaben. Utarb. av Johannes Schiøtz. 1-3. Oslo, 1936-1955, 500+528+612 s.

En samtidig Karakteristik af Generalkrigsdirektoriets Medlemmer 1764. Meddelt ved Chr. Blangstrup. [*Dansk*] *Personalhistorisk Tidsskrift* 3.rk. 1, 1892, 193-199. [Af Grev Ulrik Adolph Holsteins memoirer].

Esmarch, Knut: Litt om militære straffer i Norge før i tiden. *Norsk militært tidsskrift* 100, 1937, 797-809; 101, 1938, 114-129, 176-188, 281-298.

Finne, Chr. Dorph: Beskrivelse over Landmilitairetatens Chefsgaarde med tilføjede Bemærkninger, samt over de Fæstnings-Officerer og Detachements-Chefer anviste Embedsboliger. Chra., 1842, 212 s.

Gulowsen, J. & P. Arnet: De søndenfjeldske hestehjælpskassers historie 1711-1911. Kra., 1911, 70 s.

Huitfeldt, H. & E. Huitfeldt: Generallieutenant Christian Gyldenløves Inspectionsreise i Norge 1695. *Norske Samlinger* 2, 1858-1860, 91-141.

Høyberg, H. M.: Historisk Bidrag om Remontekommissionen. *Militært Tidsskrift* 9, 1899, 273-278.

Instruction for General-Commissariatet af 1677. *Meddelelser fra Rente-kammerarchivet 1871*, 134-151.

Jahnsen, L. Klubien: Af Remontekommissionens Historie. *Militært Tidsskrift* 42, 1913, 75-78 og 99-102 og 121-123 og 145-149. [Oprettet 1796].

Jespersen, Knud J. V.: Claude Louis, Comte de Saint-Germain. Professionel soldat, dansk militær reformator og fransk krigsminister. Et essay om en fransk officers rolle i moderniseringen af 1700-tallets Danmark. *Scandia* 49, 1983, 87-102. [Især vedrørende hans indsats ved reformen af Landetaten i 1760'erne].

Johansen, Jens: Danmark-Norges Deltagelse i Den store nordiske Krig. Sønderjyllands Befrielse. Kbh., 1935, 328 s. [Sammendrag af Generalstabens tibindsværk Bidrag til den Store Nordiske Krigs Historie].

Johansen, Jens: Frederik VI's Hær 1784-1814. Kbh., 1948, 276 s. [Især om rekruttering og organisatotisk opbygning].

Jørgensen, A. E.: Hærens Krudtværk. 1758 – 4. Juli – 1933. *Dansk Artilleri-Tidsskrift* 20, 1933, 121-127.

Kierulf, Herm.: Calender over samtlige ved den Kgl. Danske og Norske Armee ansatte Officerer og øvrige Betiente ... 1-6. Kbh., 1809-1813.

Kiærland, Lars: Litt om hærens centraladministrasjon og arkiver inntil 1. oktober 1899. *Norsk militært tidsskrift* 98, 1935, 187-204, 246-252.

Kiærland, Lars: Utkommanderingen til Holsten 1758-1762[63]. Et blodig 200-årsminne – uten kamphandlinger. Oslo, 1961, 101 s. [Særrtr. av *Norsk militært tidsskrift* 120, 1961].

Kiærland, Lars: Oversiktsplan over den norske hærs organisasjon 18.1.1628-30.9.1940. Utgitt av Forsvarsdepartementet. Pl. 1-3. U.s. [1940'erne].

Kiærland, Lars: Det norske jemtlandskompaniet 1624-1645. *Kungl. Jämtlands fältjägerregementes historia*. Östersund, 1966, 159-167.

Kjøbenhavns Laboratorium – Fyrværkerkompagniet – Hærens Laboratorium. 1676 – 26/10 – 1926. *Dansk Artilleri-Tidsskrift* 13, 1926, 181-198.

Koch, H. E. E.: Infanteri-Reglementets Stambøger og Justitsprotokoller. *Fortid og Nutid* 7, 1928, 138-147. [Om materiale i Hærens Arkiv].

Kohl, Carl von: Papirtyven i Krigsarkivet. En Tyverisag i København 1754-1755. *Historiske Meddelelser om København* 3.rk. 5, 1942, 76-103.

Krokmoen, Jon: Litt om det militære rettsvesen i Norge i eldre tid. *Norsk Arkivforum* 1981, 69-80.

Kyhl, O.: Den landmilitære centraladministration 1660-1763. 1-2. Kbh., 1975-1976, 259+389 s.

Landkadetakademiet og Hærens Officersskole 1713-1988. Red. af Søren Haslund-Christensen. Frederiksberg, 1988, 245 s.

Lange, P. H. W.: Den danske Generalstabs Historie. Kbh., 1886-1889, 168 s.

Lind, Gunner: Den dansk-norske hær i det 18. århundrede. Optimering, modernisering og professionalisering. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 86, 1986, 26-73.

Lind, Gunner: Military and Absolutism. The Army Officers of Denmark-Norway as a Social Group and Political Factor, 1660-1848. [*Scandinavian Journal of History* 12, 1987, 221-243.

Lind, Gunner: Noblemen, Officers, and Democracy in Denmark. [*Language and the Construction of Class Identities*, red. af Bo Stråth. Göteborg, 1990, 157-180.

Lorentzen, Bernt: Vardevakt og strandvern langs Norges sydvest-kyst i det 17de århundre. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 29, 1930-1933, 277-324.

Mathisen, Trygve: Fra bondeoppbud til legdshær. Oslo, 1952, 164 s. [Bibliografi s. 161-164].

Militair-Sachen. [*Gasparis Urkunden 1786*, 295-366. [Aktstykker vedrørende Generalkrigsdirektoriet m.m. 1763-1764].

Munthe, C. O.: Optegnelser af Generalmajor Peder Todderud om Kriegen 1709-1719. Kra., 1897, 157 s. = *Skrifter utg. av Videnskapsselskapet i Christiania. II. Hist.-filos. klasse. 1897:6*.

Munthe, C. O.: Efterretninger om vort forsvar 1645-57. [*Norsk militært tidsskrift* 60, 1897, 75-96.

Munthe, C. O.: Oversigt over det norske hærvesens historie indtil det nationale forsvars gjenreisning. Kra., 1901, 57 s. [Også trykt i *Norsk militært tidsskrift* 64, 1901, 369-390 og 433-464 med titlen Oversigt over det norske hærvesens historie indtil den nationale hærs første oprettelse 1628].

Munthe, C. O.: Hannibalsfeiden 1644-1645. Den norske hærs blod-dåb. Kra., 1901, 262 s.

Munthe, C. O.: Officersliv og Artilleriforhold i Norge for 150 Aar siden. Smaatræk fra militærlivet paa 1700-tallet. Tillægshefte til *Norsk artilleritidsskrift* 1912, 109 s.

Munthe, C. O.: Den norske hær indtil 1814. Kra., 1914, 235 s.

Munthe, C. O.: Hærens fotfolksregimenter indtil 1662. *Norsk militært tidsskrift* 78, 1915, 451-479, 550-586, 622-661. [Særtryk Kra., 1915, 105 s.].

Munthe, C. O.: Ordinansen av 18. januar 1628. *Norsk militært tidsskrift* 91, 1928, 33-57.

Møhl Larsen, Henrik: Udviklingslinierne i det danske hærvæsens organisation i perioden 1785-1807 set i relation til den europæiske militære udvikling (taktiske doktriner og hærorganisation) omkring år 1800. *Militært Tidsskrift* 107, 1978, 186-206.

Nielsen, K. V.: Den nationale hær 1600-1620. *Militært Tidsskrift* 117, 1988, 91-104.

Nielsen, Ragnvald Roscher: Befalsskolen for Hærens Artilleri 1785-1935. Oslo, 1935, 183 s.

Norrie, Gordon: Fra de norske troppers ophold i København 1762-63. *Historiske Meddelelser om København*, 1959, 319-354. [Også som særtryk].

Officerskoler i Tidsrummet 1691-1918. Udg. i Anledning af Hærens Officersskoles 50 Aars Jubilæum den 1. Maj 1918. Kbh., 1918, 228 s.

Ovenstad, Olai: Den norske hær 1628-1900. Bl. 1-53. Oslo, 1920-1948. [53 plancher omfattende tiden 1628-1818].

Oversigt over hærens centralstyre. *Kortfattet historisk oversigt over Krigsministeriets organisation fra 1660 til 1950*. Kbh., u.å., 275-312. [Dækker perioden fra 1200. Tilsyneladende særtryk af officiel betænkning fra omkring 1950].

Paus, Hans Wangensteen: Militæres innsats i norsk veibygging. En historisk oversikt. Oslo, 1964, 39 s. [Bilag til *Norsk militært tidsskrift* 123, 1964:10].

Pedersen, Bent Vestergård: Det danske riges kassevæsen i sidste halvdel af 1730'erne med særligt henblik på Landetatens økonomiske forhold. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1972.

Rasch-Engel, Rolf: Det militære engasjement i folkereisningene på 1700-tallet. *Norsk militært tidsskrift* 1984, 75-84.

Rockstroh, K. C.: Oprettelsen af Krigskollegiet 1660. *Militært Tidsskrift* 39, 1910, 413-427.

Rockstroh, K. C.: Lidt om Hærens Conduitelister 1764 i Hærens Arkiv. *Slægten* 1, 1926, 4-6.

Ruus, Poul: Kystmilicen 1801-1814. Uddrag af en Afhandling. *Lolland-Falsters Historiske Samfunds Aarbog* 27, 1939, 1-20. [Oprindelig udgivet i *Tidsskrift for Søvæsen* 107, 1936, 439-448].

Scharffenberg, Johan: Det militære sanitetsvæsen i Norge i midten af det 17de aarhundrede, navnlig under Hannibalsfeiden 1643-45. *Kra.*, 1900, 98 s. = *Norsk Magazin for Lægevidenskaben* 6, 1900.

Schiøtz, Johannes: Den norske armés organisasjon 1764-1789, 1789-1810. *Norsk militært tidsskrift* 73, 1910, 187-264, 567-596, 635-665.

Schiøtz, Johannes: Norges militære problem 1709-1710. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 30, 1934-1936, 433-466.

Schiøtz, Johannes: Generalløytnant Hausmans oppmarsjplan av 28. desember 1715. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 32, 1940-1942, 514-535.

Schnitler, Didrik: Det første Aarhundrede af den norske Hærs Historie. Hermed Kart over Krigsskuepladsen i Baahuslehn. *Kra.*, 1874, 151 s. *Folkevennen* 23, 1874, 2. *tillægshefte*. [Udg. af Selskabet for Folkeoplysningens Fremme].

Schnitler, Didrik: Blade af Norges Krigshistorie. Skildringer. Kra., 1895, 478 s.

Sinding-Larsen, Fr.: Den Norske Krigsskoles Historie i ældre Tider. Kra., 1900, 268 s.

Stevns, Arne: Vor Hær i Krig og Fred. 1-2. Fredericia, 1942-1943, 480+480 s.

Thiset, A.: Bemærkninger om Landforsvarets Centralstyrelse og dens Arkiver 1660-1802(1848). Kbh., 1974, 48 s. =*Primula* 28. [Forfattet i 1907].

Torgersen, Nils: Bidrag til Det norske militær-sanitetsvæsens historie 1644-1814. Kra., 1898, 104 s. [Tillægshæfte til *Norsk tidsskrift for militærmedisin*].

Tychsen, V. E.: Fortifikations-Etaterne og Ingenieurkorpset 1684-1884. Organisatorisk Oversigt. Kbh., 1884, 110 s.

Vaupell, Otto: Den danske Hærs Historie til Nutiden og den norske Hærs Historie indtil 1814. 1-2. Kbh., 1872-1876, 616+886 s. [Behandler tiden efter 1600].

Wolter, Hans Christian m.fl.: Den danske hær i Napoleonstiden 1801-1814. Håndbog om uniformer, faner, udrustning og krigshistorie. Kbh., 1992, 286 s. =*Tøjhusmuseets skrifter* 12.

Ødegaard, V.: Norske Jægerkorps' historie 1788-1888. Kra., 1890, 208+120 s. [De sidste 120 sider indeholder »Personalial over alle officerer som har været ansatte ved Norske jægerkorps«].

Øverland, O. A.: Armfeldts Tog Nordenfjelds 1718. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 2. rk. 2, 1880, 193-259.

4,125 Søetaten

Anonsen, Svein: Slaget ved Lyngør den 6. og 7. juli 1812. Beretningene samlet og bearbejdet af forf. [U.s.], 1961. 59 pag. bl. + 16 bl. [Stencileret].

Arentz, Ragnv.: Marinens defensionsskip og deres officerer i 1801. *Norsk tidsskrift for søvæsen* 84, 1969, 322-341.

Barfod, Halfdan: Vor Flaade i Fortid og Nutid. 1-2. Kbh., 1941-1942, 486+488 s. [Kun lidet om perioden før 1864].

Barfod, Jørgen H. P.: Orlogsflåden på Niels Juels tid 1648-1699. Kbh., 1963, 136 s. = *Marinehistorisk Selskabs skrifter* 7.

Bergersen, Olav: Fra Henrik Bielke til Iver Huitfeldt. Utsyn over den dansk-norske fellesflåtes historie i perioden 1630 til 1710. 1-3. Trondheim, 1953-55. 1: 1953, 752 s. 2: 1954, 752 s. 3: 1955, 783 s. [Udg. af det kgl. Norske videnskabers selskab].

Beutlich, Fredrik: Norges sjøvæbning. 1-2. Oslo, 1935-1940. 1: 1750-1809. 1935, 482 s. 2: 1810-1814. 1940, 532 s.

Bjerg, Hans Christian: Den dansk-norske sømagt 1720-1770. *Marinehistorisk Tidsskrift* 4, 1971, 52-63.

Bjerg, Hans Christian: Søkadetakademiet og søofficersuddannelsen i rationalismens tidsalder 1700-1801. *Tidsskrift for Søvæsen* 147, 1976, 137-155.

Boye, A. E. & P. H. Boye: Om S sammensætningen af Mandskaberne paa den danske Flaade under Foreningen med Norge. (En Giendrivelse af Professor P. A. Munchs uhiemlede Paastande i denne Sag). *Nyt Archiv for Søvæsenet* 2.rk. 5, 1850, 337-356.

Elling, Christian & Viggo Sten Møller: Holmens Bygningshistorie 1680-1930. Kbh., 1932, 192+36 s. [Med redegørelse for den under Søetaten sorterende bygningsadministrations historie].

Flåde og teknik 1739-1989. Søværnets tekniske tjeneste 250 år. Red. af Hans Christian Bjerg. Kbh., 1989, 183 s.

Flåden. Red. af R. Steen Steensen. 1: Flåden gennem 475 år. Kbh., 1974, 536 s. 2: Administration, teknik og civile opgaver. Kbh., 1974, 467 s. [Oprindelige udgaver fra henholdsvis 1961 og 1962].

Garde, H. G.: Efterretninger om den danske og norske Søemagt. 1-4. Kbh., 1832-1835. [Kronologisk fremstilling fra oldtid til omkring 1814. Meget kildenær. Megen vægt på flådens administration].

Garde, H. G.: Den dansk-norske Sømagts Historie 1700-1814. Kbh., 1852, 616 s.

Garde, H. G.: Den dansk-norske Sømagts Historie 1535-1700. Kbh., 1861, 346 s.

Heiberg, Steffen: Søetatens økonomiske forvaltning under Christian IV. *Marinehistorisk Tidsskrift* 13:1, 1980, 8-18.

Holmsen, Cato: Norske sjøfolk på fellesflåten i det 18. århundrede, særlig under den store nordiske krig. *Norsk tidsskrift for søvesen* 45, 1927, 11-17.

Holmsen, Cato: Indrulleringens historie i Norge 1679-1910. *Den norske sjøfarts historie fra de ældste tider til vore dage* 3:2. Oslo, 1929, 466-476.

Ipsen, Paul: Kortfattet Oversigt over Søværnets Overledelsesorganisation gennem Tiderne. *Tidsskrift for Søvesen* 121, 1950, 89-121 og 137-168.

Jegind, A.: Om Flaadens Overledelses Organisation gennem Tiderne. *Tidsskrift for Søvesen* 102, 1931, 495-521.

Jeppesen, Hans: Matroser til den dansk-norske flåde 1770-1802. *Norsk Sjøfartsmuseum. Årsberetning 1981*. Oslo, 1982, 165-211.

Jørgensen, P. C. Willemoes: Greve Frederik Danneskjold-Samsøe og hans marinebetyrelse 1735-1746. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1966.

Kilt, J. M.: Det Kongelige Danske Søkort-Arkiv, 22. Oktober 1784/1984. *Tidsskrift for Søvesen* 155, 1984, 221-265.

Kiær, H. F.: Marinens Arkiv i Rigsarkivet som personalhistorisk kilde. *[Dansk] Personalhistorisk Tidsskrift* 80, 1960, 165-171.

Kiærland, Lars: Litt om Marinens central-administrasjon fra 1807 til 1899. *Norsk Tidsskrift for sjøvesen* 52, 1934, 147-156.

Larsen, Kay: Marinens Arkiv gennem 200 Aar. *Tidsskrift for Søvesen* 107, 1936, 77-84.

Larsen, N. A.: Fra Krigens Tid 1807-1814. Bidrag til den norske Marines Historie. Kra., 1878, 281 s.

Lian, Oddleif: Kaperkrigen hundre år før »kapertida«. Episoder fra den store nordiske krigen. *Agder historielag. Årsskrift* 59, 1983, 125-133.

Liljefalk, Axel: Søretsdomme 1644. Bidrag til Flaadens Historie under Krigene 1643-45. *Tidsskrift for søvesen* 81, 1910, 320-345.

Lind, H. D.: Fra Søofficerskolens Forhistorie. *Historiske Meddelelser om København 1.rk.* 5, 1916, 401-434.

Lind, H. D.: Om Kong Christian den Fjerdes Orlogsflaade. *Tidsskrift for Søvesen* 25, 1890, 315-343 og 409-452.

Lind, H. D.: Underslæb paa Bremerholm under Korfits Ulfeldts Finansstyrelse. *[Dansk] Historisk Tidsskrift 6.rk.* 5, 1894-1895, 367-410.

Lind, H. D.: Marinecommissionen 1673. *Tidsskrift for Søvesen* 30, 1895, 281-306 og 341-352.

Lind, H. D.: Kong Frederik III's Sømagt. Det dansk-norske Søværns Historie 1648-1670. Odense, 1896, 326 s.

Lind, H. D.: Fra Kong Frederik II's Tid. Bidrag til den dansk-norske Sømagts Historie 1559-1588. Kbh., 1902, 336 s.

Lind, H. D.: Griffenfeld og vore Flaadeudrustninger 1675-1676. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 8.rk. 5, 1914-1915, 238-286.

Marinearkivet. Beretninger om ordnings- og registreringsarbejder 1896-1905. Ved C. L. Grove & J. Estrup & Emil Marquard & A. Thiset. Kbh., 1969, 18 s. =*Primula* 5. [Vedrører arkivalier fra ca.1750-1847].

Michaelsen, N. T.: Fra Rigsarkivets marinearkivalier. *Tidsskrift for Søværnen* 134, 1963, 49-67 og 81-94. [Om fabrikmester J. Hohlenberg og hans fregatter »Najaden« 1796 og 1811].

Müller, Henrik Jacob: Fremstilling af Søkrigshistoriens vigtigste Begivenheder. Chra., 1863, 483 s. [Omhandler forholdene både i og udenfor Norden].

Møller, Viggo Sten: Fredrikvern ved Stavern. Et dansk-norsk flaadeværft fra 1750. Kbh., 1973, 86 s.

Olafsen, T. K.: Norske sjøoffiserer i tvungen fransk tjeneste 1808-1813. *Norsk tidsskrift for søvæsen* 85, 1970:1, 166-180.

Olafsen, Tryggve Kloumann: Uniformene i vår marine fra ca. 1700 til nåtiden, med 111 tegninger, fotografier og skisser. Horten, 1958, 213 s. [Stencileret].

Olafsen, Tryggve Kloumann: Justitsen og sjøfolks innsats i 1807-1814. Horten, 1959, 185 bl.

Olsen, Jan: Søetatens bygningsadministration 1660-1848. *Marinehistorisk Tidsskrift* 10:3, 1977, 76-92.

Ravn, H.: Det Kongelige Søkort-Arkiv. 1784 – 22. Okt. – 1934. Kbh., 1934, 82 s.

Reske-Nielsen, Erik: Nationale og sociale forhold i søofficerskorpset 1660-1919. *Jyske Samlinger* 1, 1950, 107-129.

Schaffalitzky de Muckadell, Caj: Dansk og Norsk. *Tidsskrift for Søværnen* 83, 1912, 232-255. [Om Flåden før 1814].

Schiøtz, Johannes: Pressing av matroser i Norge i 1715. *Norsk militært tidsskrift* 113, 1954, 22-32.

Topsøe-Jensen, T. A.: Orlogsværftet fra Sammendragningen paa Nyholm indtil vor Tid. *Før og Nu. Supplement* 1924, 53-132.

Trosner, Niels: Tordenskiolds matros. Dagbok ført av en norsk matros paa den dansk-norske flaaete 1710-1714. Kra., 1923, 217 s.

Wesche, H. H.: Flådens ledelse. Den centrale styrelse. *Flåden*, red. af R. Steen Steensen. 2. Kbh., 1974, 11-38.

Winge, Mogens: Søværnets lægevæsen 1500-1840. *Bibliotek for Læger. Medicinsk Forum* 182, 1990, 241-312.

Zachariae, G. H. R.: Orlogsværftet. Dets Tilblivelseshistorie i korte Træk. *Før og Nu. Supplement* 1924, 1-52.

4,126 Regnskaber

Andersen, Jørgen H.: Lensregnskabernes stedsmaalsregistre som landbohistorisk kilde. Fæsteforhold i Københavns len 1611-1661. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 74, 1974, 1-80.

Andersen, Palle Henrik Wedsted: Den danske stat og storleverandørerne 1643-1649. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1978.

Bang, Thomas B.: Lensregnskaberne og deres Benyttelse som historisk Kilde. *Fortid og Nutid* 1, 1916, 141-160.

Bøgebjerg, Ejlf: Den danske Regering og de tyske Kolonisters Indkaldelse 1759-1765. *Jydske Samlinger* 5.rk. 1, 1933, 307-363. [De jyske hede-kolonier (i gruppen Regnskaber 1660-1848: Godsregnskaber)].

Carstens, Frederik Carl: Bemærkninger over Alheden og dens Colonier. Viborg, 1839, 137 s. [I gruppen af godsregnskaber].

Christiansen, Carl S.: Om Amtsregnskaberne som historisk kilde. *Fortid og Nutid* 4, 1923, 1-37.

Damkjer, Orla K. O.: Der ønskes en analyse af administration og regnskabspraksis i danske len i tidsperioden, der fører frem til 1660, på baggrund af de reviderede regnskaber. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1980.

Damkjer, Orla K. O.: Rigsarkivets ordning af lensarkiver og jordebøger 1610-1660. *Arkiv* 8, 1981, 180-193.

Damkjer, Orla K. O.: Lensregnskaber og lensadministration 1610-1660. *Bol og By* 2.rk. 4, 1982, 9-30.

Dedenroth Schou, Birgitte: Norske og danske lensregnskaber. En arkivregistratur og én oversigt. *Arkiv* 10, 1984, 131-134. [Om Lensrekneskapar I-II (Oslo, 1982-1983) og Lensregnskaberne – en oversigt (Kbh., 1977)].

Frederiksen, John: En redegørelse for Det islandske Kompagni i årene 1620-1660 med udgangspunkt i kompagniets bevarede regnskabsmateriale. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1982.

Fussing, Hans H.: Stiernholm Len 1603-1661. Studier i Krongodsets Forvaltning. Kbh., 1951, 312 s. =*Det Kongelige Danske Videnskabernes Selskab. Historisk-filologiske Skrifter* 3.rk. 1. [En grundig forvaltningshistorisk undersøgelse først og fremmest baseret på lensregnskaber].

Jensen, J.: Det kongelige Frederiksborgske Stutteris Historie fra dets første Oprindelse til dets Opløsning 1840. Kbh., 1910, 326 s. =*Landbo-skrifter udg. af det kgl. danske Landhusholdningsselskab* 20. [I gruppen Frederiksborg Stutteri 1722-1848].

Jexlev, Thelma: Kvinders arbejde på landet belyst ud fra regnskaber ca. 1500-1600. *Arkiv* 9, 1983, 189-206.

Jexlev, Thelma: Lensregnskabernes sagefaldsregistre. Kan de bruges til en vurdering af retspraksis i det 16. og 17. århundrede? *Tradition og kritik. Festskrift til Svend Ellehøj den 8. september 1984*. Red. Grethe Christensen m.fl. Kbh., 1984, 163-181.

Jexlev, Thelma: Middelalderlige toldregnskaber. En oversigt over de bevarede toldregnskaber frem til 1559 (Rigsarkivet). *Zise. Toldhistorisk tidsskrift* 8, 1985, 21-36.

Kolsrud, Sigurd: Litt um kyrkjerekneskapar og um dei fyrste stiftsskriverane på Austlandet. *Heimen* 10, 1955-1957, 397-405.

Krüger, Kersten: Die Einnahmen und Ausgaben der dänischen Rentmeister 1588-1628. Ein Beitrag zur frühneuzeitlichen Finanzgeschichte. Marburg, 1970, 330 s. [Rentemesterregnskaber].

Krüger, Kersten: Rentemesterregnskaber og overslag. Problemer inden for dansk finanshistorie omkring 1600. *Historie* 10, 1972, 84-90. [Diskussion med Jens Engberg om Krügers rentemesterbog. Se også Engbergs anmeldelse i *Historie* 9, 1970-1972, 619-622].

Møller, Anders Monrad: Fra galeoth til galease. Studier i de kongerigske provinsers søfart i det 18. århundrede. Esbjerg, 1981, 223 s. [Blandt andet om toldregnskaber].

Møller, Anders Monrad: Den ulykkelige Zise. Om acciseregnskaber, en upåagtet og glemte kildegruppe. *Arkiv* 11, 1987, 201-216.

Pedersen, Karl Peder: Fri os fra Ekstraskatten. Fynske reaktioner på Ekstraskatten af 1762. *Fynske Årbøger* 1987, 61-78.

Poulsen, Bjørn: Bondens penge. Studier i sønderjyske regnskaber 1400-1650. Odense, 1990, 214 s.

Prosch, V.: Frederiksborg Stutteri. En historisk Undersøgelse. Kbh., 1866, 148 s. [I gruppen Frederiksborg Stutteri 1722-1848].

Stuckenberg, Fr.: Fængselsvæsenet i Danmark 1550-1741. Kbh., 1893, 190 s. [I regnskaber vedrørende straffeanstalter].

Stuckenberg, Fr.: Fængselsvæsenet i Danmark 1742-1839. Kbh., 1896, 298 s. [I regnskaber vedrørende straffeanstalter].

Tank, Roar: Under krigsfare og skattetryk. En studie i byenes historie under Gyldenløves statholderskap. Kra., 1912, 103 s. [Myndigheder-

nes økonomiske vurdering af byerne, en systematisk studie af skatte-
mandtal, befolkningens størrelse og den sociale og økonomiske lagde-
ling i byerne].

4,127 Midlertidigt besatte lande

Jensen, N. P.: Den skaanske Krig 1675-1679. Kbh., 1900, 496 s.

4,128 Arkivalier af fremmed proveniens

Fenger, J. Ferd.: Den Trankebarske Missions Historie. Kbh., 1843, 371
s. [Tysksproget udgave 1845 og engelsksproget udgave 1906].

Johnsen, Oscar Albert: Kilder i utenlandske samlinger til norsk hand-
dels- og sjøfartshistorie i nyere tid (16.-18. årh.). [*Norsk*] *Historisk Tids-
skrift* 28, 1927-1929, 491-505.

Johnsen, Oscar Albert: Franske arkivstudier. Optegnelser fra Paris'
centralarkiver. Oslo, 1929, 153 s. =*Skrifter utg. av Det norske videnskaps-
akademi i Oslo. II. Hist.-Filos. Klasse. 1929:4*

Nørgaard, Anders: Mission und Obrigkeit. Die dänisch-hallische Mis-
sion in Tranquebar 1706-1845. Gütersloh, 1988, 312 s. =*Missionswissen-
schaftliche Forschungen* 22. [Udmærket oversigt over kilder og littera-
tur].

4,129 Sønderjyske fyrstearkiver

Erslev, Kristian: Fortegnelse over Akter om den sønderborgske Her-
tuginies statsretlige Stilling i Slesvig og Holsten. Med et Tillæg af hid-
til utrykte Breve. Kbh., 1915, 86 s.

Hille, Georg: Zur Geschichte des Herzoglichen Gottorpschen Archivs
auf Gottorp. *Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holstein-Lauenburgi-
sche Geschichte* 26, 1896, 297-314. [Om De gottorpske hertuger (Got-
torparkivet)].

Hvidtfeldt, Johan: Augustenborgernes og Glücksborgernes arkiver. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 11.rk. 3, 1950-1952, 583-587.

Kellenbenz, Hermann: Vom Geheimen Consilium zum Geheimen Ratskollegium. Eine Studie zur Geschichte der gottorfischen Behördenorganisation. *Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte* 73, 1949, 197-231. [Om de gottorpske hertuger (Gottorparkivet)].

Kroman, Erik: De sønderjyske fyrstearkiver i Rigsarkivet. *Afhandlinger tilegnede arkivmanden og historikeren rigsarkivar, dr.phil. Axel Linvald af nordiske fagfæller på halvfjerdsårsdagen 28. januar 1956*. Red. af Johan Hvidtfeldt og Harald Jørgensen. Kbh., 1956, 225-236.

West, Fritz Jürgensen: Oversigt over de i Rigsarkivet opbevarede Arkivalier vedrørende Hertugdømmet Slesvig eller Sønderjylland. *Fortid og Nutid* 3, 1920, 40-65.

4,130 Ældre lokalarkiver

Jexlev, Thelma: Bedre sent end aldrig. Baggrunden for »Lokalarkiver til 1559«. *Fortid og Nutid* 26, 1976, 568-573.

4,131 Vestindiske lokalarkiver

Bro-Jørgensen, J. O.: Dansk Vestindien indtil 1755. Kolonisation og kompagnistyre. Kbh., 1966, 301 s. = *Vore gamle Tropekolonier 1*. [Første udgave udkom 1952-1953].

Hornby, Ove: Danmarks historie. Kolonierne i Vestindien. Kbh., 1980, 394 s.

Olsen, Poul Erik: Negeroprør, termitter og landsarkivar Saxild. Om de dansk-vestindiske lokalarkivers skæbne. *Arkiv* 10, 1985, 156-175.

Vibæk, Jens: Dansk Vestindien 1755-1848. Vestindiens storhedstid. Kbh., 1966, 352 s. = *Vore gamle tropekolonier 2*. [Første udgave udkom 1952-1953].

4,132 Arkivvæsenets arkiv i Rigsarkivet

Becker, T. A. & C. Plesner & William Christensen: De ældste danske Archivregistraturer udgivet efter Originaler i Geheimearchivet. 1-6. Kbh., 1854-1910. [Udgaver med indledning af arkivregistraturer, mest fra 1500-tallet].

4,133 Håndskriftsamlingen i Rigsarkivet

Helk, Vello: Det historisk-genealogiske Arkiv ved Ordenskapitlet. *Arkiv 1*, 1967, 193-246. [Samlingen opløst og fordelt på Håndskriftsamlingen og som privatarkiv].

Helk, Vello: Rigsarkivets håndskriftsamling. *Spor. Arkiver og historie. Afhandlinger tilegnet Niels Petersen på 65-årsdagen den 23. august 1987*. Kbh., 1987, 37-48. = *Studier og kilder 4*.

4,134 Kort- og tegningssamlingen i Rigsarkivet

Bjerg, Hans Christian: Marinens kortsamling. Proveniensbestemmelse af gruppe F, Den stiboltske Samling. Kbh., 1969, 8 s. = *Primula 9*.

Bjerg, Hans Christian: Marinens kortsamling. Foreløbige undersøgelser af samlingens proveniens. Kbh., 1970, 31 s. = *Primula 17*.

Bjerg, Hans Christian: Søetatens kort- og tegningssamling. En proveniensoversigt. *Arkiv 4*, 1973, 209-231.

Bjerg, Hans Christian: Søetatens kort- og tegningssamling. En proveniensoversigt. *Marinehistorisk Tidsskrift 8*, 1975, 15-24 og 37-48.

Bjerg, Hans Christian & John Erichsen: Danske orlogsskibe 1690-1860. Konstruktion og dekoration. 1-2. Kbh., 1980, 205+186 s. [Blandt andet med beskrivelse af Søetatens kort- og tegningssamling, embedslistor og bevarede ornamenttegninger].

Bruun, Henry: Kortsamlingen. Foredrag i Arkivarforeningen 30. september 1954. Kbh., 1969, 16 s. = *Primula 13*.

Bruun, Henry: Betænkning om Rigsarkivets såkaldte kortsamlings registrering, konservering og fotografering. Kbh., 1970, 61 s. =*Primula 18*.

Dalgård, Sune & Birgit Nüchel Thomsen: Ordning og registrering af Søetatens tegninger især konstruktionstegninger til skibe med mere. Indstillinger, 1971. Registreringsklassificatorer og skemaer, 1972. Kbh., 1975, 24 s. =*Primula 29*.

Danske kortsamlinger. En guide. Red. af Marie Louise Brandt m.fl. Kbh., 1989, 77 s.

Møller, Anders Monrad: Konsumtionskort. Et levn fra enevældens forbrugsafgifter. *Årbog for Historisk Samfund for Præstø Amt 1990*, 22-30.

Nüchel Thomsen, Birgit: Marinens kortsamling. Foreløbig undersøgelse af den danske skibskonstruktionsvirksomheds administrative og tekniske organisation ca.1690-ca.1739. Kbh., 1970, 12 s. =*Primula 19*.

Nüchel Thomsen, Birgit: Marinens kortsamling. Skibskonstruktioner ved Holmen ca.1690-ca.1739. Kbh., 1970, 12 s. =*Primula 20*.

Nüchel Thomsen, Birgit: Marinens kortsamling. Skibstegningernes administrative behandling og proveniens 1690-1847. Kbh., 1970, 15 s. =*Primula 21*.

Nüchel Thomsen, Birgit: Marinens kortsamling. Skibstegningerne i Rigsarkivets kort- og tegningssamling 1690-1847. Kbh., 1971, 22 s. =*Primula 22*. [Med bilag af Hans Christian Bjerg: Ornamenttegninger til fregatten Thetis 1838. En case-study].

Rasmussen, Jørgen Nybo: De ældste danske vejkort. En registrering i Rigsarkivets 1. afd.s kort- og tegningssektion. *Arkiv 10*, 1985, 205-228.

Rasmussen, Jørgen Nybo: Kort. Om kort og tegninger. Kbh., 1991, 23 s. =*Arkivernes Informationsserie (u. nr.)*. [Gennemgang af Statens Arkivers kort- og tegningssamlinger].

Ældre kort og tegninger fra Hærens Arkiv, Rigsarkivets 3. afdeling. Ud-

stilling 3.-13. maj 1973. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1973, 16 s. [Udstillingskatalog].

4,135 Seglsamlingerne

Grandjean, Poul Bredo: Rigsarkivets seglsamling. *Meddelelser om Rigsarkivet for årene 1921-1955*. Kbh., 1958, 61-68.

Nyquist, Brita: Segl og seglsamlinger i Riksarkivet [med oplysninger om litteratur og kataloghenvisninger]. *Arkivmagasinet 1/1988*, 19-22.

4,201 Statholderembedet

Blix, Einar: Stattholderskap og slottsslov 1699-1722. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 33*, 1943-1946, 337-371.

Elgvin, Johannes: Frederik Julius Kaas' myndighetsområde i Norge 1809 – realiteter og rykter. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 45*, 1966, 340-351.

Fladby, Rolf: Dansk høyadelsmann og norske bønder. Fra Hannibal Sehesteds stattholdertid i Norge. *Slægter, skjolde, steder: Festskrift til Knud Prange 6. juni 1990*. Red. af Tommy P. Christensen m.fl. Odense, 1990, 49-59.

Georg Reichweins Erklæring afgiven 3. Mai 1651 til Commissarierne i Hannibal Sehestads Sag. *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv 2*, 1903, 248-265.

Johnsen, Oscar Albert: Hannibal Sehesteds statholderskab 1642-1651. Et tidsskifte i Norges historie. Kra., 1909, 189 s.

Maurseth, Per: Christian Frederiks myndighet som stattholder og planene om en regjeringskommisjon. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 42*, 1963, 1-29.

Rian, Øystein: Jens Juels stattholderskap 1618-29. En studie i stattholderembedets kompetanse og funksjoner. Oslo, 1975, 254 s.

Supphellen, Steinar: Opprettinga av ein norsk stathaldarinstitusjon i 1572. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 58, 1979, 159-175. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Lydriket 1537-1660. *Norske historikere i utvalg* 7, 1981, 200-214.

Supphellen, Steinar: Statthaldarinstitusjonen i Noreg 1722-1739. Trondheim, 1983, 240 s.

4,202 Regeringskommissionen

Worm-Müller, Jacob S.: Norge gjennom nødsårene. Den norske regjeringskommission 1807-1810. Kra., 1918, 565+54 s.

4,203 Overhofretten

Hallager, Guthorm I.: Norges høiesteret 1815-1915. 1-2. Kra., 1915-1916, 403+400 s. [Om den fælles dansk-norske høiesteret under ene-
vælden 1 s. 1-21, om overhofretten 1 s. 22-36].

4,204 Generalforstamtet

Eliassen, Finn-Einar: Det gamle embetsverk og det nye. Norske embetsmenns kamp mot Generalforstamtet 1739-46. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1972, 187 bl.

Fryjordet, Torgeir: Generalforstamtet 1739-1746. Elverum, 1968, 202 s. =*Norsk Skogbruksmuseums særpublikasjon 1*.

Fryjordet, Torgeir: Skogadministrasjonen i Norge gjennom tidene. 1, Skogforhold, skogbruk og skogadministrasjon fram til 1850. Oslo, 1992, 645 s. [Udgivet 1992 af Landbruksdepartementet og Direktoratet for statens skoger].

Opsal, Arnt: I holzførsternes fotspor. *Tidsskrift for skogbruk* 1967, 388-469.

Krag, J. A.: Bidrag til det norske Skovvæsens Historie indtil 1814. Kra., 1880, 46 s.

4,205 Zahlkassen

Johannesen, Geir: At dele med Kongen. Zahlkasserer Jakob Juels kassamangelsak 1783. Upublicert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1978.

Masdalen, Kjell-Olav: Jakob Juel, trelasthandler og zahlkasserer. Upublicert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1978.

4,206 Generalkonduktøren

Engelstad, Sigurd: Landmålingskonduktørene. *Våre gamle kart*. Utg. av Norsk lokalhistorisk institutt. Oslo, 1980, 30-44.

5 LOKALADMINISTRASION

5,0 Generelt

Egevang, Robert: Ulrik Frederik Gyldenløves reformvirksomhed som norsk statholder, belyst ud fra hans indsendte memorialer. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1966.

Gustafsson, Harald: Mellan kung och allmoge. Ämbetsmän, beslutsprocess och inflytande på 1700-talets Island. Stockholm, 1985, 319 s. = *Stockholm Studies in History* 33.

Lokalsamfunn og øvrighet i Norden ca. 1550-1750. Red. Harald Winge. Oslo, 1992, 214 s. = *Skrifter fra Norsk lokalhistorisk institutt* 27. [Blandt bidragene er der grund til at fremdrage Øystein Rians artikkel »Den frie og stolte norske bonden. Myter og realiteter«].

5,11 Dansk lokaladministration

Bonde, John: Købstadsstyrelsen i Danmark i det 16.-17. århundrede. Upubliceret specialeafhandling, Odense Universitet, 1982.

Bruun, E.: Nogle oplysninger om Justeringsvæsenet i Danmark fra 1698 til vore Dage. *Quartalsberetning fra Industriforeningen* 24, 1864, 185-231.

Christensen, C. A.: En Undersøgelse af, hvorledes Danmarks Lokalstyrelse var indrettet ved Aar 1600, og af de Forandringer, som indtraadte i løbet af det 17. Aarhundrede. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1927.

Cour, L. F. la: Sogneraad og Amstraad. Et Bidrag til den danske Landkommunalforvaltnings Historie. Sorø, 1941, 440 s. [Især vedrørende anordningen af 13. august 1841 og dens forudsætninger].

Dahlerup, Merete: Studier over lokaladministrationen 1600-1660. Herredsfogeder, herredsskrivere, delefogeder og sognefogeder m.m. ca. 1620-1660. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1960.

De danske Len 1544-1547. Meddelt af O. Nielsen. *Danske Magazin* 4. rk. 4, 1876-1878, 307-344.

De Danske Lensmænds Genanter i 1642. *Meddelelser fra Rentekammerarchivet* 1872, 117-123.

De Danske og Norske Len i 1593. *Meddelelser fra Rentekammerarchivet* 1872, 21-27.

De kongelige amtmænd. En erindringsbog om amtmænd og amter før 1970. Red. af Florian Martensen-Larsen & Karl Peder Pedersen & Ditlev Tamm. Kbh., 1992, 223 s. =*Stat, forvaltning og samfund. Studie 1*. [Heri blandt andet Karl Peder Pedersen & Ditlev Tamm: De kongelige amtmænd og deres historie – et tilbageblik, 9-27].

Dombernowsky, Lotte: Lensbesidderen som amtmand. Studier i administrationen af fynske grevskaber og baronier 1671-1849. Kbh., 1983, 525 s. = *Administrationshistoriske studier* 8.

Dombernowsky, Lotte: Politiforvaltningen på landet i Danmark i perioden 1750-1820. *Politi-historisk Selskabs Årsskrift* 1983, 5-32.

Faglitteratur. Bønder, godsejere og præster. Studier i dansk administrationshistorie. En artikelsamling. Red. af Erik Alstrup. Kbh., 1988, 185 s. [Optryk af fem nyere artikler om godsejeres og præsters administrative opgaver].

Fræmohs, Niels: Præsteindberetninger som kilde til 1600-tallets gård- og gårdbrugerstatistik med særligt henblik på den hidtidige forsknings anvendelse af dette materiale. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1972.

Gravlund, Thorkild: Et Højskoleforedrag. *Bygd* 2, 1929-1930, 663-672 og 689-695. [Om sysselinddelingen].

Hansen, Bente Dahl: Betler eller almisselem. Studier i offentlig fattigfor-sorg i Sjællands stifts landsogne 1708-1802. Odense, 1984, 254 s.

Hansen, Georg: Degnen. Studier i det 18. Aarhundredes Kulturhistorie. Kbh., 1944, 230 s.

Hansen, Georg: Præsten paa Landet i Danmark i det 18. Aarhundrede. En kulturhistorisk Undersøgelse. Kbh., 1947, 256 s. [Bl.a. om ene-vældens brug af det kirkelige administrationsapparat].

Hansen, Holger: Om Opbevaring og Ordning af Købstadarkiver. *Fortid og Nutid* 6, 1927, 121-128.

Hertz, Vibeke: Borgmester- og rådmandsstillingerne i sjællandske købstæder i tiden 1670-1730. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1969.

Hjelholt, Holger: Købstædernes skøde- og panteprotokoller. *Fortid og Nutid* 10, 1934, 253-255.

Ilsøe, Grethe & Helle Linde: Lokaladministrationens udvikling. *Humaniora 2 1974-1976*, 154-159. [Om forskningsprojektet Dansk lokaladministrations Historie 1660-1868].

Ilsøe, Grethe: Vejen til embede. En undersøgelse af udnævnelserne til kgl. retsbetjent- og magistratsembede 1753-65. Århus, 1978, 183 s. = *Administrationshistoriske studier 1*.

Jacobsen, Hans Henrik: Studier i fynske vider og vedtægter 1500-1800. Odense, 1977, 105 s. = *Historiske studier fra Fyn 3*. [Med mange kilder som bilag].

Jacobsen, P. V.: Bidrag til Fremstilling af det danske Kjøbstadvæsen under Kongerne Christian III. og Frederik II. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 1.rk. 5*, 1844, 1-138.

Jansen, Lotte: Nogle aspekter af skifteforvaltningen på landet 1750-1850 belyst ved hjælp af skifteregistrene på Landsarkivet for Fyn. Odense, 1978, 27 s. = *Arkivserien 2*.

Jellingsø, Ole: På grundlag af Helsingørs kæmnerregnskaber ønskes en redegørelse for dansk købstadsfinansforvaltning ved midten af 1500-tallet. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1965.

Jensen, Flemming & Jørgen Mikkelsen: Mudder, maskiner og mennesker. Den sørgmuntre beretning om istandsættelsen af Skælskør havn og fjord 1798-1814. *Maritim Kontakt 16*, 1993, 81-119. [Blandt andet om forholdet mellem central og lokal administration].

Jensen, Sigurd: Det 18. Aarhundredes Bondeskifter og deres Kildeværddi. *Fortid og Nutid 12*, 1938, 159-172.

Jensen, Sigurd: Københavns bystyre ved 1750. Birgitta Ericsson m.fl.: *Stadsadministrationen i Norden på 1700-talet*. Oslo, 1982, 79-114. = *Det nordiska forskningsprojektet Centralmakt och lokalsamhälle. Beslutsprocess på 1700-tallet 1*.

Jørgensen, Harald: De private birkers endeligt. En oversigt. *Arkiv 3*, 1969, 92-110. [Hertil knytter sig Paul G. Ørberg: De private birkers endeligt. En korrigeret oversigt. *Arkiv 7*, 1978, 39-46].

Jørgensen, Harald: Thi kendes for ret. Studier i de københavnske domstoles historie i perioden ca. 1660 til 1919. Kbh., 1980, 451 s. = *Administrationshistoriske studier 3*.

Jørgensen, Harald: Lokaladministrationen i Danmark. Oprindelse og historisk udvikling indtil 1970. En oversigt. Kbh., 1985, 627 s. = *Administrationshistoriske studier 11*.

Jørgensen, J. P.: Landsogdenes Forvaltning fra 1660 til vore Dage. Kbh., 1890, 195 s.

Knudsen, Hans: De danske Raadstueprotokoller og Tingbøger. *Fortid og Nutid 15*, 1943, 73-90.

Larsen, Svend: Studier over det fynske rådsaristokrati. 1-2. Odense, 1965, 315+511 s. = *Fynske studier 5*.

Linde, Helle: Magistrat og borger. Købstadstyret på Sjælland omkring 1750 med særlig hensyntagen til forholdene i Helsingør, Roskilde, Næstved og Holbæk. Århus, 1978, 132 s. = *Administrationshistoriske studier 2*.

Linde, Helle: Købstadadministrationen i Danmark. Birgitta Ericsson m.fl.: *Stadsadministrationen i Norden på 1700-talet*. Oslo, 1982, 11-78. = *Det nordiska forskningsprojektet Centralmakt och lokalsamhälle. Beslutsprocess på 1700-tallet 1*.

Løgstrup, Birgit: Dommer og administrator. Herredsfogden 1790-1868. Kbh., 1982, 269 s. = *Administrationshistoriske studier 5*.

Løgstrup, Birgit: Den bortforpagtede statsmagt. Godsejeren som offentlig administrator i det 18. århundrede. *Bol og By 1985:1*, 21-58. [Engelsksproget version i *Scandinavian Journal of History 9*, 1984, 283-312].

Løgstrup, Birgit: Før-bureaukratisering. Godsejerstyret i det 18. århundrede. *Nordisk administrativt Tidsskrift 66*, 1985, 46-54.

Mackeprang, M.: Dansk Købstadstyrelse fra Valdemar Sejr til Kristian IV (Forordn. af 1619). Kbh., 1900, 285 s. [Optrykt 1975].

Mackeprang, M.: De danske købstæders skattevæsen indtil begyndelsen af det 17. århundrede. En oversigt. [*Dansk Historisk Tidsskrift* 7.rk. 3, 1900-1902, 150-189.

Marstrand, Vilhelm: Herredsinddelingen i Danmark. *Tidsskrift for Opmaalings- og Matrikulsvæsen* 14, 1937, 505-533. [Polemik mod Gudmund Schütte i samme tidsskrift 15, 1938, 111-122].

Meyer, Poul: Danske Bylag. En Fremstilling af det danske Landsbystyre paa Baggrund af retshistoriske Studier over Jordfællesskabets Hovedproblemer. Kbh., 1949, 474 s. [Landsbyselvstyrets historie med hovedvægt på 1500- og 1600-tallet].

Munch, P.: Købstadstyrelsen i Danmark fra Kristian IV's Tid til det 18. Aarhundredes Midte (1619-1745). Kbh., 1900, 240 s. [Genoptrykt 1977].

Munch, P.: Købstadstyrelsen i Danmark fra Midten af 18. Aarhundrede til Enevældens Ophør (1745-1848). Kbh., 1900, 198 s. [Genoptrykt 1977].

Nielsen, O.: Bidrag til Oplysning om Sysseлиндdelingen i Danmark. Kbh., 1867, 100 s.

Nørr, Erik: Præst og administrator. Sognepræstens funktioner i lokalforvaltningen på landet fra 1800 til 1841. Kbh., 1981, 559 s. =*Administrationshistoriske studier* 4.

Pedersen, Karl Peder: Danmarks amtmænd. Om forskningsprojektet De danske amtmænds opgaver og placering i statsforvaltningen 1660-1970. *Stat, forvaltning og samfund. Nyt fra projektet* 3, 1991, 1-10.

Pedersen, Karl Peder: Amter, amtmænd og administrationshistorie. *Danmarks Amtsråd 1992:1*, 25-27.

Petersen, Esther: Hvad kan godsarkiver bruges til? *Arkiv* 11, 1987, 147-166.

Poulsen, Tom Boye: En vejledning til benyttelse af godsregnskabsmateriale ældre end ca. 1800 i landsarkiverne. Odense, 1983, 53 s. =*Arkivserien 22*.

Prange, Knud: Lokalhistoriske kilder, hvorfor og hvordan? *Historie og samtidsorientering 15*, 1976, 252-265.

Rask, Sven: Forvaltningen af danske landsbykirkers indtægter 1570-1610. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1981.

Riising, Anne: Dansk lokaladministration i 1700-tallet (Fyns Stiftamt). *Från medeltid till välfärdssamhälle. Nordiska historikermötet i Uppsala 1974. Föredrag och mötesförhandlingar*. Stockholm, 1976, 187-219.

Rosen, Wilhelm von: Købstædernes havnekommissioner 1798-1868. *Arkiv 6*, 1977, 168-189.

Rørdam, H. F.: Bidrag til Kateketembedets Historie, især i Christian VI's Tid. *Kirkehistoriske Samlinger 5.rk. 5*, 1909, 40-131.

Sandfeld, Gunnar: Erindring og udforskning. Bidrag til en metodisk vejledning for lokalhistorikere. Herning, 1974, 71 s.

Schmidt, August F.: Studier i Vider og Vedtægter. 1-2. Kbh., 1937-1951, 128+150 s.

Skall, Egil: Magistratens forretninger i midten af det 18. århundrede. *Historiske Meddelelser om København 1970*, 1970, 11-22. [Bl.a. om magistratens funktion som rådstueret].

Skautrup, Peter: Herredstinget og dets Funktion indtil Enevælden. *Festskrift tilegnet Carl Klitgaard. =fjyske Samlinger 5.rk. 4*, 1938, 265-276.

Skrubbeltrang, Fridlev: Bondeskifter og Foldudbytte. *Fortid og Nutid 13*, 1939, 20-31.

Sörndal, Olof: Amtmän och amtsråd. Några drag ur dansk lokalförvaltning. *Studier tillägnade Frederik Lagerroth*, Lund, 1950, 258-283.

Thestrup, Anna: Eligerede borgere i Aarhus 1740-1837. Aarhus, 1964,

135 s. [Med indledning om periodens danske og århusianske købstadstyre].

Thaarup, Fr.: Om Stiftamtmand og Amtmand i Danmark og Norge og deres Embedsforretninger. *Magazin for Danmark-Norges topographiske, oeconomiske og statistiske Beskrivelse* 2, 1802.

Worsøe, Hans H.: De gamle amters tilblivelse. *Arkiv* 3, 1970, 151-171. [Amtsreformen 1793-1809].

Worsøe, Hans H.: Journalsystemer i Ribe amtsarkiv. En forbrugervejledning. *Fra Ribe Amt* 19, 1975, 325-339.

Worsøe, Hans H.: Træk af Viborg amts historie med særlig henblik på den administrative udvikling. *Fra Viborg Amt* 1978, 89-174.

Worsøe, Hans H.: Amtmanden var med til det hele. Amtsarkiver og deres brug. Kbh., 1991, 23 s. =*Arkivernes Informationsserie (u. nr.)*.

Ørberg, Paul G.: Tingbøger og retsbetjentarkiver. En arkivhistorisk studie. *Arkiv* 6, 1977, 209-242.

5,12 Dansk topografi

Fink, Troels & Johan Hvidtfeldt: Vejledning i Studiet af Sønderjyllands Historie. Tønder, 1944, 216 s. =*Skrifter udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland* 5. [Heri arkivoversigt og arkivejledning, også vedrørende Rigsarkivets dokumenter angående Hertugdømmerne].

Nygård, S.: Anvisning til at drive historisk-topografiske Studier. *Fortid og Nutid* 7, 1928, 1-30.

Olsen, Gunnar: Byer og Byhistorie. *Fortid og Nutid* 13, 1940, 216-226.

Olsen, Gunnar: De danske Købstæder gennem Tiderne. Kbh., 1943, 176 s. =*Vi og vor Fortid* 10.

Rasmussen, Jørgen Nybo: Historisk administrationsgeografi. *Nordiske arkivstudier tilegnet landsarkivar dr.phil. Harald Jørgensen den 3. januar 1977*. Kbh., 1977, 153-163.

Trap, J. P.: Danmark. 1-15. Kbh., 1958-1972. [I 31 bind. Første udgave af værket udkom i fem bind 1858-1860].

Aakjær, Svend: Dansk Landsbyhistorie. En Studievejledning. *Sognet og Byen. En Studievejledning i Lokalhistorie*, af Svend Aakjær & Chr. Bokkenheuser. Viborg, 1931, 3-37.

5,21 Norsk lokaladministration

Aschehoug, T. H.: De norske Communers Retsforfatning før 1837. *Univ. Program for 1896*. Kra., 1897, 212 s.

Bergsgaard, Arne: Styringa i bygder og byar før Formannskapslovene. Oslo, 1937, 47 s. = *Norske folkeskrifter* 82.

Bjørkvik, Randi: Futene Pram i Gudbrandsdalen. *Heimen* 11, 1958-1960, 78-98. [Fogedernes gøremål og pligter].

Brevik, Tor: Poul Hansen – fogd i Øvre Telemark 1746-1770. Oslo, 1973, 139 bl. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1973. [Denne studie er koncentreret om én foged og ét fogderi, men giver alligevel generell innsigt i lokaladministration og skattebetaling].

Bråstad, Kjell: Christoffer Gøye, lensmann på Agdesiden 1619-1630. En undersøkelse av hans administrative og økonomiske virksomhet. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1975, 179 bl.

Bull, Edvard: Politisk og administrativ historie inntil ca. 1660. *Ullensaker. En bygdebok*. Utg. av en komité ved H. Nesten. 1: Oslo, 1927, 78-99.

Bull, Edvard: Det kommunale selvstyre i det 18. århundre. [*Norsk Historisk Tidsskrift* 28, 1927-1929, 106-107.

Døssland, Atle: Fylkeshistorie for Møre og Romsdal. 1: 1671-1835.

Oslo, 1990, 543 s. [Spesielt siderne 42-81 om administration og oprettelse af Romsdal amt].

Egremont, Sverre T.: Peder Hanssøn Litle, lensherre på Akershus. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1919.

Eliassen, Finn-Einar: Norske byer, 1500-1800: Identifikasjon, avgrensning, funksjoner. *Heimen* 24, 1987, 139-151. [En del af artiklen handler om politiske og administrative funktioner].

Fladby, Rolf: Fra lensmannstjener til Kongelig Majestets foged. Oslo, 1963, 222 s.

Fladby, Rolf: Hvordan Nord-Norge ble styrt. Nordnorsk administrasjonshistorie fra 1530-åra til 1660. Oslo, 1978, 112 s.

Fladby, Rolf & Kåre Tønnesson: Opposisjonsinnlegg til Øystein Rian: Vestfoldshistorie. Grevskapstiden 1671-1821. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift* 60, 1981, 455-479. [Gensvar fra Øystein Rian s. 480-489].

Folkestyre i bygd og by: norske kommuner gjennom 150 år. Hans Eyvind Næss m.fl. Oslo, 1987. [Næss' indledning behandler lokalstyrets rødder tilbake til 1600- og 1700-tallet].

Johnsen, Oscar Albert: Borgerlig selvstyre i Tønsberg under eneveldet. *Festskrift til Halvdan Kohrt på 60-årsdagen 7de juli 1933*, Oslo, 1933, 202-213.

Kiil, Alf: Finnmark før og ved 1600. *Heimen* 24, 1987, 86-95.

Nagel, Anne-Hilde: Styringsapparatet i Norge på 1700-tallet. *Administrasjon i Norden på 1700-talet*. Yrjö Blomstedt m.fl.: Oslo, 1985, 71-144. =*Det nordiska forskningsprojektet Centralmakt och lokalsamhälle. Beslutsprocess på 1700-talet* 4.

Næss, Hans Eyvind: Norsk lokalforvaltning i støpeskjeen. Om karriere blant fogder og sorenskrivere på 1600-tallet. *Ætt og heim* 1981, 86-113.

Olafsen, Arent: Våre lensmenn. Et bidrag til den norske lensmanns-

stands historie gjennom 700 år. Halden, 1930, 117 s. [Perioden før 1814 er behandlet frem til s. 66].

Rian, Øystein: Vestfolds historie. Grevskapstiden 1671-1821. Utgitt av Vestfold fylkeskommune, 1980. 484 s.

Riisnæs, Sverre: Den norske lensmannsinstitusjon. *Nordisk administrativt tidsskrift* 15, 1934, 199-216.

Sogner, Bjørn: De anlagte steder på 1600-1700 tallet. *Urbaniseringsprosessen i Norden: det 17. nordiske historikermøte, Trondheim 1977*. Red. av Grethe Authén Blom. 2: Oslo, 1977, 180 s.

Steinnes, Asgaut & Knut Mykland: Opposisjonsinnlegg til Rolf Fladby: Fra lensmannstjener til Kongelig Majestets Foged. *[Norsk] Historisk Tidsskrift* 43, 1964, 300-316.

Stoa, Nils Johan: Bratsberg len 1620-1640. En undersøkelse av struktur, funksjoner og kompetansegrensener i lenets administrasjon. Oslo. 1977, 229 s. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 1977.

Stoa, Nils Johan: Fogdene i Bratsberg len i 1620-og 30-årene. *Heimen* 20, 1983, 179-190. [Drøfter rekruttering til fogedstillingene og forholdet mellom lensherre og foged med hensyn til jurisdiktion og oppebørsel].

Stoa, Nils Johan: Noen synspunkter på fogdeinstitusjonen i Norge fra reformasjonen til 1630-årene. *[Norsk] Historisk Tidsskrift* 62, 1983, 269-286.

Supphellen, Steinar: Lokaladministrasjon og avgjerdsprosess i Trøndelag omkring 1750. *Från medeltid til välfärdssamhälle. Møterapport*. Uppsala, 1974, 165-175. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Tvillingriket 1660-ca.1800. *Norske historikere i utvalg* 8, 1984, 59-69.

Supphellen, Steinar: Einevelde og sjølstyre. Representerte dei eligerte menn i Trondheim sjølstyre for byen på 17.h.talet? *[Norsk] Historisk Tidsskrift* 58, 1979, 176-187.

Supphellen, Steinar: Byadministrasjon i Noreg på 17.h.talet. *Stadsadministrationen i Norden på 1700-talet*. Birgitta Ericsson m.fl. Oslo, 1982, 115-172. =*Det nordiska forskningsprosjektet Centralmakt och lokalsamhälle. Beslutsprocess på 1700-talet 1*.

Thaarup, Fr.: Kort Fremsættelse af de norske Fogde-Embeders Forretninger, og Fogdernes Indtægter. *Archiv for Statistik, Politik og Huusholdnings Videnskaber*. 1, 1795/96, 497-525.

Thorson, Odd: De eligerte menn i Christiania i tiden 1735-1808. *Heimen* 6, 1941-1945, 173-190, 259-281, 408-442. [Særtrykk av samme forfatters: Borgerlig selvstyre i det gamle Christiania. Oslo, 1946, 111 s.].

Wiesener, A. M.: Om Bergen by's styre i eldre tider. *Bergen Historiske Forening. Skrifter* 49, 1943, 5-87.

5,22 Norsk topografi

Djupedal, Reidar: Den store innsamlinga av topografisk, historisk og språkleg tilfang ved embetsmennene 1743 og »Det Kongerige Norge«. *Heimen* 10, 1955-1957, 288-330 og 337-362 og 442-485.

Frandsen, Karl-Erik: Norges bebyggelseshistorie. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 82, 1982-1983, 300-304. [Forskningsoversigt, som blandt andet omtaler skattematriklen af 1647].

Helland, Amund m.fl.: Norges land og folk. Topografisk-statistisk beskrivelse. 1-20. Chra., 1885-1910.

Johnsen, Oscar Albert: Finmarkens politiske historie aktmæssig fremstillet. Kra., 1923, 357 s. =*Skrifter utg. av Videnskapsselskapet i Kristiania II. Hist. filos. klasse 1922:3*.

Kraft, Jens: Topographisk-Statistisk Beskrivelse over Kongeriget Norge. 1-6. Chra., 1820-1835.

Kraft, Jens: Historisk-topographisk Haandbog over Kongeriget Norge. Chra., 1845-1848, 716 s.

Schøning, G.: Reise gennem en Deel af Norge i de Aar 1773, 1774 og 1775 paa H. Maj. Kongens bekostning er gjort og beskreven. Kbh., 1778, 103+148 s.

Storm, Gustav: Historisk-topografiske Skrifter om Norge og norske Landsdele forfattede i Norge i det 16de Aarhundrede. Chra., 1895, 257 s.

Supphellen, Steinar: Den historisk-topografiske litteraturen i Noreg i siste halvparten av 1700-talet, regionalisme eller nasjonalisme. *Heimen 18*, 1979, 198-211. [Bibliografi s. 210-211]. =Studier i norsk historie 1537-ca.1800. Tvillingriket 1660-ca.1800. *Norske historikere i utvalg 8*, 1984, 417-429.

6 BIOGRAFI

6,0 Generelt

Danmarks Adels Aarbog. Kbh., 1884ff. [Stamtavler, våben med videre].

Dansk biografisk Haandleksikon. 1-3. Red. af Svend Dahl & Povl Engelstoft. Kbh., 1920-1926, 696+792+800 s.

Dansk biografisk Lexikon, tillige omfattende Norge for Tidsrummet 1537-1814. 1-19. Red. af C. F. Bricka. Kbh., 1887-1905. [Første udgave af værket].

Dansk biografisk Leksikon. 1-26. Red. af Povl Engelstoft & Svend Dahl. Kbh., 1933-1944. [Anden udgave af værket].

Dansk biografisk leksikon. 1-16. Red. af Svend Cedergreen Bech. Kbh., 1979-1984. [Tredie udgave af værket].

Daae, Ludvig [L.]: Matrikel over nordiske Studerende ved Universitetet i Köln i det sextende Aarhundrede. [*Norsk*] *Historisk Tidsskrift 3*, 1875, 481-491.

Daae, Ludvig [L.]: Matrikler over nordiske Studerende ved fremmede Universiteter. Chra., 1885, 149 s. [Dækker middelalderen og frem til slutningen af 1700-tallet].

Helk, Vello: Dansk-norske studierejser fra reformationen til enevælden 1536-1660. Odense, 1987, 445 s. =*Odense University Studies in History and Social Sciences 101*. [Med matrikel over 3586 studerende i udlandet].

Helk, Vello: Dansk-norske studierejser 1661-1813. 1-2. Odense, 1991, 365+319 s. =*Odense University Studies in History and Social Sciences 139*. [Med matrikel over 2118 studerende i udlandet].

Moe, Bernt: Om de i Norge for tiden værende adelige Familier. *Tidsskrift for den norske Personalhistorie. Ny rk. 1-6*, 73-171.

Norges håndverkere. Hovedred. Victor Prydz. 1-2. Stavanger, 1938. 1236 s.

Norsk biografisk leksikon 1-18. 1923-1983 Kra./Oslo, 1923.

Norske Elefant- og Danebrogs-Riddere. *Tidsskrift for den norske Personalhistorie, Ny rk. 1847*, 171-190, 265-303.

Næss, Hans Eyvind: Dansker i Norge. [*Dansk*] *Personalhistorisk Tidsskrift 109*, 1989, 43-57.

Worsøe, Hans H.: Dansk-norske forbindelser. *Norsk Slegtshistorisk Tidsskrift 1989*, 37-46.

6,10 Dansk biografi

Bjerg, Hans Christian: Poul Løwenørn 1751-1826. Farvandssikringens organisator i Danmark. Kbh., 1984, 223 s. [Søkortarkivet, fyrvæsen, havnevæsen, kanalvæsen, Generaltoldkammeret].

Bjørn, Claus: Den gode sag. En biografi om Christian Ditlev Frederik Reventlow. Kbh., 1992, 343 s.

Bro-Jørgensen, J. O.: Heinrich Carl Schimmelmänn. En studie i skatmesterens fortid. Kbh., 1970, 252 s.

Bruun, Chr.: Frederik Rostgaard og hans Samtid. 1: Frederik Rostgaards Liv og Levnet. Kbh., 1870, 578 s. 2: Aktstykker og Breve til Oplysning om Frederik Rostgaard og hans Samtid. Kbh., 1871, 360 s.

Bøggild-Andersen, C. O.: Hannibal Sehested. En dansk Statsmand. I: Manden og tiden 1609-1666. Indsats i dansk-norsk politik 1636-1660. Kbh., 1946, 639 s. II: Danmark-Norges rigsskatmester 1660-1666. Indsats i dansk-norsk ydrepolitik 1660-1666. Århus, 1970, 604 s.

Caning, Kirsten Elisabeth: Personalhistoriske kilder i grønlandske arkiver. [*Dansk*] *Personalhistorisk Tidsskrift* 100, 1979, 57-68.

Dahl, Rolf: Jonas Broager. Nepotisme under enevælden. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 92, 1992, 278-287. [Arkivar i Rentekammerets arkiv].

Danske historikere 1965. Red. af H. K. Kristensen m.fl. Kbh., 1966, 175 s. [Kortfattede selvbiografier med publikationslister].

Degn, Ole: Rigsarkivets og landsarkivernes kildepublikationer og arkivoversigter af personalhistorisk interesse. [*Dansk*] *Personalhistorisk Tidsskrift* 100, 1979, 75-87.

Degn, Ole: Christian 4.s kansler. Christen Friis til Kragerup (1581-1639) som menneske og politiker. Viborg, 1988, 261 s.

Deuntzer, J. H.: Henrik Stampe. Meddelelser om hans Liv og hans Virksomhed. Kbh., 1891, 132 s. [Generalprokurør med videre].

Engelund, Jens Ulrik: En analyse af Mogens Gøyes privatøkonomiske position tillige med en vurdering af hans administrative opgaver i statens tjeneste under kongerne Frederik I og Christian III. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1982.

Fridericia, J. A.: Hannibal Sehested i Unaade (1651-1660). [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 6.rk. 1, 1887-1888, 671-724. [Går ikke nærmere ind på Sehesteds norske styrelse].

Hassø, Arthur G.: Rigshofmester Christoffer Valkendorf til Glorup (1525-1601). Kbh., 1933, 280 s. [Indeholder mange nyttige oplysninger om Rentekammeret og finansadministrationen i øvrigt i slutningen af 16. århundrede].

Heiberg, Steffen: Enhjørningen. Corfitz Ulfeldt. Kbh., 1993, 285 s.

Heise, A.: Wolfgang von Utenhof. Kongerne Frederik den 1stes og Kristian den 3dies tyske Kansler. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 4.rk. 6, 1877-1878, 163-328. [Om Utenhofs indsats som tysk kansler 1523-1542].

Hvidtfeldt, Johan: Kanslere og kancelliembedsmænd under Frederik I. *Til Knud Fabricius 13. August 1945*, red. af Hans H. Fussing. Kbh., 1945, 30-43. [Enkelte udblik til perioden efter 1533].

Ilsøe, Harald: 555 danske Selvbiografier og Erindringer. En kronologisk fører med referater til trykte selvbiografier forfattet af personer født før 1790. Kbh., 1987, 274 s.

Jansen, Lotte: Morten Qvistgaard som medlem af Den store Landbo-kommission og som godsejer. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1969.

Johansen, Hans Christian: J. G. Büsch's Economic Theory and his Influence on the Danish Economic and Social Debate. *Scandinavian Economic History Review* 14, 1966, 18-38.

Johansen, Hans Christian: Carl August Struensee. Reformer or Traditionalist? *Scandinavian Economic History Review* 17, 1969, 179-198. [Økonomisk teoretiker og politiker i 1770'erne].

Jørgensen, A. D.: Peter Schumacher Griffenfeld. 1-2. Kbh., 1893-1894, 503+564 s.

Jørgensen, Johan: Rentemester Henrik Müller. En studie over enevældens etablering i Danmark. Kbh., 1966, 280 s.

Jørgensen, Troels G.: Anders Sandøe Ørsted. Juristen og Politikerens. Kbh., 1957, 294 s. [Om generalprokurørembedet 1825-1848].

Jørgensen, Troels G.: Andreas Hojer. Jurist og Historiker. Kbh., 1961, 297 s. [Om generalprokurørembedet og generalfiskalembedet 1736-1739].

Møller, Jens: Dommen over Guldberg. *Historie 10*, 1972, 91-109. [Vurdering af Ove Høegh-Guldbergs statsmandsgerning].

Ritschl, Hans W.: August Adolph Friedrich von Hennings 1746-1826. Ein Lebensbild aus Holstein, Kopenhagen und Hamburg in bewegten Zeiten. Hamburg, 1979, 204 s.

Sehested, Thyra: Cantsler Christen Thomesen Sehested. En Beretning. Kbh., 1894, 233 s.

Sønderjyske historikere efter 1864. Red. af Johan Hvidtfeldt m.fl. Åbenrå, 1976, 166 s. = *Skrifter udg. af Historisk Samfund for Sønderjylland 44*.

Tamm, Ditlev: Christian den Fjerdes kanslere. Kbh., 1987, 176 s.

Trier, C. A.: Ulrik Adolf Holstein (1731-1789). Studier over den oplyste Enevældes første Dage i Danmark. Kbh., 1916, 212 s. [Blandt andet om Finanskollegiet 1771-1784].

Vogt, Susanne: Christian Colbjørnsens landbopolitiske indsats 1785-1800. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1977.

Worsøe, Hans H.: Det personalhistoriske materiale i amtsarkiverne og dets udnyttelse. [*Dansk Personalhistorisk Tidsskrift 89*, 1969, 125-142.

6,11 Danske privatarkiver

Degn, Ole: Den økonomiske udvikling i Norge og Det kongelige danske Landhusholdningsselskab 1769-1814. *Heimen 15*, 1972, 585-606.

Det kongelige danske Videnskabernes Selskabs Kommission til Undersøgelse af de i dansk Privateje bevarede Kilder til dansk Historie. Beretning om Virksomheden 1922ff. Kbh., 1923ff. [Årgang 1950 indeholder navne- og stedregister til alle foregående beretninger].

Det kongelige danske Videnskabernes Selskabs Kommission til Undersøgelse af de i dansk Privateje bevarede Kilder til dansk Historie. Kommissionens Virksomhed 1922-1936. Kbh., 1937, 25 s.

Hansen, Carl Rise: Ydre Mission. Arkivfortegnelser. Vejledning i benyttelse af Rigsarkivets samlinger til danske ydre missions historie. Kbh., 1988, 263 s. = *Studier i Kristen Mission og Kulturpolitik 1*.

Helk, Vello: Stambøger fra tiden før 1800 i Rigsarkivet. *Festskrift til Johan Hvidtfeldt på halvferdsårsdagen 12. december 1978*. Red. af Peter Kristian Iversen m.fl. Kbh., 1978, 133-146.

Helk, Vello: Rigsarkivets nyere registraturer over privatarkiver. [*Dansk*] *Personalhistorisk Tidsskrift 101*, 1980, 111-115.

Helk, Vello: Om indsamling og ordning af nyere privatarkiver i Rigsarkivet. *Arkiv 9*, 1983, 109-127.

Hjelholt, Holger: Om Ordning og Registrering af ældre og nyere Privatarkiver. *Fortid og Nutid 15*, 1944, 145-163.

Jansen, Lotte: De fynske godsarkiver. En introduktion. Odense, 1975, 165 s. [Duplikeret. Oprindelig udgave 1973].

Møller, Poul: Videnskabernes Selskabs Arkivkommission. *Fortid og Nutid 12*, 1937-1938, 118-123.

Oversigt over private institutionsarkiver i Rigsarkivets 4. afdeling. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1979, 78 s. [Duplikeret].

Svenstrup, Thyge: Mosaisk Troessamfund. Arkiv, organisation og styrelse. *Arkiv 11*, 1987, 219-245.

Svenstrup, Thyge & Vello Helk: Det Mosaiske Troessamfund i København med nedlagte troessamfund i provinsen. Kbh., 1993, 138 s. [Indledning side 8-19].

Thorsen, Chr.: Det kongelig oktroierede Sø-Assurance Kompagni 1726-1926. Et Bidrag til dansk Søforsikrings Historie. Kbh., 1926, 552 s.

6,20 Norsk biografi

Bergersen, Olav: Viceadmiral Tordenskjold. 1-2. Trondheim, 1925, 1153 s.

Fridericia, J. A.: Generallieutenant Jørgen Bjelkes selvbiografi. Kbh., 1890, 200 s.

Johansen, Ulf S.: Ulrik Fredrik Gyldenløve. Bakgrunn, virksomhet og politikk til høsten 1667. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Bergen, 1974.

Nielsen, Yngvar: Jens Bjelke til Østraat, Norges Riges Kantsler. Et bidrag til Norges indre historie i den første halvdel af det syttende aarhundrede. Chra., 1872, 412 s.

Repstad, Laurits: Amtmann Povel Juel og hans embetsprotokoller. *Nordiske arkivstudier tilegnet landsarkivar Harald Jørgensen den 3. januar 1977*. Kbh., 1977, 181-194.

Supphellen, Steinar: Den politiske bisp. Bartholomeus Deichman i norsk historie 1713-1730. Trondheim, 1989, 176 s.

Wahl, J. O.: Det gamle Bergenshus slot (Lensmændene). *Norsk militært tidsskrift 90*, 1927, 523-562.

6,21 Norske privatarkiver

Helland-Hansen, Kjeld: Struenseeiana i et norsk privatarkiv. *Nordiske arkivstudier tilegnet landsarkivar dr.phil. Harald Jørgensen den 3. januar 1977*. Kbh., 1977, 195-212.

Kjærheim, Steinar: Om norske privatarkiver. *Heimen 10*, 1955-1957, 241-247.

6,3 Danske og norske embedsetater

Anker, Carl Johan: Biografiske data om 350 norske, norskfødte eller

for nogen Tid i den norske Armé ansatte Generalpersoner, 1628-1885. Kra., 1885, 402 s.

Barfod, Fr.: De borgerlige Rigsdagsmænd 1660. Personalhistoriske Oplysninger. Udg. af L. F. la Cour. Sorø, 1925, 272 s.

Benzen, J. P.: Norske Dyr læger fra Veterinærskolernes Oprettelse i Norden til nærværende Tid 1770-1890. Holmestrand, 1890, 64 s.

Birch, Peter: Efterretninger om alle de Geheimeraadere i Geheime Conseillet samt Geheime Conferentzraader der have været fra 1700 til indeværende Aar 1771 ... Kbh., 1771.

Bloch, J.: Stiftamtmand og Amtmand i Kongeriget Danmark og Island 1660-1848. Kbh., 1895, 163 s. [Ordnet topografisk].

Bruun, Henry: Danmarks Amtsforvaltere 1660-1848. [*Dansk*] *Personalhistorisk Tidsskrift* 7.rk. 4, 1919, 85-139.

Erichsen, Wigfus: Læge-Stat eller Fortegnelse over de Kandidater som have underkastet sig Læge-Examen ved Universitetet og ved det Kirurgiske Akademi i Kjøbenhavn. Kbh., 1839, 27 s. [Omhandler perioden 1788-1839].

Erlandsen, Andreas: Biographiske Efterretninger om den Nordenfjeldske Geistlighed. 1- 2. Chra., 1844-1846, 320 s.

Erslev, Kristian: Danmarks Len og Lensmænd i det 16. Aarhundrede (1513-1596). Kbh., 1879, 242 s.

Erslev, Kristian: Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596-1660. Kbh., 1885, 120 s.

Fabritius, Albert: Det kongelige Biblioteks Embedsmænd og Funktionærer 1653-1943. Kbh., 1943, 216 s. [Embedsetat med kortfattede biografier].

Falk-Jensen, Arild & H. Hjorth-Nielsen: Candidati og examinati juris 1736-1936... 1-5. Kbh., 1954-1959. [Alfabetisk biografisk leksikon over alle juridiske kandidater efter 1736].

Fenger, Vibeke: En socialhistorisk undersøgelse af stiftamtmands- og amtmandsgruppen i Danmark, Norge og Island 1730-1814. Upubliceret specialeafhandling, Københavns Universitet, 1972.

Finne-Grønn, S. H.: Norges prokuratorer, sakførere og advokater 1600-1905. 1-3:1-2. Oslo, 1926-1984/86, 249+337+242+625 s.

Finne-Grønn, S. H.: Rentekammerets norske Bestallinger 1660-1814. Særtrykk av *Norsk Slekthistorisk Tidsskrift* 2, 1930 og 3, 1931, 48+90 s.

Fiskaa, Haakon Mathias: Gjaldker og byfogd. Historikk og biografi 1125-1975. Oslo, 1980, 316 s.

Flood, Jørgen W.: Norges apothekere i 300 Aar (1588-1889). Kra., 1889, 216 s.

Friis, Jakob: Stiftamtmen i Kristiansand før 1814. Kristiansand, 1941, 153 s.

Grandjean, Poul Bredo: Kgl. danske Forstembedsmænd 1660-1790. Bidrag til en Forstlig Stat. *Tidsskrift for Skovvæsen B* 19, 1907, 1-72.

Grandjean, Poul Bredo: Kongelige danske Forstembedsmænd før 1660. *Tidsskrift for Skovvæsen B* 23, 1911, 1-65. [Med supplement til sammes etat over forstembedsmænd 1660-1790].

Grundtvig, Johan: Christian IV's Hof- og Regeringspersonale 1596-1648. *Meddelelser fra Rentekammerarchivet*, 1872, 123-208.

Grundtvig, Johan: Frederik II's og Formynderstyrelsens Hof- og Regeringspersonale 1558-1596. *Meddelelser fra Rentekammerarchivet*, 1873-1876, 144-216.

Helgason, Jón: Danske Embedsmænd paa Island. *Islandsk Aarvog* 6, 1933, 32-77. [Amtmænd, landfogeder, laugmænd og sysselmænd efter 1660].

Hirsch, J. C. W. & Kay Hirsch: Fortegnelse over danske og norske Officerer med Flere fra 1648 til 1814. 1-12. Kbh., 1888-1907. [Korte biografier, især vedrørende militærkarrierer. Håndskrevet manus i Kon-

gelige Bibliotek og i Rigsarkivet, findes udgivet på Kildeskriftselskabets mikrokort].

Hjorth-Nielsen, H.: Danske Prokuratorer med kongelig Bevilling 1660-1869. Samt et Tillæg indeholdende Oplysninger om en Del Prokuratorer uden kongelig Bevilling. Kbh., 1935, 446 s. [Optrykt (med tilføjelser og rettelser) 1977. Desuden Tillæg nr. 2 i 1982 ved Finn H. Blædel].

Ilsøe, Grethe: Juridisk eksamen for ustuderede. Kollektiv biografi af 1. kandidatgeneration (eksamensårgangene 1736-1765). [*Dansk Personalhistorisk Tidsskrift* 105, 1985, 111-148.

Juridisk Stat og Kalender for Kongeriget Norge. Udg. av A. J. Haslund. Chra., 1871, 155 s. [Indeholder oversigt over juridiske kandidater fra Universitetet i Oslo og over kandidater med juridisk eksamen fra Universitetet i København efter 1789, som var bosat i Norge].

Jæger, Olaf: Norges postmestre 1647-1814. Bergen, 1950, 142 s.

Jørgensen, Harald: Den civile Centraladministration 1914-1935. Kbh., 1936, 210 s.

Kiær, F.: Norges Læger i det nittende Aarhundrede (1800-1871). Chra., 1873, 648 s. [Senere udgaver inkluderer den ældste del med læger fra tiden før 1814].

Kjøbenhavns Universitets Matrikel. Udg. ved S. Birket Smith. 1-3. Kbh., 1890-1912, 348+612+669 s. [Dækker perioden 1611-1829].

Kornerup, Bjørn: Om gejstlige Stater. I Anledning af 6. Udgave af Kirkelig Haandbog. [*Dansk Personalhistorisk Tidsskrift* 11.rk. 5, 1944, 1-15. [Præsentation af gejstlige embedsetater, hovedsagelig fra 18. og 19. århundrede].

Kringelbach, G. N.: Den civile Centraladministrations Embedsetat 1660-1848. *Meddelelser fra Det Kongelige Geheimearkiv og det dermed forenede Kongerigets Arkiv for 1886-88*. Kbh., 1889, 65-398. [Fortegner medlemmer af kongens råd, medlemmer af de kongelige kollegier og regeringskontorernes chefer; genoptryk 1977].

Kringelbach, G. N.: Civile Direktioner og Kommissioner samt andre overordnede Myndigheder under Enevælden. Kbh., 1899, 120 s. [Supplement til sammes Den civile Centraladministrations Embedsetat 1660-1848].

Kringelbach, G. N.: Appellinstansernes Embedsetat 1660-1919. Kbh., 1928, 188 s. [Vedrører Højesteret, landstingene i Danmark og lands-overretterne].

Kyhl, O.: Den landmilitære centraladministrations embedsetat 1660-1763. Kbh., 1973, 45 s.

Königsfeldt, J. P. F.: De evangeliske Biskopper i Kongeriget Danmark og paa Island. *Historiske Aarbøger udg. af C. Molbech* 3, 1851, 73-279.

Lampe, Joh. Fredr.: Bergen Stifts Biskoper og Præster efter Reformationen. Biografiske Efterretninger. Utg. etter hans død av D. Thrap. 1-2. Kra., 1895-1896, 451+415 s.

Laursen, L.: Den civile Centraladministration 1894-1913. Kbh., 1921, 116 s.

Liebe, P. I. & Erik Borgstrøm: Biografiske oplysninger om faste artilleriofficerer af linien tjenstgørende i perioden fra 1764 til 1889 i Danmark, i Holsten (indtil 1864) og i Norge (indtil 1814). 1-4. Kbh., 1978, 1053 s.

Lind, H. D.: Kong Kristian den Fjerde og hans Mænd paa Bremerholm. Kbh., 1889, 449 s. [Genoptrykt 1974].

Lind, H. D.: Fortegnelse over 227 Lærlinge i Søetaten. August 1670 – Maj 1701. *Tidsskrift for Søvesen* 87, 1916, 595-620.

Lind, H. D.: Medlemmerne i Admiralitetet og Kommissariatene for Søetaten i Aarene 1655 til 1699. *Tidsskrift for Søvesen* 93, 1922, 170-190.

Lindøe, Hans Petter: En undersøkelse vedrørende rekrutteringen til sorenskriverembetet i Norge i tidsrommet 1700-1814. Upublisert hovedoppgave i historie. Universitetet i Bergen, 1969.

Marquard, Emil: Danske Gesandter og Gesandtskabspersonale indtil 1914. Kbh., 1952, 493 s. [Topografisk ordnet].

Melbye, Osvald I.: Tollere gjennom 300 år 1563-1886. Utg. av Norsk slekthistorisk forening. Oslo, 1977-1982, 212 s. [Trykt som tillæg til *Norsk slekthistorisk tidsskrift* 25-28].

Norges apotek og deres innehavere. Red. av J. A. Brendel & K. L. Schei & Ingeborg Flood & Leif A. Brendel. 1-5, Oslo, 1953-1957, 336+83 s., 634+46 s., 428+461+499 s. [Værket er alfabetisk ordnet og senere suppleret med nye bind].

Ostermann, H.: Examinati juris 1736-1814. Oslo, 1938, 81 s. [Tillæg til *Norsk slekthistorisk tidsskrift* 5, 1935].

Olsen, Frits: Den danske Postetat 1624-1927. Kbh., 1929, 440 s. [Manskrevet].

Ostermann, H.: Norske teologiske kandidater ca. 1690-1754. Oslo, 1945, 194 s. [Tillæg til *Norsk slekthistorisk tidsskrift* 8-9, 1942-1944, 96 s.].

Ovenstad, Olai: Militærbiografier. Den norske hærs officerer fra 18. januar 1628 til 17. mai 1814. 1-2. Oslo, 1948-1949, 509+627s.

Petersen, Erling Ladewig: Landsdommerkorpset under adelsvælden. Rekruttering, karrieremønstre og status. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 93, 1993, 279-294.

Prange, Knud: Den højere civile embedsstands nationale og sociale sammensætning i Danmark 1660-1766 med særligt henblik på de vigtigste grene af centralmagten. Upubliceret specialeafhandling, Aarhus Universitet, 1950. [Prisafhandlingen bygger alene på trykt litteratur. C. O. Bøggild-Andersen & Troels Finks grundige refererende bedømmelse findes i *Aarhus Universitet. Aarsberetning 1957-1958*, Aarhus, 1958, 151-155].

Prange, Knud: Indfødsretten. En analyse af embedsstandens og adelens nationale rekruttering før og under enevælden. [*Dansk*] *Personalhistorisk Tidsskrift* 16. rk. 4, 1976, 1-16.

Richter, V.: Den danske Søetat 1801-1890. Personalhistoriske Meddelelser. Kbh., 1894, 131 s.

Richter, V.: Danske Postembedsmænd med kgl. Udnævnelse 1750-1906. Odense, 1907, 90 s.

Richter, Vilh.: Den danske Landmilitæretat 1801-1894. 1-2. Kbh., 1896-1897, 364+345 s. [Otrykt 1977].

Rosenkrantz, Palle: Amtmandsbogen. Portrætter og Biografier af Stiftamtmand og Amtmand i Danmark 1660-1935. Kbh., 1936, 192 s. [Med administrationshistorisk indledning og korte biografier af alle amtmænd].

Rørdam, H[olger] F[r.]: Magistre creerede ved Københavns Universitet fra Reformationen indtil 1660. *Personalhistorisk Tidsskrift* 3, 1882, 117-143, 257-274.

Sandberg, Johannes: Kvinner gift med offiserer i den norske hær 1628-1814. Oslo, 1961, 93 s. [Bygger på Ovenstads militærbiografier].

Spæren, Knut: Norges reelle apotekprivilegier og deres eiere 1595-1937. Tønsberg, 1938, 238 s.

Swalin, Wilhelm: Det danske Statsraad 1800-1881. Biographiske Data. Stockholm, 1881, 140 s. [Korte biografier over geheimestatsministre 1772ff og senere ministre].

Teisen, J.: Maanedslieutenanter i sø-etaten 1801-1814. Kbh., 1961, 80 s. [Særnummer af *Tidsskrift for Søværnen* 132, 1961].

Thostrup, C. B.: Ekvipagemesteren. *Tidsskrift for Søværnen* 108, 1937, 412-420.

Thostrup, C. B.: Holmens Chef. *Tidsskrift for Søværnen* 108, 1937, 606-620.

Thostrup, C. B.: Rigsadmiralen. *Tidsskrift for Søværnen* 111, 1940, 221-245.

Topsøe-Jensen, T. A. & Emil Marquard: Officerer i den dansk-norske Søetat 1660-1814 og den danske Søetat 1814-1932. I-II. Kbh., 1935, 744+772 s. [Rettelser og tilføjelser findes i [Dansk] Personalhistorisk Tidsskrift 104, 1984, 183-217].

Tuxen, Jette Kjærulff: Den danske centraladministrations embedskorps 1766-1797. En analyse af dets sammensætning. [Dansk] Personalhistorisk Tidsskrift 95, 1975, 123-193. [Case study omfattende 147 personer].

Tychsen, V. E.: Fortifikations-Etaterne og Ingenieurkorpset 1684-1893. Personalhistorisk Oversigt. Kbh., 1893, 148 s.

West, Fritz Jürgensen: De kgl. Amtmænd i Hertugdømmet Slesvig 1660-1864. [Dansk] Personalhistorisk Tidsskrift 7.rk. 6, 1921, 1-26.

Westerby, Erik: Rettergangsfuldmægtige og Prokuratorer før 1638. *Juristen* 21, 1939, 237-304.

Wiberg, S. V.: Personalhistoriske, statistiske og genealogiske Bidrag til en almindelig dansk Præstehistorie eller alfabetsk ordnet Fortegnelse over alle Sognekalde... . 1-5. Odense, 1870-1879. [Optrykt 1959-1960].

7 ARKIVVÆSEN

7,0 Generelt

Arkivoverenskomster med Tyskland, Island, Sverige og Norge. *Meddelelser om Rigsarkivet 1921-1955*. Kbh., 1958, 73-98. [Overenskomsterne med Norge 1937 og 1939 omtales side 94-98].

Bartholdy, Nils G.: Kongelige åbne og lukkede breve. Et rids af indledningsformlernes historie. *Arkiv* 6, 1977, 137-150.

Bestemmelser for Ordning, summarisk Registrering og Opstilling af Arkivalier med mere i det danske Rigsarkiv med Landsarkiverne. *Meddelelser fra det danske Rigsarkiv* 1, 1907, 241-260.

Brinchmann, Chr.: Norges arkivsaker i Danmark. Populær fremstilling av utleveringerne 1820-1851. Oslo, 1927, 30 s.

Broch, Olaf: Arkivstudier i Rusland mai-juni 1928. Oslo, 1928, 96 s. =*Avhandlingar utg. av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo 2. Hist.- Filos. Klasse 1928:4b.*

Gøbel, Erik: Det dansk-norske arkivspørsmål. Løsning i sigte. *Nordisk Arkivnyt* 31, 1986, 31-32.

Hvidtfeldt, Johan: Kilder til norsk lokalhistorie og ættesaga i danske arkiver. *Heimen* 9, 1952-1954, 227-238. [Foredrag med generell introduktion til dansk arkivvæsen og norgesrelevante kilder der].

Johannessen, Knut: Arkivsystemer i den dansk-norske forvaltningen på 1700-tallet. *Arkivmagasinet* 3/1990, 28-30.

Johnsen, Oscar Albert: Innføring i kildene til Norges historie. Med opplysninger om deres betydning og anvendelse. Oslo, 1939, 111 s. [Også trykt i *Heimen* 4, 1934-1937, 212-258, 295-306 (for perioden 1536-1660 fra 305ff), *Heimen* 5, 1938-1941, 42-53, 131-153].

Juhasz, Lajos: Forhandlinger om norske arkiver i København etter 1814. *Nordiske arkivstudier tilegnet landsarkivar dr.phil. Harald Jørgensen den 3. januar 1977*. Kbh., 1977, 233-252.

Juhasz, Lajos: Byråsjef Henrik Wergeland. *Edda* 1977, 99-112.

Juhasz, Lajos: Arkivkonvensjonen af 1851. *Arkiv* 7, 1978, 1-38. [Dansk-norske arkivforhandlinger 1843-1851/1852].

Juhasz, Lajos: Dansk-norske arkivforhandlinger ved århundreskiftet. *Arkiv* 10, 1984, 1-16.

Juhasz, Lajos: Dominicus Nagel Bech. Den første norske arkivar. *Arkiv* 13, 1990-1991, 1-12.

Jørgensen, Harald: Nordiske arkiver. Kbh., 1968, 313 s.

Kancellisystemet. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1982, 37 s. [Om registrering og henlæggelse. Duplikeret].

Norsk-danske arkivforhandlinger. *Nordisk Arkivnyt* 1959, 21.

Redegørelse for de her i Landet beroende norske og islandske Arkivalier. Kbh., 1924, 43 s. [Redegørelse fra fortroligt dansk udvalg af 8. september 1924 under Dansk-Islandsk Nævn. Norgesrelevant materiale er omtalt side 3-9; i øvrigt mest om Arnamagnæanske Samling. Duplikeret].

Rentekammersystemet. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1982, 45 s. [Om registrering og henlæggelse. Duplikeret].

Saxild, Georg: Om Arkivvæsen. Fire Forelæsninger holdte paa Statens Biblioteksskole. Kbh., 1923, 68 s. =*Statens Bibliotekstilsyns Publikationer* 7.

Secher, V. A.: Om Organisationen af Arkivvæsenet i Norden. Foredrag holdt på det tyske Arkivarmøde i Bamberg den 25. September 1905. *Meddelelser fra det danske Rigsarkiv* 1, 1906, 145-166.

Secher, V. A.: Om Proveniens-(Hjemmehørs-) Principet som Ordningsregel i de danske Statsarkiver og om andre der gældende Ordningsregler. *Meddelelser fra det danske Rigsarkiv* 1, 1907, 191-240.

Vejledning i arkivheuristik. Udg. af Rigsarkivets 2. afdeling. Kbh., 1976, 104 s. [Duplikeret].

Weibull, Gustaf: Arkivordningsprinciper. Historisk återblick och nyorientering. *Scandia* 3, 1930, 52-77. [Om dossiersystem frem for proveniensprincip].

7,10 Dansk arkivvæsen

Danmarks arkiver. Historie, funktion, fremtid. Red. af Vagn Dybdahl & Michael H. Gelting. Kbh., 1982, 168 s.

Det danske arkivvæsens personale pr. 1. januar 1965. Kbh., 1965, 68 s.

Dybdahl, Vagn: Erhvervsarkivet. Forskningsinstitution og centralarkiv for dansk erhvervsliv. Århus, 1976, 32 s.

Ewens, Johannes: Matrikulsarkivet. *Fortid og Nutid* 17, 1947-1948, 247-262.

Helk, Vello: Rigsarkivets 4. afdeling. *Lokalhistorisk Journal* 1975:4, 1-11.

Hjelholt, Holger: Danmark gennem 800 Aar. Rigsarkivets Udstilling af historiske Dokumenter i Festsalen i Aarhus Raadhus. Kbh., 1947, 84 s. [Udstillingskatalog].

Hjelholt, Holger: Rigsarkivets udstilling af historiske dokumenter. Kbh., 1951, 60 s. [Udstillingskatalog. Se sammes: Rigsarkivets udstilling af historiske dokumenter i *Fortid og Nutid* 18, 1949-1952, 418-420].

Hvidtfeldt, Johan & Harald Jørgensen & Jens Holmgaard: The new Danish Archives. Kbh., 1970, 47 s. [Især om bygningerne].

Ilsoe, Grethe: Ti års arkivlitteratur 1973-82. *Arkiv* 9, 1983, 137-165.

Jespersen, Knud J. V.: Hjælpe midler til arkivbenyttelse. En oversigt. Odense, 1973, 58 s. = *Skrifter fra Institut for historie og samfundsvidenskab ved Odense Universitet* 2. [Duplikeret].

Jørgensen, A. D.: Udsigt over de danske Rigsarkivers Historie. Kbh., 1884, 335 s. [Foruden generel historie indtil 1882 findes oversigt over arkivembedsmænd 1523-1882 og 72 arkivrelevante aktstykker].

Kohl, Carl von: Hærens Arkiv. Dets Historie, dets Placering, Inddeling og Opgaver. Kbh., 1946, 195 s.

Linvald, Axel: Dansk Arkivvæsen. Historie, Organisation og Virksomhed. Kbh., 1933, 108 s. [Oprindelig udgivet som *Das Archivwesen Dänemarks* i *Archivalische Zeitschrift* 41, 1932, 238-281. Eiler Nystrøms kritik af Linvald findes i *Tilskueren* 1933, 192-202].

Meddelelser fra Rentekammerarchivet, indeholdende Bidrag til Danmarks Historie af utrykte Kilder. 1-4. Udg. af Joh. Grundtvig. Kbh., 1871-1878.

Meddelelser om Rigsarkivet for 1889-1891. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1892, 63 s. [Omfatter også provinsarkiverne].

Meddelelser om Rigsarkivet for 1892-1894. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1895, 35 s. [Omfatter også provinsarkiverne].

Meddelelser om Rigsarkivet for 1895-1897. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1897, 33 s. [Omfatter også provinsarkiverne].

Meddelelser om Rigsarkivet for 1898-1900. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1901, 49 s. [Omfatter også provinsarkiverne].

Meddelelser om Rigsarkivet med Provinsarkiverne for Årene 1901-1905. Udg. ved V. A. Secher. *Meddelelser fra det danske Rigsarkiv 1*, 1906, 1-144.

Meddelelser om Rigsarkivet og Landsarkiverne for Aarene 1906-1915. Udg. ved Kristian Erslev. Kbh., 1920, 63 s.

Meddelelser om Rigsarkivet og Landsarkiverne for Aarene 1916-1920. Udg. ved Kristian Erslev. Kbh., 1922, 63 s.

Meddelelser om Rigsarkivet for årene 1921-1955. Udg. ved Harald Jørgensen m.fl. Kbh., 1958, 285 s.

Meddelelser om landsarkiverne for årene 1921-1955. Udg. ved Harald Jørgensen m.fl. Kbh., 1960, 187 s.

Meddelelser om Rigsarkivet og landsarkiverne for årene 1956-1960. Udg. ved Harald Jørgensen m.fl. Kbh., 1961, 215 s.

Meddelelser om Rigsarkivet og landsarkiverne for årene 1961-1965. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1968, 281 s.

Meddelelser om Rigsarkivet og landsarkiverne for årene 1966-1975. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1978, 532 s.

Mygind, A.: Hærens Arkiv. *Krigshistorisk Tidsskrift 1965:1*, 5-12.

Personale i Rigsarkivet og landsarkiverne, januar 1980. Red. af Magda

Dalgaard. Kbh., 1980, 133 s. [Biografi og publikationsliste for hver medarbejder].

Personale i Rigsarkivet og landsarkiverne, januar 1990. Red. af Marianne Reimer. Kbh., 1990, 242 s. [Biografi og publikationsliste for hver medarbejder].

Registrering af arkivalier. Arkivforeningens seminar I. Løgumkloster 27.-29. oktober 1966. Udg. af Arkivforeningen. Kbh., 1967, 67 s. [Optrykt 1978].

Rigsarkivet og landsarkiverne. Personale januar 1975. Kbh., 1975, 92 s.

Rigsarkivets tjenestemænd 1889-1953. Ved Harald Jørgensen. Kbh., 1954, 49 s. [Omfatter hele arkivvæsenet. Fortsætter fortegningerne i A. D. Jørgensens Udsigt over de danske Rigsarkivers Historie. Kbh., 1884].

Rockstroh, Knud C.: Oversigt over de vigtigste Afdelinger af Krigsministeriets Arkiv og Vejledning med Hensyn til Benyttelsen. *Fortid og Nutid* 2, 1919, 170-176.

Sabroe, L.: Hærens Arkiv. *Militært Tidsskrift* 1962, 22-29.

Smith, Otto: Byarkiver. *Fortid og Nutid* 2, 1920, 121-125. [Bemærkninger hertil af Gerh. Hornemann & Chr. Axel Jensen i *Fortid og Nutid* 3, 1920, 125-135].

Statens Arkiver. Årsberetning 1992. Udg. ved Bent Blüdnikow. Kbh., 1993, 48 s.

Thomsen, Hans Kargaard: Foreløbig oversigt over 1. afdelings registraturer og hjælpemidler vedrørende arkiver med mere i Rigsarkivet. Kbh., 1975, 89 s. = *Primula* 30.

Thomsen, Hans Kargaard: Om Gehejmearkivets syn på arkivbenyttelse, arkivordning og -registrering i 19. århundrede (1820-1882). *Arkiv* 6, 1976, 108-131.

Aarsberetninger fra det kongelige Geheimearchiv, indeholdende Bidrag til dansk Historie af utrykte Kilder. 1-7. Udg. ved C. F. Wegener. Kbh., 1852-1883.

7,11 Danske registraturer

Andersen, Emilie: München-samlingen. Kong Christiern IIs, dronning Elisabeth med fleres arkiver. Kbh., 1969, 146 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 15*. [Indledning side 9-32].

Arkivvæsenets arkiv -1963. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1965, 90 s. = *Foreløbige Arkivregistraturer. Serie 7, nr. 1*. [Duplikeret].

Bloch, J.: Finansarkiverne 1660-1848. Generalpostdirektionens Arkiv 1711-1848. Kbh., 1900, 240 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 3*. [Forord side I-II].

Bloch, J.: Rentekammeret, Generaltoldkammeret og Kommercekollegiet 1660-1848. Kbh., 1892, 341 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 2*. [Uden indledning. Forældet for Rentekammerets og Kommercekollegiets vedkommende, jævnfør *Vejledende Arkivregistraturer 12* og *Vejledende Arkivregistraturer 22*].

Bro-Jørgensen, J. O. & Aage Rasch: Asiatiske, vestindiske og guineiske handelskompagnier. Kbh., 1969, 331 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 14*. [Indledninger side 1-8, 161-164, 261-263 og 301-302].

Bro-Jørgensen, J. O. & Morten Westrup: Kommercekollegiet 1735-1816. Kbh., 1984, 182 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 22*. [Indledning side 13-57].

Degn, Ole: Toldarkiver før 1969. Vejledning og nøgle til toldarkiverne i landsarkiverne. Kbh., 1993, 159 s.

Engberg, Jens: Kilder til dansk historie i engelske arkiver. Kbh., 1968, 200 s.

Erslev, Kristian: Privatarkiver fra det 19. Aarhundrede beroende i Rigsarkivet. Kbh., 1923, 95. = *Vejledende Arkivregistraturer 4*. [Indledning side

V-VIII. Delvis forældet registratur, jævnfør Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse IV].

Erslev, Kristian: Rigsarkivet og Hjælpemidlerne til dets Benyttelse. En Oversigt. Kbh., 1923, 115 s. [Generel oversigt over alle arkivfonds fra før 1848. Afløst af det nye mangebindsværk af samme navn].

Glarbo, Henny: Oversigt over Kilder til dansk Kunsthistorie i Rigsarkivet. Kbh., 1939, 58 s.

Glarbo, Henny: Privatakiver fra Tidsrummer 1660-1800 i Rigsarkivet. Kbh., 1952, 210 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 9*. [Indledning side IX-X. Delvis forældet registratur, jævnfør Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse IV].

Gribsvad, Frode & Johan Hvidtfeldt: Landsarkivet for de sønderjydske Landsdele. En Oversigt. Aabenraa, 1944, 217 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 6*.

Hassø, Arthur G. & Erik Kroman: Tyske Kancelli II. Gehejmekonseilet 1670-1770, Danske Kancellis udenrigske Afdeling til 1676(1698), Tyske Kancellis udenrigske Afdeling til 1770. Kbh., 1962, 393 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 11*. [Indledning side 1-21 ved Carl S. Christiansen].

Hassø, Arthur G. & Erik Kroman: Danish Department of Foreign Affairs until 1770. Kbh., 1973, 196 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 16*. [Indledning side 1-5. Forkortet engelsksproget udgave af *Vejledende Arkivregistraturer 11*].

Helk, Vello: Kongehusarkivet fra kongerne Frederik VI's, Christian VIII's og Frederik VII's tid. Kbh., 1963, 203 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 13*. [Indledning side IX-XII].

Holmgaard, Jens: Rentekammeret I. Danske og norske afdelinger 1660-1848. Kbh., 1964, 282 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 12*. [Indledning side XVII-XLII].

Jexlev, Thelma: Lokalkiver til 1559. Gejstlige arkiver I. Ærkestiftet og Roskilde stift. Kbh., 1973, 399 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 17*. [Indledning side 11-14].

Jexlev, Thelma: Lokalararkiver til 1559. Gejstlige arkiver II. Odense stift, jyske stifter og Slesvig stift. Kbh., 1977, 432 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 18*. [Indledning side 17-18].

Jexlev, Thelma: Lokalararkiver til 1559. Godsarkiver. = *Vejledende Arkivregistraturer 19*. [Er aldrig udkommet].

Johansen, Erik Korr: Virksomhedsarkiver fra landbrug, industri og håndværk m.v. Århus, 1991, 253 s. = *Erhvervsarkivets arkivoversigter 1*.

Johansen, Erik Korr: Arkiver fra handels-, hotel- og transportvirksomheder m.v. Århus, 1993, 336 s. = *Erhvervsarkivets arkivoversigter 2*.

Jørgensen, Harald: Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm og hjælpemidlerne til dets benyttelse. Kbh., 1977, 405 s. [1. udgave 1966].

Koloniernes centralbestyrelse. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1975, 108 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 20*. [Indledning side 11-54].

Kornerup, Bjørn: Danske Kancelli og de dermed beslægtede Institutioner. Kbh., 1943, 182 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 1*. [Indledning side XXI-XLVIII. Se også V. A. Sechers stadig værdifulde vejledning vedrørende (og registratur over) Danske Kancelli og de dermed beslægtede institutioner 1513-1848 i Meddelelser fra det kongelige Gehejmearkiv 1883-1885, 1886, 63-303].

Kroman, Erik: Privatarkiver før 1660 i Rigsarkivet. Kbh., 1948, 188 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 8*. [Indledning side IX-XIII. Delvis forældet registratur, jævnfør Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse IV].

Kroman, Erik: De sønderjyske fyrstearkiver. Kbh., 1959, 232 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 10*. [Med indledninger til hver af registraturrens ti afdelinger].

Københavns Stadsarkiv. Oversigt og vejledning. Kbh., 1974, 98 s. = *Historiske Meddelelser om København 1974. Tillæg*.

Københavns Universitets arkiv 1479-ca.1910. Udg. af Rigsarkivet. Kbh.,

1978, 467 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 21*. [Indledning side XIII-XXVI].

Lensregnskaberne – en oversigt. Udg. ved Thelma Jexlev. Kbh., 1978, 230 s. [Oprindelig trykt i *Fortid og Nutid* 25-26, 1974-1976].

Manuskripter og arkivalier i danske samlinger. Red. af Helle Linde & Anker Olsen. Kbh., 1968, 144 s. [Ordnet efter de 251 institutioner].

Nygård, S.: Danmarks Kirkebøger. En Oversigt over deres væsentligste Indhold indtil 1891. Kbh., 1933, 190 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 5*. [Forord side III-VII].

Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse. I:1-2. Red. af Wilhelm von Rosen. Kbh., 1993, 982 s. [Den civile centraladministration før 1848; for hvert arkivfond meddeles kort historie, arkivalieoversigt og henvisninger til registraturer og litteratur].

Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse. II:1-4: 1848-1990. Red. af Wilhelm von Rosen. Kbh., 1991, 2082 s. [Den civile centraladministration 1848-1990; i øvrigt som I:1-2].

Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse. III:1: Hæren 1660-1980. Red. af Vagn Aage Petersen. Kbh., 1984, 266 s. [Struktur som I:1-2].

Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse. IV:1: Større private personarkiver i Rigsarkivets 4. afdeling. Red. af Vello Helk. Kbh., 1984, 280 s. [Ordnet alfabetisk efter arkivskabere; omfang og indholdskategorier anført].

Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse. IV:2: Små private personarkiver i Rigsarkivets 4. afdeling. Red. af Hans Kargaard Thomsen. Kbh., 1989, 298 s. [Som IV:1].

Riising, Anne: Landsarkivet for Fyn og hjælpemidlerne til dets benyttelse. Odense, 1970, 184 s.

Skovgaard, Johanne: Tyske Kancelli I. Indtil 1770 Tyske Kancellis indenrigske Afdeling, 1770-1806 Tyske, 1806-1816 Slesvig-Holstenske,

1816-1849 Slesvig-Holsten-Lauenborgske Kancelli og de dermed beslægtede Institutioner. Kbh., 1946, 179 s. = *Vejledende Arkivregistraturer 7*. [Indledning side XIII-XLV].

Thestrup, Poul: Arkiver i Landsarkivet for Fyn. Oversigt med angivelse af arkivernes omfang samt af i hvilke publikationer, der findes fortællinger over arkivernes indhold. En hjælp til lokalhistorikere, socialhistorikere og totalhistorikere. Odense, 1981, 132 s. = *Arkivserien 16*.

Thorlacius-Ussing, V.: Samlingerne af Arkitekturtegninger. *Kunstbladet 1927*, 61-69. [Bemærkninger hertil af Charles Christensen sammesteds side 93-97].

Underdanigst Pro Memoria! Indberetninger til amtmænd på Sjælland med Møn, Lolland-Falster, Bornholm 1720-1860. Registratur og sagregister. Red. af Grethe Ilsøe & Knud Prange. Kbh., 1992, 140 s. [Med indledning af Karl Peder Pedersen om indberetningerne som kilde til dansk lokalhistorie].

Worsøe, Hans H. & Poul Rasmussen: Landsarkivet for Nørrejylland og hjælpemidlerne til dets benyttelse. I-II. Viborg, 1980-1981, 272+261 s. [Sagregister på 17 sider udgivet 1988 ved Ole Degn].

Waaben, Ebba: Skolehistoriske arkivalier i Rigsarkivet. Kbh., 1978, 342 s. = *Foreløbige Arkivregistraturer. Ny serie nr. 19*.

7,20 Norsk arkivvæsen

Berg, Bjørn Ivar: Forskning i bergverksarkiver – særlig i Kongsberg sølvverks arkiv. *Arkivmagasinet 1/1993*, 2-5.

Birkeland, Michael: Om Arkivvæsenets Ordning. Chra./Oslo, 1877/1934, 97 s.

Brevik, Tor: Domstolarkiver i Riksarkivet. *Norsk Arkivforum 3*, 1981, 38-65.

Bull, Ida: Gamle og nye bergverksarkiver. *Arkivmagasinet 1/1993*, 19-25.

Falck-Muus, Rolf: Registrering av de gamle bergverksarkiver. *Norges geologiske undersøkelse. Årbok 1922, No. 98, 21-27; 1923, No. 122, 32-59.*

Falck-Muus, Rolf: Norske bergverksarkivalia III. *Norges geologiske undersøkelse. Årbok 1924-1928, No. 133, 79-100.*

Forsvarets arkiver. Utredning fra et utvalg oppnevnt av Forsvarsdepartementet. Oslo, 1990, 153 s. =*Norges offentlige utredninger 1990:7.*

Hansen, Thorleif W.: Om utarbeidelse av registraturer og ordning av arkivsaker, særlig med henblikk på sorenskriverarkiv. *Norsk Arkivforum 2, 1980, 58-65.*

Holmsen, Andreas: Lokalhistorisk registrering i sentral-arkiva. *Heimen 9, 1952-1954, 239-243.*

Juhász, Lajos: Mot et norsk riksarkiv 1817-1841. *Arkiv 6, 1976-1977, 19-41.*

Kiil, Alf: Arkivkunnskap: Statsarkiva. Oslo, 1987, 247 s. [Opr. udg. 1969].

Kiærland, Lars: Kjelder til personalopplysninger om norske offiserer, underoffiserer og menige soldater ca. 1628-1960. *Heimen 12, 1961-1963, 303-314.*

Kolsrud, Sigurd: Arkivregistreringa på Akershus i 1622. *Meddelelser fra det norske Riksarkiv 3, 1933, 257-286.*

Kongsrud, Helge: Rapport etter omleggingen av Diplomsamlingen [i Riksarkivet]. Oslo, 1985, 91 s.

Kongsrud, Helge: Riksarkivets samlinger. En oversikt og en karakteristikk. *Norsk Arkivforum 5, 1985, 139-152.*

Marvik, Liv Mykland: Domsarkiv i statsarkivene. *Norsk Arkivforum 3, 1981, 9-37.*

Meddelelser fra det norske Rigsarchiv, indeholdende Bidrag til Norges Historie af utrykte Kilder. 1-3. Chra./Oslo, 1870-1933, 505+511+859 s.

Nakken, Alfild: Christian Frederiks norske dokumenter til Riksarkivet. *Arkivmagasinet* 3/1992, 4-6.

Nilsen, Atle Steinar: Registraturer, nøkkelen til bruk av arkiv. *Norsk Arkivforum* 2, 1980, 66-73.

Olstad, Jan H.: Riksarkivet. 1. Framvekst, organisasjon og oppgaver. 2. Arkivsaker og arkivordning. *Heimen* 9, 1952-1954, 149-154, 183-189.

Olstad, Jan H.: Norske militære arkiver som genealogisk kilde. *Norsk Slekthistorisk Tidsskrift* 22, 1970, 241-256.

Scheel, Fr.: Våre arkiver og den lokalhistoriske forskning. *Heimen* 2, 1930, 1-20.

Stoa, Nils Johan: Arkivmateriale fra dansk-norske sivile sentralinstitusjoner før 1814. *Norsk Arkivforum* 9, 1989, 128 s.

Svalestuen, Andres A.: Proveniensprinsippet og ordningen av nyere sentraladministrative arkiver. *Norsk Arkivforum* 2, 1980, 41-57.

Svalestuen, Andres A.: Proveniensprinsippet gjennombrudd i Norge og litt om ordningen av Kirkedepartementets arkiv fram til 1960. *Norsk Arkivforum* 5, 1985, 233-248.

Svalestuen, Andres A.: Noen hovedlinjer i Riksarkivets historie 1817-1992. Administrasjon og organisasjon. *Arkivmagasinet* 2/1992, 13-25.

Utaaker, Kirsten: Oppbyggingen av et norsk sjøfartshistorisk kildearkiv. Et prosjekt ved Bergens Sjøfartsmuseum. *Arkiv* 4, 1972-1973, 176-189.

Warberg, Svein: Trekk av mikrofilmens historie i Riksarkivet. *Arkivmagasinet* 1990:2, 3-10.

7,21 Norske registraturer

Eken, Thorsten: Levering av fotografiske kopiar av tilfang i Riksarkivet. Mikrokopiar av mikrofilm. *Heimen* 13, 1964-1966, 497-521, 547-552.

Fortegnelse over kirkebøker i stiftsarkiverne i Kristiania. Utg. av Riksarkivet ved S. H. Finne-Grønn. Kra., 1915, 244 s. =*Norske arkivregistraturer 1*.

Hosar, Hans: Militære ruller i Riksarkivet. Skjematisk oversyn. *Arkivmagasinet* 1/1988, 23-31, 2/1988, 36.

Hosar, Hans: Domstolar i dansketida. Kvar finn vi arkiva? *Arkivmagasinet* 1/1995, 2-13.

Håndbok for Riksarkivet. Red. av Knut Johannessen & Ole Kolsrud & Dag Mangset. Oslo, 1992, 640 s.

Nysæter, Egil: Norske arkivkataloger. Oversikt over katalogar, register, mikrofilm, kjeldeutgåver m.m. i offentlege norske arkiv. 2. utg. Oslo, 1992, 612 s. [Opr. udg. 1982].

Riksarkivet: Registratur over manntallene 1663-1666 og 1701 i Det Norske Riksarkiv. Oslo, 1934, 81 s.

Riksarkivet: Privatarkiver nr. 1-243. Hovedkatalog. Oslo, 1963, 243 s. =*Foreløpige arkivregistraturer 2*.

Riksarkivet: Registraturar over arkiv frå kriseinstitusjonar 1807-1814 (1817). Oslo, 1973, 104 s.

Stathaldararkivet 1572-1771 med Slottslovarkivet 1704-1722. Utg. av Riksarkivet. Oslo, 1963, 16+76 s. =*Foreløpige arkivregistraturer 1*.

Sønstevoold, Valborg: Registratur over manntallene 1663-1666 og 1701. Det norske Riksarkiv. Oslo, 1934, 19+81 s.

Øvrebø, Egil: Rentekammeret. Lensrekneskapar I (Austlandet). II (Agder, Vestlandet, Trøndelag, Nord-Noreg). Tillegg: Rekneskapar og jordebøker eldre enn 1570. Oslo, 1982-1983, 25+336 s., 25+425 s.

7,31 Danske kildeudgaver

Akter om en ændret Forretningsorden for Konseilet 1768. Udg. ved Aage Friis. *Danske Magazin 6.rk. 3*, 1923, 182-186.

Aktstykker angaaende Norge Juli-Avgust 1808. *Meddelelser fra Krigsarkiverne 3*, 1888, 526-534.

Aktstykker, nærmest vedrørende Danmark-Norges Forhold til Sverige 1812. *Meddelelser fra Krigsarkiverne 5*, 1892, 283-376.

Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV's Tid. 1-3. Udg. ved Kristian Erslev. Kbh., 1883-1890, 505+650+600 s. [Forord i bind 3 side I-IV].

Aktstykker og oplysninger til rigsrådets og stændermødernes historie i Frederik III's tid. 1: 1648-1650. Udg. ved C. Rise Hansen. Kbh., 1959, 532 s. 2:1-2: 1651-1653. Udg. ved C. Rise Hansen. Kbh., 1974-1975, 1076 s. [Forord i bind 1 side VII-XI og 2:1 side VII-XII].

Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660-1676. Udg. ved J. Lindbæk. Kbh., 1903-1910, 392+652 s. [Med fortegnelse bind 2 side 638-640 over Statskollegiets medlemmer og oversigt bind 2 side 641-651 over dets historie].

Aktstykker til Oplysning om Stavnsbaandets Historie. Udg. ved J. A. Fridericia. Kbh., 1888, 332 s. [Om regeringens overvejelser og bestemmelser side 90-165. Optrykt 1973].

Aktstykker vedrørende overtoldinspektør Albert Schumacher 1671-1673. Udg. ved Johan Jørgensen. *Danske Magazin 8.rk. 3*, 1967-1970, 1-43. [Schumacher var overtoldinspektør for det søndenfjeldske Norge. Hans efterladte materiale kaster lys over finansadministration og erhvervsliv].

Assessor i slesvigholstenske Kancelli J. O. Fr. Spies' Betænkning om Udførelsen af Kong Frederik VI.s Reskript af 15. December 1810. Udg. ved Knud Fabricius. *Danske Magazin 6.rk. 6*, 1933, 377-395. [Om dansk sprogs indførelse i Sønderjylland].

Betænkning af Reverdil om Landboforholdene i Danmark. Udg. ved Edvard Holm. *Danske Magazin 5.rk. 5*, 1904, 1-7. [Dateret 20. september 1767].

Betænkninger om de foreløbige Udkast til Trykkefrihedsforordningen af 1799. Udg. ved Louis Bobé. *Danske Magazin 5.rk. 6*, 1916, 324-372.

Bidrag til Oplysning om Frederik Greve af Danneskiold-Samsøes Virksomhed under Christian den Syvendes Regjering. Udg. ved Hans Georg Garde. *Danske Magazin 3.rk. 3*, 1847, 42-71. [Vedrører perioden 1766-1767].

Breve fra Ove Høegh-Guldberg til Johan von Bülow. Udg. ved J. H. Bang. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift 4.rk. 1*, 1869-1870, 125-466. [Vedrører perioden 1784-1807].

Breve fra St. Germain til Grev Herman Valdemar Schmettow. Udg. ved C. A. Trier. *Danske Magazin 6.rk. 4*, 1928, 1-75. [Fra perioden 1745-1765. Schmettow stod i spidsen for det norske hærvesen. Originaler i Videnskabernes Selskabs Bibliotek i Trondhjem].

Breve og Aktstykker vedrørende Herredagen i Kjøbenhavn April og Maj 1557. Udg. ved W. Møllerup. *Danske Magazin 4.rk. 5*, 1884, 97-124.

Breve og Rapporter til Kronprinsen fra Personer i Norge i Perioden August-November 1807. *Meddelelser fra Krigsarkiverne 3*, 1886, 163-197.

Breve og Rapporter fra Norge i Perioden November 1807-Marts 1808. *Meddelelser fra Krigsarkiverne 3*, 1887, 233-273.

Breve og Rapporter fra Norge April-Juni 1808. *Meddelelser fra Krigsarkiverne 3*, 1888, 383-416.

Breve og Rapporter fra Norge September-December 1808. *Meddelelser fra Krigsarkiverne 4*, 1889, 25-40.

Breve til og fra Norge Januar-Marts 1809. *Meddelelser fra Krigsarkiverne 4*, 1889, 134-160.

Breve til og fra Norge Marts-Avgust 1809. *Meddelelser fra Krigsarkiverne* 4, 1889, 209-340.

Breve til og fra Norge Avgust-December 1809. *Meddelelser fra Krigsarkiverne* 4, 1889, 412-473.

Christian III. Hof-Ordning 1538. *Danske Magazin 2.rk. 1*, 1794, 248-254. [Originalen i Danske Kancelli B46 nr. 158e].

Christian IV's skrivkalendere 1607-1642 er publiceret i: Schlegel's Samlung zur Dänischen Geschichte 2:1, 1774, 26-74, og 2:3, 1776, 13-92; Suhms Nye Samlinger 2:3-4, 1793, 91-114; *Magazin for Reiseiagttagelser* 4, 1843, 213-368; *Danske Samlinger* 5, 1869-1870, 49-88, og 2.rk. 3, 1873-1874, 365-391; *Kirkehistoriske Samlinger* 3.rk. 4, 1882-1884, 649-656.

Chronologisk Register over de Kongelige Forordninger og Aabne Breve samt andre trykte Anordninger, som fra Aar 1670 af ere udkomne ... 1-25. Udg. ved Johan Henric Schou & J. L. A. Kolderup-Rosenvinge. Kbh., 1777-1850. [Samlingen benævnes gerne »Schous Forordninger«. Dækker perioden frem til 1849. Hertil findes alfabetisk register i to bind (4. udgave er fra 1823). 1.-10. bind foreligger i tredieudgave fra 1822].

Corpus constitutionum Daniæ. Forordninger, Recesser og andre kongelige Breve, Danmarks Lovgivning vedkommende 1558-1660. 1-6. Udg. ved V. A. Secher. Kbh., 1887-1918.

Dagbogsoptegnelser fra Rigsdagen 1660. Udg. ved Chr. Bruun. *Danske Samlinger 2.rk. 2*, 1872-1873, 89-134. [Oluf Parsbergs kalender, Den lercheske Dagbog og Hans Rhumanns dagbog].

Dalgård, Sune: Grønland. Gengivelser af aktstykker og breve fra det 16. til det 20. århundrede. Kbh., 1960, 12+19 s. =*Fra Rigsarkivets Samlinger* 4. [Med facsimilegengivelser af vigtige dokumenter].

Danmark-Norges Traktater 1523-1750 med dertil hørende Aktstykker. 1-11. Udg. ved L. Laursen. Kbh., 1905-1949. [Omfatter perioden 1523-1700. Med meget fyldige kommentarer. Bind 10-11 udg. ved Carl S. Christiansen. Værket er udførligt kommenteret af C. O. Bøggild-An-

dersen i [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 10.rk. 4, 1937-1938, 369-413, under titlen Traktatudgaver. Til Belysning af L. Laursens Traktatværk].

Danmarks gamle købstadlovgivning. 1-5. Udg. ved Erik Kroman. Kbh., 1955-1961.

Danske adelige Brevkister. Registraturer fra det 15.-17. Aarhundrede. Udg. ved A. Thiset. Kbh., 1897, 237 s. [Private brevregistraturer i Rigsarkivet].

Danske domme 1375-1662. 1-8. Udg. ved E. Reitzel-Nielsen. Kbh., 1978-1987.

Danske handelskompagnier 1616-1843. Oktrojer og interne ledelsesregler. Udg. ved Ole Feldbæk. Kbh., 1986, 779 s.

Danske Kancelliregistranter 1535-1550. Udg. ved Kristian Erslev & W. Møllerup. Kbh., 1881-1882, 581 s. [Indledning side I-VII om kopi-bøgerne og kancelliets organisation].

Danske Kirkelove samt Udvalg af andre Bestemmelser vedrørende Kirken, Skolen og de Fattiges Forsørgelse fra Reformationen indtil Christian V's Danske Lov, 1536-1683. Udg. ved Holger Fr. Rørdam. 1-3. Kbh., 1883-1889, 588+576+576 s.

Danske Kongers Haandfæstninger og andre lignende Acter. Udg. ved C. F. Wegener. *Aarsberetninger fra Geheimearchivet* 2, 1856-1858, 1-150. [Håndfæstningernes principielle stilling som statsretslige instrumenter. Genoptrykt 1974].

Danske Tractater 1751-1800. Udg. paa Udenrigsministeriets Foranstaltning. Kbh., 1882, 463 s. [Hertil findes Greve C. Moltke: *General-Register til ... Danske Tractater 1751-1879*. Kbh., 1901, 64 s.].

Danske Tractater efter 1800. Udg. paa Udenrigsministeriets Foranstaltning. 1: Politiske Tractater 1800-1863. Kbh., 1877, 317 s. 2: Handels- og andre Tractater 1800-1863. Kbh., 1874, 381 s. [Hertil findes Greve C. Moltke: *General-Register til ... Danske Tractater 1751-1879*. Kbh., 1901, 64 s.].

De Hansborgske Registranter. 1: Forordninger 1544-1580. Kbh., 1943, 312 s. 2: Breve i Uddrag 1543-1549. Kbh., 1949, 671 s. Udg. ved Caroline Emilie Andersen. [De hansborgske landsrets- og amtsretsdømme påregnes udgivet i tre bind i 1994 ved Emilie Andersen & A. Andersen & Troels Fink & P. Kr. Iversen].

De ældste danske Archivregistraturer. Udgivne ... efter Originaler i Geheimearchivet. Udg. ved T. A. Becker & William Christensen. 1-5:2. Kbh., 1854-1910. [Adkomstbreve vedrørende kronens gods].

Den for Landbovæsenet nedsatte Kommissions Forhandlinger. 1-2. Kbh., 1788-1789.

Den Norske Enevolds-Arveregjerings-Act eller Norges Stænders Revers til Frederik III paa Arverettigheden, udstedt i Christiania 7. August 1661. *Juridisk Arkiv 1*, 1803, 1-9.

Den Stolbergske plan af 14. oktober 1758 til landboreformerne på Hørsholm. Udg. ved Jens Holmgaard. *Danske Magazin 8.rk. 1*, 1957-1961, 323-330. [Original i Rentekammeret 2422.738].

Deputeret i Slesvigholstenske Kancelli A. B. Rothes betænkning om udførelsen af Kong Frederik VI.s reskript af 15. december 1810. Udg. ved Johan Hvidtfeldt. *Danske Magazin 7.rk. 4*, 1943, 27-45. [Om dansk sprogs indførelse i Sønderjylland].

Det kongelige Rettertings domme og Rigens forfølgninger fra Christian III's tid. Udg. ved Troels Dahlerup. 1-2. Kbh., 1959-1969, 940+896 s. [Dækker perioden 1537-1541].

Diplomatarium Groenlandicum 1492-1814. Aktstykker og Breve til Oplysning om Grønlands Besejling, Kolonisation og Missionering. Udg. ved Louis Bobé. Kbh., 1936, 432 s. = *Meddelelser om Grønland 55:3*.

Erklæringer, Breve og Forestillinger General-Prokureur-Embedet vedkommende. 1-6. Udg. ved L. Rottbøll. Kbh., 1793-1807. [Gerne benævnt »Stampes erklæringer« efter generalprokurør Henrik Stampe. Giver indblik i retsopfattelse og administrativ praksis i den politiske ledelse og centraladministrationen 1753-1782].

Et Bidrag til Statsomvæltningens Historie 1536. Udg. ved L. Laursen. *Danske Magazin 6.rk. 3*, 1919, 186-187.

Et Par Bidrag til Skolevæsenets Historie i Slutningen af forrige og Begyndelsen af dette Aarhundrede. Udg. ved Georg Kringelbach. *Danske Samlinger 2.rk. 3*, 1873-1874, 146-189. [Vedrører 1784 og 1801].

Fabricius, Knud: Det slesvigholstenske Kancelli og Reskriptet af 15. December 1810 (om dansk Sprogs Indførelse i Sønderjylland). *Festskrift til H. P. Hanssen*. Åbenrå, 1932, 27-47.

Fonden ad usus publicos. Aktmæssige Bidrag til Belysning af dens Virksomhed. Udg. ved C. F. Bricka & Henny Glarbo. 1-3. Kbh., 1897-1947, 306+534+702 s. [Fonden eksisterede 1765-1842].

Forarbejderne til Kong Kristian V's Danske Lov. Udg. ved V. A. Secher & Chr. Støchel. 1-2. Kbh., 1891-1894. 612+595 s.

Forordninger, som ere udgangne siden Recessen Anno 1643 den 8. Martij ... 1-37. Kbh., 1664-1839. [Samlingen benævnes gerne »Kvartudgaven«. Den dækker perioden 1643-1839. Det er en samtidig, samlet udgave af de enkelte originale forordningstryk. Kronologisk ordnet].

Franske Memoirer fra vor første Enevældetid om Danmarks politiske og økonomiske Forhold. Udg. ved Knud Fabricius. *Danske Magazin 6.rk. 2*, 1914, 78-111.

Frederik II's Enke Dronning Sophies Kopibøger 1588-1617. Udg. ved Svend Thomsen. Kbh., 1937, 416 s.

Frederik IV's Instruction for de Committerede i Slots-Loven paa Aggerhuus Slot i Norge. Dateret 16. Februar 1704. Udg. ved Mich. Treschow. *Nye Danske Magazin 3*, 1810, 146-155.

Frederik IV's Instruction for Geheimeraad Hr. Ditlef Wibe som Statholder i Norge. Dateret 17. Aprilis 1722. Udg. ved Mich. Treschow. *Nye Danske Magazin 3*, 1810, 155-160.

Frederik VI's Brevvexling med Statholderen i Norge Juni-Avgust Maa-
ned 1813. *Meddelelser fra Krigsarkiverne* 6, 1894, 423-456.

Frederik VI's Brevvexling med Statholderen i Norge September-Okto-
ber-November 1813. *Meddelelser fra Krigsarkiverne* 7, 1896, 421-464.

Frederik VI's fortrolige Brevvexling med Norge i Aaret 1809. Udg. ved
Carl Th. Sørensen. Kbh., 1889, 219 s.

Geheimkonseillets Medlemmers Vota i Anledning af den kongelige
Ordre af 24. September 1770. Meddelt efter Schack Rathlous papirer
af A. Crone. *Danske Samlinger 1.rk.* 5, 1869, 97-132. [Om Geheimekon-
seillets bedre indretning].

Geheimeraadets Protocol 1670-1676. *Aarsberetninger fra det kongelige Ge-
heimearchiv* 6-7, Kbh., 1876-1882, 68-137. [Griffenfeldts personlig førte
geheimerådsprotokol].

Hjelholt, Holger: Gehejmearkivet i Tiden fra Enevældens Indførelse
til Rigsarkivets Oprettelse (1660-1889). Facsimiler af Embedsskrivelser
og Privatbreve fra dets Embedsmænd. Kbh., 1939, 10+15 s. =*Fra Rigsar-
kivets Samlinger* 2.

Indberetninger fra Charles de Dancay til det franske Hof om For-
holdene i Norden 1567-1573. Udg. ved C. F. Bricka. Kbh., 1901, 239
s.

Inkvisitionskommissionen af 20. Januar 1772. Udvalg af dens Papirer
og Brevsamlinger til Oplysning om Struensee og hans Medarbejdere.
Udg. ved Holger Hansen. 1-5. Kbh., 1927-1941. [Indledning i bind 1
side V-LXXIV].

Instructionen und Verordnungen (von Friedrich IV). *Gasparis Urkun-
den*, 1786, 31-56. [Vedrørende Konseillet og Tyske Kancelli].

Judicia placati Regis Daniæ justitiarum. Samling af Kongens Rettertings
Domme 1605-1614. Udg. ved V. A. Secher. Kbh., 1885-1886, 639 s.

Justitsraad Carl August Struensees Forsvarsskrift. Udg. ved Holger
Hansen. *Danske Magazin* 6.rk. 3, 1923, 1-46. [Dateret 2. april 1772. Ori-

ginal blandt Inkvisitionskommissionens papirer i Kongehusets og Rigets arkiv].

Jørgen Pedersens jyske rentemesterregnskab 1546. Udg. ved Søren Balle. Århus, 1985, 199 s. =*Økonomisk Institut. Memo 1984:12*.

Kabinettsordrer og Breve fra Arveprins Frederik til det danske Kanceli 1772-1784. Udg. ved L. Koch. *Kirkehistoriske Samlinger 4.rk. 2*, 1891-1893, 370-382.

Kabinettsstyrelsen i Danmark 1768-1772. Aktstykker og Oplysninger. Udg. ved Holger Hansen. 1-3. Kbh., 1916-1923, 522+648+654 s. [Indledning bind 1 side V-XXIV blandt andet om Kabinetts og Partikulærkammerets indretning og personale].

Kancelliets Brevbøger vedrørende Danmarks indre Forhold. I Uddrag. Udg. ved C. F. Bricka m.fl. 1-28. Kbh., 1885-1993. [Bind 1 og enkelte andre har i forordene redegørelser for registranterne. Dækker perioden 1551-1649. Serien fortsættes].

Kjærgaard, Thorkild: Konjunkturer og afgifter. C. D. Reventlows betænkning af 11. februar 1788 om hoveriet. Kbh., 1980, 287 s. [Originalt i Rentekammeret 434.2-6 nr. 125. Udgivet med fyldige udenværker].

Koldinghus lens regnskab 1610-1611. Udg. ved Birgitte Dedenroth-Schou & Anemette S. Christensen. 1-2. Kbh., 1984, 373+71 s.

Kommissionsbetænkningen 1709-1710 ang. Færøernes Tilstand ved Kongens Overtagelse af Enehandelen paa Færøerne. Udg. af A. Degn. Torshavn, 1934, 184 s. [Med fyldig indledning].

Kong Christian den Fjerdes egenhændige breve. Udg. ved C. F. Bricka & J. A. Fridericia & Johanne Skovgaard. 1-8. Kbh., 1878-1947. [Optrykt 1969-1970].

Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve, Befalinger og Statskrivelser til Rigsraadet. 1-2. Udg. ved Chr. Molbech. Kbh., 1848, 506+64 s. [Bind 2 er ufuldendt. Udgaven dækker perioden 1596-1632 og supplerer delvis den nyere ottebindsudgave af de egenhændige breve].

Kong Christian V's egenhændige Dagbøger 1689-1691 og 1696. Udg. ved C. Molbech. *Nyt historisk Tidsskrift* 1, 1847, 469-530, 2, 1848, 175-258 og 555-621. – Kong Christian V's egenhændige Dagregistre for Aarene 1692 og 1693. *Aarsberetning fra Geheimearchivet* 6, 1881, 258-343, 7, 1883, 1-72. – Kong Christian V's egenhændige Dagbog for Aaret 1694. Udg. ved C. F. Bricka. *Danske Magazin* 5.rk. 4, 1901, 231-322. – Af Kong Christian den Femtes Dagjournaler 1695-1699. Udg. ved Emil Marquard. *Danske Magazin* 6.rk. 2, 1914, 112-151.

Kong Christian den Femtes skrevne Befalinger og Anordninger eller Reskripter for Norge, Island, Færøerne og de Indiske Besiddelser fra 9. Februar 1670 til 25. August 1699. 1-2. Udg. ved Casper Peter Rothe. Kbh., 1777-1778.

Kong Christian den Sjettes Dagbog fra 1740. Udg. ved J. H. Bang. *Danske Samlinger* 2.rk. 5, 1876-1877, 261-267.

Kong Christian den Sjettes Dagbøger for Aarene 1741-1744. Udg. ved Peter Brock. *Danske Samlinger* 2.rk. 4, 1874-1876, 262-323.

Kong Christian VI.s egenhændige Breve til Overkrigssekretær Numsen. Udg. ved Louis Bobé. *Danske Magazin* 6.rk. 2, 1916, 330-365. [Fra perioden 1741-1746].

Kong Christian VI.s egenhændige Breve til Greve Frederik Danne-skjold-Samsøe 1734-1745. Udg. ved J. Estrup. *Danske Magazin* 5.rk. 5, 1904, 155-200 og 331-404.

Kong Christian VIII.s Dagbøger og Optegnelser. 1: 1799-1814. Udg. ved Axel Linvald. Kbh., 1943, 684 s. 2: 1815-1821 og 1821-1822. Udg. ved Albert Fabritius m.fl. Kbh., 1973-1976, 673 s.

Kong Christian VIII.s Breve 1796-1813. 1-2. Udg. ved Axel Linvald & Albert Fabritius. Kbh., 1965, 366+293 s.

Kong Frederik II's Kalenderoptegnelser for Aarene 1583, 1584 og 1587. Udg. ved Otto Carøe. [*Dansk*] *Historisk Tidsskrift* 4.rk. 3, 1872-1873, 538-577 og 670.

Kong Friderich III's Cancelli-Instrux. *Suhms Nye Samlinger* 3, 1794, 164-174.

Kongelige Instructioner for Høieste-Ret i Dannemark og Norge. *Suhms Nye Samlinger* 4:3-4, 1795, 111-188. [Instrukser af 1661, 1690, 1700, 1731, 1753 og 1771].

Kongelige Kammerregnskaber fra Frederik III.s og Christian V.s Tid. Udg. ved Emil Marquard. Kbh., 1918, 640 s. [Fortale side VII-XVI. Hovedsagelig overkammerjunkerens regnskaber i Christian V's tid].

Kongelige Rescripter, Resolutioner og Collegialbreve for Danmark og Norge, udtogsvis udgivne i chronologisk Orden 1660-1848. 1-50. Udg. af Laurids Fogtman & T. Algreen-Ussing m.fl. Kbh., 1786-1854. [Samlingen benævnes gerne »Fogtmans Rescripter«. Hertil findes alfabetisk hovedregister af T. Algreen Ussing i tre bind fra 1837-1839. Særlig kildeudgave af samme karakter findes vedrørende kirkelige forhold].

Kongeloven og dens Forhistorie. Aktstykker. Udg. af Rigsarkivet. Kbh., 1886, 72 s. [Otrykt 1973].

Kornerup, Bjørn: Reformationen i Danmark. Gengivelser af Aktstykker og Breve. Kbh., 1936, 12+16 s. =*Fra Rigsarkivets Samlinger* 1. [Med facsimilegengivelser af vigtige dokumenter].

Kroman, Erik: Danske adelsbreve fra tiden indtil 1660. Facsimiler af breve fra adelsmænd og adelsdamer. Kbh., 1953, 11+28 s. =*Fra Rigsarkivets Samlinger* 3. [Med facsimilegengivelser af vigtige dokumenter].

Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet Jordegods i Danmark fra Reformationen til Nutiden. I Uddrag. Udg. ved L. Laursen m.fl. 1-5. Kbh., 1892-1955. [Dækker perioden 1535-1765. Serien påregnes fortsat. Genoptrykt er Navneregistrene til Kronens Skøder 1535-1765. Kbh., 1978, 624 s.].

Laurids Engelstofts Dagbogsoptegnelser fra 1807 og 1808. Udg. ved A. Petersen. *Danske Samlinger* 3, 1867-1868, 97-192. [Fra centraladministrationens forlæggelse og ophold i Jylland og hertugdømmerne].

Linvald, Axel: En samtidig Beretning om Begivenhederne i Norge 1814. *Smaaskrifter tilegnede Aage Friis*. Kbh., 1940, 203-219.

Luxdorps Dagbøger indeholdende Bidrag til det 18. Aarhundredes Stats-, Kultur- og Personalthistorie. I Uddrag. 1: 1745-1773. 2: 1774-1788. Udg. ved Eiler Nystrøm. Kbh., 1915-1930, 486+568 s. [Indledning i bind 1 side IX-XLIX].

Meddelelser fra Krigsakiverne. 1-9. Udg. af Generalstaben ved C. Th. Sørensen m.fl. Kbh., 1883-1902. [Ren kildeudgave, næsten udelukkende vedrørende hæren 1801-1814].

Møntmester Bernt Buskes kvitteringer. Udg. ved Georg Galster. *Danske Magazin 8.rk.* 2, 1962, 82-84. [Original i Tyske Kancellis Indenrigske Afdeling A160].

Nogle Aktstykker til Danmarks Udenrigspolitik i 1813. Udg. ved Edvard Holm. *Danske Magazin 6.rk.* 2, 1914, 61-70.

Nye Aktstykker vedrørende de politiske Forhandlinger i Kjøbenhavn i December 1813 og Kielerfreden i Januar 1814. Udg. ved Aage Friis. *Danske Magazin 5.rk.* 4, 1898-1901, 1-61 og 101-156.

Oeder, G. C. von: Aufsatz eingericht im Jahre 1772 in Kopenhagen an diejenige Commission, welche Ausdrücklich zur Untersuchung der seit dem Oct. 1770 in und mit den Collegiis vorgefallenen Veränderungen angeordnet war. *Sammlungen zur Geschichte und Staatswissenschaft, hrsg. von Aug. Heinze 2:1*, Göttingen, 1791, 3-34. [Partsindlæg fra embedsmand i Finanskollegiet].

Ove Høegh Guldberg og arveprins Frederiks brevveksling med Peter Christian Schumacher 1778-1807. Udg. ved J. O. Bro-Jørgensen. Kbh., 1972, 557 s.

Prins Christian (V.)s Breve. 1: Kancellibreve i Uddrag 1626-1642. Udg. ved Emil Marquard. Kbh., 1952, 642 s. 2: Kancellibreve i Uddrag 1643-1647, med et Tillæg af Prinsens egenhændige Breve 1627-1647. Udg. ved Emil Marquard & J. O. Bro-Jørgensen. Kbh., 1956, 851 s.

Regjeringsraadernes Svar til Landsdommerne i Nørre-Jylland angaa-

ende disses Bestilling efter Frederik II's Død. *Nye Danske Magazin* 4, 1823, 153-155. [Svaret er af 20. juni 1588].

Rescripter, Resolutioner og Collegialbreve den danske Krigsmagt til Lands angaaende. Udg. ved P. Rosenstand-Goiske & J. C. Hedegaard & M. C. Rehder. Kbh., 1803-1807. [Vedrører perioden 1670-1856. Hertil findes Johan Christian Hedegaard: Total-Register ... Kbh., 1805 (vedrørende 1670-1800) og 1823 (vedrørende -1820)].

Reynold Junges Møntmesterregnskaber 1534-1540. Udg. ved Georg Galster. Kbh., 1934, 219 s. [Registreret i registratur 108A side 29].

Rigens Marsk Anders Billes Betænkninger om Danmarks Forsvarsvæsen 1646-1647. Udg. ved Kristian Erslev. *Danske Magazin* 5.rk. 1, 1887-1889, 276-288.

Rigsraad Christen Skeels Dagbog ført i Rigsraadet 1649-1659. Udg. ved T. A. Becker. *Danske Magazin* 3.rk. 4, 1854, 1-65 og 105-139 og 221-240 og 265-328.

Samling af de trykte Forordninger, Placater og Patenter Landmilitæret betreffende, som ere udkomne i det Tidsrum fra 1670 indtil 1840. 1-4. Udg. ved Johan Christian Hedegaard. Kbh., 1807-1841.

Samling af gamle danske Love. 1-6. Udg. ved J. L. A. Kolderup-Rosenvinge. Kbh., 1821-1846. [De vigtigste rigslove 1521-1643].

Samling af gamle norske Love. 1-2. Udg. ved Hans Paus. Kbh., 1751.

Samling af Kongens Rettertings Domme 1595-1604. Udg. ved V. A. Secher. Kbh., 1881-1883, 695 s. [Regester].

Secher, V. A.: Kong Christian den Femtes Danske Lov. Kbh., 1911, 1063 sp. [Med kildehenvisninger. Oprindelig udgave 1878].

Tabeller over Skibsfart og Varetransport gennem Øresund 1497-1660. Udg. ved Nina Ellinger Bang & Knud Korst. 1: Tabeller over Skibsfarten. Kbh., 1906, 404 s. 2A-2B: Tabeller over Varetransporten. Kbh., 1922-1933, 620+274 s. [Ingen egentlig kildeudgave, men blot tabellari-ske sammendrag af de vigtigste data].

Tabeller over Skibsfart og Varetransport gennem Øresund 1661-1783 og gennem Storebælt 1701-1748. Udg. ved Nina Ellinger Bang & Knud Korst. 1: Tabeller over Skibsfarten. Kbh., 1930, 478 s. 2:1-2:3: Tabeller over Varetransporten. Kbh., 1939-1953, 717+761+541 s. [Ingen egentlig kildeudgave, men blot tabellariske sammendrag af de vigtigste data].

Tegnelser over alle Lande 1535-1550. Udg. ved T. A. Becker. *Danske Magazin 3.rk. 4*, 1854, 177-220, ... *4.rk. 6*, 1886, 324-336. [Udgivet i 24 småportioner mellem den nævnte første og sidste].

To samtidige Breve om Begivenhederne 1660. Udg. ved J. Estrup. *Danske Magazin 5.rk. 4*, 1904, 278-282.

Udvalg af gamle danske Domme, afsagte paa Kongens Retterting og paa Landsting. 1-4. Udg. ved J. L. A. Kolderup-Rosenvinge. Kbh., 1842-1848. [Vedrørende perioden 1450-ca. 1600].

Udvalgte Breve, Betænkninger og Optegnelser af J. O. Schack-Rathlous Arkiv 1760-1800. Udg. ved Th. Thaulow & J. O. Bro Jørgensen. Kbh., 1936, 564 s.

Urkunden und Materialien zur Kenntniss der Geschichte und Staatsverwaltung Nordischer Reiche. 1-3. Udg. ved A. C. Gaspari. Kbh., 1786-1790.

Wegener, C. F.: Instruxer for Collegier og højere Statsebedsmænd umiddelbart efter Souverainiteten. *Aarsberetninger fra Geheimearchivet 2*, 1856-1860, 151-326. [De grundlæggende bestemmelser i forbindelse med kollegialsystemets indførelse i Danmark-Norge 1660-1692].

7,32 Norske kildeudgaver

Absalon Pederssøn: Kapitelsbog 1552-1572. *Norske magasin 1*, 181-449 og *Tillæg* 450-512. [Originaltitel: Liber Bergensis Capituli Compilatus. Absalon Pedersøns Dagbog over Begivenheder, især i Bergen 1552-1572].

Actstykker til den norske Krigshistorie under Kong Frederik den fjer-

de. Udg. ved B. Moe. 1-3. Chra., 1838-1840, 428 s. [Særtryk af *Militairt Tidsskrift* 15, 16, 17].

Akershusregistret af 1622. Utg. av Den norske historiske Kildeskriftkommission ved G. Tank. Kra., 1916, 198 s.

Aktstykker til de norske stændermøders historie 1548-1661. Utg. for Kjeldeskriftfondet ved Oscar Albert Johnsen. 1-3. Oslo, 1929-1984. 1: 1929, 754 s. 2: 1969, 654 s. 3: 1984, 743 s.

Almindelig norsk Lovsamling for Tidsrummet 1660-1870. I Udtog og med Henvisninger utg. av Otto Mejlænder. Med alfabetisk Register. Chra., 1872, 1288 s.

Andragende fra Kjøbstædernes Deputerede ved Arvehyldningen 1661. *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv* 1, 1870, 28-49.

Anker, C. J.: Fra generalfeltmarschal prins Carl af Hessens arkiv for årene 1767, 1789, 1790, 1806 og 1807. *Norsk militært tidsskrift* 59, 1896, 401-425, 447-466. [Kildeuddrag].

Anker, C. J.: Fra generalfeltmarschal prins Carl af Hessens arkiv 1772, 1775, 1776, 1788 og 1789. *Tilleggshefte til Norsk militært tidsskrift* 56, 1893, 131 s. [Kildeuddrag].

Betenkninger fra geistligheten i Norge om kirkeordinansen 1607 og 2. bok av norske lov 1687 foranlediget av planene om å revidere kirkelovene 1631-1753. Utgitt for Den rettshistoriske kommisjon av Helge Fæhn. Oslo, 1985, 404 s.

Berg, J. Chr.: Actstykker til den staaende Hærs Historie. *Samlinger til Det Norske Folks Sprog og Historie* 3, 1835, 403-471, 4, 1836, 3-99.

Biskop Jens Nilssøns Visitatsbøger og Reiseoptegnelser 1574-1597. Utg. ved Yngvar Nielsen. Kra., 1880-1885, 696 s. [Facsimileudg. 1981].

Biskop Nils Glostrups Visitatser i Oslo og Hamar Stifter 1617-1637. Utg. ved Ludvig [L.] Daae & H. J. Huitfeldt-Kaas. Kra., 1895, 160 s.

Blandede Aktstykker og Breve fra Aarene 1520-39. Ved Holger Fr. Rørdam. *Ny kirkehistoriske Samlinger* 6, 1872-1873, 143-153.

Brand-Forsikringsanordning i særdeleshed for Købstæderne i Norge. Kbh., 1767, 23 bl. [Facsimileudg., Oslo, 1967].

Christian den fjerdes recess 1643. Utg. av Norsk Historisk Kjeldeskrift-Institut. Den retthistoriske kommisjon. Opptrykk. Oslo, 1981, 354 s.

Christian Frederiks og Carsten Ankers Brevveksling 1814, samt Uddrag af deres Breve fra 1801-13 og fra 1815-17. Saml. av C. J. Anker. 2. rev. udg. Kra., 1904, 716 s.

Dagbøger av nordmenn på Grønland før 1814. Ved H. Ostermann. Oslo, 1935-1946, 246+156+197+152+143+27 s. [Særtrykk av: *Norges Svalbard- og Ishavsundersøkelser. Meddelelser* 33, 39, 51, 52, 58, 64].

Danmark og Norges Kirke-Ritual. Chra., 1863, 159 s.

Den Norske Kirkes Mindeskrift ved Reformationens 400-aars Jubileum. Utkast til en norsk Kirkeordinants. Utg. av Oluf Kolsrud. Kra., 1917, 211 s.

Diplomatarium Norvegicum. Utg. av Chr. C. Lange m.fl. 1-22. Chra./Oslo, 1849-1995.

Extract og Udtog af de Kongelige Befalinger, som ved allernaadigst udgivne og trykte Forordninger ere bekjentgjorte, Norge vedkommende fra Aar 1648 til 1770 inclusive ved Jens Christian Lowum. Chra./Aalborg, 1772-1778, 219+131+192+144+180 s. [Med register].

Finnemanntallet 1686. Utg. for Kjeldeskriftfondet av Erik Opsahl & Harald Winge. Oslo, 1990, 274 s.

Forarbejderne til Kong Christian den femtes norske Lov af 15. April 1687. Utg. for det Norske historiske Kildeskriftfond av N. Prebensen & Hj. Smith. Chra., 1887, 722 s.

Forordninger, aabne Breve, Placater m.m. for Kongeriget Norge, i Tidsrummet fra 1648-1813. Til Brug for den Lovstuderende udtogsviis

udg. af Julius August S. Schmidt. 1-2. Chra., 1851-1852. 1: 1648-1770, 728 s. 2: 1771-1813, 728 s. [Register for hele verket i bind 2].

Fredrikstad lagtingsprotokoll 1607-1615. Utg. for Kjeldeskriftfondet av Odd Sandaaker. 1-8. Oslo, 1989, 290 s.

Friis, Peder Claussøn: Norriges oc omliggende Øers sandfærdige Besriffuelse. [*Samme forf.s*] *Samlede skrifter*. Kra., 1881, 169-409. [Om Island og Grønland s. 169-242].

Fritzner, Joh. & H. J. Huitfeldt: Maurits Madssøn Rasch's Optegnelser fra Nordlandene 1581-1639. *Norske Samlinger 2*, 1858-1860, 493-516.

Geistlig edsprotokol for Oslo og Hamar stifter 1601-1730. Utg. av Riksarkivet ved S. H. Finne-Grønn. Kra., 1918, 236+10 s.

Generalmajor Georg Reichweins Kopibog 1646-57. *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv 2*, 1903, 1-96, 177-247.

Gørvel Fadersdatters regnskap over Giske og Giskegodset 1563. Utg. av Per-Øivind Sandberg. Oslo, 1986, 39 s.

Historisk-topografiske Skrifter om Norge og norske Landsdele forfattede i Norge i det 16de Aarh. Utg. for det norske historiske Kildeskriftfond ved Gustav Storm. Chra., 1895, 46, 257 s. [2. udg. betitlet To norske historisk-topografiske skrifter fra 1500-tallet. Oslo, 1968, 146 s.].

Historiske Samlinger. Utg. av Den norske historiske Kildeskriftkommission. 1-3. Kra., 1900-1914, 482+576+498 s.

Hjort, Hans Andreas: Prest og bonde. Gjerdrum-presten Hans Andreas Hjorts optegnelser 1714-1758. Red. Rolf Fladby. Oslo, 1988, 124 s.

Innberetninger fra den franske legasjon i København vedrørende Norge 1670-1791. 1: 1670-1748. Utg. for Kjeldeskriftfondet av Oscar Albert Johnsen. Oslo, 1934, 364 s.

Kirkeordinansen av 1607 og Forordning om ekteskapsaker gitt 1582. Utg. ved Norsk Historisk Kjeldeskrift-Institutt. Oslo, 1985, 94 s.

Kong Christian den femtes norske Lov 15de april 1687, med kongeloven 1665. Oslo, 1982, 295 s.

Kong Christian den fjerdes Norske Lovbog af 1604. Utg. av Fr. Hallager & Fr. Brandt. Chra., 1855, 200 s. Facsimileutg. av Norsk Historisk Kjeldeskrift-Institutt. Den retshistoriske kommisjon, Oslo, 1981.

Kong Christian Frederiks dagbok fra hans ophold i Norge i 1814. Kra., 1914, 269 s.

Kongelige Forordninger, aabne Breve og andre trykte Anordninger for Norge udkomne i Tidsrummet 1648-1814. Udg. i Udtog af F. Timme. 1-2. Chra., 1841-1842.

Kongelige Forordninger og aabne Breve samt andre trykte Anordninger m.m. som fra 1670-1814 ere udkomne ... Udtogsviis udg. og forsynede med alphabetisk Register af Peter Hersleb Smith. 1-3. Kra., 1823-1826. Register 1828, 762+706+518+315 s.

Kongelige Rescripter, Resolutioner og Collegial-Breve for Norge i Tidsrummet 1660-1813. Udg. i Udtog af Fr. Aug. Wessel Berg. 1-4 + reg.bind. Chra., 1841-1847, 948+843+827+1156+480 s.

Lange, Chr. C. A.: Statholder Hannibal Sehesteds Copiebog for Aaret 1645. *Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie* 2-5. Chra., 1834-1838. 2: 1834, 508-586. 3: 1835, 66-177. 4: 1836, 144-161, 438-513. 5: 1838, 195-324, 369-478.

Lover og forordninger 1537-1605. Norsk lovstoff i sammendrag. Red. av Harald Winge. Oslo, 1988, 313 s.

Major Peter Schnitlers grenseeksaminasjonsprotokoller 1742-1745. Utg. av Kjeldeskriftfondet. 1: Ved Kristian Nissen & Ingolf Kvamen. Oslo, 1962, 478 s. [Fotooptryk 1991]; 2: Ved J. Qvigstad & K. B. Wiklund. Oslo, 1929, 475 s. [Fotooptryk 1991]; 3: Ved Lars Ivar Hansen & Tom Schmidt. Oslo, 1985, 272 s.

Mandal, Oluf Bentsen: Optegnelser for Aarene 1625-36. Udg. ved A. E. Erichsen. [*Dansk*] *Personalhistorisk tidsskrift* 4. rk. 5, 1902, 133-143.

Nicolaysen, N.: Norske Stiftelser. 1-3. Chra., 1858, 798+766+1072 s.

Nils Stubs Optegnelsesbøger fra Oslo Lagthing 1572-1580. Utg. for Det norske historiske Kildeskriftfond ved H. J. Huitfeldt-Kaas. Chra., 1895. Fotooptryk Oslo, 1982, 277 s.

Norges gamle Love, anden række, 1388-1604. Utg. av Norsk Historisk Kjeldekrift-Institutt. Den Rettshistoriske kommisjon. 1-4:1. Kra./Oslo, 1912-1995.

Norges traktater 1661-1966. Utarb. av Det kgl. norske utenriksdepartement. Oslo, 1967-1970. 1: 1661-1944. 1967, 1363 s.

Norske Herredags-Dombøger 1578-1664. 1-4. rekke. Chra./Oslo, 1892-1976. [Med sagregister og lovregister].

Norske kongebrev med innlegg. Register. 1-7. 1660-1703. Red. av R. Fladby m.fl. Oslo, 1962-1995.

Norske kyrkjelege jordebøker etter reformasjonen. Utg. for Kjeldekriftfondet av S. Kolsrud & A.-M. Hamre. 1: Oslo og Hamar bispedømes jordebok 1574-1577 (Pouel Huitfeldts stiftsbok). Oslo, 1929, 341 s. 2: Trondhjems reformats 1589 og Oslo domkapittels jordebok 1595. Oslo, 1983, 303 s.

Norske lensrekneskapsbøker 1548-1567. Utg. av Riksarkivet. 1-6. Oslo, 1937-1943.

Norske Magasin. Utg. av N. Nicolaysen. 1-3. Chra., 1858-1870. 1: 1858, 626 s. 2: 1863, 702 s. 3: 1870, 680 s.

Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede. 1-5. Chra./Oslo, 1887-1983.

Norske Rigs-Registrarer. 1523-1660. Utg. av Chr. A. Lange m.fl. 1-12. Chra., 1861-1891.

Norske Samlinger. Utg. av Et historisk Samfund i Christiania. 1: Chra., 1852, 678 s. 2: Chra., 1860, 645 s. [2: Udg. af Chr. A. Lange].

Norske Supplikker 1660-1662. Utg. for Kjeldeskriftfondet ved Vera Eriksen & Rolf Fladby. 1-2. Oslo, 1988-1990, 413+692 s.

Olav Engelbriktsosns rekneskapsbøker 1532-1538. Utg. av Noregs riksarkiv ved Jens Arup Seip. Oslo, 1936, 227 s.

Oslo Kapitels protokoller. Forhandlinger 1609-1616. Utg. av Den Norske Historiske Kildeskriftkommisson ved Oluf Kolsrud. 1-2. Kra./Oslo, 1913-1949, 190 s.

Oslo Kapitels protokoller. Kopibøker 1606-1618. Utg. av Den Norske Historiske Kildeskriftkommission ved Oluf Kolsrud. 1-3. Kra./Oslo, 1913-1949, 430 s.

Oslo lagtingsprotokoll 1608-1616. Oppland lagtingsprotokoll 1611-1613. Utg. for Kjeldeskriftfondet av Kjell J. Kleivane. Oslo, 1987, 706 s.

Overhoffrettsdomar 1667-1699. 1-3. Utg. for Den rettshistoriske kommission av Mons Sandnes Nygard. Oslo, 1981-1995, 520+660+647 s.

Platou, Carl N. og Christian A. Lange: Rapporter og Breve fra Prinds Christian August som commanderende General i Norge 1807-1809. Chra., 1859, 262 s.

Presten Søren Sørenssøns Memorialbog 1564-1599. Utg. for det Norske Historiske Kildeskriftfond ved A. E. Erichsen. Kra., 1898, 51 s.

Rescripter, Resolutioner og Collegial-Breve for Kongeriget Norge i Tidsrummet fra 1660-1813. Til Brug for den Lovstuderende udtogsviis udgivne af Julius Aug. S. Schmidt. Chra., 1847. 1: 655 s., 2: 688 s.

Reventlow, Chr. D. F.: Min Reise i Norge 1811. [Udg. af Johannes Elgvin]. Bergen, 152 s.

Samling af Norge vedkommende Kgl. Rescripter, Resolutioner og Collegialbreve m.v. for Tidsrummet fra 1660 til 1813, forsaavidt de kunne ansees at være af Vigtighed for den Lovstuderende og den juridiske Embedsmand i Almindelighed. Udtogsviis udg. af Fr. Stang & B. Dunker. Chra., 1838, 923 s. Tillæg og Anhang. Udg. af B. Dunker. Chra., 1840, 459 s. Register, 1841, 280 s.

Samlinger til Det Norske Folks Sprog og Historie. 1-6. Chra., 1833-1839.

Skattematrikkelen 1647. Utg. av Norsk lokalhistorisk institutt. 1-17. Oslo, 1969-1978.

Statholder Gyldenløves og Jørgen Bjelkes Betænkning angaaende Norges Administration 1670. *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv 1*, 1870, 379-433.

Statholder Hannibal Sehesteds Copiebog for Aaret 1645. Afskrevet og meddelt af Chr. C. A. Lange. *Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie*. 2: Chra., 1833, 508-586. 3: Chra., 1835, 66-177. 4: Chra., 1836, 144-161, 438-513. 5: Chra., 1838, 195-324, 369-478.

Statholder U. F. Gyldenløves Forslag angaaende Justitien, Militzen, Indkomsterne og Handelen i Norge 1666. *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv 1*, 1870, 332-378.

Statholderskabets Extractprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1642-1650. 1-2. Kra., 1896-1906. Samme, 1662-1669. 1-4. Kra./Oslo, 1910-1935. [Udg. af det norske Riksarkiv].

Stavanger Domkapitels Protokol 1571-1630. Utg. for Det norske historiske Kildeskriftfond ved Andreas Brandrud. Chra., 1897-1901, 574 s.

Vogt, Jørgen Herman: Optegnelser om sit Liv og sin Embedsvirksomhed 1784-1846. Chra., 1872, 386 s. [Udg. af Den norske historiske Forening].

Aall, Jacob: Erindringer som Bidrag til Norges Historie fra 1800-1815. Chra., 1844-1845. 2. utg. [Med rettelser og tillæg af Chr. C. A. Lange. Med forfatterens portræt og hans biografi af J. C. Aall]. Chra., 1859, 776 s.

Aall, Niels: Erindringer fra 1814. Kra., 1911, 198 s.

III

FORSKNINGSOVERSIGT

III

FORSKNINGSOVERSIGT

Den foregående bibliografi omfatter omkring halvandet tusinde danske og 800 norske titler, som har at gøre med udforskningen af det dansk-norske dobbeltmonarki og dets administration i perioden fra 1536 til 1814.

I det følgende vil indholdet af de enkelte grupper i bibliografiens systematik blive gennemgået og kort karakteriseret. Oftest med de danske titler først og de norske sidst.

Hovedvægten i behandlingen vil blive lagt på de dele, som er specielle for nærværende administrationshistoriske bibliografi, nemlig systematikens hovedafsnit 4 (vedrørende centraladministrationens enkelte institutioner) og 7 (vedrørende arkivvæsen og kildeudgaver). Disse to hovedgrupper indeholder henholdsvis 27 % og 16 % af alle titlerne; de to andre omfattende hovedafsnit er 3 (Centraladministration) med 22 % og 1 (Generelt) med 15 % af titlerne.

Den følgende gennemgang og kommentering knytter sig nøje til selve bibliografien, hvorfor de bibliografiske enheder i det følgende ofte blot anføres i forkortet, men entydig og let genkendelig form.

Indholdet af systematikens hovedafsnit 1 med de generelle hjælpemidler er der næppe grund til at gå detaljeret ind på. Dog skal følgende kort anføres.

I *gruppe 1,0 (Bibliografier)* bør man lægge mærke til »Bibliotheca Danica«, som medtager den ældre litteratur, der i nærværende bibliografi stort set helt er udeladt. Desuden er der grund til at fremhæve »Bibliografi til dansk-norsk fellestid 1380-1814« (1988), som medtager et forholdsvis bredt, men ikke annoteret udvalg af litteratur til den almindelige historie, og som følgelig bringer næsten dobbelt så mange titler vedrørende perioden 1536-1814 som nærværende bibliografi. Foruden det almindelige danske nationalbibliografiske system i skikkelse af »Dansk Bogfortegnelse« med videre er der særlig grund til at fremhæve de mange bind af »Dansk historisk Bibliografi« og »Dansk historisk årsbibliografi«, som udgør ryggraden i enhver litteratursøgning vedrørende emner inden for dansk historie.

Fra norsk side er der grund til at fremhæve »Norsk bogfortegnelse«, som er udkommet siden 1814, og »Bibliografi til Norges historie 1916-1975«. Det sidstnævnte arbejde dækker hovedparten af de emner, som norske historikere har arbejdet med i det tyvende århundrede. Det er også værd at mærke sig »Norsk militærhistorisk bibliografi«, som er meget fyldig, og Frode Fyllingsnes' »Lokalhistorisk litteratur 1969-1989« (1991) og »Trykte kjelder til norsk lokalhistorie. Bibliografi« (1994), som indeholder en ajourført oversigt over lokalhistoriske arbejder frem til udgiveråret. Efter at arbejdet med denne bibliografi var afsluttet, er der i 1996 udkommet en meget nyttig oversigt fra Universitetsforlaget. Den præsenterer artikler i [Norsk] »Historisk Tidsskrift« fra publikationen startede i 1871 frem til slutningen af 1995.

Specielt for arkivforhold og administrationshistorie bør fremhæves »Dansk arkivbibliografi 1889-1981« (1985) samt litteraturoversigterne i de forskellige bind af »Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse« (se gruppe 7,11). Fra norsk side foreligger der endnu ikke nogen trykt arkivbibliografi, men når det gælder arkivforhold og administrationshistorie, bør man være specielt opmærksom på »Håndbok for Riksarkivet« med tilhørende bibliografi (se gruppe 7,21). Desuden er der publiceret en række større og mindre artikler i fagtidsskrifterne »Arkivforum« og »Arkivmagasinet«. Register til samtlige årgange af sidstnævnte publikation foreligger i 1/1996.

I det hele taget gælder både for gruppe 1,0 og mange andre grupper, at man bør huske på de hjælpemidler, som specielt har at gøre med arkivvæsenet, og som findes fortegnet i hovedgruppe 7.

For alle de ovennævnte bibliografier gælder, at titlerne deri er ukommenterede. Ønsker man kompetente, ræsonnerende og ajourførte forskningsdiskussioner og litteraturkarakteristikker, må man gå til de glimrende oversigter af Ole Feldbæk, Knud J. V. Jespersen, Erling Ladewig Petersen og Mikael Venge i »[Gyldendals] Danmarks historie« (1980-1989). Når det gælder kommenterede norske litteraturoversigter, kan der blandt andet henvises til Rolf Fladbys »Samfunn i vekst under fremmed styre 1536-1660. Handbok i Norges historie 5«. Den giver en udførlig indføring i forskellige temaer og omtaler forskernes bidrag. Det samme gør Sverre Bagge og Knut Mykland i litteraturvejledningen i »Norge i dansketiden« (1987) og Øystein Rian i Aschehougs »Norges historie 5, 1520-1660« (1995). Kapitel 2 af »Handbok i Norges historie. Norge under eneveldet 1660-1720«, skrevet af Knut Mykland med flere, gengiver også litteratur og hovedsynspunkterne på Norges historie i den omtalte periode.

I *gruppe 1,1 (Leksika og andre håndbøger)* er der især grund til at anbefale det nye »Dansk kulturhistorisk opslagsværk« (1991), som både bringer udmærkede leksikografiske artikler, eksempelvis om de enkelte regeringskollegier, og mere encyklopædiske afhandlinger, for eksempel om begrebet lovgivning; omfattende registre sørger for de nødvendige henvisninger. Til hver artikel hører forholdsvis omfattende referencer til utrykt kildemateriale, arkivregistraturer, trykt kildemateriale og relevant litteratur. Dette værk har delvist afløst »Håndbog for danske lokalhistorikere« (1952-1956/1970), som er præget af mange små artikler, og som stadig på mange områder udgør et værdifuldt supplement til det nyere opslagsværk. Hvad angår specielle arkivudtryk og arkivalske forhold, er den lille uprætentiøse »Arkivordbog« (1978) glimrende med sine præcise forklaringer af arkiv- og forvaltningsrelevante udtryk. Desuden gives heri henvisninger til litteraturen samt til lov- og bekendtgørelsesstof. Dog er oplysninger vedrørende perioden før 1800 kun medtaget i begrænset omfang i arkivordbogen.

Af historiske atlas må navnlig fremhæves »Atlas over Danmarks administrative inddeling« (1984). I dette atlasbind findes blandt andet grundkort 1682, lenene 1662, amtterne 1682 og 1794, retskredsene 1686 og 1751 samt den gejstlige inddeling 1656 og 1770. Tekstbindet giver detaljeret besked om de administrative forhold og inddelinger gennem tiden, desuden en ejerlavs- og sogneliste 1682. »Historisk Atlas Danmark« er mere generelt i sit sigte og bringer grafiske præsentationer af almene historiske forhold.

Et helt centralt hjælpemiddel for administrationshistorikere er »Hof- og Statskalenderen«. Denne statshåndbog er udkommet siden 1734 og er en hovedkilde til statsinstitutionernes respektive ressortområder og personale. Hof- og Statskalenderen er nærmere omtalt i artikler af Niels Petersen (1968) og Albert Fabritius (1970-1974). Den private udgivelse med titlen »Stats-Fortegnelse« (1796) svarer i karakter og omfang temmelig nøje til Hof- og Statskalenderen. En vigtig kilde til embedsudnævnelser er »Kollegialtidende«, som udkom fra 1798.

Af samtidige håndbøger må to nævnes, som begge udtrykkelig omfatter hele dobbeltmonarkiet. Arent Berntsen: »Danmarckis oc Norgis Fructbar Herlighed« (1656/1971) er en forløber for oplysningstidens »Den Danske Atlas« og vore dages »Trap Danmark« med sine topografiske beskrivelser, men giver desuden indgående besked om mønt, mål, vægt, priser og så videre. Christen Osterssøn Veylle: »Glossarium Juridicum Danico-Norvegicum« (1665/1977) er et omfattende juri-

disk leksikon, suppleret med en særlig oversigt over kaldsmål og bøder.

»Norsk historisk leksikon« (1990) indeholder en række artikler om administrationshistoriske emner, som tidsmæssigt falder mellem reformationen og 1814. Her findes også kort, som viser den administrationshistoriske inddeling af Norge til forskellige tider. Disse kort er anvendt i en række oversigtsværker af nyere dato. Ord og udtryk, som er anvendt i periodens skriftlige kildemateriale, er også forklaret.

Norsk lokalhistorisk institutts samkatalog over utrykte norske kort fra de sidste 300 år (i 18 bind) er til stor hjælp for den, som arbejder med periodens historie. Det er et fælles katalog over det utrykte kortmateriale fra tiden før 1900 samt gårdkort frem til 1970'erne. Kort-samlinger i arkiver og biblioteker og andre institutioner i Norge, Sverige og Danmark er registreret her.

Af samtidige håndbøger skal også nævnes kansler Jens Bjelkes »Termini Juridici I«. Den blev trykt i 1634 og indeholder blandt andet ordforklaringer, i alfabetisk rækkefølge, af termer som er brugt både i norsk lov og i »Judske Loug oc ellers udi Rettergans Sager i Danmarck brugelige«.

Herefter vender vi os til *gruppe 1,2 (Oversigtsværker og brede fremstillinger)*. Den nyeste danmarkshistorie er »Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie« (1989-1990); denne brede og forholdsvis populære fremstilling bringer dog kun ganske kortfattede, men kompetente og ajourførte litteraturvejledninger som afslutning på hvert bind. Derimod findes de allerede i gruppe 1,0 nævnte mønstergyldige arkivalieoversigter, bibliografier og forskningsdiskussioner i [Gyldendals] »Danmarks historie« (1980-1989). I disses generelle sammenhæng spiller særlige administrationshistoriske forhold dog selvsagt en beskedne rolle; men som introduktion til periodens litteratur og kildemateriale i almindelighed er oversigterne uovertrufne.

Blandt monografierne må navnlig fremhæves Edvard Holms værker om Danmark-Norges historie 1660-1720 (1885-1886) og 1720-1814 (1891-1912). Med sin imponerende forskerflid har han bogstaveligt talt arbejdet sig igennem bjerge af arkivalier og derved kunnet give en uhyre detaljeret beskrivelse af snart sagt alle aspekter af samfundsudviklingen i dobbeltmonarkiet. Alligevel har Edvard Holm bevaret et flot overblik og trukket de lange linjer klart op. Som en af de få har han stedse haft et klart blik for vigtigheden af, at der var tale netop om et dobbeltmonarki. Norge fylder næsten lige så meget som Danmark i fremstillingen. Trods sine omkring hundrede år på bagen er hans

værk stadig den vigtigste generelle fremstilling for det attende århundrede.

For samme periode findes endda yderligere en række bidrag til professorskolen i 1936. De er forfattede af Vilhelm la Cour (1943), Hans Jensen (1936), Albert Olsen (1936), Holger Hjelholt (1936) og Vilhelm Marstrand (1936); de tre førstnævnte er publicerede og indbefatter særlige afsnit om administration og embedsmænd. Ifølge sagens natur er de dog hurtigt skrevet (nemlig i løbet af et par måneder), og der ligger kun ret overfladiske arkivstudier til grund for fremstillingerne.

Medens det attende århundrede altså er temmelig godt dækket ind med brede fremstillinger, mangler disse for det sekstende og syttende århundrede, i hvert fald for dobbeltmonarkiet som sådant. I samme åndedræt må det dog tilføjes, at Esben Albrechtsen, Øystein Rian, Ståle Dyrvik og Ole Feldebæk arbejder på at skrive en generel fremstilling i fire bind af dobbeltmonarkiets historie 1380-1814.

Når det gælder norske oversigtsværker og brede fremstillinger, skal de to nyeste trækkes frem. Det er [Cappelens] »Norges historie«, som udkom i tidsrummet 1976-1980, og Aschehougs norgeshistorie, som er planlagt i 12 bind, med tre bind inden for perioden 1520-1830. Ved udløbet af 1995 var der af det sidstnævnte værk kun udkommet et bind inden for perioden 1536-1814 (skrevet af Øystein Rian). Det bør nævnes, at bind 15 i Cappelens værk indeholder administrationshistoriske oversigter, kort, oplysninger om mål og vægt og meget korte biografiske oplysninger om dem, som besad de ledende stillinger inden for det norske administrationsapparatet: statholdere, stiftamtmand og biskopper.

Oversigtsværket »Det norske folks liv og historie«, bind 4-7, som udkom i begyndelsen af 1930'erne, er endnu ikke forældet. Værket var planlagt med særskilt bind til noter og referencer, men planerne blev desværre ikke gennemført. Særlig Sverre Steen har brugt meget primærkildemateriale, som ikke er kendt fra andre historiske værker.

»Norges kulturhistorie«, redigeret af Ingrid Semmingsen med flere, udkom i årene omkring 1980. Bind 3 indeholder flere værdifulde bidrag, som kommer ind på administrationshistorie i tiden 1536-1814. Værkets svaghed er, at det mangler et videnskabeligt noteapparat.

For *gruppe 1,3 (Mindre arbejder af generel karakter)* er der i denne sammenhæng grund til at fremdrage Povl Bagge & Sverre Steens (1940/1973) glimrende oversigt over danske og norske historikers synspunkter på omstridte spørgsmål i dobbeltmonarkiets historie som for eksempel norgesartiklen i Christian III's håndfæstning i 1536.

Hovedtyngden i norske historikers mindre arbejder af generel karakter er, som det fremgår af bibliografien, samlet om de tre følgende temaer: Norgesartiklen i Kristian III.s håndfæstning fra 1536, Christian Frederik og tiden 1807-1814 samt almene opfattelser af »danske-tiden« i norsk historieskrivning. Det er nyttigt at være opmærksom på, at Jakob Aalls »Erindringer som Bidrag til Norges Historie fra 1800-1815« (1844-1845), der er placeret i gruppe 7,32 (Norske kildeudgaver), indeholder mere end titlen røber. Bogen er baseret på omfattende optegnelser af ham selv, familie og venner og på et stort offentligt og privat arkivmateriale.

Et af de få arbejder, som er knyttet til danske forhold, er Håkon Hovstads lille, men interessante artikel om det københavnske patriat. Han baserer sig ikke på studium af primærkilder, men bygger på og videreudvikler danske historikers synspunkter på indførelsen af enevælden i 1660. Et andet bidrag, som har sat sig kraftige spor i debatten om fællestidens historie, er J. A. Seips store artikel om det opinionsstyrede enevælde.

I sit foredrag »Nogle Træk af Forholdet mellem Danmark og Norge« fra 1892 giver Edvard Holm en karakteristik af forholdet mellem Danmark og Norge 1660-1814. Han betoner dels rigernes statsretslige ligestilling og den stærkt gennemførte helstatstyrelse, dels danskernes trods alt stærke sympati for nordmændene. Desuden må her gøres opmærksom på den dansk-norske studiegruppes rapport om »Det dansk-norske arkivspørgsmål« (1986). Heri findes beskrevet hele baggrunden for de nu stedfindende arkivalieflytninger og forskningsprojekter; desuden blandt andet ordliste og historiske oversigter over dansk-norske arkivudvekslinger.

Vedrørende *gruppe 1,4 (Hjælpevidenskaber)* er der vist ingen grund til nærmere kommentarer, bortset fra at udvalget af litteratur i denne gruppe naturligvis er særlig begrænset. Temaerne er i grove træk samlet om skrifter, segl, heraldik og mønter.

Begrænsning i udvalget af litteratur gælder også i *gruppe 1,5 (Historiografi)*. De nævnte historiografiske værker kan være nyttige at konsultere vedrørende generelle spørgsmål. Men specielt vedrørende administrationshistorien må man i stedet gå til den litteratur, som er nævnt i bibliografiens hovedafsnit 3 og 4 om centraladministrationen og dens enkelte institutioner.

I denne oversigt er der kun medtaget studier af historikere, som har arbejdet inden for fællestidens historie. Ernst Sars og hans historiesyn dominerer som tema inden for norsk historiografi. Det mest centrale

værk inden for denne genre er Ottar Dahls store og grundige arbejde »Norsk historieforskning i det 19. og 20. århundre« (1990). Dahls bog præsenterer centrale problemstillinger, som de toneangivende norske historikere har været optaget af, både inden for fællestidens historie og i øvrigt.

Herefter vender vi os til hovedafsnit 2, som beskæftiger sig med de politiske forhold. *Gruppe 2,0 (Politiske forhold generelt)* er ganske lille, men omfatter dog væsentlige standardværker om adelsvældets grundlag og afvikling, nemlig Svend Aage Hansen: »Adelsvældens grundlag« (1964) og J. A. Fridericia: »Adelsvældens sidste Dage« (1894/1969).

Tematisk overlapper dette afsnit med gruppe 1,2 og 1,3. Af de nævnte arbejder er det nok Kohts bidrag, som har skabt mest debat i fagmiljøet. Den lille afhandling »Priser og politik i norsk historie« fra 1913 viser Kohts enkle økonomiske model som forklaring på skiftende faser i bondekampene i 1500-tallet. Han fandt klare paralleller mellem prisbevægelserne, særligt kornpriserne, og den sociale uro i Norge. I artiklen »Noreg i den danske heilstaten« gav Koht sin stærke tilslutning til Oscar Albert Johnsens synspunkt om, at der ikke var tale om en statsretlig ligestilling mellem Danmark og Norge i enevoldstiden. Han mente, at enevælden betød, at der blev lagt stærkere vægt på, at de to riger skulle smeltes sammen til en helstat, og dermed var en øget trussel mod et selvstændigt Norge. I bogen »Norsk bondereising« (1926) lægger Koht vægt på, at bønderne som klasse oplevede en stærk økonomisk vækst i 1700-tallet, ved at hovedparten af jorderne overgik på bondehænder. Dette styrkede bøndernes selvfølelse og politiske bevidsthed, sådan at der i slutningen af århundredet var skabt en bevægelse »mest i kvar einaste bygd i strid imot yverklasseveldet.«

I *gruppe 2,1 (Forfatning og statsform)* er medtaget en hel del juridisk litteratur, som belyser dansk statsforfatningsret generelt, fra norsk side med studier af T. H. Aschehoug, L. M. B. Aubert, Frede Castberg, H. Matzen og Arnold Ræstad. Her må der lægges størst vægt på Aschehougs store arbejde om »Statsforfatningen i Danmark og Norge« (1866). Han mener, at foreningen med Danmark var positiv for Norge, og at de statsinstitutioner, som blev udviklet i denne periode, var en væsentlig forudsætning for 1814. Der er også grund til at bemærke de titler af C. O. Bøggild-Andersen (1934-1936), Sven Ulric Palme (1943) og Erling Ladewig Petersen (1972-1973), som beskæftiger sig med det væsentlige spørgsmål om norgesartiklen i håndfæstningen af 1536. Erling Ladewig Petersens omfangsrige artikel sammenfatter til dels hans tidligere undersøgelser over emnet, og han mener, at nor-

gesartiklens normative forskrift om fuldstændig inkorporation aldrig blev gennemført i praksis; årsagen hertil står imidlertid åben.

Blandt de norske historikere har temaet om norgesartiklen i håndfæstningen af 1536 været central (se gruppe 1,3), helt frem til A. Thowsen opsummerede de forskellige positioner i sin artikel fra 1981. Lensstyret og lensvilkår i Norge i tiden før enevælden har også været et centralt emne, og O. A. Johnsens arbejde om »De norske stænder« (1906) er et hovedværk til forståelsen af norsk adel og folkets deltagelse i statsanliggender i perioden fra reformationen til enevælden.

Helge Kongsrud har med sine arbejder fra 1979-1987 om den kongelige arveret til Norge ydet et betydeligt forskningsbidrag inden for et felt, som grænser op til studiet af enevældens indførelse – et emneområde, som ellers har været domineret af danske historikere. Han har i denne forbindelse foretaget omfattende arkivstudier i danske arkiver.

Gruppe 2,2 (Politisk ledelse) vedrører mest den praktiske gennemførelse af ledelsen. I den forbindelse er der grund til at fremdrage de indgående detailstudier af Astrid Friis om »Kansler Johan Friis' første Aar« (1933-1934/1970) og »Rigsraadet og Statsfinanserne i Christian III's Regeringstid« (1942-1944/1970) samt Johan Jørgensens tre arbejder (1957, 1963 og 1963-1964) om tiden omkring statsomvæltningen. Et mere overordnet synspunkt er fremlagt af Leon Jespersen i »Skitse til magtstatsprojekt« (1987), som er stærkt inspireret af tanken om den i det syttende århundrede fremvoksende og stadig omsiggribende magtstat. Om den politiske ledelse i dobbeltmonarkiets sidste periode handler Axel Linvalds omfattende studie »Kronprins Frederik og hans Regering 1797-1807« (1923/1978).

Norske historikere har kun været lidt optaget af kongehuset, de fælles dansk-norske konger og deres plads i det politiske og administrative styringsapparat, men har studeret dem i forbindelse med hyldninger og Norgesrejser. Man kan vel også sige, at interessen fra norsk side for Christian Frederiks politiske rolle i tiden omkring 1814 falder inden for den samme tendens.

I bibliografiens *gruppe 3,0 (Centraladministrationen generelt)* er Frank Jørgensen & Morten Westrup: »Dansk centraladministration i tiden indtil 1848« (1982) helt grundlæggende. Denne lille, men indholdsmættede bog giver en generel oversigt over centraladministrationen indtil 1848, dog med tyngdepunktet på perioden efter 1660. Efter almene indledningskapitler om statsforvaltning og statens styre bringes en grundig gennemgang dels af kancelliforvaltningen og udenrigssty-

relsen dels af kammer- og finansforvaltningen; desuden er der kortfattet præsentation af henholdsvis den land- og sømilitære centraladministration. For de enkelte institutioner beskrives deres oprettelse, ressort, organisation, embedsmænd og så videre. Derimod går forfatterne ikke nøjere ind på institutionernes arkiver dengang og nu.

En klar og håndfast oversigt giver Harald Jørgensen: »Det oldenborgske monarkis centraladministration og den lokale forvaltning i Danmark omkring 1750« (1985). Han beskriver kort forskningssituationen, og derefter følger afsnit om kongen og hans råd, centraladministrationen samt den verdslige og gejstlige lokaladministration; der afsluttes med en glimrende skitse af det enevældige forvaltningssystem i funktion.

En mere perspektivrig fortolkning af organisationen af den følgende periodes centraladministration findes i Morten Westrups korte artikel »Den sene enevældes departementer« (1991). Denne påpeger, at dels skete der stadige ændringer i udøvelsen af forvaltningen på højeste niveau, dels fremvoksende der i sagsbehandlingen en klar skelnen mellem overordnet kollegial behandling og bureaukratisk ekspederende sagsbehandling. Et gennemgående træk i udviklingen var den efterhånden gennemførte saglige specialisering og deraf følgende administrative selvstændighed på alle niveauer. De specielle forhold, da centraladministrationen under krigen delvis blev flyttet til kronprinsens nærhed i Jylland, er instruktivt beskrevet i Morten Westrup: »Centraladministrationens forlæggelse 1807-1808« (1977), som naturligt også behandler periodens kabinetsstyre.

Sidst blandt de generelle oversigter skal nævnes T. H. Aschehoug: »De for Danmark og Norge fælles Regjeringscollegier fra 1660 til 1814« (1877), som ofte er anført i litteraturfortegnelser og lignende, men kun sjældent figurerer i notehenvvisninger. Der er tale om en lang og noget gammeldags artikel, som foruden at redegøre forholdsvis kortfattet for enevældens regeringskollegiers ressorts med videre gør meget ud af at bringe oversigter over de ansatte embedsmænd og disses lønningsforhold. Da Aschehoug i høj grad bygger på Hof- og Statskalenderens oplysninger (se gruppe 1,1), er perioden før 1734 forholdsvis kursorisk behandlet. Der findes kun et andet norsk bidrag til centraladministrationen generelt, Per Maurseths bind 1 af »Sentraladministrasjonens historie«. Dette bind dækker ganske vist perioden 1814-1844, men indeholder alligevel noget stof om tiden før 1814, blandt andet om den kollegiestyrede enevælde og helstatspolitikken.

Mere dybtgående specialundersøgelser findes i »Den danske Cen-

traladministration«, redigeret af Aage Sachs (1921). Heri beskrives detaljeret to afgørende faser i centraladministrationens udvikling, nemlig »Kollegiestyrets Gennembrud og Sejr 1660-1680« af Knud Fabricius og »Struensee og den danske Centraladministration« af Axel Linvald, som betoner Struenseeintermezzoets kort- og langvarige betydning for administrationens praksis.

En anden meget dybgående undersøgelse er Birgit Bjerre Jensens disputats »Udnævnelsesretten i enevældens magtpolitiske system 1660-1730« (1987). Med embedsudnævnelsesagerne som valgt eksempel giver hun en tæt beskrivelse af sagsbehandlingen i Danske Kancelli og Rentekammeret. Også Hans Christian Wolter har publiceret et par værdifulde afhandlinger (1977 og 1982) om kollegiestyret og dets mænd i det syttende århundrede.

En kortfattet ræsonnerende oversigt over dansk administrationshistorie og dennes udforskning er givet i Inger Dübeck & Ditlev Tamm: »The History of Danish Administration« (1991).

Lad os dernæst kortfattet gennemgå de følgende syv grupper i systematikken, som giver baggrundslitteratur for de forskellige dele af centraladministrationens emneområder. I den forbindelse bør bemærkes, at der i mange tilfælde kan findes relevante titler i bibliografiens hovedafsnit 4 vedrørende administrationens enkelte institutioner. For eksempel må der nødvendigvis være en temmelig flydende grænse mellem indholdet i gruppe 3,2 om Forsvarsvæsen og grupperne 4,124 om Landetaten og 4,125 om Søetaten.

I *gruppe 3,1 (Kirke- og undervisningsvæsen)* er kirkevæsenet udmærket behandlet oversigtsmæssigt i »Den danske Kirkes Historie« (1950-1966), hvoraf bindene 4-6 vedrører perioden 1536-1848. Hertil kommer de to gamle, men solide og for kirkeretten stadig grundlæggende J. L. A. Kolderup-Rosenvinge: »Grundris af den danske Kirkeret« (1851) og Henning Matzen & Johannes Timm: »Haandbog i den danske Kirkeret« (1891).

En stor del af den norske litteratur er skrevet i 1800-tallet. Forfatterne har særligt været optaget af reformationen i Norge, den norske gejstlighed og kirkeret. Ludvig Daaes lille artikel »Et nyt Bidrag til Danmarks Reformationshistorie« (1867) har imidlertid haft betydning uden for Norges grænser. Han viser, at Kristian 3. egentlig begik et statskup ved at beslutte og iværksætte fængslingen af biskopperne med støtte hos tyske militære ledere og mod det danske rigsråds ønske.

Bortset fra de generelle værker om norsk kirkehistorie er der i øvrigt to doktorgradsarbejder, som særlig påkalder sig opmærksom-

hed. Det er Gudmund Sandviks afhandling om ejendomsretten til de norske præstegårde fra 1965 og Steinar Imsens studium af superintenden fra 1982. Norske forskere er kun i ringe grad gået ind i kilde-materiale i det danske rigsarkiv for at få et grundlag for at studere, hvordan det centrale styringsværk i København kunne indvirke på den norske kirke.

Hvad skolevæsenet angår, er standardværket stadig Joakim Larsen: »Bidrag til den danske Folkeundervisnings og Folkeskoles Historie 1536-1784« (1916/1984) og hans »Bidrag til den danske Folkeskoles Historie 1784-1818« (1893/1984).

Publikationerne om skolevæsenet i Norge er stort set knyttede til de enkelte skoler, katedralskoler eller gymnasierne. Kun et fåtal af arbejderne omhandler skolehistorie og præsteuddannelse på generelt niveau. Fire værker skal imidlertid trækkes frem i denne sammenhæng: Oskar Garsteins »Cort Aslaksøn« (1953), Oluf Kolsruds »Presteud-danningi i Noreg« (1962), Hans Jørgen Dokkas »Fra allmueskole til folkeskole« fra 1967 og Einar Høigård & Herman Ruges »Den norske skoles historie« fra 1963.

I *gruppe 3,2 (Retsvæsen)* er det nye trebinds standardværk Ditlev Tamm: »Retshistorie« (1990-1992). Dette suppleres af to introducerende artikler med særligt henblik på arkivalier og litteratur, nemlig Inger Dübeck: »Oversigt over retshistoriske kildeudgivelser og arkivkundskab« (1975) og Poul Meyer: »Retshistorisk litteraturvejledning« (1955). Sidstnævnte er ifølge sagens natur ikke up to date, da retshistorien er et fag, som har været i voldsom udvikling i Danmark de senere år.

I den norske litteratur er det F. P. Brandts og K. Robberstads store retshistoriske arbejder (1880-1883 og 1957-1960) og J. A. Seips studium af lagtinget i senmiddelalderen (1934), der rager op. Når det gælder gennembrudsarbejde af retshistorisk art, kommer man ikke udenom det store forskningsarbejde, som er udført for at kortlægge samernes rettigheder i Norge. Juristen Sverre Tønnesen har sat sig varige spor i sit grundlæggende doktorgradsarbejde »Retten til jorden i Finnmark« (1979). Gudmund Sandvik, professor i retshistorie ved Universitetet i Oslo, har fulgt dette op og har stået centralt i dette arbejde sammen med professor Carsten Smith og øvrige medarbejdere i Samerettsutvalget, som blev nedsat 1980.

I denne bibliografi er studier af lokale norske retsinstanser medtaget ned til lagtingsniveau. Forudsætningen er, at indgangsvinklen er generel og gælder Norge som helhed. Højesteret i København har

overhovedet ikke været et centralt studieobjekt for norske forskere. De har åbenbart vurderet Højesteret som et rent dansk anliggende, til trods for at norske sager også blev afgjort ved denne retsinstans.

I *gruppe 3,3 (Forsvarsvæsen)* er standardværket for hærens vedkommende stadig K. C. Rockstroh: »Udviklingen af den nationale Hær i Danmark i 17. og 18. Aarhundrede« (1909-1926). Hovedvægten i fremstillingen ligger på de udskrevne nationale regimenter fra før hærreformen i 1765. Som bilag bringes en hel del kilder vedrørende militserne, desuden er der et omfattende noteapparat med henvisninger til utrykt materiale. Den forudgående periode er grundigt afhandlet af Knud J. V. Jespersen i disputatsen »Rostjenestetaksation og adelsgods. Studier i den danske adelige rostjeneste og adelens godsfordeling 1540-1650« (1977). Heri findes særlig gennemgang af det relevante kildemateriale. I øvrigt er forholdene i det sekstende århundrede indgående behandlet i ældre værker af Emil Madsen (1898-1902 og 1904-1905).

For flådens vedkommende er god litteratur mere sparsom. Dog bør fremhæves Ole Louis Frantzen: »Truslen fra øst. Dansk-norsk flådepolitik 1769-1807« (1980), som instruktivt sammenholder de udenrigspolitiske konjunkturer med den førte flådepolitik.

Den foreliggende danske litteratur vedrørende forsvarsvæsenet er i øvrigt alt overvejende gammel og af en kvalitet, der ikke honorerer vore dages krav til videnskabelige fremstillinger.

Temaet forsvarsvæsen har heller ikke fristet professionelle norske historikere til en forskningsindsats. En undtagelse i den henseende er A. O. Johnsens bidrag om Krabbekrigen og generobringen af Jemtland. Fagområdet er derudover i høj grad præget af militærpersoner og »den glade amatør«. Der foreligger en del artikler og studier af krige og fejder, de enkelte våbengrene og lokale regimenter og afdelinger. Kun et fåtal har et sådant niveau, at de hører hjemme i denne bibliografi.

Gruppe 3,4 (Finansvæsen) er den næste i rækken, og her er kvaliteten af arbejderne gennemgående højere. Navnlig forholdene under enevælden er behandlet indgående.

For perioden før 1660 er der grund til at pege på Søren Balles omfattende afhandling »Statsfinanserne på Christian 3.s tid« (1992). Den indeholder en uhyre detaljeret gennemgang af kronens gæld, indtægtskilder og udgifter foruden et omfattende bilagsmateriale og en litteraturliste. Med dets detaljerighed og udmærkede registre kan værket anvendes som håndbog inden for dets felt og periode.

Desuden findes for et mere begrænset, men praktisk talt udtømmende behandlet emne, Haakon Bennike Madsens disputats »Det danske skattevæsen. Kategorier og klasser. Skatter på landbefolkningen 1530-1660« (1978).

Toldvæsenet og toldpolitikken gennem hele perioden er kompetent beskrevet i Mikael Venge og Henrik Becker-Christensens to bind af »Dansk toldhistorie« (1987 og 1988). Især sidstnævnte, som dækker perioden 1660-1814, giver en imponerende oversigt over tidens politiske spillerum, helt domineret af nederlænderne. Hertil kommer Aage Rasch: »Dansk toldpolitik 1760-1797« (1955) som et værdifuldt detaljeret supplement for en kortere del af perioden og Hans-Jørgen Jørgensens »Det norske tollvesens historie 1. Fra middelalderen til 1814« (1969).

For enevældens epoke i øvrigt har vi en række solide bidrag i form af Carl Christiansen: »Bidrag til dansk Statshusholdnings Historie under de to første Enevoldskonger« (1908-1922), Knud Erik Svendsen & Svend Aage Hansen: »Dansk pengehistorie 1700-1914« (1968) og Hans Christian Johansen: »Dansk økonomisk politik i årene efter 1784« (1968-1980). Sidstnævnte gennemgår i detaljer merkantilismens tanke-sæt, finanser og kreditinstitutioner.

Finansvæsen er et felt, som norske historikere så at sige kun har studeret med udgangspunkt i forholdene i Norge. Forskerne har været optaget af, hvor store lensindtægterne var, skatte- og toldspørgsmål samt spørgsmålet om egen norsk bank. I sin studie »Det gamle veldet. Norske finanser 1760-79«, præsenteret i kortform i festskrift til J. A. Seip, har Gudmund Sandvik taget et nyt forskningsområde op. Han har studeret indtægtsoverførslerne fra Norge til centrale kasser i København. Sandvik har i detaljer kortlagt, hvor stor en del af statsindtægterne, som blev brugt i Norge, og hvad der blev remitteret til Danmark. Han bygger blandt andet på undersøgelser, som blev gennemført af hans elever, blandt andre Bjørn Deberitz (1973) og Knut Sprauten (1974). Sprautens hovedopgave viser de lokale virkninger af remitteringen i Norge, en anden og komplementær side af de forhold, som den danske forsker Bente Halding drøfter i sine studier af hjemtrækningen af den nordenfjeldske told. Sandviks studier har også stimuleret til undersøgelser af pengepolitikens virkninger for norske eksport erhverv (Deberitz 1973 og Rimehaug 1975).

Dernæst vender vi os til *gruppe 3,5 (Erhvervs-væsen)*. For landbrugets vedkommende er standardværket nu Karl-Erik Frandsen & Lotte Dombrowsky: »Det danske landbrugs historie 1536-1810« (1988) og

Claus Bjørn: »Det danske landbrugs historie 1810-1860« (1988). Deri orienteres udmærket om kilder og litteratur.

Det industrihistoriske indgangsværk er endnu Aksel E. Christensen og J. O. Bro-Jørgensens to bind af »Industriens Historie i Danmark« (1943/1979). For handelshistorien mangler et tilsvarende bredt værk ganske; men for eksempel John T. Lauridsens disputats »Marseliskonsortiet. En studie over forholdet mellem handelskapital og kongemagt i 1600-tallets Danmark« (1987) giver et instruktivt indblik i det sytten- de århundredes handelskapital og navnlig dens forhold til statsmagten.

En udmærket principiel oversigt med rehabilitering af den merkantilistiske politik forefindes i Albert Olsen: »Staten og Lavene« (1927) og sammes »Nogle Synspunkter for dansk merkantilistisk Erhvervspolitik« (1930). En række af tidens egne teoretiske tekster er fremlagt og fortolket i Kristof Glamann & Erik Oxenbøll: »Studier i dansk merkantilisme. Omkring tekster af Otto Thott« (1983).

Fra norsk side er et stort antal indførsler eller titler under delemner placeret i gruppe 3,5. De fleste af studierne er geografisk og emnemæssigt stærkt afgrænsede og inddrager kun i ringe grad fælles dansk-norsk økonomisk politik. Temaerne er knyttet til landbrug, skovbrug, fiskeri, fangst, eksport- og importhandel, bjergværksdrift, skibsfart og håndværk. De forskellige værker og artikler bærer præg af at være detalstudier. Inden for perioden er der skrevet en norsk landbrugs- og skovbrugshistorie samt en samlet norsk trælasthandelshistorie og søfartshistorie.

I nordisk sammenhæng blev der gjort en del for at sammenligne af-gørelsesprocessen bag forskellige former for økonomisk politik i de fællesnordiske samleværker »Skog och brännvin« og »Industri og bjergværksdrift. Privilegering i Norden i det 18. århundrede.« Dette indebar en ny tilgang til studiet af økonomisk historie.

Bogen »Norsk økonomisk historie 1500-1850« (1979) udløste en heftig debat om, hvordan fællesmonarkiets økonomiske politik indvirkede på det norske samfund. Forfatterne af det nævnte værk konkluderede, at de norske bønder stod i en gunstig stilling i forhold til de europæiske bønder i øvrigt. Kåre Lunden var fundamentalt uenig i dette synspunkt og tog kraftigt til genmæle i sine indlæg i [Norsk] »Historisk Tidsskrift«. Det førte til en revitalisering af interessen for fællestidens historie.

Gruppe 3,6 (*Socialvæsen*) er kun lidet omfattende. Det er her for Danmarks vedkommende tilstrækkeligt at henvise til Erling Ladewig Pe-

tersen og Hans Christian Johansens to bind af »Dansk socialhistorie« (1980 og 1979). Begge disse giver meget kompetente oversigter over den historiske udvikling samt kildeoversigter og litteraturlister. Erling Ladewig Petersen lægger megen vægt på magtstatsbegrebet, medens Hans Christian Johansen navnlig betoner den demografiske udvikling i samfundet.

Der foreligger ikke noget samlet værk om norsk socialhistorie i perioden. Med undtagelse af det nordiske samarbejdsprojekt »Opdagning av fattigdommen. Social lovgivning i Norden på 1700-talet« glimrer bredt anlagte studier knyttet til dette tema ved deres fravær.

Gruppe 3,7 (Udenrigsvæsen) er den sidste i dette hovedafsnit. Heller ikke her er litteraturudbudet overvældende fra dansk side. Hovedværket om den generelle udvikling er ubetinget Klaus Kjølens & Viggo Sjøqvist: »Den danske udenrigstjeneste 1770-1919« (1970). Den forudgående periode er indgående beskrevet i Klaus Kjølens disputats »Det Diplomatiske Fag. Den danske Udenrigstjenestes Forvaltning 1700-1770« (1991). En værdifuld detailstudie for en begrænset endnu ældre periode er Bente Halding: »Dansk udenrigsforvaltning 1660-1670« (1969).

Herudover findes en hel del andre detailstudier, således om Kielertraktaten alene Marcus Rubin (1920), Otto Varenius (1931), Fredrik Lagerroth (1941), Georg Nørregård (1952 og 1954), Axel Linvald (1960-1962), Finn Gad (1979) og Ole Feldbæk (1990).

Som sædvanlig må opmærksomheden i almindelighed desuden henledes på Edvard Holms meget omfattende forfatterskab. Et andet omfattende, men mere moderne forfatterskab er Ole Feldbæks. Desuden er der faktisk en bred fremstilling at hente i de omfattende indledninger i L. Laursens store traktatværk (1905-1949) (se gruppe 7,31).

Dansk-norsk udenrigsvæsen er et felt, som frem til i dag næsten udelukkende har været forbeholdt danske forfattere. Fra norsk side har der ganske vist været interesse for udenrigspolitik og neutralitetspolitik, men det har været et tema, som hovedsageligt har været drøftet i forbindelse med konjunkturerne for norsk søfart og udenrigshandel. En omfattende studie på dette felt er Dagny Jørgensens »Danmark-Norge mellom stormaktene 1688-1697. Dansk-norsk sjøfart og utenrikspolitikk under den pfalziske arvefølgekrig« (1976). Det eneste større arbejde fra norsk side om selve udenrigspolitikens historie er Øystein Rians bidrag i »Norsk utenrikspolitikkens historie 1« (1995).

Hovedgruppe 4 omfatter den litteratur, som behandler centralad-

ministrationens enkelte institutioner. Som en gruppe for sig er udskilt embedsetaterne (gruppe 6,3), som jo er af særlig interesse for administrationshistorien. Antallet af titler vedrørende de enkelte institutioner er meget forskelligt, lige som kvaliteten er stærkt varierende.

I det følgende er forsøgt givet et sammentrængt overblik over feltet, idet dog enkelte grupper forbigås i tavshed. Her som for de andre hovedgruppers vedkommende må man gennemse selve bibliografien for at få de fulde bibliografiske data og for at få det fulde overblik over literatursituationen. Med undtagelse af Knut Mykland har norske historikere kun beskæftiget sig lidt med generelle fremstillinger af centraladministrationens institutioner.

Litteraturen i *gruppe 4,101 (Kongehusets og Rigets arkiv)* omfatter hele fem solide bidrag vedrørende aspekter af Rigsrådets historie og rekruttering på Frederik II's og Christian IV's tid. Herudover kan litteraturen i gruppen kun karakteriseres som særdeles sporadisk.

Dog bør man erindre sig, at netop fra Kongehusets og Rigets arkiv er mange centrale kilder udgivet (se gruppe 7,31), eksempelvis »Kong Christian den Fjerdes egenhændige Breve« (1878-1947/1969-1970), »Samling af danske Kongers Haandfæstninger« (1856-1858/1974) og »Danmark-Norges Traktater 1523-1750« (1905-1949). Desuden er der skrevet centrale afhandlinger om Kongeloven, først og fremmest »Kongeloven og dens Forhistorie« (1886/1973) og Knud Fabricius: »Kongeloven« (1920/1971) (se gruppe 2,1).

For kongehusarkivet fra Frederik VI's, Christian VIII's og Frederik VII's tid findes den udmærkede »Vejledende Arkivregistraturer 13« (1963) (se gruppe 7,11).

Gruppe 4,102 (Hofetaten) er forholdsvist indgående og godt beskrevet fra sagntid til nutid i indledningen til den af Palle Rosenkrantz redigerede bog »Det kongelige danske Hof« (1937).

Udover selve Hofetaten indbefatter gruppen en række selvstændige institutioner, som dog ikke alle er lige velbeskrevne i litteraturen. For eksempel er hverken Partikulærkammeret eller de nyere chatolkassesager og chatolkasseregnskaber blevet genstand for selvstændige afhandlinger. Nærmest kommer de afsnit i Knud Voss: »Bygningsadministrationen i Danmark under enevælden« (1966), som beskæftiger sig med de administrationshistoriske aspekter i forbindelse med Partikulærkammeret. Hans synspunkter er kritisk debatteret i Grethe Ilsøe: »Om enevældens bygningsadministration« (1967). Et andet aspekt af Partikulærkassens virke er beskrevet i Aage Raschs monografi: »Staten og kunstnerne« (1968).

Kabinettet er behandlet i L. Kochs artikel »Kabinettet i Struensees tid« (1900-1902), og akterne fra samme specielle periode udgivet af Holger Hansen (1916-1923) i tre bind med grundig indledning (se gruppe 7,31).

En række andre institutioner har fået omfattende monografier, nemlig Staldetaten af Hjalmar Friis (1947), Ordenskapitlet af Albert Fabritius (1960), Kunstammeret af Bering Liisberg (1897), Mønt- og Medaillekabinettet af Jørgen Steen Jensen (1981), Det Kongelige Teater af blandt andre Thomas Overskou (1854-1876) og Niels Friis (1943) samt Kunstakademiet af F. Meldahl & P. Johansen (1904) og Aage Marcus (1954).

En række af de nævnte institutioners arkiver er behandlet i Henny Garbos tværgående »Oversigt over Kilder til dansk Kunsthistorie i Rigsarkivet« (1939) (se gruppe 7,11). Kunstammerets desuden i Michael Hertz' artikel om kunstammerarkivalier (1969).

I gruppe 4,103 (*Domstole i øverste instans*) findes kun nævneværdig literatur vedrørende Højesteret. Det vigtigste oversigtsværk er endnu jubilæumsværket »Højesteret 1661-1961« (1961); deri har den kyndige arkivmand Aage Rasch skrevet en særlig afhandling om Højesterets arkiv. Blandt de ældre fremstillinger af Højesterets historie er Sophus Vedel: »Den Dansk-Norske Høiesterets Historie under Enevælden fra 1661 indtil 1790« (1888) den mest omfattende. Denne kronologisk ordnede fremstilling omfatter Højesterets indretning, dens forhold til kongen og regeringskollegierne samt de for dens virksomhed gældende processuelle regler. Desuden bringes mange nyttige bilag og henvisninger; men desværre mangler registre fuldstændig.

Fra norsk side foreligger der ingen større afhandlinger eller forskningsarbejder, som omhandler højesteret i tiden før 1814. Bind I af G. Hallagers bog »Norges Høiesteret 1815-1863« (1915) indeholder imidlertid en forholdsvis indgående omtale af den fælles dansk-norske højesteret og Overhoffretten under enevælden.

Selvstændige behandlinger af Kongens Rettertings historie mangler. Dog er en del af dommene fra før 1660 publicerede i regestform eller in extenso (se gruppe 7,31), blandt andet i »Udvalg af gamle danske Domme, afsagte paa Kongens Retterting og paa Landsting« (1842-1848) for perioden 1450-1600, i »Det kongelige Rettertings domme og Rigens forfølgninger fra Christian III's tid« (1959-1969), som endnu dog kun dækker perioden 1537-1541, og i »Samling af Kongens Rettertings Domme 1595-1604« (1881-1883).

Heller ikke i Norge er der udgivet noget større arbejde om forløbe-

ren for højesteret, herredagene, men der foreligger en hovedfagsopgave af Bård Strømsem om herredagenes plads i norsk ret frem til 1623. På den anden side er der lagt et betydelig arbejde i at publicere den omfattende kilde serie »Norske Herredags-Dombøger 1578-1664«, udgivet i perioden 1892-1976 (se gruppe 7,32).

Litteraturen i *gruppe 4,104 (Enevældens regeringskollegier)* er ikke særlig omfattende, men til gengæld af høj kvalitet. Statskollegiet er behandlet i Johannes Lindbæks artikel om »Statskollegiet og de danske Købstæder« (1913), men navnlig i hans udgave af »Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660-1676« (1903-1910) (se gruppe 7,31). Sidstnævnte bringer både oversigt over kollegiets historie og fortegnelse over dets medlemmer. Geheimkonseillet er behandlet for nogle få år i 1690'erne af Preben Dollerup (1963-1966). Dets arkiv 1670-1770 er registreret i »Vejledende Arkivregistraturer 11« (1962) (se gruppe 7,11).

Endelig er Kommissionerne i Rådstuen for Slottet udmærket behandlet i artikler af J. Boisen Schmidt (1960-1962) og Frank Jørgensen (1987). Også Kirsten Glamanns artikel om det ældste danske kommercekollegium (1963) (se gruppe 4,115) beskæftiger sig med disse vigtige kommissioner. T. H. Aschehoug er den eneste norske bidragsyder til en fremstilling om enevældens regeringskollegier. Hans publikation bygger på forelæsninger om administrations- og forvaltningsret.

Gruppe 4,105 (Danske Kancelli) er en af de mest omfattende undergrupper i bibliografien, især hvis gruppe 4,106 (Institutioner i tilknytning til Danske Kancelli) medregnes. Dette afspejler udmærket den helt centrale rolle, kancelliet spillede i centraladministrationen. Vigtigheden giver sig også udtryk i, at Danske Kancelli er forholdsvis indgående behandlet i de generelle fremstillinger af administrationshistorien. Det turde derfor være overflødigt at erindre om, at også en lang række udgivelser af kilder fra kancelliets arkiv har set dagens lys, først og fremmest »Kancelliets Brevbøger« (1885-1993), som foreløbig dækker perioden 1551-1649 (se gruppe 7,31).

Danske Kancellis historie i det sekstende og syttende århundrede i almindelighed findes beskrevet i kancelliembedsmanden Niels Slanges noget tendentiøse arbejde fra 1707 (1792), heri fremstilles administrationen som effektiv og slagkraftig. Stig Iuul har i detailundersøgelsen af »Fællig og Hovedlod« (1940) påvist kancelliets stadig mere omfattende bevillings- og dispensationspraksis i tiden før Danske Lov.

Selve den administrative praksis blev indgående skildret i 1911 i P. A. Heiberg: »Udkast til en Skildring af Forretningsgangen og Bog-

føringen ved Danske Kancelli 1670-1848« (1977). Ud fra instrukser og lignende samt et indgående detaljekendskab til arkivalierne gives her en meget kildenær gennemgang af de forskellige rækker af kopibøger, kancelliprotokoller og så videre, til hvis føring der sigtes med bogtitlens ord bogføringen. Heiberg gør intet forsøg på at sætte Danske Kancelli ind i en større sammenhæng.

Til denne bog knytter sig Jens Holmgaards skarpsindige »Kildekritiske notiser til Kancelliets Brevbøger i 1640'erne« (1987). Samme centrale kopibøger er præsenteret mere populært i Paul G. Ørberg: »Kancelli og brevbøger« (1969-1971).

Introduktion til et par vigtige saggrupper siden 1670 og disses arkivske efterslæt er givet i Birgit Bjerre Jensens to artikler »Christian V's greve- og friherreprivilegier« (1968) og »Kilder til belysning af len, stamhuse og fideikommissar« (1971). Også tiendekommissionernes og brandforsikringskontorenes arkivalier er blevet præsenteret indgående.

Derimod ligger hovedvægten på kancelliets placering i det politiske spil i L. Koch: »Oplysninger om forholdet mellem Struensee og det danske kancelli« (1883-1884). Det samme gælder Harald Jørgensens hovedværk om »Trykkefrihedsspørgsmaalet i Danmark 1799-1848« (1944/1978).

Rekrutteringen af embedsmændene er behandlet i D. O. Fisher: »Kongens unge mænd. Christian IV's kancellisekretærer 1596-1648« (1980), medens Johan Jørgensen har portrætteret en af cheferne i »Øverste sekretær Erik Krag's virksomhed i Danske Kancelli indtil 1567« (1966).

Afslutningsvis må gøres opmærksom på, at Danske Kancellis arkiv er fortegnet af Bjørn Kornerup i »Vejledene Arkivregistraturer 1« (1943) (se gruppe 7,11), som har en omfattende introduktion. Indledningen til den ældre registratur af V. A. Secher (1883-1885) supplerer og giver stadig en stedvis værdifuld vejledning til kancelliets arkiv. Dets journaliserings- og henlæggelsesprincipper er beskrevet i »Kancellisystemet« (1982) (se gruppe 7,0).

Fra norsk side foreligger der ingen studier, som drøfter Danske Kancellis rolle i centraladministrationen, men der foreligger et par studier, som perifert er knyttet til Kancelliet. De handler om boghandel og trykkefrihed. Der kan for øvrigt henvises til kildeudgaver, som indeholder materiale fra Danske Kancelli, for eksempel »Norske Rigs-Registranter«, »Norske kongebrev med innlegg. Register«, »Lover og forordninger 1537-1605«, »Grenseeksaminationsprotokoller 1742-

1745« 1-3, »Norske kyrkjelege jordebøker etter reformationen« 1-2, »Norske supplikker 1660-1662« (se gruppe 7,32).

Nært knyttet til den foregående er *gruppe 4,106 (Institutioner i tilknytning til Danske Kancelli)*. Disse institutioner virke faldt inden for kirkelige forhold, undervisningsvæsen, fattigvæsen, sociale forhold og sundhedsvæsen med videre. Der foreligger udmærkede, mest ældre monografier over mange af institutionerne. Ud fra en arkivalisk og administrationshistorisk synsvinkel har især Knud Erik Madsen: »Det kongelige Sundhedskollegiums arkiv« (1980) interesse, idet kollegiet og dets omfattende bevarede arkiv præsenteres, og der gives god besked om de forskellige arkivalietyper og deres informationsindhold. Andre institutioners arkiver er registrerede i ovennævnte »Vejledende Arkivregistraturer 1« (1943) (se gruppe 7,11). De norske bidrag under dette emne er temamæssigt knyttet til emner om sundhedsvæsen, apoteksvæsen og brandvæsen...

I bibliografiens *gruppe 4,107 (Københavns Universitet)* er kun medtaget en lille del af den omfattende litteratur om den ærværdige læreanstalt. Dennes generelle historie er givet i mangebindsværket »Københavns Universitet 1479-1979« (1979-1990), der yderligere som et selvstændigt bind 14 har en meget omfattende universitets- og videnskabshistorisk bibliografi af Jette Kjærulff Tuxen & Ole Tuxen & Dorte Don (1990) (se gruppe 1,0). Specielt om arkivalierne handler Henning Benders oversigt over universitetets arkivmateriale og vejledning i dets benyttelse (1977), og Susanne Krogh Bender: »Københavns Universitets arkiv som kilde til kultur- og lokalhistorie« (1978) har givet eksempler på de mangeartede typer af informationer, det store arkiv indeholder fra perioden 1479-1910. Begge forfattere var blandt medarbejderne ved den meget omhyggelige oversigt over universitetsarkivet i »Vejledende Arkivregistraturer 21« (1978) (se gruppe 7,11).

Gruppe 4,108 (Tyske Kancellis Indenrigske Afdeling) og *gruppe 4,109 (Institutioner i tilknytning hertil)* er begge små. De væsentligste bidrag er alle tyske. Vigtigst er Ludwig Andresen & Walter Stephan (1928), som i første bind giver en solid forvaltningshistorisk fremstilling af Gortorpernes historie 1544-1649, men tillige et fint indblik i de gortorpske landes hærordning, udenrigspolitik, kirkeforhold og finansvæsen; andet bind indeholder en samling af kilder fra København og Kiel. I sin anmeldelse (1934-1936) af bogen har C. O. Bøggild-Andersen ladet sig inspirere til en værdifuld selvstændig afhandling om Tyske Kancellis Indenrigske Afdeling.

En vigtig oversigt over forretningsgang med videre ved kancelli og tilknyttede institutioner er at finde i »Vejledende Arkivregistraturer 7« (1946) (se gruppe 7,11).

I *gruppe 4,110 (Danske og Tyske Kancellis Udenrigske Afdelinger m.v.)* er der til gengæld mere litteratur at se på. Navnlig er konsulatsarkiverne grundigt behandlere, nemlig af K. M. Widding (1914-1915), Carl Rise Hansen (1956) og Anders Monrad Møller (1981 og 1982).

Brede fremstillinger af udenrigstjenesten findes i gruppe 3,7. Mere specielle studier af tidsafgrænsede perioder giver Aage Friis' store værk om »Bernstorfferne og Danmark« (1903-1919) og Poul Coldings artikel (1945) om den brandenburgske adelsmand Andreas von Barbys personlige ledelse af Tyske Kancellis Udenrigske Afdeling.

Man bør også være opmærksom på »Vejledende Arkivregistraturer 11« (1962) (se gruppe 7,11) med den udmærkede indledning om forretningsgang og bogføring i Tyske Kancellis Udenrigske Afdeling.

Gruppe 4,111 (Rentekammeret) er stor og vægtig, altså nogenlunde tilsvarende den om Danske Kancelli i gruppe 4,105. Derved afspejler den Rentekammerets centrale placering i forvaltningen i det hele taget og i den såkaldte kammerforvaltning i særdeleshed (se grupperne fra 4,111 til 4,126).

Grundlæggende for forståelsen af Rentekammeret er Johan Grundtvig: »Bidrag til Rentekammerets Historie« (1873-1877). Deri behandles perioden 1660-1816, for så vidt angår forordninger, instruktioner, reskripter og resolutioner vedkommende Rentekammeret og de af dette udskilte kollegiers forretningsområde. Desuden findes en hel del instrukser og andre aktstykker publiceret af andre, især ældre udgivere, desværre ikke altid under opfyldelse af moderne editionskrav.

Registraturer til rentekammerarkivet findes i ovennævnte bidrag af Johan Grundtvig (1873-1877), i den nu delvis forældede »Vejledende Arkivregistraturer 2« (1892) samt i den moderne, men ikke totaldækkende »Vejledende Arkivregistraturer 12« (1964) (se gruppe 7,11). Sidstnævnte har en omfattende indledning om arkivets ordning med videre.

Ved arbejde med det omfattende arkiv er det vigtigt også at orientere sig i August Wiemann Eriksen & Karen Hjorth: »Rentekammerjournalen« (1990) og eventuelt i Birgit Bjerre Jensen: »Rentekammerets originale embedsansøgninger 1660-1848« (1981). De generelle journaliserings- og henlæggelsesprincipper er glimrende demonstreret i »Rentekammersystemet« (1982) (se gruppe 7,0).

En specialundersøgelse med generelle perspektiver er Wolfgang Prange: »Geschäftsgang und Registratur der Rentekammer zu Kopenhagen 1720-1799, beschrieben als Anleitung zur Benutzung ihres Schleswig-Holstein betreffenden Archivs« (1968). I denne ret korte brugervejledning giver forfatteren både en udmærket oversigt over Tyske Kancellis Indenrigske Afdelings arbejdsmåder og en oversigtlig registratur over de bevarede arkivalier i Rigsarkivet i København og i Landesarchiv Gottorf.

Også Poul Erik Strømø's store artikel om »Rentekammeret og dets kommissioners stillingtagen til det bornholmske udmærksproblem i perioden 1709-1767« (1975) er en detailundersøgelse, som udmærket kan anvendes som introduktion til større dele af rentekammerarkivet ud fra belysning af sagsbehandlingen i visse konkrete sager.

I Rentekammerets arkiv findes nogle af de i dag mest benyttede arkivalietyper som for eksempel folketællinger og matrikler. Om begge disse foreligger både i Norge og i Danmark en omfattende litteratur af dels pædagogisk dels administrationshistorisk tilsnit.

Her skal opmærksomheden blot henledes på det gamle standardværk af Henrik Pedersen: »De danske Landbrug. Fremstillet paa Grundlag af Forarbejderne til Christian V.s Matrikel« (1928/1975), som er blevet genoptrykt med en værdifuld kildekritisk indledning af Fridlev Skrubbeltrang. Desuden er der god grund til at rekommandere Finn Stendal Pedersens disputats »Fynsk landbrugs vilkår 1682«, som på grundlag af samme kildemateriale har benyttet sig af moderne kvantitative metoder og teknikker til at tage skridtet videre til at undersøge produktionsmuligheder og ejendomsstruktur.

For folketællingernes vedkommende er vi paradoksalt nok bedst hjulpet, for så vidt angår dem fra Slesvig-Holsten, hvis organisation og originalmateriale er indgående beskrevet i Ingwer Ernst Mommsens monografi om »Die allgemeinen Volkszählungen in Schleswig-Holstein in dänischer Zeit 1769-1860« (1974). En række andre titler giver en først og fremmest praktisk orienteret introduktion til anvendelsen af danske folketællinger. Skarpsindigt anstillede undersøgelser og overvejelser over folketællingernes kildeværdi findes i Benny Brinch: »Folketællingen 1801« (1972-1974) og Poul Thestrup: »Folketællingers kvalitet. Et absolut eller relativt begreb?« (1990).

I Norge er der udgivet flere centrale kildeserier, som er knyttet til Rentekammeret, nemlig »Skattematrikkelen 1647«, »Norges Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede«, »Norske lensrekneskapsbøger 1548-1567«.

Gruppe 4,112 (Institutioner i tilknytning til Rentekammeret) omfatter kommissionerne angående rytter- og relutionsgods, bygninger og landvæsen, desuden stutteri-, veterinær- og kvægsager, sager vedrørende landevejene samt kommissioner angående skatter og providering. Vedrørende disse institutioner foreligger der en hel del speciallitteratur om Den Lille Landbokommission af 1784 og Den Store Landbokommission af 1786. Derimod skal informationer om for eksempel de vigtige skattekommissioner hentes i den generelle litteratur om finansvæsen (se gruppe 3,4) og om ryttergodskommissionerne i litteratur om forsvarsvæsen i almindelighed (se gruppe 3,3).

De norske bidrag er få i antal og hovedsageligt knyttet til en fremstilling af vejvæsenet. En nyttig oversigt over det norske embedsværk, som var tilknyttet Rentekammeret, blev udgivet af S. H. Finne-Grønn i 1930 og 1931 under titlen »Rentekammerets norske bestallinger 1660-1814« (se gruppe 6,3). Heri gives der meget kortfattet information om udnævnelsesår og embedsdistrikter.

Gruppe 4,113 (Generaltoldkammeret) ser ikke umiddelbart imponerende ud, hvad omfanget angår. Her er forklaringen imidlertid, at mange toldhistoriske titler er placerede i bibliografiens generelle afsnit (se gruppe 3,4). Dette gælder ikke mindst den nye autoritative »Dansk toldhistorie« (1987-1988), som endda bringer omfattende ajourførte litteraturlister. En hel specialbibliografi findes også i form af Tove Wihlborg Andersen & Gunnar Jakobsen: »Dansk Toldhistorisk Bibliografi -1982« (1981) (se gruppe 1,0).

I gruppen vedrørende Generaltoldkammeret er der herefter kun grund til at fremdrage de sagkyndige institutions- og arkivaliepræsentationer i Aage Rasch: »Den kgl. Kanalkommissions arkiv 1774ff« (1969) og Anders Monrad Møller: »Kongerigske toldregnskaber fra det 18. århundrede« (1976). Vedrørende de originale toldregnskaber er at bemærke, at til forskel fra det velbevarede norske materiale er næsten alle danske toldsteders regnskaber kasseret.

Til Generaltoldkammerets ressort hørte også havne- og fyrvæsen, som er repræsenteret i bibliografien. Fra norsk side er der også medtaget et par publikationer om lodsævnenet. Derimod er litteratur vedrørende kolonierne i Vestindien og Guinea, som fra 1760 hørte under kammeret, ikke medtaget.

Over Generaltoldkammerets arkiv findes trykt kun en temmelig gammel oversigt i »Vejledende Arkivregistraturer 2« (1892) (se gruppe 7,11), som senere ordnings- og ompakningsarbejder har gjort delvis forældet.

Som for den foregående er der i *gruppe 4,114 (Øresunds Toldkammer)* kun medtaget et meget lille udvalg af den eksisterende danske og internationale litteratur. Denne kan let findes for eksempel ved hjælp af »Dansk Toldhistorisk Bibliografi -1982« (1981) (se gruppe 1,0).

Desuden er der al grund til at minde om den monumentale udgave i mange store bind af »Tabeller over Skibsfart og Varetransport gennem Øresund 1497-1783« (1922-1953). Heri findes selve øresundstoldregnskaberne informationsindhold gengivet år for år i meget komprimeret tabelform. Materialet fra det følgende dusin år findes derimod tilgængeligt på Dansk Data Arkiv i en database, som indeholder alle informationer fra periodens originale regnskaber. En særdeles sagkyndig kildekritisk præsentation heraf med særligt henblik på et internationalt publikum er fremlagt i Hans Christian Johansen: »Shipping and Trade between the Baltic Area and Western Europe, 1784-1795« (1983).

En række administrationshistoriske aspekter af arbejdet på Øresunds Toldkammer i Helsingør findes analyseret hos Astrid Friis: »Rosenobeltolden eller skibstolden i Sundet i tiden omkring 1550« (1946), hos Sune Dalgård: »Reformationen på Øresunds toldbod« (1963), som behandler forretningsgangen i 1630'erne og 1640'erne, og hos Jan Kanstrup: »Svigagtig angivelse. Øresundstolden i 1700-tallet« og »Reformer ved Øresundstolden omkring 1740« (1979 og 1980).

For *gruppe 4,115 (Kommercekollegiet)* gælder, at en hel del af den relevante litteratur er at finde i gruppe 3,5 vedrørende erhvervsvesen. Dette gælder oplagt et oversigtsværk som »Industriens Historie i Danmark« (1943/1979) og en specialstudie som Axel Linvald: »Bidrag til Oplysning om Danmark-Norges Handel og Skibsfart 1800-1807« (1915-1917).

Informationsindholdet af J. O. Bro-Jørgensens tre afhandlinger (1969 og 1969 og 1970) om Kommercekollegiet indgår nu i indledningen til hans og Morten Westrups »Vejledende Arkivregistraturer 22« (1984) (se gruppe 7,11), som netop fortæller Kommercekollegiets arkiv 1735-1816. Denne nye grundige registratur har afløst det tilsvarende afsnit i »Vejledende Arkivregistraturer 2« (1892) (se gruppe 7,11).

Morten Westrup: »Kommercekollegiet 1797« (1970) giver en sagkyndig og meget instruktiv analyse af kollegiet i en fase, hvor man gik over fra en regional kontorinddeling (dansk, norsk, tysk) til en inddeling efter reale principper (råvareproduktion, industri, handel). To

vigtige kildegrupper bliver præsenteret og deres anvendelsesværdi demonstreret i Hans Sode-Madsen: »Amtmandsindberetningerne 1735« (1972) og Erik Gøbel: »De algierske søpasprotokoller. En kilde til langfarten 1747-1840« (1983).

Det bør tilføjes til slut, at Kirsten Glamanns (1963) og Anders Monrad Møllers (1983) udmærkede bidrag omhandler de to ældste kommercekollegier, som opererede henholdsvis 1678-1685 og 1704-1712. Arkivalierne fra begge disse institutioner findes i Københavns Stadsarkiv.

I *gruppe 4,116 (Finansarkiver)* er den uomgængelige introduktion til dette mangeartede og dårligt registrerede område at finde i Morten Westrups to artikler »Finansarkiverne 1679-1816« (1989) og »Finansarkiverne 1679-1848« (1990), hvoraf især den første er af relevans for dobbeltmonarkiets periode.

Af de enkelte ressortområder er møntvæsenet imponerende grundigt behandlet af Julius Wilcke og Axel Nielsen i en lang række solide værker, som ikke siden har fundet afløsere. På samme udtømmende måde har Erik Rasmussen i sine arbejder (1950-1952 og 1955) behandlet Kurantbankens oprettelse og forhold til staten 1737-1777.

Livrente-, pensions- og forsørgelsesanstalter var en vigtig del af finansområdet. Disse er behandlet i kapitel 4 i J. O. Bro-Jørgensen: »Forsikringsvæsenets historie i Danmark indtil det 19. aarhundrede« (1935). En anden væsentlig form for understøttelse blev siden 1765 ydet gennem Fonden ad usus publicos, hvorom der foreligger en omfattende kildeudgave (se *gruppe 7,31*).

Finansarkiverne er registrerede i »Vejledende Arkivregistraturer 3« (1900) (se *gruppe 7,11*), hvis indledning dog er uhyre kortfattet.

Fra norsk side er der udrettet meget lidt på dette felt. Hertil hører dog to studier af norske glasværker. De norske glasværker blev offentlig ejendom, da staten købte sig ind i 1776.

Udvalget af litteratur i *gruppe 4,117 (Handelskompagnier og guvernementer i tropekolonierne)* er foretaget snævert. I Erik Gøbel: »Danske oversøiske handelskompagnier i 17. og 18. århundrede. En forskningsoversigt« (1980) gives dels et rids af de enkelte kompagniers historie dels en ræsonnerende litteraturgennemgang. En principiel forskningsvejledning findes i Kristof Glamanns artikel »Valg og vurdering ved benyttelse af kompagniarkiver. Et metodisk bidrag« (1963), en mere praktisk orienteret i Erik Gøbel: »The Danish West India Company Records in the Danish National Archives« (1989) og en arkivhistorisk i Aage Rasch: »Asiatisk Kompagnis arkiv« (1956).

De centrale kompagnidokumenter er udgivet af Ole Feldbæk i »Danske handelskompagnier 1616-1843. Oktrojer og interne ledelsesregler« (1986) (se gruppe 7,31). Arkiverne efter Ostindisk Kompagni, Asiatisk Kompagni, Vestindisk-guineisk Kompagni, Guineisk Kompagni og Vestindisk Handelsselskab er forbilledligt fortegnede i »Vejledende Arkivregistraturer 14« (1969) (se gruppe 7,11).

Gruppe 4,118 (Det Kgl. Oktrojerede Islandske Kompagni) og de følgende to grupper i bibliografien omfatter tilsammen handelskompagnier og kongelig handel på de nordiske bilande, hovedsageligt i det attende århundrede. En del titler i disse tre grupper kan derfor godt belyse forholdene i mere end den ene gruppe, hvor de er placeret.

I gruppe 4,118 findes netop sådan tre brede fremstillinger af Jon J. Adils (1926-1927), Anton Degn (1929) og Gisli Gunnarsson (1983). Desuden er Det Kgl. Oktrojerede Islandske Kompagnis organisation og handel 1743-1758 beskrevet i både Jón Kristvin Margeirsson (1978) og Søren Rudolf Christensen (1979).

I *gruppe 4,119 (Det Kgl. Oktrojerede Almindelige Handelskompagni)* findes kun P. P. Sveistrups organisationsorienterede afhandling »Det almindelige Handelskompagni 1747-1774 med særligt Henblik paa dets Virksomhed i Grønland« (1943).

Gruppe 4,120 (Den Kgl. Handel på Island, Finnmarken, Grønland og så videre) vedrørende perioden efter 1774 er mere sammensat. Islandshandelen er kun behandlet i et par bedagede skrifter af Jon Jonsson (1895-1897) og Matthias Thordarson (1942). Handelen på Finnmarken er principielt, men kortfattet berørt i Ove Hornby: »Finnmarken i 1700-tallet. Nogle synspunkter på forholdet mellem helstat og provins« (1974). Et noget snævrere sigte har Halkild Nilsen med sin bog »Bergensernes handel på Finnmark i eldre tid« (1966). Forfatteren sætter Bergens og Finnmarks handelshistorie i centrum.

Om Grønland er litteraturen derimod meget rigere. Her hævder Louis Bobé: »Den grønlandske Handels og Kolonisations Historie indtil 1870« (1936) sig stadig pænt blandt de meget nyere generelle fremstillinger, hvoraf dog Finn Gads solide værk (1967-1976) (se gruppe 1,2) må fremhæves.

For færøhandelens vedkommende må man benytte Peter Korsgaard: »Den kongelige enehandel på Færøerne 1709-1776« (1981), eventuelt suppleret med de gamle debatindlæg i form af J. Nolsøe: »Beretning om Den kongelige færøske Handels Organisation og dens Bestyrelse« (1841) og Christian B. Garde: »Et Par Ord om den kongelige færøske Handels Bestyrelse« (1841). Også her må man imidler-

tid inddrage de nyere generelle fremstillinger, navnlig af John F. West (1974 og 1985) (se gruppe 1,2).

Gruppe 4,121 (Diverse erhvervsvirksomheder) omfatter Det kongelige Saltværk, industrivirksomheden i Frederiksværk, Den kongelige Porcelænsfabrik samt Handels- og Kanalkompagniet. For de to førstnævnte virksomheder er man stort set henvist til mere generel litteratur. I forbifarten omtaler O. J. Rawert: »Kongeriget Danmarks industrielle Forhold« (1850/1992) (se gruppe 4,115) for eksempel saltværket, og det imponerende anlæg i Frederiksværk omtales eksempelvis i J. O. Bro-Jørgensens bind af »Industriens Historie i Danmark« (1943/1979) (se gruppe 3,5). Derimod figurerer i bibliografien et par specialafhandlinger om porcelænsfabrikken og handelskompagniet.

Hvad angår *gruppe 4,122 (Generalpostamtet og Generalpostdirektionen)*, er vi meget bedre stillede. Foruden Fr. Olsens mange gamle bind, som stadig er værdifulde i kraft af deres mange detailoplysninger, har vi fået Otto Madsens (1991) og Anders Monrad Møllers (1992) to gedigne bind af Post- og Telegrafvæsenets almindelige historie. Heri findes ajourførte videre henvisninger til kilder og speciallitteratur.

De ældre værker om norsk posthistorie blev skrevet for 50-100 år siden, men er fortsat anvendelige på grund af gode registre og kildehenvisninger.

I gruppe 4,123 (Udskrivningsvæsenet) er kun medtaget enkelte, men til gengæld vigtige titler. Rudi Thomsen: »Den almindelige værnepligts gennembrud i Danmark« (1949) belyser først og fremmest den politiske baggrund for udskrivningen, medens Knud Rasmussen (1965), Knud J. V. Jespersen (1970) og Poul Rasmussen (1972) i hver sin registraturindledning giver værdifulde vejledninger i det praktiske arbejde med udskrivningsarkivalierne siden 1700.

Litteraturen vedrørende hæren er særdeles omfattende. Der er ovenfor gjort opmærksom på vigtige titler (se gruppe 3,3), og man kan finde mange flere for eksempel ved hjælp af Poul Ib Liebe & Erik Borgstrøms syv bibliografier (se gruppe 1,0). En almindelig introduktion til den militærhistoriske forskning findes i Helge Klint: »Militærhistorie« (1970) (se gruppe 3,3).

I gruppe 4,124 (Landetaten) er derfor kun at finde et forholdsvis beskeden udvalg af danske titler. De brede værker om hærens historie er alle karakteriserede ved at være forholdsvis bedagede og som oftest forfattede af officerer. Hovedværkerne er af Otto Vaupell (1872-1876) og K. C. Rockstroh (1909-1926) (se gruppe 3,3). Vaupells værk er overvejende orienteret mod krigshistorien, og det må benyttes med forsigt-

tighed, da det indeholder en del unøjagtigheder og misforståelser. Af særlig relevans i administrationshistorisk henseende er blandt de ældre værker O. Kyhl: »Den landmilitære centraladministration 1660-1763« (1975-1976). Oberstens manuskript er udarbejdet 1936-1954 og giver en kontant beskrivelse af Krigskollegiet, Krigskancelliet og den tilhørende kommissariatsvirksomhed. Institutionernes organisation, personale og hele virksomhed beskrives detaljeret, blandt andet ved hjælp af gengivelse af normative kilder som instrukser og reglementer.

Vore dages værker har som regel en noget anden tilgangsvinkel til hærens administrationshistorie. Knud J. V. Jespersen (1983) tager eksempelvis sit perspektivrige udgangspunkt i indkaldelsen af den franske grev Saint-Germain og dennes rolle i hele moderniseringen i 1760'erne. Medens Gunner Lind i artiklen »Den danske hær i det 18. århundrede. Optimering, modernisering og professionalisering« (1986) systematisk og overbevisende som noget nyt påpeger, at hele det attende århundrede var en vigtig reform- og fremgangsperiode for hæren.

Den norske hær blev oprettet i 1628, og var en etat, der var organiseret på nationalt plan. Det førte til, at historikere, som var nationalt orienterede, fandt glæde ved at studere denne særnorske institution under dansketiden. Der findes en meget omfattende litteratur om den norske hær (se gruppe 3,3). Kun et fåtal er nævnt i denne bibliografi. For videre søgning henvises der til »Norsk militærhistorisk bibliografi« fra 1969, som blev redigeret af Arne Odd Johnsen & Gunnar Christie Wasberg og udgivet med tillæg af Harald Sandvik i 1977.

Dette er et fagområde, som er blevet præget af, at hovedparten af bidragene er skrevet af officerer. De har i særlig grad været optaget af krigshistorie, slag og træfninger. Der foreligger en række studier af de enkelte våbengrene og ned til de lokale regimente. En god del værdifuldt arbejde er lagt i de militære biografier. Olai Ovenstads store tobindsværk »Militærbiografier« (1948-1949) står centralt i denne sammenhæng.

I administrationshistorisk sammenhæng er Lars Kjørlands bidrag særligt interessante. Ellers foreligger der kun få studier, som er knyttet til temaerne administration og organisation.

For *gruppe 4,125 (Søetaten)* gælder i princippet det samme som for den foregående vedrørende Landetaten. Det bedste danske generelle værk er stadig H. G. Garde: »Den dansk-norske Sømagts Historie 1535-1700« (1861) og hans kronologiske fortsættelse »Den dansk-norske Sømagts Historie 1700-1814« (1852). Begge bind går detaljeret frem i kronologisk orden. Samme forfatters forarbejder i »Efterretninger om

den danske og norske Søemagt« (1832-1835) løfter sig ikke meget over kilderne, men lægger megen vægt på organisation og administration af flåden. Det nyeste omfattende værk »Flåden« (1974) interesserer sig kun i mindre grad for historien før det nittende århundrede.

Institutionerne i den administrative ledelse gennem tiderne beskrives kort og klart i Paul Ipsen: »Kortfattet Oversigt over Søværnets Overledelsesorganisation gennem Tiderne« (1950). Om indehaverne af de tre centrale embeder som rigsadmiral, Holmens chef og ekvipagemester handler C. B. Thostrups tre artikler (1937 og 1937 og 1940) (se gruppe 6,3).

De centrale værker fra norsk side er Olav Bergersens trebindsværk om den dansk-norske fællesflådes historie i tidsrummet 1630 til 1710 (1953-1955) og Fredrik Beutlichs tobindsværk »Norges sjøvæbning« (1935-1940), som omhandler perioden 1750 til 1814.

Lige som selve regnskabsarkivalierne er litteraturen om dem i *gruppe 4,126 (Regnskaber)* uhyre spredt. En generel oversigt over det omfattende felt giver »Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse I:1-2« (1983) sammen med Kristian Erslevs oversigt med samme titel (1923), som for visse slags regnskaber stadig udgør den eneste foreliggende registrering af indholdet.

Lensregnskaberne er den type regnskaber, der er skrevet mest om. Det er her tilstrækkeligt at henvise til registraturen »Lensregnskaberne – en oversigt« (1978), hvori Thelma Jexlev i sin indledning introducerer de danske lensregnskaber og bringer en liste over yderligere litteratur.

Rentekammerets historie og rentemesterregnskaberne er grundigt analyseret i Kersten Krüger: »Die Einnahmen und Ausgaben der dänischen Rentmeister 1588-1628« (1970). En debat (1970-1972) med Jens Engberg præciserede en række problematiske fortolkninger af regnskabernes kildeværdi.

Lensregnskaberne er en af de mest brugte kilder til norsk lokalhistorie. Alligevel er der ikke skrevet nogen større samlet afhandling om denne kildetype. Registraturen »Lensrekneskapar« indeholder imidlertid et værdifuldt forord af Egil Øvrebø.

Gruppe 4,127 (Midlertidigt besatte lande) og *gruppe 4,128 (Arkivalier af fremmed proveniens)* forbigås her uden nærmere kommentarer, idet der kun foreligger en uhyre sparsom litteratur. Det samme gælder i nogen grad for *gruppe 4,129 (Sønderjyske fyrstearkiver)*; for disse sidste findes dog den grundige og med introduktioner forsynede »Vejledende Arkivregistraturer 10« (1959) (se gruppe 7,11).

Også *gruppe 4,130 (Ældre lokalarkiver)* kan afhandles ganske kort, idet man blot kan henvise til indledningen og den detaljerede fortegnelse i »Vejledende Arkivregistraturer 17« (1973) og »Vejledende Arkivregistraturer 18« (1977) (se gruppe 7,11). Derimod er det planlagte afsluttende bind 19 aldrig udkommet.

Litteraturen i *gruppe 4,131 (Vestindiske lokalarkiver)* og *gruppe 4,132 (Arkivvæsenets arkiv i Rigsarkivet)* er sparsom og behøver ingen kommentarer her.

Til gengæld er der i *gruppe 4,133 (Håndskriftsamlingen i Rigsarkivet)* grund til at fremholde Vello Helks (1987) brugervenlige præsentation af den kunstigt skabte, men på mange måder værdifulde håndskriftsamling. Denne indeholder blandt andet saggrupper vedrørende Danmark-Norges almindelige historie (saggruppe IV), Norges historie og topografi (XII) og dansk-norsk personalhistorie (XIV-XV).

Også *gruppe 4,134 (Kort- og tegningssamlingen i Rigsarkivet)* er arkivskabt. Af litteratur bør peges på den generelle danske guide »Danske kortsamlinger« (1989) samt Jørgen Nybo Rasmussen: »Kort – om kort og tegninger« (1991). Sidstnævnte gennemgår hver af Rigsarkivets afdelingers og landsarkivernes samlinger med henblik på indhold og søgemidler. Af afhandlingerne specielt om Rigsarkivets kort- og tegningssamling beskæftiger langt hovedparten sig med Søetatens store og værdifulde samling.

Kortsamlingerne i det norske arkivverk er registreret i Norsk lokalhistorisk instituts store publikation fra årene 1979-1985 »Gamle norske kart. Samkatalog over utrykte kart«. Disse 18 bind omfatter også kort fra en række museer og andre institutioner. Desuden er der udarbejdet oversigter over militære kort og registre over enkelte institutioners kort fra fællestidens historie (se gruppe 1,1).

Hermed resterer af bibliografiens hovedgruppe 4 kun *gruppe 4,135 (Seglsamlingerne)*, som imidlertid kan forbigås uden videre. Der henvises dog til relevante titler i bibliografiens gruppe 1,4 (hjelpevidenskab) og 7,11 og 7,21 (Danske registraturer og Norske registraturer).

Hernæst vender vi os til hovedgruppe 5 vedrørende lokaladministration. Også i denne sammenhæng gælder, at man kan have udbytte af at benytte mange af de hjælpemidler, som er placerede i bibliografiens andre grupper. Som oplagte eksempler skal blot nævnes »Atlas over Danmarks administrative inddeling« (1984) (se gruppe 1,1) og Kristian Erslevs studier over len og lensmænd (1879 og 1879 og 1885) (se grupperne 2,1 og 6,3).

Mængden af litteratur vedrørende lokaladministration er meget

omfattende, men også af meget vekslende værdi. Til bibliografiens grupper 5,11 og 5,21 (*Dansk lokaladministration og Norsk lokaladministration*) er blot udvalgt en lille del af de foreliggende titler.

Det udmærkede generelle oversigtsværk for Danmarks vedkommende er Harald Jørgensen: »Lokaladministrationen i Danmark. Oprindelse og historisk udvikling indtil 1970« (1985). Denne meget omfattende fremstilling er inddelt i tre perioder: før 1660, 1660-1848 og efter 1848. For hver af disse gennemgås alle sider af lokaladministrationen i forbindelse med amtmænd, toldere, dommere, købstadsforvaltning, sundhedsvæsen, gejstlig administration og så videre. Love og bestemmelser præsenteres, og den praktiske administration beskrives. Bogen indeholder desuden et særligt afsnit om lokaladministrationens arkivalier. Note- og henvisningsapparatet er ret kortfattet.

Der findes intet samlet værk om den norske lokaladministration, men der er skrevet flere større lokalhistoriske arbejder af forfattere, som er eller var knyttet til miljøet i eller omkring Norsk lokalhistorisk institutt. Rolf Fladby og Harald Winge har som ledere for dette institut publiceret flere bøger og artikler om dette tema og det samme gælder deres medarbejdere.

Der foreligger flere administrationshistoriske studier, som er knyttet til afgrænsede områder (enkelte byer, bygder, len, fylker, grevskaber, landsdelen Nord-Norge, det nordenfjeldske og det søndenfjeldske). I de store byhistorier er der viet meget plads til byernes administration og deres forhold til kongemagtens repræsentanter, men disse værker er ikke nævnt i den foreliggende bibliografi. Kun de mest interessante specialstudier er medtaget.

Det mest generelle og opdaterede bidrag, som drøfter det norske lokalsamfund i forhold til centralmagten i tiden før 1600, er Steinar Imsens tobindsværk om norsk bondekommunalisme. For 1700-tallet står Steinar Supphellens lille artikel fra 1974 centralt. Den bærer titlen »Lokaladministrasjon og avgjerdsporsess i Trøndelag omkring 1750«, men har et perspektiv som strækker sig langt uden for Trøndelag.

En principiel undersøgelse med udgangspunkt i en række sjællandske købstæder 1730-1760 er givet i Helle Linde: »Købstadadministrationen i Danmark« (1982).

Om købstædernes administration i almindelighed er hovedværket stadig de gamle bøger af M. Mackeprang: »Dansk Købstadstyrelse« (1900/1975) og P. Munch: »Købstadstyrelsen i Danmark« (1900/1977). De kronologiske fremstillinger dækker henholdsvis perioderne før 1619, 1619-1745 og 1745-1848 og bringer mange væsentlige bilag;

men håndbogsværdien svækkes som følge af manglende registre. Købstædernes administrative forhold i den ældste periode er behandlet i P. V. Jacobsen: »Bidrag til Fremstilling af det danske Købstadsvæsen under Kongerne Christian III og Frederik II« (1844). I denne store artikel giver forfatteren en detaljeret og kildener beskrevet af hvilke byer, der var købstæder, af deres forhold til lensmændene og om byernes embedsmænd og styrende forsamlinger. Forholdene omkring 1750 er yderligere undersøgt i detaljer i Grethe Ilsøe: »Vejen til embede. En undersøgelse af udnævnelserne til kgl. retsbetjent- og magistratsembede 1753-1765« (1978) og Helle Linde: »Magistrat og borger. Købstadstyret på Sjælland omkring 1750« (1978). Begge forfattere præsenterer grundigt det relevante kildemateriale, og begge bøger kan derfor tjene som introduktion til videre arbejde med rådstuearkiver med videre. En anden vigtig beskrivelse af magistratens baggrund og styre er givet i Anna Thestrup: »Eligerede borgere i Aarhus 1740-1834« (1964), Odd Thorson: »De eligerte menn i Christiania i tiden 1735-1808« (1941-1945) og Steinar Supphellens lille artikel »Einevelde og sjølstyre. Representerte dei eligerte menn i Trondheim sjølstyre for byen på 17.h.talet?« (1979).

Blandt Hans Worsøes fire afhandlinger om de danske amter bør fremhæves »Amtmanden var med til det hele. Amtsarkiver og deres brug« (1991). Den er en kortfattet indføring i amtsarkiverne, og den bringer en ajourført litteraturliste.

Grever og baroner besad amtmandsmyndighed. Dette forhold er grundigt behandlet i Lotte Dombornowskys disputats »Lensbesidderen som amtmand. Studier i administrationen af fynske grevskaber og baronier 1671-1849« (1983). Fra norsk side er en lignende studie udført af Øystein Rian i »Vestfolds historie. Grevskapstiden 1671-1821«, som blev udgivet i 1980. Andre vigtige aspekter af godsejernes offentlige funktioner er behandlet i Birgit Løgstrups disputats »Jorddrot og offentlig administrator. Godsejersystemet inden for skatte- og udskrivningsvæsenet i det 18. århundrede« (1983).

Hun har også detaljeret redegjort for herredsfogdens placering i lokaladministrationen 1790-1868 i bogen »Dommer og administrator« (1982).

Styret i de enkelte landsogne er generelt skildret i Poul Meyers disputats om »Danske Bylag. En Fremstilling af det danske Landsbystyre paa Baggrund af retshistoriske Studier over Jordfællesskabets Hovedproblemer« (1949). Denne har hovedvægten på landsbyselvstyret i det sekstende og syttende århundrede. For en senere periode bør nævnes

Erik Nørr: »Præst og administrator. Sognepræstens funktioner i lokalforvaltningen på landet fra 1800 til 1841« (1981). Denne disputats behandler sognepræstens afgørende indflydelse på administrationen af så vigtige områder som skole- og fattigvæsen. Den norske litteratur, som kommer ind på sådanne spørgsmål, vil være nævnt i gruppe 3,1 (Kirke- og undervisningsvæsen), for eksempel Steinar Imsens doktorafhandling fra 1982 »Superintendenten. En studie i kirkepolitikk, kirkeadministration og statsutvikling mellem reformasjonen og eneveldet«.

I *gruppe 5,12 (Dansk topografi)* er udvalget meget mindre omfattende end i den foregående. Her er det tilstrækkeligt at gøre opmærksom på det uhyre nyttige værk »Trap Danmark«, som selv er en guldgrube af oplysninger om de enkelte byer og sognes historie og administrative forhold, og som desuden henviser til videre litteratur. En ajourført vejledning i lokalhistorisk litteratur- og arkivaliesøgning findes i Knud Prange: »Lokal historie« (1989) (se gruppe 1,1).

Gruppe 5,22 (Norsk topografi) har også et snævert udvalg. Der er imidlertid to landsomfattende værker, som rager frem. Jens E. Krafts største arbejde er »Topographisk-Statistisk Beskrivelse over Kongeriget Norge«. Det udkom i seks bind i perioden 1820-1835 og indeholder adskilligt værdifuldt historisk stof. »Norges land og folk. Topografisk-statistisk beskrivelse« er et 20-bindsværk, som blev udgivet i perioden 1885-1910 med geologen Amund Helland som hovedredaktør. Værket indeholder ikke blot omfangsrige topografiske og statistiske beskrivelser, men også et væld af udredninger omkring levevilkår, næringsveje, historie og så videre.

Disse titler kan suppleres i bibliografierne om norsk topografi, men det er også her nyttigt at anvende Frode Fyllingsnes' bibliografi fra 1994 »Trykte kjelder til norsk lokalhistorie« (se gruppe 1,0). Ellers er der grund til at bemærke Steinar Supphellens artikel fra 1979 om »Den historisk-topografiske litteraturen i Noreg i siste halvparten af 1700-talet, regionalisme eller nasjonalisme?« I slutningen af artiklen er der en oversigt over topografisk litteratur fra tidsrummet cirka 1750-1800.

Reidar Djupedal har i sine artikler fra 1955 og 1957 om »Den store innsamlinga af topografisk, historisk og språkleg tilfang ved embetsmennene 1743« og »Det Kongerige Norge« givet en udførlig præsentation af kildemateriale, som blandt andet præsenterer norsk topografi i 1740'erne.

Bibliografiens næste hovedgruppe har nummer 6 og vedrører bio-

grafi. *Gruppe 6,0 (Biografi generelt)* indeholder få, men meget væsentlige værker. Allervigtigst er naturligvis »Norsk biografisk leksikon« og »Dansk biografisk leksikon«, hvor man for det danske værks vedkommende blandt andet af hensyn til litteraturhenvisningerne normalt vil gå til tredje udgave (1979-1984). Når talen er om nordmænd, skal man imidlertid være opmærksom på, at mange af disse, som var medtaget i det danske værks første udgave (1887-1905), er gledet ud i anden (1933-1944) og tredje udgave. Også det specielle biografiske leksikon »Danmarks Adels Aarbog« (1884ff) indeholder mange informationer af norsk relevans.

Generelt er der også god grund til at henlede opmærksomheden på de to fortræffelige indføringer Hans Eyvind Næss: »Dansker i Norge« (1989) og Hans H. Worsøe: »Dansk-norske forbindelser« (1989). Disse to foredrag beskriver, hvad der findes af materiale, og hvordan man benytter de trykte hjælpemidler og utrykte kilder til personalhistorien for henholdsvis danske i Norge 1536-1814 og nordmænd i Danmark.

Gruppe 6,10 (Dansk biografi) falder i to dele, nemlig enkelt- og gruppebiografier. Begge afdelinger er dog kun spredt og noget tilfældigt dækket ind med litteratur.

Frenhæves bør Harald Ilsøes glimrende oversigt over »555 danske selvbiografier og erindringer. En kronologisk fører med referater til trykte selvbiografier forfattet af personer født før 1790« (1987). Gode registre viser rundt blandt biografierne. Af embedsmænd, fortrinsvis i centraladministrationen, er der knap tredive selvbiografier, derunder alene seks fra kancelliembedsmænd. Et hjælpemiddel, som henviser til nyere afhandlinger er »Danske historikere 1965« (1966). Der er her tale om et leksikon over dalevende historikere, hvis biografi og publikationer opregnes.

Af enkeltbiografier over historiske personer er antallet enormt. I nærværende bibliografi er medtaget enkelte biografier over fremtrædende medlemmer af centraladministrationen eller andre personer af administrationshistorisk interesse.

Fra *gruppe 6,11 (Danske privatarkiver)* er der god grund til at pege på Vello Helk: »Om indsamling og ordning af nyere privatarkiver i Rigsarkivet« (1983), som udgør en glimrende introduktion til området. Desuden må man huske de to nye omfattende registraturer over »Større private personarkiver i Rigsarkivets 4. afdeling« (1984) og »Små private personarkiver i Rigsarkivets 4. afdeling« (1989) (se gruppe 7,11). Begge registraturer er ordnede alfabetisk efter arkivskabere og anfører omfang og indholdskategorier for hvert arkivfond. Hertil

er enkelte supplerende oplysninger at hente i de ellers forældede »Vejledende Arkivregistraturer 8« (1948) for perioden før 1660, »Vejledende Arkivregistraturer 4« (1952) for tiden 1660-1800 og »Vejledende Arkivregistraturer 9« (1923) for det nittende århundrede (se gruppe 7,11).

De private institutionsarkiver i Rigsarkivet er ikke tilsvarende godt registrerede; men kun ganske få stammer fra perioden før 1814. En af de enkelte undtagelser er Søassurancekompagniets store arkiv, der er benyttet som grundlag for Chr. Thorsen: »Det kongelige oktroierede Sø-Assurance Kompagni 1726-1926« (1926).

Gruppe 6,20 (Norsk biografi) falder også i to dele, gruppe- og enkeltbiografier. Der er i første række medtaget personer af administrationshistorisk interesse. Læseren bør også være opmærksom på, at meget biografisk stof kan være placeret under andre grupper, fordi der ved den endelige placering er lagt vægt på det administrative emneområde. Det er derfor vigtigt også at se på hovedgruppe 3 og 4, særlig gruppe 3,1 (Kirke- og undervisningsvæsen), gruppe 3,2 (Retsvæsen), gruppe 3,3 (Forsvarsvæsen) og gruppe 4,124 (Landetaten).

Fra *gruppe 6,21 (Norske privatarkiver)* er der særlig grund til at fremhæve den trykte hovedkatalog til privatarkiver fra 1963, som indeholder en oversigt over 243 privatarkiver. Den er ordnet alfabetisk og giver oplysninger om arkivskaber, arkivindhold, omfang, proveniens og eventuel klausul. Der findes en god del privatarkiver fra tiden før 1814. Nogle af dem er omtalt i artikler i »Heimen« og »Arkivmagasinet«.

Antallet af titler i *gruppe 6,3 (Danske og norske embedsetater)* er gjort forholdsvis omfattende. Alligevel må man huske på, at der også er placeret embedsetater i andre af bibliografiens grupper. Som eksempel herpå kan tjene oversigten over alle arkivembedsmænd 1523-1882 i A. D. Jørgensen: »Udsigt over de danske Rigsarkivers Historie« (1884) (se gruppe 7,10). En speciel bibliografi over nyere litteratur på området foreligger i form af Lykke Andersen & Karen Borglykke: »Bibliografi over danske Stater 1913-1981« (1985) (se gruppe 1,0). I det følgende vil vi koncentrere os om de danske embedsetater, som har med selve centraladministrationen at gøre.

For perioden før 1660 er embedsetaterne kun få. Lad os derfor begynde med at gøre opmærksom på Kristian Erslev: »Danmarks Len og Lensmænd i det 16. Aarhundrede (1513-1596)« (1879) og sammes »Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596-1660« (1885). For hvert hovedlen, mindre len og kloster opregnes lensmændene i kronologisk

rækkefølge; desuden giver de to bøger oplysning om forleningsvilkår, lenenes visse rente og så videre. Det ældste af de to bind knytter sig nøje til den grundige fremstilling af lensreformerne i Erslevs »Konge og Lensmand i det sextende Aarhundrede« (1879/1970) (se gruppe 2,1).

Fra norsk side er der ikke udarbejdet embedsetater for tiden før 1660, men der foreligger for eksempel forskningsarbejder om de enkelte lensherrers virke og administration. Disse er placeret i bibliografiens gruppe 5,21 (Norsk lokaladministration) og gruppe 6,20 (Norsk biografi).

Personkredsene i kongens umiddelbare nærhed er behandlet i Johan Grundtvig: »Frederik II's og Formynderstyrelsens Hof- og Regeringspersonale 1558-1596« (1873-1876) og sammes »Christian IV's Hof- og Regeringspersonale 1596-1648« (1872). Ud fra rentemester- og hofmønsterskriverregnskaber er opregnet navn og funktionsperiode for de personer, som bestred de forskellige embeder, såsom rigshofmester, hofmarskal, køgemester, kammerjunkere, hofjunkere og enspændere, foruden embedsmændene i Danske Kancelli, Tyske Kancelli og Rentekammeret.

Statsrådets medlemmer siden 1660 er biograferede i »Det kongelige danske Hof« (1937) (se gruppe 4,102), geheimestatsministrene siden 1772 i Wilhelm Swalin (1881).

Det bør i den forbindelse nævnes, at Fr. Barfod (1925) bringer temmelig omfattende biografier af de borgerlige rigsdagsmænd i 1660 by for by.

Perioderne både før, under og efter enevælden er dækket af Emil Marquard: »Danske Gesandter og Gesandtskabspersonale indtil 1914« (1952). Land for land er her vist, hvem der til forskellig tid repræsenterede Danmark. Om hver gesandt findes en kort biografi, for så vidt angår hans diplomatiske karriere.

For enevældens epoke er det helt centrale værk G. N. Kringelbach: »Den civile Centraladministrations Embedsetat 1660-1848« (1889/1977), som institution for institution anfører medlemmer af kongens råd, medlemmerne af de kongelige kollegier og regeringskontorenes chefer. For alle personer meddeles embede og funktionsperiode; for de mere betydningsfulde personer bringes korte biografier med særligt henblik på den administrative karriere. Bogen er tillige meget værdifuld i kraft af sin oversigt over hele den civile centraladministration, og den giver endda kortfattede administrationshistoriske oplysninger om de enkelte institutioners oprettelse, ressort, underkontorer og lignende.

Som supplement til ovennævnte, der fortrinsvis beskæftiger sig med de egentlige kollegier, tjener G. N. Kringelbach: »Civile Direktioner, og Kommissioner samt andre overordnede Myndigheder under Enevælden« (1899). Denne oversigt omfatter blandt andet Generalpostamtet, Den almindelige Enkekasse, Bygningskommissionen og Zahlkassen; desuden bringes fortegnelser over cheferne for kongens marskallat.

Højesterets, de danske, vestindiske, islandske og færøske landstings og landsoverretternes personale er opregnet i G. N. Kringelbach: »Appelinstansernes Embedsetat 1660-1919« (1928). I forhold til de to ovennævnte embedsetater af Kringelbach er der i denne ofte tale om biografier, som omfatter personernes hele embedskarriere.

Sammensætningen af den højere danske centraladministrations embedskorps 1766-1797 er analyseret i Jette Kjærulff Tuxen (1975), for så vidt angår stand, faders stilling, national herkomst, akademisk baggrund og administrativ erfaring. Undersøgelsen omfatter 147 embedsmænd fra både kancelli- og kammerforvaltning. En mindre tilbundsående oversigt findes i Knud Prange: »Indfødsretten. En analyse af embedsstandens og adelens nationale rekruttering før og under enevælden« (1976). En detaljeret prosopografisk analyse er givet i Grethe Ilsøe: »Juridisk eksamen for ustuderede. Kollektiv biografi af 1. kandidatgeneration (eksamensårgangene 1736-1765)« (1985). Hun påviser, at der var tale om en billig og effektiv løsning på det alvorlige problem med kvalifikation og rekruttering ved underretterne over hele dobbeltmonarkiet.

Med Kringelbachs nævnte embedsetater som mønster har vi O. Kyhl: »Den landmilitære centraladministrations embedsetat 1660-1763« (1973). Denne dækker kun en kortere periode, men medtager til gengæld alt personale med kongelig bestalling eller med ansættelse ifølge kongelig resolution, og den bringer så vidt muligt oplysninger om pågældendes hele embedsbane. Af Landetatens institutioner er her inkluderet Krigskollegiet og Krigskancelliet samt den vidtforegnede landmilitære kommissionsvirksomhed.

For Søetaten har vi desværre ikke en tilsvarende embedsetat, og man er derfor henvist til ansatserne i C. B. Thostrups tre artikler om indehaverne af embederne som henholdsvis »Rigsadmiralen« (1940), »Holmens Chef« (1937) og »Ekvipagemesteren« (1937). For perioden 1588-1648 er der i H. D. Lind: »Kong Kristian den Fjerde og hans Mænd paa Bremerholm« (1889/1974) gjort et vellykket forsøg på at beskrive de enkelte embeders indhold og indehaveres livsløb. For-

uden officerer og andre sø- og håndværksfolk gælder det Rigens admiraler, Holmens chefer, klædekammerskrivere og proviantskrivere. Endelig findes for en begrænset periode H. D. Lind: »Medlemmerne i Admiralitetet og Kommissariaterne for Søetaten i Aarene 1655 til 1699« (1922).

Den akademisk uddannede del af centraladministrationens civile embedsmænd vil kunne findes kort biograferede i det alfabetiske biografiske leksikon af Arild Falk-Jensen & H. Hjorth-Nielsen over juridiske kandidater siden 1736 (1954-1959). Advokater fra enevældens epoke er biograferede i H. Hjorth-Nielsen: »Danske Prokuratorer med kongelig Bevilling 1660-1869« (1935). De norske advokater har fået deres biografi i S. H. Finne-Grønns værk fra 1926-1984/1986 »Norges prokuratorer, saksførere og advokater 1600-1905«. H. Ostermann har i 1938 desuden udarbejdet en oversigt over »Examinati juris 1736-1814« (se i øvrigt gruppe 3,2).

Officerer blandt andet i centraladministrationen er biograferede i henholdsvis J. C. W. Hirsch & Kay Hirsch: »Fortegnelse over danske og norske Officerer med Flere fra 1648 til 1814« (1888-1907) og i T. A. Topsøe-Jensen & Emil Marquard: »Officerer i den dansk-norske Søetat 1660-1814« (1935). Det første af de to værker behandler hærofficererne. Fra norsk side foreligger en del biografiske arbejder om officerer, men ikke ordnet efter deres placering i etaten (se også gruppe 3,3).

De danske amters forskellige embedsmænd er at finde i J. Bloch: »Stiftamtmand og Amtmand i Kongeriget Danmark og Island 1660-1848« (1895) og Henry Bruun: »Danmarks Amtsforvaltere 1660-1848« (1919). Begge opregner personerne amt for amt i kronologisk rækkefølge; oplysningerne er på samme ambitionsniveau som hos Kringelbach, der endnu engang har dannet forbillede. Norske stiftamtmand vil for det meste være biograferet i Norsk biografisk leksikon. På stiftniveau foreligger der en undersøgelse af Jakob Friis fra 1941, »Stiftamtmand i Kristiansand før 1814«.

Bibliografiens *gruppe 4,201 (Statholderembedet)* har været et emne, som har tiltrukket norske historikere. Et af de mest grundlæggende arbejder er Steinar Supphellens doktorafhandling fra 1983 om statholderinstitutionen i Norge mellem 1722 og 1739. Tidligere (1979) havde han skrevet en artikel om oprettelsen af statholderinstitutionen i 1572. Ligeledes må Øystein Rians grundige studie af Jens Juels statholderskab 1618-1629 (1975) fremhæves. Ellers er feltet domineret af større og mindre studier fra Hannibal Sehesteds statholdertid.

Statholderembedet var ikke den eneste særnorske centralinstitution

før 1814. Under betegnelsen kriseinstitutioner var der en række myndigheder, som var i funktion i Norge i perioden 1807-1814. De skulle sikre Norge en stabil centraladministration under krigen med Sverige og/eller Storbritannien. Disse institutioner er omtalt i »Registraturar over arkiv frå kriseinstitutionar 1807-1814 (1817)« (1973). Per Maurseth har i en mindre studie fra 1963, »Christian Frederiks myndighet som stattholder og planene om en regjeringskommisjon«, drøftet baggrunden for, at der blev oprettet en regeringskommission i Norge. Dengang forelå allerede Jacob S. Worm-Müllers store arbejde fra 1918 »Norge gjennom nødsaarene. Den norske regjeringskommission 1807-1810«. Af adskillig nyere dato er Andres Svalestuens studie, som blev publiceret i 1988, »Medisinalvesenets sentraladministrasjon 1809-1940«. Der præsenterer han blandt andet Sunnhetskollegiet og Medisinvaredepotet. Med disse undtagelser findes der få grundige studier af kriseinstitutionerne i Norge.

Ud over de særnorske institutioner lige før 1814 fandtes der andre, som gik længere tilbage i tid, nemlig den norske herredag og Overhofretten fra henholdsvis 1539-1664 og 1667-1797; disse to institutioner er behandlet under bibliografiens grupper 4,103 og 4,203. De øvrige institutioner er Overbergamtet og Sønna fjelske bergamt 1654-1830, Sønna fjelske landkommisariat 1680-1691, Krigskassedeputationen 1709-1712, Den norske zahlkasse 1714-1813, Kongsberg jernverk 1805-1824, Generalforstamtet 1739-1746, 1760-1771, Generalkonduktøren i Akershus stift 1752-1801, Generalveiintendanten 1789-1814 og Generalinnkvarteringskommisjonen 1776-1819.

I administrationshistorisk sammenhæng er der særlig grund til at fremhæve Finn-Einar Eliassens hovedopgave om Generalforstamtet, »Det gamle embedsværk og det nye. Norske embedsmenns kamp mot Generalforstamtet 1739-46« (1972). Her kortlægger han embedsmændenes interesser i savværkserhvervet og trælasteksporten og viser, hvordan deres modstand mod Generalforstamtet bidrog til, at etaten nedlagdes i 1746. Den norske zahlkasse har endnu ikke fået sin historie skrevet, men der er udført to interessante studier af Zahlkassen i 1770'erne i forbindelse med zahlkasserer Jens Juels store kasseunderslæb. Det er hovedfagsopgaverne af Kjell Olav Masdalen og Geir Johansen.

Lad os herefter gå over til hovedgruppe 7 omhandlende arkivvæsen. I *gruppe 7,0 (Arkivvæsen generelt)* er en grundlæggende principiel afhandling V. A. Secher: »Om Proveniens-(Hjemmehørs-)Principet som Ordningsregel i de danske Statsarkiver og om andre der gælden-

de Ordningsregler« (1907). En værdifuld brugerorienteret dansk vejledning er »Vejledning i arkivheuristik« (1976), som henvender sig til viderekomne brugere. Fra norsk side skal Andres Svalestuens artikel »Proveniensprinsippet og ordningen af nyere sentraladministrative arkiver« (1980) specielt nævnes.

Om det dansk-norske arkivspørgsmåls lange historie har Lajos Juhász skrevet de tre grundigste afhandlinger (1977 og 1978 og 1984). Disse henviser til yderligere litteratur og kilder.

Gruppe 7,10 (Dansk arkivvæsen) har et overvejende tilbageskuende præg. Hovedværket om de ældre arkivinstitutions historie er A. D. Jørgensen: »Udsigt over de danske Rigsarkivers Historie« (1884). Heri beskrives institutionernes forhold frem til 1882; desuden bringer værket en komplet fortegnelse over arkivembedsmænd 1523-1882 samt en masse aktstykker. Også Axel Linvald: »Dansk Arkivvæsen« (1933) er en officøs, men langt mindre omfattende beskrivelse af arkivvæsenets historie, organisation og virksomhed. De fire foredrag i Georg Saxild: »Om Arkivvæsen« udgør en mere populær og meget veloplagt introduktion. Som sådan er den imidlertid nu afløst af »Danmarks arkiver« (1982), der på let tilgængelig vis beskæftiger sig med arkivvæsenet før og nu, de enkelte arkiver og deres virke.

Grundlaget, i hvert fald for de nyere fremstillinger af arkivvæsenets historie, er som oftest de mange bind af såkaldte »Meddelelser om Rigsarkivet« med flere lignende titler. Disse er udkommet med uregelmæssige mellemrum siden 1892 og dækker perioden 1889-1975. Inden da udkom en række »Aarsberetninger fra det kongelige Geheimearchiv« (1852-1883), en tradition man har genoptaget med »Statens Arkiver. Årsberetning 1992« (1993). Foruden stof af mere aktuel karakter indeholdt »Meddelelser« og »Aarsberetninger« ofte omfattende udgaver af interessante kilder fra samlingerne, gerne af administrationshistorisk relevans. En række af disse findes specificerede i gruppe 7,31. Også et helt grundlæggende hjælpemiddel som G. N. Kringelbach: »Den civile Centraladministrations Embedsetat 1660-1848« (1889/1977) (se gruppe 6,3) blev oprindeligt publiceret i disse »Meddelelser«.

Vore dages førende danske arkivhistoriker er Hans Kargaard Thomsen, som i tidsskriftet »Arkiv« har publiceret en lang række artikler inden for sit felt, navnlig om Geheimearkivets historie.

Også når talen er om dansk arkivvæsen før og nu, må man huske på, at der i mange andre af bibliografiens grupper er anbragt titler, som kan være af relevans. Som eksempel tjener de to seneste udgaver af

»Personale i Rigsarkivet og landsarkiverne« (1980 og 1990) (se gruppe 1,0) samt de mange bind af »Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse« (1983-1991) (se gruppe 7,11).

Omtalen af titlerne i *gruppe 7,11 (Danske registraturer)* kan blive forholdsvis kort, selv om netop arkivregistraturerne er et af de væsentligste hjælpemidler ved administrationshistoriske undersøgelser. Mange af registraturerne og disses indledninger er derfor allerede omtalt ovenfor i forbindelse med litteraturen om de pågældende institutioner. Som hovedprincip er kun medtaget de vigtigste trykte registraturer; det turde være overflødigt at erindre om, at der i arkivernes registraturværelser findes mange utrykte registraturer og andre værdifulde arkivskabte hjælpemidler.

De helt grundlæggende introduktioner til Rigsarkivet og de fire landsarkiver er de såkaldte guider, som alle bærer titler af typen »Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse«. For Rigsarkivets vedkommende er siden 1983 udkommet ni bind; men flere er planlagt, idet private institutioners og flere forsvarsgrenes arkiver endnu mangler.

For centraladministrationen i dobbeltmonarkiets epoke er Rigsarkivets guides bind I i to halvbind (1983) af største relevans. Heri gives en generel introduktion til arbejde med arkivalier, der bringes en fyldig oversigt over alle slags hjælpemidler, arkivtyper, journalsystemer og så videre samt en ordliste med grundige forklaringer på arkivalske og administrationshistoriske begreber. Alt dette er dog kun udenværkerne. Hovedparten af »Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse I:1-2« (1983) består i en nøje gennemgang af alle de forskellige arkivfonds. For hver enkelt institution bringes oplysning om historie, administrative forhold, eventuelle registraturer og litteratur og om arkivfondets hovedindhold. Intet andet sted får man så godt et samlet overblik over arkivalierne fra den civile centraladministration før 1814. I visse tilfælde er der tale om sammendrag af allerede let tilgængelige oplysninger (for eksempel publiceret i serien af »Vejledende Arkivregistraturer«), medens der for andre arkivfonds' vedkommende er tale om den mest detaljerede eller endog eneste foreliggende registratur.

De »Vejledende Arkivregistraturer« omfatter 21 bind, hvori man finder detaljerede registraturer over nogle af de vigtigste ældre arkivfonds i Rigsarkivet. Nogle af de tidligste bind i serien er forholdsvis karrige med hensyn til administrationshistoriske indledninger; men de senere bind er karakteriserede ved omfattende forklarende tekster og detaljeret registrering af arkivmaterialet. I bind 22 fra 1984 om

Kommercekollegiet 1735-1816 fylder den administrationshistoriske introduktion således 47 sider, person- og stednavneregistret 9 sider og selve registraturen 94 sider; i registraturdelen er endda indflettet yderligere forklaringer vedrørende kontorerens ressorts og forretningsgange.

Registraturer, som følger et bestemt tema på tværs af arkivfonds, er meget sjældne. Her skal blot nævnes Henny Glarbo: »Oversigt over Kilder til dansk Kunsthistorie i Rigsarkivet« (1939) og Ebba Waabens mere omfattende »Skolehistoriske arkivalier i Rigsarkivet« (1978).

Såfremt temaet er de dansk-norske arkivforhandlinger og arkivudvekslinger, er de fleste relevante akter at finde ved hjælp af registraturen over »Arkivvæsenets arkiv -1963« (1965). Desuden er der som regel materiale at finde i de enkelte forhandlende og udleverende institutioners egne arkiver. For Rentekammerets vedkommende identificerer man sådant ved hjælp af »Vejledende Arkivregistraturer 12« (1964).

Materiale uden for Rigsarkivet, først og fremmest lokaladministrations arkivalier, er i Danmark navnlig at finde i landsarkiverne og Københavns Stadsarkiv. For alle disse foreligger som nævnt udmærkede generelle introduktioner, der giver den fornødne første introduktion til samlingerne og arbejdet dermed.

Gruppe 7,20 (Norsk arkivvæsen) er præget af mindre artikler og studier. Endnu er Riksarkivets eller Arkivverkets historie ikke skrevet. Alf Kiils bog »Arkivkunnskap. Statsarkiva« (1987) giver imidlertid en fylldig fremstilling af, hvilken slags kildemateriale der findes i statsarkiverne, og gør også rede for det statslige administrationsapparat på lokalt niveau.

For Riksarkivets vedkommende er der meget nyttig information af generel karakter i »Håndbok for Riksarkivet« (1992) i forordet og indledningen (se gruppe 7,21).

Af ældre litteratur kan Michael Birkelands bidrag »Om Arkivvæsenets Ordning«, som udkom første gang i 1877, fortsat læses med udbytte. Men når det gælder Riksarkivets historie, skal i øvrigt fremhæves to relativt nyskrevne og ajourførte artikler, nemlig Lajos Juhasz: »Mot et norsk riksarkiv 1817-1841« (1976-1977) og Andres A. Svalestuen: »Noen hovedlinjer i Riksarkivets historie 1817-1992« (1992).

I *gruppe 7,21 (Norske registraturer)* dominerer den før omtalte »Håndbok for Riksarkivet«, som blev færdiggjort i forbindelse med 175-års jubilæet i 1992. En anden særdeles nyttig publikation er Egil Nysæters »Norske arkivkatalogar. Oversikt over katalogar, register, mikrofilm,

kjeldeutgaver m.m. i offentlige norske arkiv« (1992). Den indeholder også en liste over utrykte kataloger og kildeudgaver.

Nogle af de trykte arkivkataloger giver god indsigt i arkiverne for centrale instanser i tiden 1536-1814. Her skal blot nævnes et lille udvalg: Nils Johan Stoas »Arkivmateriale fra dansk-norske sivile centralinstitutioner før 1814« (1989), »Stathaldararkivet 1572-1771 med Slotslovarkivet 1704-1722«, udgivet af Riksarkivet (1963), og Egil Øvrebøs »Rentekammeret. Lensrekneskaper I (Austlandet). II (Agder, Vestlandet, Trøndelag, Nord-Noreg)« (1982). I artikelform er der i arkivtidsskrifterne udarbejdet tværgående oversigter over kilder, blandt andet til norsk bjergværkshistorie, domstolsarkiver og personaleoplysninger om militærfolk. Desuden er der gjort rede for matrikler, folketællinger, militære ruller og så videre.

Bibliografiens sidste *grupper 7,31 og 7,32* (*Danske kildeudgaver og Norske kildeudgaver*) er temmelig omfattende. Dens særlige status er blandt andet afspejlet i, at mange af titlerne allerede er omtalt i det foregående. Nedenfor vil derfor kun blive omtalt de væsentligste kilder vedrørende centraladministrationen, medens eksempelvis de omfattende lov- og forordningssamlinger, traktatværkerne og domssamlingerne samt kongernes egenhændige breve og optegnelser forbliver uomtalte i denne omgang.

Mange af udgaverne af særlig relevans for centralstyret behandler normative kilder i form af instrukser og lignende. For perioden før 1660 må således som eksempel nævnes »Christian III. Hof-Ordning 1538« (1794). Fra en senere periode findes Kristian Erslevs uhyre kompetente udgave af »Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV's Tid« (1883-1890). Rådets møder og virksomhed udenfor møderne er beskrevet, og de tilhørende dokumenter aftrykt. Bag i hvert bind er der en oversigt over de enkelte råds virksomhed, i bind 3 tillæg med rigsrådets medlemmer i Christian IV's tid. Udgaven er ført videre af Carl Rise Hansen som »Aktstykker og oplysninger til rigsrådets og stændermødernes historie i Frederik III's tid« (1959-1975), efter Erslevs hovedprincipper, men med mindre skrappe excerpter og afgrænsningskriterier. Arbejdet er foreløbig standset med året 1653.

Blandt de norske kildeudgaver, som indeholder et omfattende administrationshistorisk kildemateriale for tiden før 1660, har »Diplomatarium Norvegicum« en central placering. Denne serie dækker tidsrummet frem til cirka 1572 og foreligger i dag i 22 bind. »Aktstykker til de norske stændermødernes historie 1548-1661« blev udgivet i pe-

rioden 1929-1984. »Norske Herredags-Dombøger 1578-1664«, udgivet 1892-1984, omfatter alt bevaret materiale fra herredagen, den højeste retsinstant i Norge. »Norske Rigsregistranter« i 12 bind er en udgave af Danske Kancellis Norske Registre og Tegnelser indtil 1660, udgivet i trediveårsperioden 1861-1891. Samtlige bevarede norske regnskaber fra tiden før 1572 er trykt i de 6 bind af »Norske lensrekneskapsbøger 1548-1567«, udgivet 1937-1943, og »Norske Regnskaber og Jordebøger fra det 16de Aarhundrede« 1-5 (1887-1983). Desuden er der udgivet to bind af »Norske kyrkjelege jordebøker etter reformasjonen« i årene 1929 og 1983.

For en senere periode findes et par personorienterede kilder udgivet, nemlig »Rigens Marsk Anders Billes Betænkninger om Danmarks Forsvarsvæsen 1646-1647« (1887-1889) og »Rigsraad Christen Skeels Dagbog ført i Rigsraadet 1649-1659« (1854). Begge slutter sig til den danske rigsrådsudgave, idet Anders Bille indsendte sine betænkninger til Rigsrådet, og Christen Skeel førte sin åbenhjertige dagbog parallelt med den officielle rigsrådsprotokol, som således suppleres på bedste vis.

Den tidlige enevældes bestemmelser for administrationens indretning er udgivet af C. F. Wegener i »Instruxer for Collegier og højere Statsembedsmænd umiddelbart efter Souverainiteten« (1856-1860). Denne samling omfatter alle kollegier og højere embedsmænd i både Danmark og Norge i årene 1660-1692. Kilderne er gengivet in extenso, men ukommenteret. For et af de centrale regeringsorganer findes Johannes Lindbæks fine udgave af »Aktstykker og Oplysninger til Statskollegiets Historie 1660-1676« (1903-1910). Han bringer såvel oversigt over Statskollegiets historie og medlemmer som alle dokumenter in extenso. Medlemsfortegnelsen udgør et væsentligt korrektiv til Kringelbachs liste. En lang række oplysende kilder rundt om fra Rentekammeret findes udgivet i Joh. Grundtvigs række af »Meddelelser fra Rentekammerarchivet« (1871-1878) (se gruppe 7,10).

»Geheimeraadets Protocol 1670-1676« er Peder Griffenfeldts personligt førte optegnelser. Mere oplysende, for så vidt angår selve den administrative praksis, er »Geheimkonseillets Medlemmers Vota i Anledning af den kongelige Ordre af 24. September 1770« (1869). Den kongelige ordre handlede om konseillets bedre indretning. Fra samme turbulente periode må man være opmærksom på »Kabinetstyrelsen i Danmark 1768-1772« (1916-1923), som blandt de mange dokumenter blandt andet redegør for Kabinettets og Partikulærkammerets indretning og personale, samt »Inkvisitionskommissionen af 20. Ja-

nuar 1772« (1927-1941), som gengiver alle væsentlige akter fra retssagen mod Struensee og hans parti, dog ikke vedrørende hans forhold til dronningen. Et indlæg fra G. C. von Oeder, der var embedsmand i Finanskollegiet, foreligger med »Aufsatz eingericht in Jahre 1772 in Kopenhagen an diejenige Commission, welche Ausdrücklich zur Untersuchung der seit dem Oct. 1770 in und mit den Collegiis vorgefallenen Veränderungen angeordnet war« (1791). Til den nævnte udgave vedrørende kabinetsstyrelsen knytter sig de få »Akter om en ændret Forretningsorden for Konseillet 1768« (1923), udgivet af Aage Friis.

En række principielle juridiske responsa med videre 1753-1807 fra generalprokurør Henrik Stampe er gengivet i seksbindsværket »Erklæringer, Breve og Forestillinger General-Prokureur-Embedet vedkommende« (1793-1807). Disse giver et glimrende indblik i tidens retsopfattelse og administrative praksis i den politiske ledelse og i centraladministrationen. En anden fremtrædende embedsmand fra denne periode var Bolle Willum Luxdorph, hvis omfattende dagbogsnotitser er udgivet i udvalg (1915-1930) ved Eiler Nystrøm. Luxdorph var ansat i Danske Kancelli fra 1734 til sin død i 1788; han var blandt andet generalprokurør og endte som førstedeputeret. Kildeudgaven giver et udmærket indtryk af dagligdagen i kancelliet, særlig af sagerne, der blev behandlet i kancellikollegiet.

Specielle norske forhold afspejler sig i Mich. Treschows udgaver af »Frederik IV's Instruction for de Committerede i Slots-Loven paa Aggerhuus Slot i Norge. Dateret 16. Februar 1704« (1810) og »Frederik IV's Instruction for Geheimeraad Hr. Ditlef Wibe som Statholder i Norge. Dateret 17. Aprilis 1722« (1810).

Når der skal fremhæves norske kildeudgaver, som er centrale for statsadministrationen i tiden efter enevælden, bør »Norske kongebrev med innlegg« omtales. Den giver ekstrakter af Danske Kancellis Norske Registre, Tegnelser og Innlegg 1660-1704 (hidtil udkommet i syv bind). »Overhoffretsdomar« indeholder domskonklusionene i samtlige sager, som blev ført for øverste retsinstans i Norge fra 1667 og frem (hidtil i tre bind, frem til 1699).

Fra norsk side er der altså udgivet flere store og sammenhængende kildeserier, hvor de originale kilder helt eller delvist har befundet sig i København. Flere af disse udgiverprojekter blev sat i gang i 1800-tallet. Det skyldes nok, at kildeudgivelserne blev set som et nationalt opbyggeligt tiltag, og at kildematerialet havde et overkommeligt omfang. Der blev iværksat flere skriftserier med henblik på udgivelse af kilder til norsk sprog og historie. Deriblandt var »Samlinger til Det Norske

Folks Sprog og Historie«, som udkom fra 1833 og regnes som Norges første historiske tidsskrift. En anden sådan serie var »Norske Samlinger«, der udkom med sit første bind i 1852, og som i 1858-1860 blev videreført af rigsarkivar C. Lange, der også var leder af Det Norske Historiske Kildeskriftfond. Det norske rigsarkiv udgav »Meddelelser fra det norske Rigsarchiv« i tre bind i perioden 1870-1933 og stod desuden bag flere andre kildepublikationer.

Det var vigtigt, at udgiverarbejdet i Norge efterhånden blev strammere organiseret. Stortinget havde bevilget ekstraordinære midler til udgivelse af *Diplomatarium Norvegicum* og Norges gamle Love under tilsyn af en kommission (ekspertudvalg) for hver udgave. Allerede i 1857 blev der etableret en fast ordning med årlige bevillinger fra Stortinget til udgivelse af kildeskrifter. Dette dannede grundlag for Det Norske Historiske Kildeskriftfond. I sidste halvdel af 1800-tallet sørgede Kjeldeskriftfondet for, at der i udenlandske arkiver blev afskrevet dokumenter af interesse for norsk sprog og historie. En stor del af disse afskrifter har senere dannet grundlag for udgivelse af kildepublikationer. I 1934 blev Norsk Historisk Kjeldeskrift-Institutt (NHKI) etableret som et fælles organ for Kjeldeskriftfondet, Kommisjonen for *Diplomatarium Norvegicum* og Den rettshistoriske kommisjon. Dermed fik dette arbejde en fastere organisation. I 1991 blev NHKI integreret i Riksarkivet, under navnet Kjeldeskriftafdelingen og har fortsat en central placering som udgiver af norske kildepublikationer.

Også Norsk lokalhistorisk institutt har påtaget sig vigtige udgiveropgaver. Det blev etableret i 1956 og var et udtryk for den stadigt stigende interesse, lokalhistorie var blevet genstand for i det videnskabelige fagmiljø. Dette institut har publiceret en række bøger og artikler om norsk lokalhistorie og -administration, men i denne sammenhæng skal der blot nævnes tre vigtige publikationer: »Norsk historisk leksikon« (2. udg. 1990) og de to store kildepublikationer »Norske kongebrev med innlegg« i syv bind vedrørende perioden 1660-1703 (1962-1995) og »Skattematrikkelen 1647«, som udkom i 17 bind (1969-1978).